НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПРИРОДНОРЕСУРСОВІ КОДЕКСИ УКРАЇНИ

ВОДНИЙ, ЗЕМЕЛЬНИЙ І ЛІСОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ ТА КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО НАДРА

Одеса – 2019

УДК 346.7:5749(477)

Природноресурсові кодекси України: Водний, Земельний і Лісовий кодекс України та Кодекс України про надра. / Укладач Каракаш І.І. Видання друге, неофіційне. – Одеса: 2019. с.

Друкуються за рішенням вченої ради Національного університету «Одеська юридична академія» від , протокол №

Схвалено рішенням кафедри аграрного, земельного та екологічного права від 2019 року, протокол № .

Відповідальний за випуск: доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» Харитонова Т. Є.

© Одеса:2019

ВСТУП

Запропонований збірник природноресурсових кодексів України: Водного, Земельного і Лісового кодексу та Кодекс України про надра є другим неофіційним виданням такого зібрання. Після їх першого неофіційного видання у 2003 році пройшло більше 15 років, на протязі яких вони зазнали суттєвих змін і доповнень, що стало підставою для оновленого цього видання. Так, за вказаний період Кодекс про надра був підданий змінам і доповненням більше 35 разів, Водний кодекс – майже 30 разів, Лісовий кодекс – більше 20 разів. Незважаючи на те, що Земельний кодекс є самим молодим «природноресурсовим кодифікованим законодавчим актом», він найчастіше змінювався і доповнювався. За період своєї дії Земельний кодекс піддавався змінам і доповненням майже 120 разів. Наведене надає підстави для твердження про те, що з його змісту зникли не лише окремі юридичні норми, а і цілі правові інститути. Одночасно у чинному Земельному кодексу з'явилися нові норми і правові інститути, які взагалі не були відомі вітчизняному земельному законодавству і праву попереднього періоду.

Слід зазначити, що відповідні зміни і доповнення до природноресурсових кодексів вносилися не лише за законодавчою ініціативою народних депутатів та парламенту країни. Окремі з них вносились на підставі рішень Конституційного Суду України, що є надзвичайно важливим з точки зору їх відповідності положенням Конституції України. Крім цього, поряд з природноресурсовими нормами прямої дії, вони складають конституційну основу вітчизняного природноресурсового законодавства і права.

Найбільш суттєві зміни і доповнення до чинного Водного кодексу, на наш погляд, являють собою правові норми щодо орендного використання водних об'єктів. Незважаючи на те, що інститут оренди водних об'єктів існує майже два десятиліття, він не набув всеосяжного розповсюдження. Навіть затвердження Типового договору оренди водних об'єктів постановою Кабінету Міністрів України від 29 травня 2013 року № 420 кардинально не змінило ситуацію з використанням водних об'єктів на орендних засадах. Очевидно, що інститут оренди водних об'єктів заслуговує більш детального регулювання на законодавчому рівні у чинному Водному кодексі у майбутній новий редакції.

Суттєвих змінам і доповнень зазнав Кодекс про надра після прийняття Законів України «Про угоди розподілу продукції» та «Про особливості оренди чи концесії об'єктів паливно-енергетичного комплексу, що перебувають у державній власності», які були спрямовані на створення сприятливих умов для пошуку, розвідки та видобування корисних копалин у межах території України на засадах, визначених концесійними угодами та угодами про розподіл продукції. Проте інститут концесійного використання надр з метою видобування корисних копалин, який є об'єктивно притаманним гірничим відносинам також не одержав належної регламентації в Кодексу про надра, який в цілому давно очікує своєї оновленої редакції.

Безумовно, чинний Лісовий кодекс в редакції Закону України від 8 лютого.2006 року № 3404-IV та наступні зміни і доповнення, внесені у його зміст, вирішили багато сучасних проблем використання, захисту, охорони і відтворення лісів, ведення лісового господарства та підвищення його продуктивності, поліпшення якісного складу лісів і збереження біорізноманіття в лісах країни тощо. Проте за минулий більше ніж десятирічний період після редакційного оновлення Лісового кодексу виникли нові проблемні питання щодо регулювання лісових відносин, зокрема на засадах права державної, комунальної та приватної власності. Окрім цього, при законодавчому закріпленні та фактичному існуванні зазначених трьох форм власності на ліси важко пояснити відсутність правового регулювання орендних відносин на лісові об'єкти в сучасних умовах.

При усій розвиненості кодифікованого земельного законодавства у порівнянні з іншими природноресурсовими кодексами все ж існує ціла низка правових проблем, не вирішених чинним Земельним кодексом. Так, досі залишається не вирішеною проблема

законодавчого регулювання обігу земель сільськогосподарського призначення, тобто купівлі-продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, а також купівлі-продажу або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва тощо.

Заборона (мораторій) на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення існує з моменту введення в дію чинного Земельного кодексу, тобто з 1 січня 2002 року. За цей період зазначена заборона обґрунтовувалась різними причинами: необхідністю формування цивілізованого ринку землі, завданнями прийняття і уведення в дію спеціальних законодавчих актів тощо. Однак вирішення цієї проблеми, на наш погляд, пов'язано з остаточним обранням суспільством і запровадженням державою основного напряму розвитку аграрно-земельних відносин, а саме: або впровадження і підтримка великомасштабного землеробства і розвитку сільськогосподарського виробництва на основі оренди укрупнених земельних площ акціонерними агротовариствами, агрохолдингами, агрокомпаніями та іншими агрооб'єднаннями, або поширення роздробленого землеробства і розвитку сільськогосподарського виробництва на основі приватної власності на землю фермерськими господарствами, господарськими товариствами та іншими селянськими господарствами приватних форм господарювання на землі. Обидва напрями в аграрному виробництві завжди існували і досі існують у різних країн світу у формах так званих європейських та американських моделей землеволодіння і агровиробництва. Вони мають право на існування і в українському аграрно-земельному секторі економічного розвитку.

Більше того, вся історія землеробства, у тому числі на сучасних українських землях, починаючи з XII століття являє собою історію конкурентної, а нерідко і революційної боротьби між крупним і роздрібним землеробством, які періодично через 50-60 років свого існування змінювали пріоритетність один одного. Отже, вирішення зазначеної проблеми законодавчого регулювання обігу земель сільськогосподарського призначення має спиратись на суспільне визначення та державне забезпечення пріоритетності обраного напряму розвитку землеволодіння і агровиробництва. Об'єктивний хід сучасного реформування аграрно-земельних відносин та розвиток на його основі вітчизняного агровиробництва в перспективі надає підстави для сподівання на позитивне вирішення зазначеної проблеми.

Запропонований збірник природноресурсових кодексів відкриває певні можливості для більш детального аналізу їх нормативного змісту та порівняльного дослідження окремих правових положень, які є спільними та специфічними для природноресурсових галузей законодавства і права. Видання розраховано на студентів, магістрів, аспірантів та викладачів правознавчих, економічних, екологічних та управлінських спеціальностей вищих навчальних закладів. Зібрання природноресурсових кодексів в одному виданні є зручним для користування ним практичними працівниками правоохоронних і правозастосовчих органів, фахівцями і державними службовцями землевпорядних і природоохоронних органів. Ознайомлення з текстами запропонованих кодифікованих законодавчих актів буде корисним для широкого кола читачів, які цікавляться проблемами природноресурсового та екологічного законодавства і права України.

Доктор юридичних наук, професор кафедри аграрного, земельного та екологічного права Національного університету «Одеська юридична академія» Каракаш І.І.

ВОДНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ
(станом на 1.01.2019)

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 24, ст. 189)

{Вводиться в дію Постановою ВР
№ 214/95-ВР від 06.06.95, ВВР, 1995, № 24, ст. 190}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1990-III від 21.09.2000, ВВР, 2000, № 45, ст.390
№ 2120-III від 07.12.2000, ВВР, 2001, № 2-3, ст.10
№ 2905-III від 20.12.2001, ВВР, 2002, № 12-13, ст.92
№ 380-IV від 26.12.2002, ВВР, 2003, № 10-11, ст.86
№ 762-IV від 15.05.2003, ВВР, 2003, № 30, ст.247
№ 1344-IV від 27.11.2003, ВВР, 2004, № 17-18, ст.250
№ 2285-IV від 23.12.2004, ВВР, 2005, № 7-8, ст.162
№ 2288-IV від 23.12.2004, ВВР, 2005, № 6, ст.138
№ 2505-IV від 25.03.2005, ВВР, 2005, № 17, № 18-19, ст.267
№ 3370-IV від 19.01.2006, ВВР, 2006, № 22, ст.184
№ 3421-IV від 09.02.2006, ВВР, 2006, № 22, ст.199
№ 398-V від 30.11.2006, ВВР, 2007, № 3, ст.31
№ 997-V від 27.04.2007, ВВР, 2007, № 33, ст.440
№ 107-VI від 28.12.2007, ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78}

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду
№ 10-рп/2008 від 22.05.2008}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 309-VI від 03.06.2008, ВВР, 2008, № 27-28, ст.253
№ 2457-VI від 08.07.2010, ВВР, 2010, № 48, ст.564
№ 2740-VI від 02.12.2010, ВВР, 2011, № 18, ст.122
№ 2756-VI від 02.12.2010, ВВР, 2011, № 23, ст.160
№ 3530-VI від 16.06.2011, ВВР, 2012, № 2-3, ст.3
№ 4220-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 29, ст.345
№ 4709-VI від 17.05.2012, ВВР, 2013, № 7, ст.65
№ 5293-VI від 18.09.2012, ВВР, 2013, № 43, ст.616
№ 5456-VI від 16.10.2012, ВВР, 2013, № 46, ст.640 -
зміни набирають чинності з 18.11.2012, крім положень, які стосуються передачі повноважень від територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, обласним, Київській, Севастопольській міським державним адміністраціям, органам виконавчої влади Автономної Республіки Крим, які набирають чинності з 18.05.2013 - див. пункт 1 розділу II Закону № 5456-VI від 16.10.2012
№ 5502-VI від 20.11.2012, ВВР, 2014, № 8, ст.88
№ 365-VII від 02.07.2013, ВВР, 2014, № 14, ст.248
№ 1193-VII від 09.04.2014, ВВР, 2014, № 23, ст.873
№ 71-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 7-8, № 9, ст.55
№ 1472-VIII від 14.07.2016, ВВР, 2016, № 34, ст.592
№ 1641-VIII від 04.10.2016, ВВР, 2016, № 46, ст.780
№ 1830-VIII від 07.02.2017, ВВР, 2017, № 11, ст.100
№ 2059-VIII від 23.05.2017, ВВР, 2017, № 29, ст.315}

{У тексті Кодексу слова "плата", "платежі", "Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України", "Державний Комітет України по водному господарству", "Державний Комітет України по геології і використанню надр",

"Міністерство статистики України", "Державний Комітет України по гідрометеорології", "Міністерство охорони здоров'я України", "Міністерство рибного господарства України", "Державний Комітет України по нагляду за охороною праці" в усіх відмінках замінено відповідно словами "збір", "збори", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань водного господарства", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань геології та використання надр", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань статистики", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань гідрометеорології", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань охорони здоров'я", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці" у відповідних відмінках, а слова "народних депутатів" виключено згідно із Законом *№ 1990-III від 21.09.2000*}

{У тексті Кодексу:

слова "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань гідрометеорології", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань охорони здоров'я", "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань водного господарства" та "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань геології та використання надр" в усіх відмінках замінено відповідно словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища", "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності", "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я", "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства" та "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр" у відповідному відмінку;

слова "місцева Рада" та "відповідна Рада" в усіх відмінках та числах замінено відповідно словами "місцева рада" та "відповідна рада" у відповідному відмінку та числі;

слова "органи державної виконавчої влади" та "спеціально уповноважені органи державної виконавчої влади" в усіх відмінках замінено словами "органи виконавчої влади" у відповідному відмінку;

слова "міністерства і відомства" в усіх відмінках замінено словами "центральні органи виконавчої влади" у відповідному відмінку;

слова "іноземні юридичні і фізичні особи та особи без громадянства" в усіх відмінках замінено словами "іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи" у відповідному відмінку

згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Усі води (водні об'єкти) на території України є національним надбанням Українського народу, однією з природних основ його економічного розвитку і соціального добробуту.

{Абзац перший преамбули із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Водні ресурси забезпечують існування людей, тваринного і рослинного світу і є обмеженими та уразливими природними об'єктами.

В умовах нарощування антропогенних навантажень на природне середовище, розвитку суспільного виробництва і зростання матеріальних потреб виникає необхідність розробки і додержання особливих правил користування водними ресурсами, раціонального їх використання та екологічно спрямованого захисту.

Водний кодекс, в комплексі з заходами організаційного, правового, економічного і виховного впливу, сприятиме формуванню водно-екологічного правопорядку і забезпеченню екологічної безпеки населення України, а також більш ефективному, науково обґрунтованому використанню вод та їх охороні від забруднення, засмічення та вичерпання.

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. Основні положення

Стаття 1. Визначення основних термінів

У цьому Кодексі вживаються такі терміни:

акваторія морського порту (портова акваторія) - визначена межами частина водного об'єкта (об'єктів), крім суднового ходу, призначена для безпечного підходу, маневрування, стоянки і відходу суден;

басейн водозбірний - частина земної поверхні і товщі грантів, з яких відбувається стік води у водотік або водойму;

басейновий принцип управління - комплексне (інтегроване) управління водними ресурсами в межах району річкового басейну;

б'єф - ділянка річки, що розташована вище або нижче водопідпірної споруди (греблі);

болото - надмірно зволожена земельна ділянка із застояним водним режимом і специфічним рослинним покривом;

використання води - процес вилучення води для використання у виробництві з метою отримання продукції та для господарсько-питних потреб населення, а також без її вилучення для потреб гідроенергетики, рибництва, водного, повітряного транспорту та інших потреб;

вода дренажна - вода, яка профільтрувалася з певної території та відводиться за допомогою дренажної системи з метою пониження рівня грантових вод;

вода зворотна - вода, що повертається за допомогою технічних споруд і засобів з господарської ланки кругообігу води в його природні ланки у вигляді стічної, шахтної, кар'єрної чи дренажної води;

вода лляльна (підсланева) - вода з домішками (переважно нафтопродуктів), зібрана в колодязях - ллялах машинних відділень судна;

вода стічна - вода, що утворилася в процесі господарсько-побутової і виробничої діяльності (крім шахтної, кар'єрної і дренажної води), а також відведена з забудованої території, на якій вона утворилася внаслідок випадання атмосферних опадів;

вода супутньо-пластова - вода, що піднімається на поверхню разом з нафтою і газом під час їх видобування;

води - усі води (поверхневі, підземні, морські), що входять до складу природних ланок кругообігу води;

води підземні - води, що знаходяться нижче рівня земної поверхні в товщах гірських порід верхньої частини земної кори в усіх фізичних станах;

води поверхневі - води різних водних об'єктів, що знаходяться на земній поверхні;

водний об'єкт - природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, лиман, річка, струмок, озеро, водосховище, ставок, канал, а також водоносний горизонт);

водні ресурси - обсяги поверхневих, підземних і морських вод відповідної території;

водність - характеристика величини річкового стоку за певний проміжок часу відносно його середньої багаторічної величини;

водогосподарська ділянка - частина річкового басейну, для якої розробляються водогосподарські баланси, встановлюються ліміти забору води із водного об'єкта та інші параметри використання водного об'єкта (водокористування);

водогосподарське районування - розподіл гідрографічних одиниць на водогосподарські ділянки, який здійснюється для розроблення водогосподарських балансів;

водогосподарський баланс - співвідношення між наявними для використання водними ресурсами на певній території і потребами в них у межах певного регіону за певний проміжок часу;

водогосподарські системи - комплекс пов'язаних між собою водних об'єктів та гідротехнічних споруд, призначених для управління водними ресурсами;

водозабір - споруда або пристрій для забору води з водного об'єкта;

водойма - безстічний або із сповільненим стоком поверхневий водний об'єкт;

водокористування - використання вод (водних об'єктів) для задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей господарства, включаючи право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання вод (водних об'єктів);

водоносний горизонт - однорідна пластова товща гірських порід, де постійно знаходяться води;

водосховище - штучна водойма місткістю більше 1 млн. кубічних метрів, збудована для створення запасу води та регулювання її стоку;

водосховище комплексного призначення - водосховище, яке відповідно до паспорта використовується для двох і більше цілей (крім рекреаційних);

гідрографічне районування - поділ території України на гідрографічні одиниці, який здійснюється для розроблення та впровадження планів управління річковими басейнами;

гідротехнічні споруди морських портів (гідротехнічні споруди) - інженерно-технічні споруди (портова акваторія, причали, пірси, інші види причальних споруд, моли, дамби, хвилеломи, інші берегозахисні споруди, підводні споруди штучного та природного походження, у тому числі канали, операційні акваторії причалів, якірні стоянки), розташовані в межах території та акваторії морського порту і призначені для забезпечення безпеки мореплавства, маневрування та стоянки суден;

гранично допустима концентрація (гдк) речовини у воді - встановлений рівень концентрації речовини у воді, вище якого вода вважається непридатною для конкретних цілей водокористування;

гранично допустимий скид (гдс) речовини - маса речовини у зворотній воді, що є максимально допустимою для відведення за встановленим режимом даного пункту водного об'єкта за одиницю часу;

евтрофікація - збільшення вмісту біогенних речовин у водоймі, що викликає бурхливе розмноження водоростей, зменшення прозорості води і вмісту розчиненого кисню у глибинних шарах внаслідок розкладу органічної речовини мертвих рослин і тварин, а також масову загибель донних організмів;

екологічна витрата - мінімальна розрахункова витрата води, що скидається з водосховища (ставка) до річки відповідно до встановлених для цих водосховищ (ставків) режимів роботи з урахуванням прогнозу водності та екологічних вимог;

екологічний стан масиву поверхневих вод - інтегрований показник якості масиву поверхневих вод, що визначається за біологічними, гідроморфологічними, хімічними та фізико-хімічними показниками;

забір води - вилучення води з водного об'єкта для використання за допомогою технічних пристроїв або без них;

забруднення вод - надходження до водних об'єктів забруднюючих речовин;

забруднююча речовина - речовина, яка привноситься у водний об'єкт в результаті господарської діяльності людини;

замкнений водний об'єкт - природна або штучно створена водойма, не зв'язана з іншими водними об'єктами (крім водоносних горизонтів);

заплавні землі - прибережна територія, що може бути затоплена чи підтоплена під час повені (паводка);

засмічення вод - привнесення у водні об'єкти сторонніх предметів і матеріалів, що шкідливо впливають на стан вод;

зона санітарної охорони - територія і акваторія, де запроваджується особливий санітарно-епідеміологічний режим з метою запобігання погіршення якості води джерел централізованого господарсько-питного водопостачання, а також з метою забезпечення охорони водопровідних споруд;

істотно змінений масив поверхневих вод - поверхневий водний об’єкт або його частина, природні характеристики якого зазнали істотних змін у результаті діяльності людини;

кількісний стан масиву підземних вод - показник впливу забору води на масив підземних вод;

лиман - затоплена водами моря пригирлова частина річкової долини або балки;

ліміт використання води - граничний обсяг використання води, який встановлюється дозволом на спеціальне водокористування;

ліміт забору води - граничний обсяг забору води з водних об'єктів, який встановлюється в дозволі на спеціальне водокористування;

ліміт скиду забруднюючих речовин - граничний обсяг скиду забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти, який встановлюється в дозволі на спеціальне водокористування;

маловоддя - період (фаза) гідрологічного режиму водного об'єкта, при якому спостерігається зменшення його водності, внаслідок чого погіршуються умови забезпечення потреб у водних ресурсах;

масив поверхневих вод - поверхневий водний об’єкт або його частина;

масив підземних вод - підземний водний об’єкт або його частина;

межень (меженний період) - період річного циклу, протягом якого спостерігається низька водність;

моніторинг вод - система спостережень, збирання, обробки, збереження та аналізу інформації про стан водних об'єктів, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття відповідних рішень;

озеро - природна западина суші, заповнена прісними або солоними водами;

перерозподіл водних ресурсів - подача (перекачування) води з одного річкового басейну в інший або в межах одного річкового басейну для забезпечення потреб у водних ресурсах водокористувачів маловодних регіонів;

перехідні води - поверхневі води у межах гирлової ділянки річки, а також лиманів, де відбувається змішування прісних та солоних вод;

план управління річковим басейном - документ, що містить аналіз стану та комплекс заходів для досягнення цілей, визначених для кожного району річкового басейну у встановлені строки;

план управління ризиками затоплення - документ, що містить аналіз попередніх затоплень та комплекс заходів, спрямованих на запобігання, захист, підготовку, прогнозування і систему раннього попередження для окремих територій у межах району річкового басейну;

пляжна зона - прилегла до урізу води частина прибережної захисної смуги уздовж морів, навколо морських заток і лиманів з режимом обмеженої господарської діяльності;

прибережна захисна смуга - частина водоохоронної зони відповідної ширини вздовж річки, моря, навколо водойм, на якій встановлено більш суворий режим господарської діяльності, ніж на решті території водоохоронної зони;

прибережні води - води між береговою лінією та лінією у територіальному морі на відстані однієї морської милі від вихідної лінії, що використовується для визначення ширини територіального моря;

район річкового басейну - головна одиниця управління у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, що складається з річкового басейну (сусідніх річкових басейнів) та пов'язаних з ними прибережних і підземних вод;

рибництво - штучне розведення і відтворення риби та інших водних живих ресурсів;

рибогосподарський водний об'єкт - водний об'єкт (його частина), що використовується для рибогосподарських цілей;

річковий басейн (водозбір) - частина земної поверхні і товщі ґрунтів, стік води з якої послідовно через пов'язані водойми і водотоки здійснюється в море, лиман або озеро;

ставок - штучно створена водойма місткістю не більше 1 млн. кубічних метрів;

суббасейн - частина річкового басейну, стік води з якої через пов'язані водойми і водотоки здійснюється до головної річки басейну або водогосподарської ділянки нижче за течією;

схема використання і охорони води та відтворення водних ресурсів - передпроектний документ, що визначає основні водогосподарські та інші заходи, які підлягають здійсненню для задоволення перспективних потреб у воді населення і галузей економіки, а також для охорони вод або запобігання їх шкідливим діям;

технологічна водойма - штучно створена водойма спеціального технологічного призначення, що визначається технічним проектом та/або паспортом, яка наповнюється штучно за допомогою гідротехнічних споруд і пристроїв;

уріз води - межа води на березі водного об'єкта (берегова лінія);

хімічний стан масиву поверхневих вод - показник якості масиву поверхневих вод, який визначається за окремими групами забруднюючих речовин;

хімічний стан масиву підземних вод - показник якості масиву підземних вод, який визначається за окремими групами забруднюючих речовин;

штучний масив поверхневих вод - поверхневий водний об'єкт або його частина, створені в результаті діяльності людини;

якість води - характеристика складу і властивостей води, яка визначає її придатність для конкретних цілей використання.

{Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 2740-VI від 02.12.2010, № 4709-VI від 17.05.2012, № 5293-VI від 18.09.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 2. Водне законодавство України

Завданням водного законодавства є регулювання правових відносин з метою забезпечення збереження, науково обґрунтованого, раціонального використання вод для потреб населення і галузей економіки, відтворення водних ресурсів, охорони вод від забруднення, засмічення та вичерпання, запобігання шкідливим діям вод та ліквідації їх наслідків, поліпшення стану водних об'єктів, а також охорони прав підприємств, установ, організацій і громадян на водокористування.

Водні відносини в Україні регулюються цим Кодексом, Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища" та іншими актами законодавства.

Земельні, гірничі, лісові відносини, а також відносини щодо використання та охорони рослинного і тваринного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, атмосферного повітря, виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу України, що виникають під час користування водними об'єктами, регулюються відповідним законодавством України.

Стаття 3. Водний фонд України

Усі води (водні об'єкти) на території України становлять її водний фонд.

До водного фонду України належать:

1) поверхневі води:

природні водойми (озера);

водотоки (річки, струмки);

штучні водойми (водосховища, ставки) і канали;

інші водні об'єкти;

2) підземні води та джерела;

3) внутрішні морські води та територіальне море.

Стаття 4. Землі водного фонду

До земель водного фонду належать землі, зайняті:

морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами, не зайнятими лісами;

прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм, крім земель, зайнятих лісами;

гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них;

береговими смугами водних шляхів.

{Стаття 4 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 4709-VI від 17.05.2012*}

Стаття 5. Водні об'єкти загальнодержавного і місцевого значення

До водних об'єктів загальнодержавного значення належать:

1) внутрішні морські води, територіальне море, а також акваторії морських портів;

2) підземні води, які є джерелом централізованого водопостачання;

3) поверхневі води (озера, водосховища, річки, канали), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також їх притоки всіх порядків;

4) водні об'єкти в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також віднесені до категорії лікувальних.

До водних об'єктів місцевого значення належать:

1) поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області і які не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення;

2) підземні води, які не можуть бути джерелом централізованого водопостачання.

{Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 4709-VI від 17.05.2012*}

Стаття 6. Власність на води (водні об'єкти)

Води (водні об'єкти) є виключно власністю Українського народу і надаються тільки у користування.

Український народ здійснює право власності на води (водні об'єкти) через Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим і місцеві ради.

Окремі повноваження щодо розпорядження водами (водними об'єктами) можуть надаватися відповідним органам виконавчої влади та Раді міністрів Автономної Республіки Крим.

{Стаття 6 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 3530-VI від 16.06.2011*, *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 7. Компетенція Верховної Ради України в галузі регулювання водних відносин

До відання Верховної Ради України в галузі регулювання водних відносин належить:

1) законодавче регулювання водних відносин та визначення основних напрямів державної політики в цій галузі;

2) розпорядження водним фондом України;

3) затвердження загальнодержавних, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

{Пункт 4 статті 7 виключено на підставі Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

{Пункт 5 статті 7 виключено на підставі Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

{Пункт 6 статті 7 виключено на підставі Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

7) вирішення інших питань у галузі законодавчого регулювання водних відносин відповідно до Конституції України.

{Стаття 7 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 3421-IV від 09.02.2006, № 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 8. Компетенція Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі регулювання водних відносин

До компетенції Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі регулювання водних відносин на території Автономної Республіки Крим належить:

1) затвердження республіканських (Автономної Республіки Крим) програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

2) координація діяльності районних і міських (міст республіканського Автономної Республіки Крим значення) рад з використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

3) затвердження проектів зон санітарної охорони господарсько-питних водозаборів;

4) прийняття у встановленому порядку рішень про віднесення водних об'єктів місцевого значення до об'єктів природно-заповідного фонду чи відповідних категорій особливої охорони;

5) встановлення правил користування маломірними суднами на водних об'єктах;

6) встановлення у разі потреби більш суворих, ніж у цілому на території України, нормативів якості води у водних об'єктах місцевого значення;

7) прийняття за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища під час виникнення аварійних ситуацій рішень про скидання стічних вод з накопичувачів у водні об'єкти, якщо це не призведе до перевищення нормативів екологічної безпеки водокористування;

8) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин, визначених законом.

{Стаття 8 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 3421-IV від 09.02.2006, № 997-V від 27.04.2007, № 2756-VI від 02.12.2010*; в редакції Закону *№ 3530-VI від 16.06.2011*; із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 8^{-1}. Компетенція обласних, Київської та Севастопольської міських рад у галузі регулювання водних відносин

До компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських рад у галузі регулювання водних відносин на їх території належить:

1) забезпечення реалізації державної політики у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

{Пункт 2 статті 8^{-1} виключено на підставі Закону *№ 5293-VI від 18.09.2012*}

3) погодження державних цільових, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, участь у їх виконанні;

4) розроблення, затвердження та виконання регіональних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

{Пункт 5 статті 8^{-1} виключено на підставі Закону *№ 1830-VIII від 07.02.2017*}

{Пункт 6 статті 8^{-1} виключено на підставі Закону *№ 1193-VII від 09.04.2014*}

7) координація діяльності районних і міських рад з використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

8) затвердження проектів зон санітарної охорони господарсько-питних водозаборів;

9) прийняття у встановленому порядку рішень про віднесення водних об'єктів місцевого значення до об'єктів природно-заповідного фонду чи відповідних категорій особливої охорони;

10) встановлення правил користування маломірними суднами на водних об'єктах;

11) встановлення у разі потреби більш суворих, ніж у цілому на території України, нормативів якості води у водних об'єктах місцевого значення;

12) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) діяльності підприємств, установ і організацій у разі порушення ними вимог водного законодавства;

13) організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, із залученням підприємств, установ і організацій в порядку, передбаченому законодавством;

14) прийняття за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища під час виникнення аварійних ситуацій рішень про скидання стічних вод з накопичувачів у водні об'єкти, якщо це не призведе до перевищення нормативів екологічної безпеки водокористування;

15) організація інформування населення про стан водних об'єктів, його зміну та здійснення водоохоронних заходів;

16) здійснення контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

17) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин, визначених законом.

{Кодекс доповнено статтею 8^{-1} згідно із Законом *№ 3530-VI від 16.06.2011*; із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1193-VII від 09.04.2014, № 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 9. Компетенція районних рад у галузі регулювання водних відносин

До відання районних рад у галузі регулювання водних відносин на їх території належить:

1) координація роботи сільських, селищних, міських (міст районного підпорядкування) рад під час проведення ними міжтериторіальних водогосподарських і водоохоронних заходів та подання їм відповідної методичної допомоги;

{Пункт 2 статті 9 виключено на підставі Закону *№ 1193-VII від 09.04.2014*}

3) організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, залучення у встановленому порядку до цієї роботи підприємств, установ і організацій;

4) організація роботи по винесенню в натуру та влаштуванню прибережних захисних смуг вздовж річок, морів та навколо водойм;

5) внесення у встановленому порядку пропозицій щодо оголошення водних об'єктів об'єктами природно-заповідного фонду до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних рад;

6) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) діяльності підприємств та інших об'єктів у разі порушення ними вимог водного законодавства в межах своєї компетенції;

7) встановлення правил загального водокористування в порядку, визначеному статтею 47цього Кодексу;

8) здійснення контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

9) організація інформування населення про стан водних об'єктів, про надзвичайні екологічні ситуації, які можуть негативно вплинути на здоров'я людей, та про заходи, що вживаються для поліпшення стану вод;

10) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин у межах своєї компетенції.

{Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 997-V від 27.04.2007, № 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 10. Компетенція сільських, селищних, міських та районних у містах рад у галузі регулювання водних відносин

До відання сільських, селищних, міських та районних у містах рад у галузі регулювання водних відносин на їх території належить:

1) здійснення заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

2) контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

3) встановлення правил загального користування водними об'єктами в порядку, визначеному статтею 47 цього Кодексу;

4) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) діяльності підприємств та інших об'єктів в разі порушення ними вимог водного законодавства в межах своєї компетенції;

5) організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, залучення у встановленому порядку до цієї роботи підприємств, установ і організацій;

6) організація інформування населення про стан водних об'єктів, а також про надзвичайні екологічні ситуації, які можуть негативно вплинути на здоров'я людей, та про заходи, що вживаються для поліпшення стану вод;

7) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин у межах своєї компетенції.

{Стаття 10 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 997-V від 27.04.2007, № 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 11. Участь громадян та їх об'єднань, інших громадських формувань у здійсненні заходів щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Громадяни та їх об'єднання, інші громадські формування у встановленому порядку мають право:

1) брати участь у розгляді місцевими радами та державними органами питань, пов'язаних з використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

2) за погодженням з місцевими радами та державними органами виконувати роботи по використанню і охороні вод та відтворенню водних ресурсів за власні кошти та за добровільною участю членів об'єднань громадян;

3) брати участь у проведенні центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, перевірок виконання водокористувачами водоохоронних правил і заходів та вносити пропозиції з цих питань;

{Пункт 4 статті 11 виключено на підставі Закону *№ 2059-VIII від 23.05.2017*}

5) здійснювати громадський контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

6) одержувати у встановленому порядку інформацію про стан водних об'єктів, джерела забруднення та використання вод, про плани і заходи щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

7) подавати до суду позови про відшкодування збитків, заподіяних державі і громадянам внаслідок забруднення, засмічення та вичерпання вод;

7^{-1}) брати участь у підготовці планів управління річковими басейнами та сприяти їх виконанню;

7^{-2}) брати участь у підготовці планів управління ризиками затоплення та сприяти їх виконанню;

8) здійснювати інші функції щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів відповідно до законодавства.

{Стаття 11 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016}

РОЗДІЛ ІІ. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ І КОНТРОЛЬ У ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Глава 2. Державні, цільові, міждержавні та регіональні програми у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

{Назва глави 2 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 3421-IV від 09.02.2006*}

Стаття 12. Державні, цільові, міждержавні та регіональні програми використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Державні, цільові, міждержавні та регіональні програми використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів розробляються з метою здійснення цілеспрямованої і ефективної діяльності щодо задоволення потреб населення і галузей економіки у воді, збереження, раціонального використання і охорони вод, запобігання їх шкідливій дії.

Державні, цільові, міждержавні та регіональні програми використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів розробляються на основі даних державного обліку вод, водного кадастру, схем використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів та з урахуванням планів управління річковими басейнами.

Розробка та реалізація цих програм здійснюється за рахунок Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, позабюджетних фондів, добровільних внесків організацій і громадян, інших коштів.

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3421-IV від 09.02.2006, № 1641-VIII від 04.10.2016}

Глава 3. Державне управління у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Стаття 13. Органи, що здійснюють державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється за басейновим принципом на основі державних, цільових, міждержавних та регіональних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, а також планів управління річковими басейнами.

Державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, районні, обласні ради, органи виконавчої влади та інші державні органи відповідно до законодавства України.

Органами виконавчої влади у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони і

раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, та інші органи відповідно до законодавства.

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 3421-IV від 09.02.2006*, *№ 5456-VI від 16.10.2012*, *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 13^{-1}. Гідрографічне і водогосподарське районування території України

Гідрографічною одиницею є район річкового басейну.

В Україні встановлюються 9 районів річкових басейнів:

район басейну річки Дніпро;

район басейну річки Дністер;

район басейну річки Дунай;

район басейну річки Південний Буг;

район басейну річки Дон;

район басейну річки Вісла;

район басейну річок Криму;

район басейну річок Причорномор'я;

район басейну річок Приазов'я.

У межах встановлених районів річкових басейнів центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, може виділяти суббасейни.

Межі районів річкових басейнів, суббасейнів та водогосподарських ділянокзатверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Водогосподарські ділянки виділяє у межах районів річкових басейнів з урахуванням басейнового принципу управління, адміністративно-територіального устрою, фізико-географічних умов та господарської діяльності центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Главу 3 доповнено статтею 13^{-1} згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 13^{-2}. Плани управління річковими басейнами

Плани управління річковими басейнами розробляються та виконуються з метою досягнення екологічних цілей, визначених для кожного району річкового басейну, у встановлені строки.

Основними елементами планів управління річковими басейнами є:

1) загальна характеристика поверхневих та підземних вод району річкового басейну;

2) визначення основних антропогенних впливів на кількісний та якісний стан поверхневих і підземних вод, у тому числі від точкових та дифузних джерел;

3) визначення зон (територій), які підлягають охороні, та їх картування;

4) картування мереж моніторингу, результатів програм моніторингу, що виконуються для поверхневих вод (екологічний і хімічний), підземних вод (хімічний і кількісний), зон (територій), які підлягають охороні;

5) перелік цілей для поверхневих вод, підземних вод і зон (територій), які підлягають охороні, та строки їх досягнення;

6) економічний аналіз водокористування;

7) огляд виконання програм або заходів, включаючи шляхи досягнення визначених цілей;

8) повний перелік програм (планів) для району річкового басейну чи суббасейну, їх зміст та проблеми, які передбачено вирішити;

9) звіт про інформування громадськості та громадське обговорення проекту плану управління річковим басейном;

10) перелік компетентних органів влади;

11) порядок отримання інформації (у тому числі первинної) про стан поверхневих і підземних вод.

Плани управління річковими басейнами затверджуються Кабінетом Міністрів України кожні шість років.

Порядок розроблення плану управління річковим басейном затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Главу 3 доповнено статтею 13^{-2} згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 13^{-3}. Басейнові ради

Басейнова рада - це консультативно-дорадчий орган у межах території річкового басейну, утворений при центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, з метою забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, інтегрованого управління ними.

Басейнова рада утворюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, для вироблення пропозицій та забезпечення узгодження інтересів підприємств, установ та організацій у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів у межах басейну.

Рішення басейнових рад враховуються під час розроблення планів управління басейном та реалізації заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

До складу басейнових рад входять представники центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших зацікавлених організацій, установ, підприємств та представники громадськості.

Типове положення про басейнові ради затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Главу 3 доповнено статтею 13^{-3} згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 13^{-4}. Водогосподарські баланси

Водогосподарські баланси розробляються для оцінки наявності та можливості використання водних ресурсів.

Водогосподарські баланси затверджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Порядок розроблення водогосподарських балансів затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Главу 3 доповнено статтею 13^{-4} згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Глава 4. Компетенція державних органів у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

Стаття 14. Компетенція Кабінету Міністрів України у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До відання Кабінету Міністрів України у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) реалізація державної політики у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

2) розпорядження внутрішніми морськими водами, територіальним морем, а також акваторією морських портів;

3) здійснення державного контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

4) визначення пріоритетів водокористування;

5) забезпечення розробки державних, цільових, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

6) визначення порядку діяльності органів виконавчої влади у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, координація їх діяльності;

7) встановлення порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування, днопоглиблювальні роботи, прокладання кабелів, трубопроводів та інших комунікацій на землях водного фонду, а також порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та переліку забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується, розроблення та затвердження критеріїв оцінки забруднення підземних горизонтів водних об'єктів;

{Пункт 8 статті 14 виключено на підставі Закону *№ 2756-VI від 02.12.2010*}

{Пункт 9 статті 14 виключено на підставі Закону *№ 1990-III від 21.09.2000*}

10) прийняття у разі виникнення аварійних ситуацій рішень про скиди стічних вод з накопичувачів у водні об'єкти, якщо вони призводять до перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у цих об'єктах;

11) організація і координація робіт, пов'язаних з попередженням та ліквідацією наслідків аварій, стихійного лиха, шкідливої дії вод або погіршенням якості водних ресурсів;

12) прийняття рішень про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними вимог водного законодавства;

13) затвердження проектів зон санітарної охорони господарсько-питних водозаборів, які забезпечують водопостачання території більш як однієї області;

13^{-1}) затвердження планів управління річковими басейнами та порядку їх розроблення;

13^{-2}) затвердження планів управління ризиками затоплення та порядку їх розроблення;

14) керівництво зовнішніми зв'язками України в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

14^{-1}) відведення акваторій морських портів;

15) вирішення інших питань у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

{Стаття 14 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 2288-IV від 23.12.2004, № 3421-IV від 09.02.2006, № 997-V від 27.04.2007, № 4709-VI від 17.05.2012, № 5293-VI від 18.09.2012, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1193-VII від 09.04.2014, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 1830-VIII від 07.02.2017*}

Стаття 15. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До відання центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) забезпечення формування державної політики у сфері охорони та відтворення вод (поверхневих, підземних, морських), раціонального використання водних ресурсів;

{Пункт 2 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

3) розроблення державних цільових, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

{Пункт 4 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

5) розробка і затвердження нормативів і правил, участь у розробці стандартів щодо регулювання використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів в межах своєї компетенції;

{Пункт 6 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

{Пункт 7 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

{Пункт 8 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

{Пункт 9 частини першої статті 15 виключено на підставі Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

10) здійснення міжнародного співробітництва з питань використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

10^{-1}) затвердження меж районів річкових басейнів, суббасейнів та водогосподарських ділянок;

10^{-2}) затвердження порядку розроблення водогосподарських балансів;

10^{-3}) виділення суббасейнів та водогосподарських ділянок у межах районів річкових басейнів;

10^{-4}) затвердження типового положення про басейнові ради;

10^{-5}) затвердження методики віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, а також віднесення штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод;

10^{-6}) затвердження методики віднесення масиву підземних вод до одного з класів кількісного та хімічного станів масиву підземних вод;

10^{-7}) затвердження переліку забруднюючих речовин для визначення хімічного стану масивів поверхневих і підземних вод та екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод;

10^{-8}) затвердження методики визначення масивів поверхневих та підземних вод;

11) вирішення інших питань у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, здійснює покладені на нього повноваження самостійно і через свої територіальні органи (у разі їх утворення), а на території Автономної Республіки Крим - через орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 15 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 3421-IV від 09.02.2006, № 997-V від 27.04.2007, № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 15^{-1}. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До компетенції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) реалізація державної політики у сфері охорони та відтворення вод (поверхневих, підземних, морських), раціонального використання водних ресурсів;

2) участь у реалізації державних цільових, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

3) організація та здійснення державного моніторингу вод;

4) реалізація повноважень у сфері оцінки впливу на довкілля відповідно до законодавства про оцінку впливу на довкілля;

5) видача, анулювання, здійснення переоформлення та видача дублікатів дозволів на проведення робіт на землях водного фонду у межах прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів, у внутрішніх морських водах, лиманах і територіальному морі;

6) розроблення і запровадження у встановленому порядку організаційно-економічних заходів щодо забезпечення охорони і використання вод та відтворення водних ресурсів;

7) вирішення інших питань у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, здійснює покладені на нього повноваження самостійно і через свої територіальні органи (у разі їх утворення), а на території Автономної Республіки Крим - через орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

{Кодекс доповнено статтею 15^{-1} згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*; із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1193-VII від 09.04.2014, № 2059-VIII від 23.05.2017*}

Стаття 15^{-2}. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До компетенції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про охорону і раціональне використання вод та відтворення водних ресурсів;

2) прийняття у встановленому порядку рішення про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними вимог водного законодавства;

3) вирішення інших питань у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

{Кодекс доповнено статтею 15^{-2} згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 16. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, в галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) реалізація державної політики у сфері розвитку водного господарства і меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів;

2) розробка і встановлення режимів роботи водосховищ комплексного призначення, водогосподарських систем і каналів, затвердження правил їх експлуатації;

3) розробка та участь у реалізації державних, цільових, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

4) забезпечення потреб населення і галузей економіки у водних ресурсах та здійснення їх міжбасейнового перерозподілу;

5) забезпечення функціонування системи державного моніторингу довкілля в частині проведення радіологічних і гідрохімічних спостережень на водних об'єктах комплексного призначення, транскордонних водотоках, водогосподарських системах міжгалузевого і сільськогосподарського водопостачання, в зонах впливу атомних електростанцій;

6) проектування, будівництво і експлуатація водогосподарських систем та об'єктів комплексного призначення;

7) здійснення заходів щодо екологічного оздоровлення поверхневих вод та догляду за ними;

8) ведення державного обліку водокористування та державного водного кадастру;

9) видача дозволів на спеціальне водокористування;

9^{-1}) видача, анулювання, здійснення переоформлення та видача дублікатів дозволів на проведення робіт на землях водного фонду (крім проведення робіт на землях водного фонду у межах прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів, у внутрішніх морських водах, лиманах і територіальному морі);

9^{-2}) видача дозволів на спеціальне водокористування водних об’єктів у зоні відчуження та зоні безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи;

10) здійснення міжнародного співробітництва у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів прикордонних вод;

11) здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням шкідливій дії вод і ліквідацією її наслідків, включаючи протипаводковий захист сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь;

12) здійснення контролю за дотриманням режимів роботи водосховищ та водогосподарських систем;

12^{-1}) узагальнення та аналіз звітів водокористувачів щодо використання водних ресурсів;

12^{-2}) погодження нормативів водопостачання;

12^{-3}) здійснення моніторингу якості вод у контрольних створах у районах основних водозаборів комплексного призначення, водогосподарських систем міжгалузевого та сільськогосподарського водопостачання;

12^{-4}) здійснення моніторингу водних об'єктів за радіологічними показниками на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення;

{Пункт 12^{-5} частини першої статті 16 виключено на підставі Закону № 1641-VIII від 04.10.2016}

12^{-6}) розроблення спільно з іншими органами виконавчої влади комплексу заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям, зменшення руйнівних наслідків повеней, забезпечення безаварійного пропуску паводкових вод та льодоходу;

12^{-7}) організація виконання робіт, пов'язаних з мінімізацією наслідків шкідливої дії вод, у тому числі захистом від підтоплення, протипаводковим і протиповеневим захистом сільських населених пунктів та сільськогосподарських земель;

12^{-8}) розроблення схем комплексного використання та охорони водних ресурсів, формування довгострокових прогнозів водогосподарських балансів, затвердження водогосподарських балансів, участь у вирішенні питань, пов'язаних з міждержавним розподілом стоку річок і використанням прикордонних вод;

12^{-9}) здійснення паспортизації річок і джерел питного водопостачання;

12^{-10}) розроблення заходів щодо забезпечення централізованим водопостачанням сільських населених пунктів, що користуються привізною водою;

12^{-11}) погодження документації із землеустрою у випадках та порядку, визначених Земельним кодексом України та Законом України "Про землеустрій" щодо відповідності зазначеної документації водному законодавству;

13) вирішення інших питань у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, здійснює покладені на нього повноваження самостійно і через свої територіальні органи (у разі їх утворення), а на території Автономної

Республіки Крим - через орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань водного господарства.

{Стаття 16 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 3421-IV від 09.02.2006, № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012, № 365-VII від 02.07.2013, № 1193-VII від 09.04.2014, № 1472-VIII від 14.07.2016, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 1830-VIII від 07.02.2017*}

Стаття 17. Компетенція центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До відання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

1) видача спеціальних дозволів на користування надрами для розробки родовищ підземних вод за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці;

2) ведення державного обліку підземних вод та водного кадастру;

3) ведення державного моніторингу підземних вод;

{Пункт 4 статті 17 виключено на підставі Закону *№ 1193-VII від 09.04.2014*}

{Пункт 5 статті 17 виключено на підставі Закону *№ 1193-VII від 09.04.2014*}

6) виявлення недіючих свердловин і вжиття заходів щодо їх ліквідації або ремонту і подальшого використання;

7) здійснення державного геологічного контролю за веденням пошуково-розвідувальних та інших робіт щодо геологічного вивчення підземних вод;

8) вирішення інших питань у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів.

{Стаття 17 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 3370-IV від 19.01.2006, № 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 17^{-1}. Компетенція Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До компетенції Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів на території Автономної Республіки Крим належить:

1) забезпечення реалізації державної політики у галузі водного господарства, використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

2) участь у розробленні та виконанні державних програм, розроблення та забезпечення виконання республіканських (Автономної Республіки Крим) програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

{Пункт 3 статті 17^{-1} виключено на підставі Закону *№ 5293-VI від 18.09.2012*}

{Пункт 4 статті 17^{-1} виключено на підставі Закону *№ 1830-VIII від 07.02.2017*}

5) задоволення потреб населення і галузей економіки у водних ресурсах та здійснення їх міжбасейнового перерозподілу;

6) проектування, будівництво і експлуатація водогосподарських систем та об'єктів комплексного призначення;

7) здійснення заходів щодо екологічного оздоровлення поверхневих вод та догляду за ними;

{Пункт 8 статті 17^{-1} виключено на підставі Закону *№ 1193-VII від 09.04.2014*}

9) здійснення заходів, пов'язаних з попередженням шкідливої дії вод і ліквідацією її наслідків, включаючи протипаводковий захист населених пунктів та земель;

10) здійснення контролю за дотриманням режиму роботи водосховищ та водогосподарських систем;

{Пункт 11 статті 17^{-1} виключено на підставі Закону *№ 1193-VII від 09.04.2014*}

12) організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, із залученням підприємств, установ і організацій в порядку, передбаченому законодавством;

13) організація інформування населення про стан водних об'єктів, його зміну та здійснення водоохоронних заходів;

14) здійснення контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

15) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин, визначених законом.

{Кодекс доповнено статтею 17^{-1} згідно із Законом *№ 3530-VI від 16.06.2011*; із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1193-VII від 09.04.2014*}

Стаття 17^{-2}. Компетенція обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

До компетенції обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів належить:

{Пункт 1 статті 17^{-2} виключено на підставі Закону *№ 1830-VIII від 07.02.2017*}

2) погодження проектів водоохоронних зон;

{Пункт 3 статті 17^{-2} виключено на підставі Закону *№ 1193-VII від 09.04.2014*}

4) вирішення інших питань у галузі регулювання водних відносин, визначених законом.

{Кодекс доповнено статтею 17^{-2} згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*; із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1193-VII від 09.04.2014*}

Глава 5. Контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

Стаття 18. Завдання контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

Контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів полягає в забезпеченні додержання усіма юридичними та фізичними особами вимог водного законодавства.

Стаття 19. Державний контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

Державний контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, іншими державними органами відповідно до законодавства України.

Порядок здійснення державного контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів визначається цим Кодексом та іншими актами законодавства.

{Стаття 19 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 20. Громадський контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів

Громадський контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів здійснюється громадськими інспекторами з охорони довкілля, повноваження яких визначаються положенням, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 21. Державний моніторинг вод

З метою забезпечення збирання, обробки, збереження та аналізу інформації про стан вод, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється державний моніторинг вод. Складовими державного моніторингу вод є моніторинг біологічних, гідроморфологічних, хімічних та фізико-хімічних показників.

Державний моніторинг вод є складовою частиною державної системи моніторингу навколишнього природного середовища України і здійснюється в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 21 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 21^{-1}. Екологічний та хімічний стани масиву поверхневих вод, екологічний потенціал штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод

Екологічний стан масиву поверхневих вод визначається за біологічними показниками з використанням гідроморфологічних, хімічних та фізико-хімічних показників і на основі екологічного нормативу якості води класифікується як "відмінний", "добрий", "задовільний", "поганий" або "дуже поганий".

Хімічний стан масиву поверхневих вод визначається за окремими групами забруднюючих речовин і на основі екологічного нормативу якості води класифікується як "добрий" або "недосягнення доброго".

Екологічний потенціал штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод визначається за біологічними показниками з використанням гідроморфологічних, хімічних та фізико-хімічних показників і на основі екологічного нормативу якості води класифікується як "добрий", "задовільний", "поганий" або "дуже поганий".

Методика віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, а також віднесення штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Перелік забруднюючих речовин для визначення хімічного стану масиву поверхневих вод та екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Кодекс доповнено статтею 21^{-1} згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 21^{-2}. Кількісний та хімічний стани масиву підземних вод

Кількісний стан масиву підземних вод визначається за співвідношенням забору підземних вод до її загального об’єму і класифікується як "добрий" або "поганий".

Хімічний стан масиву підземних вод визначається за окремими групами забруднюючих речовин і класифікується як "добрий" або "поганий".

Методика віднесення масиву підземних вод до одного з класів кількісного та хімічного станів масиву підземних вод затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Перелік забруднюючих речовин для визначення хімічного стану масиву підземних водзатверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Кодекс доповнено статтею 21^{-2} згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 22. Оцінка впливу на довкілля

Для забезпечення екологічної безпеки під час розміщення, проектування і будівництва нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів, пов'язаних з використанням вод, здійснюється оцінка впливу на довкілля у порядку, що визначається законодавством.

{Стаття 22 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 2059-VIII від 23.05.2017*}

Стаття 23. Правовий захист та стимулювання працівників, які здійснюють охорону і контроль у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Працівникам спеціально уповноважених державних органів та громадським інспекторам, які здійснюють охорону і контроль у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, гарантується правовий захист їх честі, гідності, здоров'я та життя відповідно до законодавства України.

Стимулювання працівників спеціально уповноважених державних органів та громадських інспекторів у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Глава 6. Державний облік вод. державний водний кадастр

Стаття 24. Завдання державного обліку вод

Завданням державного обліку вод є встановлення відомостей про кількість і якість вод, а також даних про водокористування, на основі яких здійснюється розподіл води між водокористувачами та розробляються заходи щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Стаття 25. Державний облік водокористування

Державний облік водокористування ведеться з метою систематизації даних про забір та використання вод, скидання зворотних вод та забруднюючих речовин, наявність систем оборотного водопостачання та їх потужність, а також про діючі системи очищення стічних вод та їх ефективність.

Державний облік та аналіз стану водокористування здійснюються шляхом подання водокористувачами звітів про водокористування.

Організація ведення державного обліку водокористування здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Порядок ведення державного обліку водокористування затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 25 в редакції Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*; із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 26. Державний облік поверхневих вод

Державний облік поверхневих вод здійснюється:

центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності, шляхом проведення постійних гідрометричних, гідрохімічних спостережень за кількісними і якісними характеристиками поверхневих вод згідно з програмою, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері гідрометеорологічної діяльності, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, і

центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства;

центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, у частині обліку поверхневих водних об'єктів.

{Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*; в редакції Закону *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 27. Державний облік підземних вод

Державний облік підземних вод здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, шляхом спостережень за кількісними і якісними характеристиками підземних вод за програмою, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Текст статті 27 в редакції Закону *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 28. Державний водний кадастр

Державний водний кадастр складається з метою систематизації даних державного обліку вод та визначення наявних для використання водних ресурсів.

Державний водний кадастр ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Глава 7. Економічне регулювання раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Стаття 29. Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів передбачають:

1) видачу дозволів на спеціальне водокористування;

2) встановлення ставок зборів за спеціальне водокористування;

{Пункт 3 статті 29 виключено на підставі Закону *№ 1990-III від 21.09.2000*}

4) надання водокористувачам податкових, кредитних та інших пільг у разі впровадження ними маловідхідних, безвідхідних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, здійснення відповідно до законодавства інших заходів, що зменшують негативний вплив на води;

5) відшкодування у встановленому порядку збитків, заподіяних водним об'єктам у разі порушення вимог законодавства.

{Стаття 29 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 2756-VI від 02.12.2010*}

Стаття 30. Збори за спеціальне водокористування

Збори за спеціальне водокористування справляються з метою стимулювання раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів і включають рентну плату за спеціальне використання води та екологічний податок за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, які встановлюються Податковим кодексом України.

{Стаття 30 в редакції Закону *№ 1990-III від 21.09.2000*; із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 2505-IV від 25.03.2005*; в редакції Закону *№ 2756-VI від 02.12.2010*; із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 71-VIII від 28.12.2014*}

{Статтю 31 виключено на підставі Закону *№ 1990-III від 21.09.2000*}

{Статтю 32 виключено на підставі Закону *№ 2756-VI від 02.12.2010*}

Глава 8. Стандартизація і нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Стаття 33. Завдання стандартизації і нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Стандартизація і нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюються з метою забезпечення екологічної і санітарно-гігієнічної безпеки вод шляхом встановлення комплексу взаємопов'язаних нормативних документів, які визначають взаємопогоджені вимоги до об'єктів, що підлягають стандартизації і нормуванню.

Стаття 34. Стандартизація в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

До комплексу нормативних документів із стандартизації в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів входять документи, які містять:

основні положення;

терміни та поняття, класифікації;

методи, методики та засоби визначення складу та властивостей вод;

вимоги до збирання, обліку, обробки, збереження, аналізу інформації та прогнозування кількісних і якісних показників стану вод;

вимоги щодо раціонального використання та охорони вод у галузевих стандартах та технічних умовах на процеси, продукцію і послуги;

метрологічні норми, правила, вимоги до організації робіт;

інші нормативи із стандартизації в цій галузі.

Нормативні документи із стандартизації в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів розробляються та затверджуються в порядку, що встановлюється законодавством.

Стаття 35. Нормативи в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

У галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів встановлюються такі нормативи:

1) нормативи екологічної безпеки водокористування;

2) екологічний норматив якості води масивів поверхневих та підземних вод;

3) нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин;

4) галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти;

5) технологічні нормативи використання води.

Законодавством України можуть бути встановлені й інші нормативи в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

{Стаття 35 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 36. Нормативи екологічної безпеки водокористування

Для оцінки можливостей використання води з водних об'єктів для потреб населення та галузей економіки встановлюються нормативи, які забезпечують безпечні умови водокористування, а саме:

гранично допустимі концентрації речовин у водних об'єктах, вода яких використовується для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення;

гранично допустимі концентрації речовин у водних об'єктах, вода яких використовується для потреб рибного господарства;

допустимі концентрації радіоактивних речовин у водних об'єктах, вода яких використовується для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення.

У разі необхідності для вод водних об'єктів, які використовуються для лікувальних, курортних, оздоровчих, рекреаційних та інших цілей, можуть встановлюватись більш суворі нормативи екологічної безпеки водокористування.

Нормативи екологічної безпеки водокористування розробляються і затверджуються:

центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я - для водних об'єктів, вода яких використовується для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення;

центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в галузях рибного господарства, - для водних об'єктів, вода яких використовується для потреб рибного господарства.

Нормативи екологічної безпеки водокористування вводяться в дію за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 36 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 37. Екологічний норматив якості води масивів поверхневих та підземних вод

Для оцінки екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод та хімічного стану масиву підземних вод та визначення комплексу водоохоронних заходів встановлюється екологічний норматив якості води масивів поверхневих та підземних вод, що містить науково обґрунтовані значення концентрацій забруднюючих речовин та показники якості води (загальнофізичні, біологічні, хімічні, радіаційні).

Екологічний норматив якості води масивів поверхневих та підземних вод розробляється і затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 37 в редакції Закону *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 38. Нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин

Нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин встановлюються з метою поетапного досягнення екологічного нормативу якості води.

Порядок розробки нормативів гранично допустимого скидання та перелік забруднюючих речовин, що нормуються, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 38 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1641-VIII від 04.10.2016, № 1830-VIII від 07.02.2017*}

Стаття 39. Галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти та тих, що подаються на очисні споруди

Для оцінки екологічної безпеки виробництва встановлюються галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти та тих, що подаються на очисні споруди, тобто нормативи гранично допустимих концентрацій речовин у стічних водах, що утворюються в процесі виробництва одного виду продукції при використанні однієї і тієї ж сировини.

Галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти та тих, що подаються на очисні споруди, розробляються та затверджуються відповідними центральними органами виконавчої влади за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 39 із змінами, внесеними згідно з *№ 1990-III від 21.09.2000*}

Стаття 40. Технологічні нормативи використання води

Для оцінки та забезпечення раціонального використання води у галузях економіки встановлюються технологічні нормативи використання води, а саме:

поточні технологічні нормативи використання води - для існуючого рівня технологій;

перспективні технологічні нормативи використання води - з урахуванням досягнень на рівні передових світових технологій.

Технологічні нормативи використання води розробляються та затверджуються відповідними центральними органами виконавчої влади за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Стаття 41. Регулювання скидання у водні об'єкти речовин, для яких не встановлено нормативи в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Скидання у водні об'єкти речовин, для яких не встановлено нормативи екологічної безпеки водокористування та нормативи гранично допустимого скидання, забороняється.

Скидання таких речовин у виняткових випадках може бути дозволено центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в галузях рибного господарства та рибної промисловості, за умови, що протягом встановленого ними періоду ці нормативи будуть розроблені та затверджені.

Замовниками на розробку нормативів екологічної безпеки водокористування та нормативів гранично допустимого скидання цих речовин є водокористувачі, які здійснюють їх скидання.

{Стаття 41 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

РОЗДІЛ ІІІ. ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Глава 9. Водокористувачі. Права і обов'язки

Стаття 42. Водокористувачі

Водокористувачами в Україні можуть бути підприємства, установи, організації і громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи.

Водокористувачі можуть бути первинними і вторинними.

Первинні водокористувачі - це ті, що мають власні водозабірні споруди і відповідне обладнання для забору води.

Вторинні водокористувачі (абоненти) - це ті, що не мають власних водозабірних споруд і отримують воду з водозабірних споруд первинних водокористувачів та скидають стічні води в їхні системи на підставі договору про водопостачання (поставку води) та/або про водовідведення без отримання дозволу на спеціальне водокористування.

Вторинні водокористувачі здійснюють скидання стічних вод у водні об’єкти на підставі дозволів на спеціальне водокористування.

Забір та використання води із каналів, водогонів (водопроводів) міжбасейнового та внутрішньобасейнового перерозподілу водних ресурсів здійснюються на підставі дозволу на спеціальне водокористування та договору про водопостачання (поставку води), укладеного з підприємствами та організаціями, які забезпечують перекидання води у маловодні регіони. Перелік підприємств та організацій, які забезпечують перекидання води у маловодні регіони, затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 42 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 1830-VIII від 07.02.2017*}

Стаття 43. Основні права водокористувачів

Водокористувачі мають право:

1) здійснювати загальне та спеціальне водокористування;

2) використовувати водні об'єкти на умовах оренди;

{Пункт 3 частини першої статті 43 виключено на підставі Закону *№ 1990-III від 21.09.2000*}

4) вимагати від власника водного об'єкта або водопровідної системи підтримання належної якості води за умовами водокористування;

5) споруджувати гідротехнічні та інші водогосподарські об'єкти, здійснювати їх реконструкцію і ремонт;

6) передавати для використання воду іншим водокористувачам на визначених умовах;

7) здійснювати й інші функції щодо водокористування в порядку, встановленому законодавством.

Права водокористувачів охороняються законом.

Порушені права водокористувачів підлягають поновленню в порядку, встановленому законодавством.

{Стаття 43 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1990-III від 21.09.2000*}

Стаття 44. Обов'язки водокористувачів

Водокористувачі зобов'язані:

1) економно використовувати водні ресурси, дбати про їх відтворення і поліпшення якості вод;

2) використовувати воду (водні об'єкти) відповідно до цілей та умов їх надання;

3) дотримувати встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та встановлених лімітів забору води, лімітів використання води та лімітів скидання забруднюючих речовин, а також санітарних та інших вимог щодо впорядкування своєї території;

4) використовувати ефективні сучасні технічні засоби і технології для утримання своєї території в належному стані, а також здійснювати заходи щодо запобігання забрудненню водних об'єктів стічними (дощовими, сніговими) водами, що відводяться з неї;

5) не допускати порушення прав, наданих іншим водокористувачам, а також заподіяння шкоди господарським об'єктам та об'єктам навколишнього природного середовища;

6) утримувати в належному стані зони санітарної охорони джерел питного та господарсько-побутового водопостачання, прибережні захисні смуги, смуги відведення, берегові смуги водних шляхів, очисні та інші водогосподарські споруди та технічні пристрої;

7) здійснювати засобами вимірювальної техніки, у тому числі автоматизованими, облік забору та використання вод, контроль за якістю і кількістю скинутих у водні об'єкти зворотних вод і забруднюючих речовин та за якістю води водних об'єктів у контрольних створах, а також подавати відповідним органам звіти в порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законодавчими актами;

8) здійснювати погоджені у встановленому порядку технологічні, лісомеліоративні, агротехнічні, гідротехнічні, санітарні та інші заходи щодо охорони вод від вичерпання, поліпшення їх стану, а також припинення скидання забруднених стічних вод;

9) здійснювати спеціальне водокористування лише за наявності дозволу;

10) безперешкодно допускати на свої об'єкти державних інспекторів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, а також громадських інспекторів з охорони довкілля, які здійснюють перевірку додержання вимог водного законодавства, і надавати їм безоплатно необхідну інформацію;

11) своєчасно сплачувати збори за спеціальне водокористування та інші збори відповідно до законодавства;

12) своєчасно інформувати центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування про виникнення аварійних забруднень;

13) здійснювати невідкладні роботи, пов'язані з ліквідацією наслідків аварій, які можуть спричинити погіршення якості води, та надавати необхідні технічні засоби для ліквідації аварій на об'єктах інших водокористувачів у порядку, встановленому законодавством;

14) виконувати інші обов'язки щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів згідно з законодавством.

{Стаття 44 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 45. Обмеження прав водокористувачів

У разі маловоддя, загрози виникнення епідемій та епізоотій, а також в інших передбачених законодавством випадках права водокористувачів можуть бути обмежені або змінені умови водокористування з метою забезпечення охорони здоров'я людей та в інших державних інтересах. При цьому пріоритетність надається використанню вод для питних і побутових потреб населення.

Права водокористувачів обмежуються також під час аварій або за умов, що можуть призвести чи призвели до забруднення вод, та при здійсненні невідкладних заходів щодо запобігання стихійному лиху, спричиненому шкідливою дією вод, і ліквідації його наслідків.

Права водокористувачів, які здійснюють спеціальне водокористування, можуть бути обмежені органом, який видав дозвіл на спеціальне водокористування чи надав водний об'єкт у користування або в оренду.

Права вторинних водокористувачів можуть бути обмежені первинними водокористувачами за погодженням з органом, який видав дозвіл на спеціальне водокористування чи надав водний об'єкт у користування.

Право загального водокористування може бути обмежено у порядку, визначеному статтею 47 цього Кодексу.

{Стаття 45 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1990-III від 21.09.2000*}

Глава 10. Види і порядок водокористування

Стаття 46. Види водокористування

Водокористування може бути двох видів - загальне та спеціальне.

{Стаття 46 в редакції Закону *№ 1990-III від 21.09.2000*}

Стаття 47. Право загального водокористування

Загальне водокористування здійснюється громадянами для задоволення їх потреб (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин, забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв та з криниць) безкоштовно, без закріплення водних об'єктів за окремими особами та без надання відповідних дозволів.

З метою охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та з інших передбачених законодавством підстав районні і міські ради за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центрального органу виконавчої влади, що реалізує

державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та інших державних органів встановлюють місця, де забороняється купання, плавання на човнах, забір води для питних або побутових потреб, водопій тварин, а також за певних підстав визначають інші умови, що обмежують загальне водокористування на водних об'єктах, розташованих на їх території.

Місцеві ради зобов'язані повідомляти населення про встановлені ними правила, що обмежують загальне водокористування.

На водних об'єктах, наданих в оренду, загальне водокористування допускається на умовах, встановлених водокористувачем, за погодженням з органом, який надав водний об'єкт в оренду.

Водокористувач, який узяв водний об'єкт у користування на умовах оренди, зобов'язаний доводити до відома населення умови водокористування, а також про заборону загального водокористування на водному об'єкті, наданому в оренду.

Якщо водокористувачем або відповідною радою не встановлено таких умов, загальне водокористування визнається дозволеним без обмежень.

{Стаття 47 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 48. Спеціальне водокористування

Спеціальне водокористування - це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів.

Спеціальне водокористування здійснюється юридичними і фізичними особами насамперед для задоволення питних потреб населення, а також для господарсько-побутових, лікувальних, оздоровчих, сільськогосподарських, промислових, транспортних, енергетичних, рибогосподарських (у тому числі для цілей аквакультури) та інших державних і громадських потреб.

Не належать до спеціального водокористування:

пропуск води через гідровузли (крім гідроенергетичних);

скид води з водних об’єктів відповідно до встановлених для них режимів роботи для підтримання екологічних витрат у річці та з метою запобігання виникненню гідродинамічних аварій;

подача (перекачування) води водокористувачам у маловодні регіони;

усунення шкідливої дії вод (підтоплення, засолення, заболочення);

використання підземних вод для вилучення корисних компонентів;

вилучення води з надр разом з видобуванням корисних копалин;

виконання розчистки русел річок, каналів і дна водойм, будівельних, днопоглиблювальних і вибухових робіт;

видобування корисних копалин (крім підземних вод) і водних рослин;

прокладання трубопроводів і кабелів;

проведення бурових, геологорозвідувальних робіт;

забір та/або використання води в об’ємі до 5 кубічних метрів на добу, крім тієї, що використовується для виробництва (входить до складу) напоїв та фасованої питної води;

інші роботи, які виконуються без забору води та скидання зворотних вод.

{Стаття 48 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 5293-VI від 18.09.2012, № 1193-VII від 09.04.2014, № 1641-VIII від 04.10.2016, № 1830-VIII від 07.02.2017*}

Стаття 49. Право на здійснення спеціального водокористування

Спеціальне водокористування є платним та здійснюється на підставі дозволу на спеціальне водокористування.

Дозвіл на спеціальне водокористування видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Видача (відмова у видачі, переоформлення, видача дубліката, анулювання) дозволу на спеціальне водокористування здійснюється відповідно до Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" в установленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Видача (переоформлення, видача дубліката, анулювання) дозволу на спеціальне водокористування здійснюється безоплатно.

Подання юридичною або фізичною особою, фізичною особою - підприємцем заяви про одержання (переоформлення, одержання дубліката, анулювання) дозволу на спеціальне водокористування та відповідних документів, а також видача (відмова у видачі, переоформлення, видача дубліката, анулювання) їй цього дозволу здійснюються в паперовій або електронній формі.

Для одержання дозволу на спеціальне водокористування юридична або фізична особа, фізична особа - підприємець звертається до органів, зазначених у частині другій цієї статті, із заявою, до якої додаються:

обґрунтування потреби у воді з помісячним нормативним розрахунком водокористування і водовідведення;

опис та схема місць забору води та скиду зворотних вод;

нормативи гранично допустимого скидання (гдс) забруднюючих речовин у водні об’єкти із зворотними водами (з розрахунком на кожний випуск (скид) окремо);

затверджені індивідуальні технологічні нормативи використання питної води (для підприємств та організацій житлово-комунального господарства, суб’єктів господарювання, які надають послуги з централізованого водопостачання та/або водовідведення, житлово-експлуатаційних підприємств та організацій);

копія правовстановлюючих документів на водні об’єкти (для орендарів водних об’єктів).

Зазначений перелік документів є вичерпним.

Видача або надання відмови у видачі дозволу на спеціальне водокористування здійснюється протягом 30 календарних днів з дня надходження заяви та документів, необхідних для видачі дозволу.

Органи, зазначені у частині другій цієї статті, зобов’язані протягом п’яти робочих днів з дня надходження заяви на отримання дозволу на спеціальне водокористування надіслати копії відповідних документів:

у разі використання підземних вод - до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр;

у разі використання водних об’єктів, віднесених до категорії лікувальних, - до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, зобов’язані протягом 15 календарних днів з дня одержання копій документів надати безоплатно органу, що приймає рішення про видачу дозволу на спеціальне водокористування, висновки в електронній формі щодо можливості його видачі.

Обмін документами між органами виконавчої влади, зазначеними в цій статті, здійснюється в електронній формі у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Органи, зазначені в частині другій цієї статті, під час прийняття рішення про видачу дозволу на спеціальне водокористування або про відмову в його видачі враховують відповідні висновки центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

У разі ненадання протягом встановленого строку центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, висновку щодо можливості видачі дозволу на спеціальне водокористування вважається, що відповідний центральний орган виконавчої влади не заперечує проти видачі такого дозволу.

Підставою для відмови у видачі дозволу на спеціальне водокористування є:

подання неповного пакета документів, необхідних для одержання дозволу, згідно з визначеним цією статтею переліком;

виявлення в документах, поданих суб'єктом господарювання або фізичною особою, недостовірних відомостей, невідповідності вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, довгостроковим прогнозам водогосподарських балансів;

негативний висновок центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, чи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, про можливість здійснення спеціального водокористування.

Підставою для переоформлення дозволу на спеціальне водокористування є зміна найменування або місцезнаходження юридичної особи чи зміна прізвища, імені, по батькові або місця проживання фізичної особи, фізичної особи - підприємця.

Переоформлення дозволу на спеціальне водокористування здійснюється за заявою, до якої додається дозвіл, що підлягає переоформленню.

Строк видачі переоформленого дозволу на спеціальне водокористування становить два робочі дні з дня одержання заяви про його переоформлення.

Підставою для видачі дубліката дозволу на спеціальне водокористування є його втрата або пошкодження.

Видача дубліката дозволу на спеціальне водокористування здійснюється за заявою протягом двох робочих днів з дня одержання заяви про його видачу.

Дозвіл на спеціальне водокористування анулюється з підстав, визначених статтею 55 цього Кодексу.

У дозволі на спеціальне водокористування встановлюються ліміт забору води, ліміт використання води та ліміт скидання забруднюючих речовин. У разі настання маловоддя ці ліміти можуть бути зменшені органом, що видав дозвіл, без коригування дозволу на спеціальне водокористування.

Форма дозволу на спеціальне водокористування та заяви для його отримання, а також форма нормативного розрахунку водокористування і водовідведення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 49 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1193-VII від 09.04.2014, № 1472-VIII від 14.07.2016*; в редакції Закону *№ 1830-VIII від 07.02.2017*}

Стаття 50. Строки спеціального водокористування

Строки спеціального водокористування встановлюються органами, які видали дозвіл на спеціальне водокористування.

Спеціальне водокористування може бути короткостроковим (на три роки) або довгостроковим (від трьох до двадцяти п'яти років).

У разі необхідності строк спеціального водокористування може бути продовжено на період, що не перевищує відповідно короткострокового або довгострокового водокористування.

Продовження строків спеціального водокористування за клопотанням заінтересованих водокористувачів здійснюється державними органами, що видали дозвіл на спеціальне водокористування.

{Стаття 50 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1472-VIII від 14.07.2016*}

Стаття 51. Користування водними об'єктами на умовах оренди

У користування на умовах оренди для рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, лікувальних, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт можуть надаватися водосховища (крім водосховищ комплексного призначення), ставки, озера та замкнені природні водойми.

Не підлягають передачі у користування на умовах оренди для рибогосподарських потреб водні об'єкти, що:

використовуються для питних потреб;

розташовані в межах територій та об'єктів, що перебувають під охороною відповідно до Закону України "Про природно-заповідний фонд України".

Водні об'єкти надаються у користування за договором оренди земель водного фонду на земельних торгах у комплексі із земельною ділянкою.

Водні об'єкти надаються у користування на умовах оренди органами, що здійснюють розпорядження земельними ділянками під водою (водним простором) згідно з повноваженнями, визначеними Земельним кодексом України, відповідно до договору оренди, погодженого з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері водного господарства.

Надання водних об'єктів у користування на умовах оренди здійснюється за наявності паспорта водного об'єкта. Порядок розроблення та форма паспорта затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Водні об'єкти надаються в користування на умовах оренди без обмеження права загального водокористування, крім випадків, визначених законом.

Орендарі водного об'єкта зобов'язані передбачити місця для безоплатного забезпечення права громадян на загальне водокористування (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство тощо).

При визначенні таких місць перевага надається традиційно розташованим місцям масового відпочинку.

У межах населених пунктів забороняється обмеження будь-яких видів загального водокористування, крім випадків, визначених законом.

Заборона загального водокористування водними об'єктами, наданими в користування на умовах оренди, та їх нецільове використання є підставою для розірвання договору оренди.

Типова форма договору оренди водних об'єктів затверджується Кабінетом Міністрів України.

Умови використання водних об'єктів, розмір орендної плати та строк дії договору оренди водних об'єктів визначаються у договорі оренди.

Методика визначення розміру плати за надані в оренду водні об'єкти затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Сплата орендної плати за водний об'єкт не звільняє від сплати орендної плати за земельну ділянку під цим об'єктом.

У договорі оренди водного об'єкта визначаються зобов'язання щодо здійснення заходів з охорони та поліпшення екологічного стану водного об'єкта, експлуатації водосховищ та ставків відповідно до встановлених для них центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері водного господарства, режимів роботи, а також необхідність оформлення права користування гідротехнічними спорудами.

Передача орендарем права на оренду водного об'єкта іншим суб'єктам господарювання забороняється.

Орендарі, яким водний об'єкт надано в користування на умовах оренди, можуть дозволити іншим водокористувачам здійснювати спеціальне водокористування в порядку, встановленому цим Кодексом.

Користування водними об'єктами, наданими в оренду, здійснюється відповідно до вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів України.

Надання частин рибогосподарських водних об'єктів, рибогосподарських технологічних водойм, акваторій (водного простору) внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України в користування для цілей аквакультури регулюються Законом України "Про аквакультуру".

{Стаття 51 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 1990-III від 21.09.2000, № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012*; в редакції Закону *№ 5293-VI від 18.09.2012*}

{Статтю 52 виключено на підставі Закону *№ 1990-III від 21.09.2000*}

Стаття 53. Користування водними об'єктами для потреб повітряного транспорту

Користування водними об'єктами для потреб повітряного транспорту здійснюється безкоштовно та без надання відповідного дозволу. У разі необхідності воно може бути частково або повністю заборонено Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами за поданням відповідних органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, згідно з законодавством.

{Стаття 53 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 54. Часткова або повна заборона користування водними об'єктами

Користування водними об'єктами, які мають особливе державне значення, наукову або культурну цінність, а також тими, що входять до складу систем оборотного водопостачання теплових та атомних електростанцій, може бути частково чи повністю заборонено в порядку, встановленому законодавством.

Лісосплав на водних об'єктах забороняється.

Користування водними об’єктами у зоні відчуження та зоні безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, здійснюється з урахуванням обмежень, встановлених Законом України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи".

{Стаття 54 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1472-VIII від 14.07.2016*}

Стаття 55. Підстави для припинення права спеціального водокористування

Припинення права спеціального водокористування здійснюється шляхом анулювання дозволу на спеціальне водокористування.

Орган, що видав дозвіл на спеціальне водокористування, анулює його у разі:

звернення водокористувача із заявою про анулювання дозволу на спеціальне водокористування;

визнання водного об’єкта таким, що має особливе державне значення, наукову, культурну чи лікувальну цінність;

припинення юридичної особи (злиття, приєднання, поділ, перетворення, ліквідація) або припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця, смерті фізичної особи, яка одержала дозвіл.

Орган, що видав дозвіл на спеціальне водокористування, звертається до адміністративного суду з позовом про застосування заходу реагування у виді анулювання дозволу з підстав:

встановлення факту подання в заяві та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації;

передачі водогосподарських споруд іншим водокористувачам;

виникнення необхідності першочергового задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення;

систематичної, протягом двох і більше податкових (звітних) періодів, несплати збору за спеціальне водокористування в установлені законом строки;

порушення умов спеціального водокористування та охорони вод, стосовно яких центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів, раніше було видано припис про їх усунення із наданням достатнього часу для їх усунення.

Рішення органу, що видав дозвіл, про анулювання дозволу на спеціальне водокористування видається юридичній або фізичній особі протягом п’яти робочих днів з дня його прийняття. У такому разі дія дозволу припиняється через 30 днів з дня прийняття рішення про його анулювання.

{Стаття 55 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1990-III від 21.09.2000*; в редакції Закону *№ 1830-VIII від 07.02.2017*}

{Статтю 56 виключено на підставі Закону *№ 1830-VIII від 07.02.2017*}

Стаття 57. Відшкодування збитків, завданих водокористувачам припиненням права або зміною умов спеціального водокористування

Водокористувачам відшкодовуються збитки, завдані припиненням права або зміною умов спеціального водокористування, за винятком випадків, коли таке припинення (зміна умов) було здійснено з вини самого водокористувача чи за його клопотанням.

Порядок відшкодування таких збитків водокористувачам встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Глава 11. Спеціальне водокористування для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення

Стаття 58. Вимоги до якості вод, що використовуються для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення

Для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення використовуються води, якісні характеристики яких відповідають встановленим державним стандартам, нормативам екологічної безпеки водокористування і санітарним нормам.

Водокористувачі мають право вимагати від власника вод (водопостачальника) відомості про якість питної води.

У разі невідповідності якісних характеристик цих вод встановленим стандартам, нормативам екологічної безпеки водокористування і санітарним нормам їх використання припиняється за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

{Стаття 58 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 59. Централізоване водопостачання населення

Під час здійснення спеціального водокористування для задоволення питних і побутових потреб населення в порядку централізованого водопостачання підприємства,

установи та організації, у віданні яких перебувають питні та господарсько-побутові водопроводи, здійснюють забір води безпосередньо з водних об'єктів відповідно до затверджених у встановленому порядку проектів водозабірних споруд, нормативів якості води і дозволів на спеціальне водокористування.

Ці підприємства, установи та організації зобов'язані здійснювати постійне спостереження за якістю води у водних об'єктах, підтримувати в належному стані зону санітарної охорони водозабору та повідомляти центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, і місцеві ради про відхилення від встановлених стандартів і нормативів якості води.

На централізованих водозаборах підземних вод в межах їх родовищ та на прилеглих територіях водокористувачі повинні облаштовувати локальну мережу спостережувальних свердловин.

{Стаття 59 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 60. Нецентралізоване водопостачання населення

Під час використання води для питних і господарсько-побутових потреб населення в порядку нецентралізованого водопостачання юридичні і фізичні особи здійснюють її забір безпосередньо з поверхневих або підземних водних об'єктів у порядку загального і спеціального водокористування.

Періодичний контроль за якістю води, що використовується для нецентралізованого водопостачання населення, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, за рахунок водокористувачів.

{Стаття 60 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 61. Використання підземних вод питної якості

Підземні води питної якості повинні використовуватися у першу чергу для задоволення потреб питного і господарсько-побутового водопостачання населення, а також харчової промисловості та тваринництва.

Глава 12. Спеціальне водокористування та користування водними об'єктами для лікувальних, курортних і оздоровчих цілей

Стаття 62. Віднесення водних об'єктів до категорії лікувальних

Водні об'єкти, що мають природні лікувальні властивості, належать до категорії лікувальних, якщо їх включено до спеціального переліку.

Перелік водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних, із зазначенням запасів вод та їх лікувальних властивостей, а також інших сприятливих для лікування і профілактики умов, затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері розвитку водного господарства.

{Стаття 62 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 63. Користування водними об'єктами, що віднесені до категорії лікувальних

Водні об'єкти, віднесені у встановленому порядку до категорії лікувальних, використовуються виключно у лікувальних і оздоровчих цілях.

Стаття 64. Порядок користування водами в оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілях

Користування водами в оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілях здійснюється в порядку загального та спеціального водокористування.

Місця користування водами в оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілях встановлюються відповідними радами у порядку, встановленому законодавством.

Користування водними об'єктами в оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілях у порядку загального водокористування може бути заборонено або обмежено відповідно до статті 45 цього Кодексу.

Глава 13. Особливості спеціального водокористування та користування водними об'єктами для потреб галузей економіки

Стаття 65. Особливості спеціального водокористування та користування водними об'єктами для потреб сільського і лісового господарства

Користування водами для потреб сільського і лісового господарства здійснюється у порядку як загального, так і спеціального водокористування.

Під час зрошення земель сільськогосподарського призначення водокористувачі зобов'язані здійснювати заходи щодо попередження підтоплення, заболочення, засолення та забруднення цих земель. Якість води, що використовується для зрошення земель сільськогосподарського призначення, повинна відповідати встановленим нормативам.

Зрошення сільськогосподарських угідь стічними водами може бути дозволено обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, і центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини.

Зрошення сільськогосподарських угідь та скидання дренажних вод у водні об'єкти здійснюються на підставі дозволу на спеціальне водокористування, який видається власнику зрошуваних угідь у встановленому цим Кодексом порядку.

Під час осушення земель сільськогосподарського призначення повинні здійснюватися заходи щодо запобігання деградації та вітровій ерозії цих земель, а також погіршення стану водних об'єктів.

Положення, передбачені цією статтею, поширюються також на зрошувані та осушувані землі лісового фонду.

{Стаття 65 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 66. Особливості спеціального водокористування та користування водними об'єктами для промислових і гідроенергетичних потреб

Під час користування водними об'єктами для промислових потреб водокористувачі зобов'язані дотримувати встановлених умов спеціального водокористування, екологічних вимог, а також вживати заходів щодо зменшення витрат води (особливо питної) та припинення скидання забруднених зворотних вод шляхом удосконалення виробничих технологій, схем водопостачання та очищення стічних вод.

Ліміти споживання питної води для промислових потреб з комунальних і відомчих господарсько-питних водопроводів встановлюються місцевими радами за погодженням з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

У разі стихійного лиха, аварій, інших екстремальних ситуацій, а також перевитрати водокористувачем встановленого ліміту споживання води місцеві ради мають право зменшувати або забороняти споживання питної води для промислових потреб з

комунальних водопроводів і тимчасово обмежувати споживання її з відомчих господарсько-питних водопроводів в інтересах першочергового задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення.

Гідроенергетичні підприємства зобов'язані дотримувати встановлених правил експлуатації водосховищ, режимів накопичення та спрацювання запасів води, режимів коливань рівня у верхньому і нижньому б'єфах та пропускання води через гідровузли, забезпечувати у встановленому порядку безперебійний пропуск суден, а також пропуск риби до місць нересту відповідно до проектів рибопропускних споруд.

{Стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 67. Особливості користування водними об'єктами для потреб водного транспорту

Річки, озера, водосховища, канали, інші водойми, а також внутрішні морські води та територіальне море є внутрішніми водними шляхами загального користування, за винятком випадків, коли відповідно до законодавства України їх використання з цією метою повністю чи частково заборонено.

Перелік внутрішніх водних шляхів, віднесених до категорії судноплавних, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Всі судна та інші плавучі засоби мають бути обладнані ємкостями для збирання лляльних та інших забруднених вод, які повинні систематично передаватися на спеціальні очисні споруди для очищення та знезараження.

Забороняється заходження в територіальне море суден, які не провели заміну ізольованого баласту і не обладнані цистернами і закритими фановими системами для збирання стічних вод будь-якого походження чи установками для очищення та знезараження цих вод, що відповідають міжнародним стандартам.

Користування водними об'єктами для плавання на маломірних суднах (веслових, моторних човнах) дозволяється з дотриманням правил, що встановлюються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті.

{Зміни до частини п'ятої статті 67 див. в Законі *№ 5502-VI від 20.11.2012*}

{Стаття 67 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 68. Особливості спеціального водокористування та користування водними об'єктами для потреб рибного і мисливського господарства

На водних об'єктах (їх частинах), які використовуються для промислового добування риби та іншого водного промислу або мають значення для відтворення їх запасів, права водокористувачів можуть бути обмежені в інтересах рибного господарства та водного промислу.

Перелік промислових ділянок рибогосподарських водних об'єктів (їх частин) визначається Кабінетом Міністрів України.

Водокористувачі, яким надано в користування рибогосподарські водні об'єкти (їх частини), зобов'язані здійснювати заходи, що забезпечують поліпшення екологічного стану водних об'єктів і умов відтворення рибних запасів, а також утримувати в належному санітарному стані прибережні захисні смуги в місцях вилову риби.

{Частину четверту статті 68 виключено на підставі Закону *№ 1193-VII від 09.04.2014*}

Інші питання користування водами для потреб рибного і мисливського господарства регулюються Законом України "Про тваринний світ", іншими актами законодавства.

{Стаття 68 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 69. Особливості користування водними об'єктами для протипожежних потреб

Забір води для протипожежних потреб здійснюється з будь-яких водних об'єктів без дозволу на спеціальне водокористування в кількості, необхідній для ліквідації пожежі.

Використовувати воду в будь-яких інших цілях з водних об'єктів, спеціально призначених для протипожежних потреб, забороняється.

Нагляд за дотриманням порядку користування водними об'єктами для протипожежних потреб здійснюють місцеві ради та органи протипожежної безпеки.

Глава 14. Умови скидання зворотних вод у водні об'єкти

Стаття 70. Умови скидання стічних вод у водні об'єкти

Скидання стічних вод у водні об'єкти допускається лише за умови наявності нормативів гранично допустимих концентрацій та встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин.

Водокористувачі зобов'язані здійснювати заходи щодо запобігання скиданню стічних вод чи його припиненню, якщо вони:

1) можуть бути використані у системах оборотного, повторного і послідовного водопостачання;

2) містять цінні відходи, що можуть бути вилучені;

3) містять промислову сировину, реагенти, напівпродукти та кінцеві продукти підприємств у кількості, що перевищує встановлені нормативи технологічних відходів;

4) містять речовини, щодо яких не встановлено гранично допустимі концентрації;

5) перевищують гранично допустимі скиди токсичних речовин та містять збудників інфекційних захворювань;

6) за обсягом скидання забруднюючих речовин перевищують гранично допустимі нормативи;

7) призводять до підвищення температури води водного об'єкта більш ніж на 3 градуси за Цельсієм порівняно з її природною температурою в літній період;

8) є кубовими залишками, шламами, що утворюються в результаті їх очищення і знезараження.

Скидати стічні води, використовуючи рельєф місцевості (балки, пониззя, кар'єри тощо), забороняється.

{Стаття 70 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1990-III від 21.09.2000*}

Стаття 71. Обмеження, тимчасова заборона (зупинення) чи припинення скидання стічних вод у водні об'єкти

У разі перевищення встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин скидання стічних вод у поверхневі водні об'єкти може бути обмежено, тимчасово заборонено (зупинено) чи припинено в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 72. Умови скидання шахтних, кар'єрних і рудникових вод у водні об'єкти та повернення супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ до підземних горизонтів

Підприємства, установи і організації, які відкачують шахтні, кар'єрні та рудникові води для запобігання затоплення шахт, кар'єрів та рудників під час видобування корисних копалин, зобов'язані впроваджувати ефективні технології, що забезпечують зниження рівня їх мінералізації перед скиданням у водні об'єкти, а підприємства, установи та організації, що добувають нафту і газ, повертають супутньо-пластові води нафтогазових родовищ до підземних горизонтів.

Умови скидання цих вод у водні об'єкти та повернення до підземних горизонтів супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ встановлюються обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 72 в редакції Закону *№ 1990-III від 21.09.2000*; із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 73. Умови скидання дренажних вод у водні об'єкти

Підприємства, установи і організації, які експлуатують дренажні системи для ліквідації підтоплення, заболочення чи вторинного засолення зрошуваних земель, зобов'язані впроваджувати ефективні технології для зниження рівня природного і техногенного забруднення дренажних вод перед скиданням їх у водні об'єкти.

Умови скидання цих вод у водні об'єкти встановлюються обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 73 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 74. Накопичувачі промислових забруднених стічних вод та технологічні водойми

Підприємства, установи і організації, що мають накопичувачі промислових забруднених стічних чи шахтних, кар'єрних, рудникових вод, зобов'язані впроваджувати ефективні технології для їх знешкодження і утилізації та здійснювати рекультивацію земель, зайнятих цими накопичувачами.

Скидання цих вод у поверхневі водні об'єкти здійснюється згідно з індивідуальним регламентом, погодженим з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

Використання технологічних водойм (ставки-охолоджувачі теплових і атомних станцій, рибницькі ставки, ставки-відстійники та інші) повинно проводитись відповідно до норм і правил експлуатації, визначених у технічних проектах, затверджених у встановленому законодавством порядку.

{Стаття 74 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 5293-VI від 18.09.2012, № 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 75. Порядок захоронення забруднюючих речовин, відходів виробництва, стічних вод у глибокі підземні водоносні горизонти та повернення супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ до підземних горизонтів

Створення полігонів для захоронення у глибокі підземні водоносні горизонти, що не містять прісних вод, забруднюючих рідинних речовин, відходів виробництва та стічних вод, включаючи мінералізовані шахтні та термальні води, що утворюються на основі природних вод і не піддаються очищенню існуючими методами, допускається у виняткових випадках після проведення спеціальних досліджень з дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, за проектами, погодженими із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, та відповідною місцевою радою.

Повернення супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ до підземних горизонтів здійснюється за технологічними проектами, погодженими з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, і центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

{Стаття 75 в редакції Закону № 1990-III від 21.09.2000; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Глава 15. Експлуатація водогосподарських систем

Стаття 76. Порядок експлуатації водогосподарських систем

Робота водогосподарських систем (водосховищ, каналів та інших зв'язаних між собою водних об'єктів) регулюється шляхом встановлення відповідних режимів для кожного водного об'єкта системи з урахуванням прогнозу водності.

Режими роботи цих систем встановлюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, на підставі правил експлуатації водних об'єктів з урахуванням екологічних вимог та інтересів всіх водокористувачів.

{Стаття 76 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 77. Порядок експлуатації водосховищ

Порядок експлуатації водосховищ визначається правилами, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, для кожного водосховища окремо, а для каскаду або системи водосховищ - за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, і центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

{Стаття 77 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 78. Обов'язки водокористувачів, які експлуатують споруди водогосподарських систем

Підприємства, установи та організації, які експлуатують водопідпірні, водопропускні, водозахисні або водозабірні споруди водогосподарських систем, зобов'язані дотримувати встановлених режимів їх роботи та правил експлуатації.

Глава 16. Користування річками

Стаття 79. Класифікація річок України

Залежно від водозбірної площі басейну річки поділяються на великі, середні та малі.

До великих належать річки, які розташовані у кількох географічних зонах і мають площу водозбору понад 50 тис. квадратних кілометрів.

До середніх належать річки, які мають площу водозбору від 2 до 50 тис. квадратних кілометрів.

До малих належать річки з площею водозбору до 2 тис. квадратних кілометрів.

Для визначення масивів поверхневих та підземних вод річки України поділяються за типами згідно з методикою визначення масивів поверхневих та підземних вод.

Визначена у цій статті класифікація річок України не застосовується для визначення масивів поверхневих та підземних вод.

{Стаття 79 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 80. Особливості користування малими річками

З метою охорони водності малих річок забороняється:

1) змінювати рельєф басейну річки;

2) руйнувати русла пересихаючих річок, струмки та водотоки;

3) випрямляти русла річок та поглиблювати їх дно нижче природного рівня або перекривати їх без улаштування водостоків, перепусків чи акведуків;

4) зменшувати природний рослинний покрив і лісистість басейну річки;

5) розорювати заплавні землі та застосовувати на них засоби хімізації;

6) проводити осушувальні меліоративні роботи на заболочених ділянках та урочищах у верхів'ях річок;

7) надавати земельні ділянки у заплавах річок під будь-яке будівництво (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд), а також для садівництва та городництва;

8) здійснювати інші роботи, що можуть негативно впливати чи впливають на водність річки і якість води в ній.

Водокористувачі та землекористувачі, землі яких знаходяться в басейні річок, забезпечують здійснення комплексних заходів щодо збереження водності річок та охорони їх від забруднення і засмічення.

Стаття 81. Комплекс заходів щодо збереження водності річок і охорони їх від забруднення

До комплексу заходів щодо збереження водності річок і охорони їх від забруднення належить:

1) створення прибережних захисних смуг;

2) створення спеціалізованих служб по догляду за річками, прибережними захисними смугами, гідротехнічними спорудами та підтриманню їх у належному стані;

3) впровадження ґрунтозахисної системи землеробства з контурно-меліоративною організацією території водозбору;

4) здійснення агротехнічних, агролісомеліоративних та гідротехнічних протиерозійних заходів, а також створення для організованого відводу поверхневого стоку відповідних споруд (водостоки, перепуски, акведуки тощо) під час будівництва і експлуатації шляхів, залізниць та інших інженерних комунікацій;

4^{-1}) запобігання евтрофікації та забрудненню водних об’єктів нітратами;

5) впровадження водозберігаючих технологій, а також здійснення передбачених цим Кодексом водоохоронних заходів на підприємствах, в установах і організаціях, розташованих у басейні річки;

6) створення гідрологічних пам'яток природи.

З метою оцінки екологічного стану басейну річки та розробки заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів складається її паспорт у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 81 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 82. Регулювання стоку річок, створення штучних водойм

З метою збереження екологічного та хімічного стану річок забороняється споруджувати в їх басейні водосховища і ставки загальним обсягом, що перевищує обсяг стоку даної річки в розрахунковий маловодний рік, який спостерігається один раз у двадцять років.

Створення на річках та у їх басейнах штучних водойм та водопідпірних споруд, що впливають на природний стік поверхневих і стан підземних вод, допускається лише з дозволу місцевих рад за погодженням з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, і центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

{Стаття 82 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016}

Глава 17. Прикордонні води. водні об'єкти, що зазнали радіоактивного забруднення

Стаття 83. Користування прикордонними водами

Користування прикордонними водами здійснюється в порядку, що визначається законодавством України та міждержавними договорами.

Стаття 84. Користування водами, що зазнали радіоактивного забруднення

Користування водами, що зазнали радіоактивного забруднення, здійснюється відповідно до Закону України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" та інших актів законодавства України.

РОЗДІЛ IV. ОХОРОНА ВОД

Глава 18. Користування землями водного фонду. водоохоронні зони та зони санітарної охорони

Стаття 85. Користування землями водного фонду

Порядок надання земель водного фонду в користування та припинення права користування ними встановлюється земельним законодавством.

У постійне користування землі водного фонду надаються водогосподарським спеціалізованим організаціям, іншим підприємствам, установам і організаціям, в яких створено спеціалізовані служби по догляду за водними об'єктами, прибережними захисними смугами, смугами відведення, береговими смугами водних шляхів, гідротехнічними спорудами та підтриманню їх у належному стані.

У користування на умовах оренди земельні ділянки прибережних захисних смуг, смуг відведення та берегових смуг водних шляхів можуть надаватися підприємствам, установам, організаціям, об'єднанням громадян, релігійним організаціям, громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, іноземним юридичним особам для сінокосіння, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, а також для проведення науково-дослідних робіт.

Користування цими ділянками у зазначених цілях здійснюється з урахуванням вимог щодо охорони річок і водойм від забруднення, засмічення та замулення, а також з додержанням правил архітектури планування приміських зон та санітарних вимог у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 85 із змінами, внесеними згідно із Законами *№ 5456-VI від 16.10.2012, № 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 86. Проведення робіт на землях водного фонду

На землях водного фонду можуть проводитися роботи, пов'язані з будівництвом гідротехнічних, лінійних та гідрометричних споруд, поглибленням дна для судноплавства, видобуванням корисних копалин (крім піску, гальки і гравію в руслах малих та гірських річок), розчисткою русел річок, каналів і дна водойм, прокладанням кабелів, трубопроводів, інших комунікацій, а також бурові та геологорозвідувальні роботи.

Місця і порядок проведення зазначених робіт визначаються відповідно до проектів, що погоджуються з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства (крім робіт на землях, зайнятих морями), та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

{Стаття 86 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 87. Водоохоронні зони

Для створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколоводних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ і інших водойм встановлюються водоохоронні зони.

Водоохоронна зона є природоохоронною територією господарської діяльності, що регулюється.

На території водоохоронних зон забороняється:

1) використання стійких та сильнодіючих пестицидів;

2) влаштування кладовищ, скотомогильників, звалищ, полів фільтрації;

3) скидання неочищених стічних вод, використовуючи рельєф місцевості (балки, пониззя, кар'єри тощо), а також у потічки.

В окремих випадках у водоохоронній зоні може бути дозволено добування піску і гравію за межами земель водного фонду на сухій частині заплави, у прарусловах річок за погодженням з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Зовнішні межі водоохоронних зон визначаються за спеціально розробленими проектами.

Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в них встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад зобов'язані доводити до відома населення, всіх заінтересованих організацій рішення щодо меж водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, а також водоохоронного режиму, який діє на цих територіях.

Контроль за створенням водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, а також за додержанням режиму використання їх територій здійснюється виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад і центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

{Стаття 87 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 88. Прибережні захисні смуги

З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм в межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги.

Прибережні захисні смуги встановлюються по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною:

для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менше 3 гектарів - 25 метрів;

для середніх річок, водосховищ на них та ставків площею більше 3 гектарів - 50 метрів;

для великих річок, водосховищ на них та озер - 100 метрів.

Якщо крутизна схилів перевищує три градуси, мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється.

Прибережні захисні смуги встановлюються на земельних ділянках всіх категорій земель, крім земель морського транспорту.

Землі прибережних захисних смуг перебувають у державній та комунальній власності та можуть надаватися в користування лише для цілей, визначених цим Кодексом.

У межах існуючих населених пунктів прибережна захисна смуга встановлюється з урахуванням містобудівної документації.

Прибережні захисні смуги встановлюються за окремими проектами землеустрою.

Проекти землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг (з установленою в них пляжною зоною) розробляються в порядку, передбаченому законом.

Уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюється прибережна захисна смуга шириною не менше двох кілометрів від урізу води.

У межах прибережної захисної смуги морів та навколо морських заток і лиманів встановлюється пляжна зона, ширина якої визначається залежно від ландшафтно-формуючої діяльності моря, але не менше 100 метрів від урізу води, що включає:

території, розташовані між лінією максимального відпливу та лінією максимального напливу хвиль, зареєстрованих під час найсильніших штормів, а також територію берега, яка періодично затоплюється хвилями;

прибережні території - складені піском, гравієм, камінням, ракушняком, осадовими породами, що сформувалися в результаті діяльності моря, інших природних чи антропогенних факторів;

скелі, інші гірські утворення.

Пляжна зона не встановлюється у межах прибережної захисної смуги морів та навколо морських заток і лиманів на земельних ділянках, віднесених до земель морського транспорту, а також на земельних ділянках, на яких розташовані військові та інші оборонні об'єкти, рибогосподарські підприємства.

Користування пляжною зоною у межах прибережної захисної смуги морів та навколо морських заток і лиманів здійснюється з дотриманням вимог щодо охорони морського середовища, прибережної захисної смуги від забруднення та засмічення і вимог санітарного законодавства.

До узбережжя морів, морських заток і лиманів у межах пляжної зони забезпечується безперешкодний і безоплатний доступ громадян для загального водокористування, крім земельних ділянок, на яких розташовані гідротехнічні, гідрометричні та лінійні споруди, санаторії та інші лікувально-оздоровчі заклади, дитячі оздоровчі табори.

У разі надання права користування пляжною зоною користувачі зобов'язані забезпечити безперешкодний та безоплатний прохід вздовж берега моря, морської затоки чи лиману.

У межах населених пунктів місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування виділяються та облаштовуються пляжні зони для безперешкодного та безоплатного користування.

На островах встановлюється режим обмеженої господарської діяльності, передбачений для прибережних захисних смуг.

Режим використання об'єктів і територій природно-заповідного фонду, розташованих у межах прибережної смуги морів та навколо морських заток і лиманів, регулюється Законом України "Про природно-заповідний фонд України".

{Стаття 88 в редакції Закону *№ 2740-VI від 02.12.2010*}

Стаття 89. Обмеження господарської діяльності в прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах

Прибережні захисні смуги є природоохоронною територією з режимом обмеженої господарської діяльності.

У прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах забороняється:

1) розорювання земель (крім підготовки гранту для залуження і залісення), а також садівництво та городництво;

2) зберігання та застосування пестицидів і добрив;

3) влаштування літніх таборів для худоби;

4) будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, навігаційного призначення, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;

5) миття та обслуговування транспортних засобів і техніки;

6) влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо.

Об'єкти, що знаходяться у прибережній захисній смузі, можуть експлуатуватись, якщо при цьому не порушується її режим. Не придатні для експлуатації споруди, а також ті, що не відповідають встановленим режимам господарювання, підлягають винесенню з прибережних захисних смуг.

{Стаття 89 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 4709-VI від 17.05.2012*}

Стаття 90. Обмеження господарської діяльності в прибережних захисних смугах уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах

Прибережна захисна смуга уздовж морів, морських заток і лиманів входить у зону санітарної охорони моря і може використовуватися лише для будівництва військових та інших оборонних об'єктів, об'єктів, що виробляють енергію за рахунок використання енергії вітру, сонця і хвиль, об'єктів постачання, розподілу, передачі (транспортування) енергії, а також санаторіїв, дитячих оздоровчих таборів та інших лікувально-оздоровчих закладів з обов'язковим централізованим водопостачанням і каналізацією, гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд.

У прибережних захисних смугах уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах забороняється:

1) застосування стійких та сильнодіючих пестицидів;

2) влаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопичувачів стічних вод;

3) влаштування вигрібів для накопичення господарсько-побутових стічних вод обсягом більше 1 кубічного метра на добу;

4) влаштування полів фільтрації та створення інших споруд для приймання і знезаражування рідких відходів.

У межах пляжної зони прибережних захисних смуг забороняється будівництво будь-яких споруд, крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних.

{Стаття 90 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 2740-VI від 02.12.2010*}

Стаття 91. Смуги відведення

Для потреб експлуатації та захисту від забруднення, пошкодження і руйнування магістральних, міжгосподарських та інших каналів на зрошувальних і осушувальних системах, гідротехнічних та гідрометричних споруд, а також водойм і гребель на річках встановлюються смуги відведення з особливим режимом користування.

Розміри смуг відведення та режим користування ними встановлюються за проектом, який розробляється і затверджується водокористувачами за погодженням з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Земельні ділянки в межах смуг відведення надаються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, та іншим організаціям для спеціальних потреб і можуть використовуватися ними для створення водоохоронних лісонасаджень, берегоукріплювальних та протиерозійних гідротехнічних споруд, будівництва переправ, виробничих приміщень.

{Стаття 91 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 92. Берегові смуги водних шляхів

На судноплавних водних шляхах за межами міських поселень для проведення робіт, пов'язаних з судноплавством, встановлюються берегові смуги.

Розміри берегових смуг водних шляхів та господарська діяльність на них визначаються статтею 91 цього Кодексу.

Порядок встановлення берегових смуг водних шляхів та користування ними визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 93. Зони санітарної охорони

З метою охорони водних об'єктів у районах забору води для централізованого водопостачання населення, лікувальних і оздоровчих потреб встановлюються зони санітарної охорони, які поділяються на пояси особливого режиму.

Межі зон санітарної охорони водних об'єктів встановлюються місцевими радами на їх території за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує

державну політику у сфері розвитку водного господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища.

Режим зон санітарної охорони водних об'єктів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 93 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Глава 19. Водні об'єкти природно-заповідного фонду

Стаття 94. Охорона та користування водними об'єктами, віднесеними до природно-заповідного фонду

Водні об'єкти, віднесені у встановленому законодавством порядку до територій та об'єктів природно-заповідного фонду, охороняються та використовуються відповідно до вимог, встановлених Законом України "Про природно-заповідний фонд України".

На водних об'єктах, віднесених до природно-заповідного фонду, забороняється здійснення будь-якої діяльності, що суперечить їх цільовому призначенню.

Глава 20. Охорона вод від забруднення, засмічення і вичерпання

Стаття 95. Охорона вод (водних об'єктів)

Усі води (водні об'єкти) підлягають охороні від забруднення, засмічення, вичерпання та інших дій, які можуть погіршити умови водопостачання, завдавати шкоди здоров'ю людей, спричинити зменшення рибних запасів та інших об'єктів водного промислу, погіршення умов існування диких тварин, зниження родючості земель та інші несприятливі явища внаслідок зміни фізичних і хімічних властивостей вод, зниження їх здатності до природного очищення, порушення гідрологічного і гідрогеологічного режиму вод.

Діяльність фізичних та юридичних осіб, що завдає шкоди водам (водним об'єктам), може бути припинена за рішенням суду.

{Стаття 95 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 997-V від 27.04.2007*}

Стаття 96. Умови розміщення, проектування, будівництва, реконструкції і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан вод

Під час розміщення, проектування, будівництва, реконструкції і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, а також під час впровадження нових технологічних процесів повинно забезпечуватися раціональне використання вод. При цьому передбачаються технології, які забезпечують охорону вод від забруднення, засмічення і вичерпання, попередження їх шкідливої дії, охорону земель від засолення, підтоплення або переосушення, а також сприяють збереженню природних умов і ландшафтів як безпосередньо в зоні їх розміщення, так і на водозбірній площі водних об'єктів.

Забороняється проектування і будівництво прямоточних систем водопостачання промислових підприємств, за винятком підприємств, які за технологією виробництва не можуть бути переведені на оборотне водопостачання.

Забороняється здійснення проектів господарської та іншої діяльності без оцінки їх впливу на стан вод.

Стаття 97. Умови розміщення, проектування, будівництва, реконструкції і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан рибогосподарських водних об'єктів

Під час розміщення, проектування, будівництва, реконструкції і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів на рибогосподарських водних об'єктах здійснюються заходи, що забезпечують охорону риб, інших водних тварин і рослин та їх відтворення.

До основних заходів для забезпечення охорони і відтворення рибних запасів, водних тварин і рослин належить обладнання рибозахисними пристроями водозабірних та інших споруд відповідно до затверджених проектів, будівництво риборозплідників, штучних нерестовищ, рибопропускних споруд, підготовка ложа водоймища тощо.

Стаття 98. Заборона введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що впливають на стан вод

Забороняється введення в дію:

1) нових і реконструйованих підприємств, цехів, агрегатів, комунальних та інших об'єктів, не забезпечених пристроями і очисними спорудами необхідної потужності, що запобігають забрудненню і засміченню вод або їх шкідливій дії, та необхідною вимірювальною апаратурою, що здійснює облік об'ємів забору і скидання води;

2) зрошувальних і обводнювальних систем, водосховищ і каналів - до проведення передбачених проектами заходів, що запобігають затопленню, підтопленню, заболоченню, засоленню земель і ерозії грантів, а також забрудненню поверхневих та підземних вод скиданням із зрошувальних систем;

3) осушувальних систем - до повної готовності водоприймачів та інших споруд відповідно до затверджених проектів;

4) водозабірних споруд - без рибозахисних пристроїв та облаштованих відповідно до затверджених проектів зон санітарної охорони водозаборів;

5) гідротехнічних споруд - до повної готовності пристроїв для пропускання паводкових вод і риби відповідно до затверджених проектів;

6) експлуатаційних свердловин на воду - без оснащення їх водорегулюючими та контрольно-вимірювальними пристроями.

Наповнення водоймища до здійснення передбачених проектами заходів щодо підготовки його ложа забороняється.

Стаття 99. Заборона скидання у водні об'єкти відходів і сміття

Забороняється скидання у водні об'єкти виробничих, побутових, радіоактивних та інших видів відходів і сміття.

Стаття 100. Охорона поверхні водозборів і льодового покриву водойм, водотоків, а також морів, їх заток та лиманів

Підприємствам, установам, організаціям і громадянам забороняється забруднювати, засмічувати поверхні водозборів, льодового покриву водойм, водотоків, а також морів, їх заток і лиманів виробничими, побутовими та іншими відходами, сміттям, нафтовими, хімічними та іншими забруднюючими речовинами.

Стаття 101. Охорона вод від забруднення і засмічення внаслідок втрат мастила, пального, хімічних, нафтових та інших забруднюючих речовин

Власники засобів водного транспорту, трубопроводів, плавучих та інших споруд на водних об'єктах, а також інші юридичні та фізичні особи зобов'язані забезпечувати охорону вод від забруднення і засмічення внаслідок втрат мастила, пального, хімічних, нафтових та інших забруднюючих речовин.

Стаття 102. Охорона внутрішніх морських вод та територіального моря

У внутрішні морські води та територіальне море забороняється скидати з суден і плавучих засобів, платформ та інших морських споруд і повітряних суден хімічні, радіоактивні та інші шкідливі речовини, а також радіоактивні або інші відходи, матеріали, предмети та сміття, які можуть спричинити забруднення моря.

Охорона внутрішніх морських вод та територіального моря від забруднення та засмічення здійснюється відповідно до правил, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, інших актів законодавства.

Стаття 103. Запобігання забрудненню вод добривами і хімічними засобами захисту рослин

З метою запобігання забрудненню вод сільськогосподарські, лісогосподарські підприємства, селянські (фермерські) господарства та громадяни зобов'язані дотримувати встановлених правил зберігання, транспортування та використання добрив, хімічних засобів захисту рослин та інших токсичних препаратів і речовин.

Стаття 104. Охорона водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних

Охорона водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних, здійснюється в порядку, встановленому для санітарної охорони курортів.

З метою охорони водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних, встановлюються округи санітарної охорони курортів з особливим режимом у порядку, передбаченому законодавством про охорону здоров'я.

Скидання будь-яких зворотних вод у водні об'єкти, що віднесені до категорії лікувальних, забороняється.

Стаття 105. Охорона підземних вод

Підприємства, установи і організації, діяльність яких може негативно впливати на стан підземних вод, особливо ті, які експлуатують накопичувачі промислових, побутових і сільськогосподарських стоків чи відходів, повинні здійснювати заходи щодо попередження забруднення підземних вод, а також обладнувати локальні мережі спостережувальних свердловин для контролю за якісним станом цих вод.

У разі розкриття водоносних горизонтів з підземною водою питної якості особи, які проводять бурові, гірничі та інші роботи, пов'язані з пошуками, розвідкою, експлуатацією родовищ корисних копалин, повинні повідомити про це у встановленому порядку обласні, Київську, Севастопольську міські державні адміністрації, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, для вжиття заходів щодо охорони підземних вод від вичерпання і забруднення.

Всі свердловини на воду, не придатні для експлуатації, покинуті спостережні та пошукові свердловини на всі види корисних копалин, а також вертикальні й інші гірничо-пошукові та експлуатаційні гірничі виробки і покинуті криниці повинні бути затампоновані чи ліквідовані.

Ліквідацію пошукових виробок та ліквідаційний тампонаж пошукових свердловин будь-якого призначення здійснюють організації, які виконують пошукові роботи, а непридатних і покинутих експлуатаційних та спостережних свердловин і виробок - організації, на балансі яких вони знаходяться.

У разі неможливості встановити власника покинутих свердловин і виробок їх ліквідація здійснюється за рішенням місцевих рад центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр. Якщо експлуатація самовиливних свердловин є можливою, то вони оснащуються регулюючими пристроями.

У разі вичерпання запасів підземних вод, а також у разі забруднення підземних вод встановлюються причини, з яких це сталося, і за пропозиціями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, і центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, за рахунок винних осіб здійснюються заходи щодо їх відтворення.

{Стаття 105 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

Стаття 106. Проведення спеціальних робіт по спорудженню експлуатаційних свердловин на воду

Спеціальні роботи по спорудженню експлуатаційних свердловин на воду здійснюються згідно з проектно-кошторисною документацією організаціями, які мають відповідні дозволи на виконання таких робіт.

{Частину другу статті 106 виключено на підставі Закону *№ 4220-VI від 22.12.2011*}

Зазначена документація погоджується у порядку, встановленому Законом України "Про регулювання містобудівної діяльності".

{Стаття 106 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3370-IV від 19.01.2006, № 5456-VI від 16.10.2012, № 1193-VII від 09.04.2014}

Глава 21. Запобігання шкідливим діям вод та аваріям на водних об'єктах і ліквідація їх наслідків

Стаття 107. Шкідлива дія вод і заходи щодо запобігання їй та усунення її наслідків

Шкідливою дією вод є:

1) наслідки повені, що призвели до затоплення і підтоплення земель та населених пунктів;

2) руйнування берегів, захисних дамб та інших споруд;

3) заболочення, підтоплення і засолення земель, спричинені підвищенням рівня грантових вод внаслідок ненормованої подачі води під час зрошення, витікання води з водопровідно-каналізаційних систем та перекриття потоків підземних вод при розміщенні великих промислових та інших споруд;

4) осушення земель, зумовлене забором підземних вод в кількості, що перевищує встановлені обсяги відбору води;

5) забруднення (засолення) земель в районах видобування корисних копалин, а також після закінчення експлуатації родовищ та їх консервації;

6) ерозія грантів, утворення ярів, зсувів і селей.

Під час проектування водогосподарських та інших об'єктів повинна враховуватися можлива шкідлива дія вод, а під час експлуатації цих об'єктів - вживатися заходи щодо її запобігання, а саме:

1) залуження та створення лісонасаджень на прибережних захисних смугах, схилах, балках та ярах;

2) будівництво протиерозійних гідротехнічних споруд, земляних валів, водоскидів, захисних дамб, водосховищ-регуляторів;

3) спорудження дренажу;

4) укріплення берегів тощо.

Стаття 107^{-1}. Плани управління ризиками затоплення

Плани управління ризиками затоплення розробляються для окремих територій у межах району річкового басейну, які мають високий ризик затоплення.

Плани управління ризиками затоплення розробляються та виконуються з метою зменшення потенційного негативного впливу затоплень на життєдіяльність людини, навколишнє природне середовище, культурну спадщину та господарську діяльність.

Плани управління ризиками затоплення затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Порядок розроблення плану управління ризиками затоплення затверджується Кабінетом Міністрів України.

Методики розроблення карт загроз і ризиків затоплення та попередньої оцінки ризиків затоплення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що формує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності.

{Кодекс доповнено статтею 107^{-1} згідно із Законом *№ 1641-VIII від 04.10.2016*}

Стаття 108. Невідкладні заходи щодо запобігання стихійному лихові, спричиненому шкідливою дією вод, аваріям на водних об'єктах та ліквідації їх наслідків

У разі загрози стихійного лиха, пов'язаного із шкідливою дією вод, місцеві ради із залученням підприємств, установ, організацій зобов'язані вжити невідкладних заходів щодо запобігання цьому лихові, а в разі його настання - щодо негайної ліквідації його наслідків відповідно до законодавства України.

В аварійних ситуаціях на водних об'єктах, пов'язаних з їх забрудненням, що може шкідливо вплинути на здоров'я людей і стан водних екосистем, підприємство, установа чи організація, з вини яких сталася аварія або які виявили її, повинні негайно розпочати ліквідацію її наслідків і повідомити про аварію центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, обласні, Київську, Севастопольську міські державні адміністрації, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та відповідну раду.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, повинен забезпечувати безаварійне функціонування водних об'єктів під час повеней і паводків, прогнозувати розповсюдження спричинених ними наслідків та спільно з відповідними радами здійснювати заходи щодо забезпечення безперебійного водопостачання населення і галузей економіки.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності, веде спостереження за розвитком стихійних явищ і забезпечує місцеві ради та органи виконавчої влади необхідною гідрологічною і гідрохімічною інформаціями.

Місцеві ради зобов'язані інформувати населення про аварію, стихійне лихо, їх масштаби, можливе порушення екологічної безпеки та про вжиті заходи щодо ліквідації їх наслідків.

{Стаття 108 із змінами, внесеними згідно із Законом *№ 5456-VI від 16.10.2012*}

РОЗДІЛ V. СПОРИ З ПИТАНЬ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Глава 22. Вирішення спорів з питань використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Стаття 109. Порядок розгляду спорів з питань використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Спори з питань використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів розглядаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, місцевими радами, судом або третейським судом у порядку, встановленому законодавством.

Позивачі - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку

водного господарства, звільняються від сплати державного мита у справах про стягнення коштів на відшкодування збитків, завданих порушеннями водного законодавства.

Спори з питань використання та охорони вод, які виникають з іншими державами, а також між іноземцями, особами без громадянства, іноземними юридичними особами та власником вод, розглядаються відповідно до законодавства України.

{Стаття 109 із змінами, внесеними згідно із Законами № 762-IV від 15.05.2003, № 5456-VI від 16.10.2012}

Глава 23. Відповідальність за порушення водного законодавства

Стаття 110. Відповідальність за порушення водного законодавства

Порушення водного законодавства тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно з законодавством України.

Водокористувачі звільняються від відповідальності за порушення водного законодавства, якщо вони виникли внаслідок дії непереборних сил природи чи воєнних дій.

Відповідальність за порушення водного законодавства несуть особи, винні у:

1) самовільному захопленні водних об'єктів;

2) забрудненні та засміченні вод;

3) порушенні режиму господарської діяльності у водоохоронних зонах та на землях водного фонду;

4) руйнуванні русел річок, струмків та водотоків або порушенні природних умов поверхневого стоку під час будівництва і експлуатації автошляхів, залізниць та інших інженерних комунікацій;

5) введенні в експлуатацію підприємств, комунальних та інших об'єктів без очисних споруд чи пристроїв належної потужності;

6) недотриманні умов дозволу або порушенні правил спеціального водокористування;

7) самовільному проведенні гідротехнічних робіт (будівництво ставків, дамб, каналів, свердловин);

8) порушенні правил ведення державного обліку вод або перекрученні чи внесенні недостовірних відомостей в документи державної статистичної звітності;

9) пошкодженні водогосподарських та гідрометричних споруд і пристроїв, порушенні правил експлуатації та встановлених режимів їх роботи;

10) незаконному створенні систем скидання зворотних вод у водні об'єкти, міську каналізаційну мережу або зливну каналізацію та несанкціонованому скиданні зворотних вод;

11) використанні земель водного фонду не за призначенням;

12) неповідомленні (приховуванні) відомостей про аварійні ситуації на водних об'єктах;

13) відмові від надання (приховуванні) проектної документації та висновків щодо якості проектів підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан вод, а також актів і висновків комісій, які приймали об'єкт в експлуатацію;

14) порушенні правил охорони внутрішніх морських вод та територіального моря від забруднення та засмічення.

Законодавством України може бути встановлено відповідальність і за інші правопорушення щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Стаття 111. Відшкодування збитків, завданих внаслідок порушень водного законодавства

Підприємства, установи, організації і громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи зобов'язані відшкодувати збитки, завдані ними

внаслідок порушень водного законодавства, в розмірах і порядку, встановлених законодавством України.

Відшкодування збитків, завданих внаслідок порушень водного законодавства, не звільняє винних від збору за спеціальне водокористування, а також від необхідності здійснення заходів щодо ліквідації шкідливих наслідків.

Притягнення винних у порушенні водного законодавства до відповідальності не звільняє їх від обов'язку відшкодування збитків, завданих ними внаслідок порушення водного законодавства.

РОЗДІЛ VI. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Глава 24. Міжнародні договори

Стаття 112. Застосування міжнародних договорів

Якщо міжнародним договором, в якому бере участь Україна, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені водним законодавством України, то застосовуються норми міжнародного договору.

Президент України Л. КУЧМА
м. Київ
6 червня 1995 року
№ 213/95-ВР

ЗЕМЕЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ
(станом на 1.01.2019)

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст. 27)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2905-III від 20.12.2001, ВВР, 2002, № 12-13, ст.92
№ 675-IV від 03.04.2003, ВВР, 2003, № 28, ст.213
№ 762-IV від 15.05.2003, ВВР, 2003, № 30, ст.247
№ 898-IV від 05.06.2003, ВВР, 2003, № 38, ст.313 - набирає чинності з 01.01.2004
№ 1103-IV від 10.07.2003, ВВР, 2004, № 7, ст.48
№ 1119-IV від 11.07.2003, ВВР, 2004, № 7, ст.57
№ 1158-IV від 11.09.2003, ВВР, 2004, № 8, ст.67}

{Додатково див. Закон № 1344-IV від 27.11.2003, ВВР, 2004, № 17-18, ст.250}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1626-IV від 18.03.2004, ВВР, 2004, № 26, ст.361
№ 1694-IV від 20.04.2004, ВВР, 2005, № 4, ст.83
№ 1709-IV від 12.05.2004, ВВР, 2004, № 35, ст.416
№ 2059-IV від 06.10.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.25
№ 2229-IV від 14.12.2004, ВВР, 2005, № 4, ст.103}

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду № 5-рп/2005 від 22.09.2005}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 3235-IV від 20.12.2005, ВВР, 2006, № 9, № 10-11, ст.96 - зміни діють у 2006 році
№ 3415-IV від 09.02.2006, ВВР, 2006, № 26, ст.209
№ 3404-IV від 08.02.2006, ВВР, 2006, № 21, ст.170
№ 489-V від 19.12.2006, ВВР, 2007, № 7-8, ст.66
№ 490-V від 19.12.2006, ВВР, 2007, № 9, ст.78
№ 997-V від 27.04.2007, ВВР, 2007, № 33, ст.440
№ 107-VI від 28.12.2007, ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року}

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 309-VI від 03.06.2008, ВВР, 2008, № 27-28, ст.253
№ 509-VI від 16.09.2008, ВВР, 2008, № 48, ст.358
№ 800-VI від 25.12.2008, ВВР, 2009, № 19, ст.257
№ 875-VI від 15.01.2009, ВВР, 2009, № 23, ст.282
№ 1066-VI від 05.03.2009, ВВР, 2009, № 29, ст.396
№ 1442-VI від 04.06.2009, ВВР, 2009, № 42, ст.633
№ 1443-VI від 04.06.2009, ВВР, 2009, № 47-48, ст.719
№ 1474-VI від 05.06.2009, ВВР, 2009, № 44, ст.656 - зміни діють до 1 вересня 2012 року
№ 1559-VI від 17.11.2009, ВВР, 2010, № 1, ст.2
№ 1561-VI від 25.06.2009, ВВР, 2009, № 51, ст.755
№ 1702-VI від 05.11.2009, ВВР, 2010, № 5, ст.40
№ 1704-VI від 05.11.2009, ВВР, 2010, № 5, ст.41
№ 1708-VI від 05.11.2009, ВВР, 2010, № 5, ст.44
№ 1783-VI від 19.01.2010, ВВР, 2010, № 9, ст.86
№ 1878-VI від 11.02.2010, ВВР, 2010, № 18, ст.141}

{Офіційне тлумачення до Кодексу див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/2010 від 01.04.2010}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2154-VI від 27.04.2010, ВВР, 2010, № 22-23, № 24-25, ст.263 - зміни застосовуються у

2010 році
№ 2182-VI від 13.05.2010, ВВР, 2010, № 31, ст.419
№ 2367-VI від 29.06.2010, ВВР, 2010, № 34, ст.486
№ 2404-VI від 01.07.2010, ВВР, 2010, № 40, ст.524
№ 2457-VI від 08.07.2010, ВВР, 2010, № 48, ст.564
№ 2471-VI від 08.07.2010, ВВР, 2010, № 49, ст.569
№ 2480-VI від 09.07.2010, ВВР, 2011, № 1, ст.1
№ 2518-VI від 09.09.2010, ВВР, 2011, № 4, ст.22}
{Додатково див. Рішення Конституційного Суду № 22-рп/2010 від 30.11.2010}
{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2740-VI від 02.12.2010, ВВР, 2011, № 18, ст.122
№ 2850-VI від 22.12.2010, ВВР, 2011, № 28, ст.252
№ 2856-VI від 23.12.2010, ВВР, 2011, № 29, ст.272
№ 2880-VI від 23.12.2010, ВВР, 2011, № 30, ст.275
№ 2949-VI від 14.01.2011, ВВР, 2011, № 32, ст.318
№ 3123-VI від 03.03.2011, ВВР, 2011, № 37, ст.376
№ 3205-VI від 07.04.2011, ВВР, 2011, № 41, ст.413
№ 3521-VI від 16.06.2011, ВВР, 2012, № 4, ст.16
№ 3523-VI від 16.06.2011, ВВР, 2012, № 4, ст.18
№ 3613-VI від 07.07.2011, ВВР, 2012, № 8, ст.61
№ 3687-VI від 08.07.2011, ВВР, 2012, № 18, ст.157
№ 4174-VI від 20.12.2011, ВВР, 2012, № 29, ст.338
№ 4188-VI від 20.12.2011, ВВР, 2012, № 29, ст.341
№ 4215-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 31, ст.382
№ 4226-VI від 22.12.2011, ВВР, 2012, № 37, ст.444
№ 4442-VI від 23.02.2012, ВВР, 2012, № 49, ст.553
№ 4444-VI від 23.02.2012, ВВР, 2012, № 49, ст.555
№ 4539-VI від 15.03.2012, ВВР, 2012, № 51, ст.573
№ 4709-VI від 17.05.2012, ВВР, 2013, № 7, ст.65
№ 5003-VI від 21.06.2012, ВВР, 2013, № 19-20, ст.189
№ 5018-VI від 21.06.2012, ВВР, 2013, № 22, ст.212
№ 5059-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 25, ст.251
№ 5070-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 28, ст.303
№ 5077-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 28, ст.305
№ 5245-VI від 06.09.2012, ВВР, 2013, № 36, ст.472
№ 5293-VI від 18.09.2012, ВВР, 2013, № 43, ст.616
№ 5394-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 40, ст.534
№ 5395-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 40, ст.535
№ 5406-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 41, ст.551
№ 5462-VI від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 6-7, ст.80
№ 5494-VI від 20.11.2012, ВВР, 2014, № 1, ст.3
№ 5496-VI від 20.11.2012, ВВР, 2014, № 1, ст.4
№ 365-VII від 02.07.2013, ВВР, 2014, № 14, ст.248
№ 366-VII від 02.07.2013, ВВР, 2014, № 17, ст.587
№ 402-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.708
№ 406-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712
№ 639-VII від 10.10.2013, ВВР, 2014, № 22, ст.770
№ 661-VII від 24.10.2013, ВВР, 2014, № 22, ст.780
№ 1223-VII від 17.04.2014, ВВР, 2014, № 26, ст.896
№ 1507-VII від 17.06.2014, ВВР, 2014, № 31, ст.1060
№ 1556-VII від 01.07.2014, ВВР, 2014, № 37-38, ст.2004
№ 180-VIII від 11.02.2015, ВВР, 2015, № 16, ст.108

№ 191-VIII від 12.02.2015, ВВР, 2015, № 21, ст.133
№ 222-VIII від 02.03.2015, ВВР, 2015, № 23, ст.158
№ 388-VIII від 12.05.2015, ВВР, 2015, № 28, ст.249
№ 417-VIII від 14.05.2015, ВВР, 2015, № 29, ст.262
№ 418-VIII від 14.05.2015, ВВР, 2015, № 26, ст.224
№ 497-VIII від 02.06.2015, ВВР, 2015, № 31, ст.293
№ 767-VIII від 10.11.2015, ВВР, 2015, № 52, ст.483
№ 818-VIII від 24.11.2015, ВВР, 2016, № 2, ст.16
№ 862-VIII від 08.12.2015, ВВР, 2016, № 3, ст.26
№ 888-VIII від 10.12.2015, ВВР, 2016, № 3, ст.30
№ 1012-VIII від 18.02.2016, ВВР, 2016, № 16, ст.160
№ 1404-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 30, ст.542
№ 1472-VIII від 14.07.2016, ВВР, 2016, № 34, ст.592
№ 1532-VIII від 20.09.2016, ВВР, 2016, № 44, ст.746
№ 1533-VIII від 20.09.2016, ВВР, 2016, № 44, ст.747
№ 1669-VIII від 06.10.2016, ВВР, 2016, № 47, ст.801
№ 1774-VIII від 06.12.2016, ВВР, 2017, № 2, ст.25
№ 1923-VIII від 14.03.2017, ВВР, 2017, № 17, ст.203
№ 1983-VIII від 23.03.2017, ВВР, 2017, № 25, ст.289
№ 2059-VIII від 23.05.2017, ВВР, 2017, № 29, ст.315
№ 2145-VIII від 05.09.2017, ВВР, 2017, № 38-39, ст.380
№ 2236-VIII від 07.12.2017, ВВР, 2018, № 5, ст.36
№ 2269-VIII від 18.01.2018, ВВР, 2018, № 12, ст.68
№ 2314-VIII від 01.03.2018, ВВР, 2018, № 15, ст.121
№ 2354-VIII від 20.03.2018, ВВР, 2018, № 16, ст.138
№ 2498-VIII від 10.07.2018, ВВР, 2018, № 37, ст.277
№ 2581-VIII від 02.10.2018, ВВР, 2018, № 46, ст.371
№ 2628-VIII від 23.11.2018}

{У тексті Закону слова "статутний фонд" в усіх відмінках і числах замінено словами "статутний капітал" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 2850-VI від 22.12.2010}

{У тексті Кодексу слова "адміністративно-територіальне утворення" у всіх відмінках і числах замінено словами "адміністративно-територіальна одиниця" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 3613-VI від 07.07.2011}

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Глава 1. Основні положення

Стаття 1. Земля - основне національне багатство

1. Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

2. Право власності на землю гарантується.

3. Використання власності на землю не може завдавати шкоди правам і свободам громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Стаття 2. Земельні відносини

1. Земельні відносини - це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею.

2. Суб'єктами земельних відносин є громадяни, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади.

3. Об'єктами земельних відносин є землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї).

Стаття 3. Регулювання земельних відносин

1. Земельні відносини регулюються Конституцією України, цим Кодексом, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

2. Земельні відносини, що виникають при використанні надр, лісів, вод, а також рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря, регулюються цим Кодексом, нормативно-правовими актами про надра, ліси, води, рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря, якщо вони не суперечать цьому Кодексу.

Стаття 4. Земельне законодавство та його завдання

1. Земельне законодавство включає цей Кодекс, інші нормативно-правові акти у галузі земельних відносин.

2. Завданням земельного законодавства є регулювання земельних відносин з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави, раціонального використання та охорони земель.

Стаття 5. Принципи земельного законодавства

Земельне законодавство базується на таких принципах:

а) поєднання особливостей використання землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва;

б) забезпечення рівності права власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави;

в) невтручання держави в здійснення громадянами, юридичними особами та територіальними громадами своїх прав щодо володіння, користування і розпорядження землею, крім випадків, передбачених законом;

г) забезпечення раціонального використання та охорони земель;

ґ) забезпечення гарантій прав на землю;

д) пріоритету вимог екологічної безпеки.

Глава 2. Повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування в галузі земельних відносин

Стаття 6. Повноваження Верховної Ради України в галузі земельних відносин

До повноважень Верховної Ради України в галузі земельних відносин належить:

а) прийняття законів у галузі регулювання земельних відносин;

б) визначення засад державної політики в галузі використання та охорони земель;

в) затвердження загальнодержавних програм щодо використання та охорони земель;

г) встановлення і зміна меж районів і міст;

ґ) погодження питань, пов'язаних із зміною цільового призначення особливо цінних земель державної та комунальної власності, припиненням права постійного користування ними відповідно до цього Кодексу;

{Пункт "ґ" статті 6 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

д) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до Конституції України.

Стаття 7. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин

До повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин на території республіки належить:

а) розпорядження землями, що знаходяться у спільній власності територіальних громад;

б) забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;

в) погодження загальнодержавних програм використання та охорони земель, участь у їх реалізації в межах території Автономної Республіки Крим;

г) затвердження та участь у реалізації республіканських програм використання земель, підвищення родючості ґрунтів, охорони земель;

{Пункт "т" статті 7 виключено на підставі Закону № 509-VI від 16.09.2008}

д) координація діяльності районних і міських (міст республіканського значення) рад у галузі земельних відносин;

е) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

є) координація здійснення контролю за використанням та охороною земель;

{Пункт "ж" статті 7 виключено на підставі Закону № 1923-VIII від 14.03.2017}

з) встановлення та зміна меж сіл, селищ, що не входять до складу відповідного району;

{Пункт "з" статті 7 в редакції Закону № 5003-VI від 21.06.2012}

и) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 8. Повноваження обласних рад у галузі земельних відносин

До повноважень обласних рад у галузі земельних відносин на території області належить:

а) розпорядження землями, що знаходяться у спільній власності територіальних громад;

{Пункт "б" статті 8 виключено на підставі Закону № 509-VI від 16.09.2008}

в) забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;

г) погодження загальнодержавних програм використання та охорони земель, участь у їх реалізації на відповідній території;

ґ) затвердження та участь у реалізації регіональних програм використання земель, підвищення родючості ґрунтів, охорони земель;

д) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

е) організація землеустрою;

{Пункт "є" статті 8 виключено на підставі Закону № 1923-VIII від 14.03.2017}

ж) встановлення та зміна меж сіл, селищ, що не входять до складу відповідного району, або у разі, якщо районна рада не утворена;

{Пункт "ж" статті 8 в редакції Закону № 5003-VI від 21.06.2012}

з) вирішення земельних спорів;

и) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 9. Повноваження Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин

До повноважень Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин на їх території належить:

а) розпорядження землями територіальної громади міста;

б) передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до цього Кодексу;

в) надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;

г) вилучення земельних ділянок із земель комунальної власності в порядку, передбаченому цим Кодексом;

ґ) викуп земельних ділянок для суспільних потреб міста;

д) припинення права користування земельними ділянками у випадках, передбачених цим Кодексом;

е) прийняття рішення щодо звільнення самовільно зайнятих земельних ділянок;

є) підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок із земель державної власності, що проводяться органами виконавчої влади;

ж) встановлення та зміна меж сіл, селищ, районів у містах;

з) організація землеустрою;

и) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

і) здійснення контролю за використанням і охороною земель комунальної власності, додержанням земельного та екологічного законодавства;

ї) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) чи припинення використання земельної ділянки громадянами та юридичними особами в разі порушення ними вимог земельного законодавства;

й) інформування населення щодо надання, вилучення (викупу) земельних ділянок;

{Пункт "к" статті 9 виключено на підставі Закону № 1923-VIII від 14.03.2017}

л) вирішення земельних спорів;

м) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 10. Повноваження районних рад у галузі земельних відносин

До повноважень районних рад у галузі земельних відносин на території району належить:

а) розпорядження землями на праві спільної власності відповідних територіальних громад;

{Пункт "б" статті 10 виключено на підставі Закону № 509-VI від 16.09.2008}

в) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

г) забезпечення реалізації державної політики в галузі охорони та використання земель;

ґ) організація землеустрою та затвердження землевпорядних проектів;

{Пункт "д" статті 10 виключено на підставі Закону № 1923-VIII від 14.03.2017}

е) вирішення земельних спорів;

$е^{-1}$) встановлення та зміна меж сіл, селищ, які входять до складу відповідного району;

{Статтю 10 доповнено пунктом "$е^{-1}$" згідно із Законом № 5003-VI від 21.06.2012}

є) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 11. Повноваження районних у містах рад у галузі земельних відносин

Повноваження районних у містах рад у галузі земельних відносин визначаються міськими радами.

Стаття 12. Повноваження сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів у галузі земельних відносин

{Назва статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 888-VIII від 10.12.2015}

До повноважень сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин на території сіл, селищ, міст належить:

а) розпорядження землями територіальних громад;

{Офіційне тлумачення положення пункту "а" статті 12 див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/2010 від 01.04.2010}

б) передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до цього Кодексу;

{Офіційне тлумачення положення пункту "б" статті 12 див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/2010 від 01.04.2010}

в) надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;

{Офіційне тлумачення положення пункту "в" статті 12 див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/2010 від 01.04.2010}

г) вилучення земельних ділянок із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;

{Офіційне тлумачення положення пункту "г" статті 12 див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/2010 від 01.04.2010}

ґ) викуп земельних ділянок для суспільних потреб відповідних територіальних громад сіл, селищ, міст;

д) організація землеустрою;

е) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

є) здійснення контролю за використанням та охороною земель комунальної власності, додержанням земельного та екологічного законодавства;

ж) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) використання земель громадянами і юридичними особами у разі порушення ними вимог земельного законодавства;

з) підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок відповідно до цього Кодексу;

и) встановлення та зміна меж районів у містах з районним поділом;

і) інформування населення щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок;

ї) внесення пропозицій до районної ради щодо встановлення і зміни меж сіл, селищ, міст;

й) вирішення земельних спорів;

к) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

До повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин на території сіл, селищ, міст належать:

1) надання відомостей з Державного земельного кадастру відповідно до закону;

2) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

{Статтю 12 доповнено частиною другою згідно із Законом № 888-VIII від 10.12.2015}

Глава 3. Повноваження органів виконавчої влади в галузі земельних відносин

Стаття 13. Повноваження Кабінету Міністрів України в галузі земельних відносин

До повноважень Кабінету Міністрів України в галузі земельних відносин належить:

а) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

б) реалізація державної політики у галузі використання та охорони земель;

в) викуп земельних ділянок для суспільних потреб у порядку, визначеному законом;

{Пункт "в" частини першої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009}

г) координація проведення земельної реформи;

ґ) розроблення і забезпечення виконання загальнодержавних програм використання та охорони земель;

д) організація ведення державного земельного кадастру, державного контролю за використанням і охороною земель та здійснення землеустрою;

е) встановлення порядку проведення моніторингу земель;

$е^{-1}$) внесення до Верховної Ради України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів, міст;

{Частину першу статті 13 доповнено пунктом "$е^{-1}$" згідно із Законом № 1923-VIII від 14.03.2017}

є) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 14. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин належить:

а) участь у розробленні загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель;

б) участь у формуванні державної політики в галузі охорони та раціонального використання земель;

в) організація моніторингу земель;

г) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

{Стаття 14 в редакції Закону № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 14[-1]. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин належить:

а) участь у реалізації загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель;

б) участь у розробці проектів нормативно-правових актів у галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів;

в) координація і забезпечення здійснення оцінки впливу на довкілля;

{Пункт "в" частини першої статті 14[-1] в редакції Закону № 2059-VIII від 23.05.2017}

г) внесення пропозицій щодо формування державної політики в галузі охорони та раціонального використання земель;

ґ) здійснення міжнародного співробітництва з питань охорони земель;

д) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

{Кодекс доповнено статтею 14[-1] згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 14[-2]. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у галузі земельних відносин

До компетенції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у галузі земельних відносин, належить здійснення державного контролю за додержанням органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також іноземними юридичними особами вимог законодавства про використання та охорону земель щодо:

консервації деградованих і малопродуктивних земель;

збереження водно-болотних угідь;

виконання екологічних вимог при наданні у власність і користування, в тому числі в оренду, земельних ділянок;

здійснення заходів щодо запобігання забрудненню земель хімічними і радіоактивними речовинами, відходами, стічними водами;

додержання режиму використання земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;

додержання екологічних нормативів з питань використання та охорони земель;

установлення та використання водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, а також додержання режиму використання їх територій;

вирішення інших питань, визначених законами України та покладених на нього актами Президента України.

{Кодекс доповнено статтею 14[-2] згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 15. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин, належать:

а) здійснення нормативно-правового забезпечення у сфері земельних відносин;

б) забезпечення проведення земельної реформи;

в) розробка та забезпечення реалізації загальнодержавних, регіональних програм використання та охорони земель;

г) забезпечення здійснення землеустрою, моніторингу земель і державного контролю за використанням та охороною земель;

ґ) забезпечення проведення державної експертизи документації із землеустрою у випадках та порядку, визначених законом, ведення та адміністрування Державного земельного кадастру, охорони земель, реформування земельних відносин;

{Пункт "ґ" частини першої статті 15 в редакції Закону № 497-VIII від 02.06.2015}

д) розроблення економічного механізму регулювання земельних відносин;

е) участь у розробленні заходів щодо розвитку ринку земель;

є) міжнародне співробітництво в галузі земельних відносин;

ж) вирішення інших питань, визначених законами України та покладених на нього актами Президента України.

{Стаття 15 із змінами, внесеними згідно із Законами № 309-VI від 03.06.2008, № 4444-VI від 23.02.2012; в редакції Закону № 5462-VI від 16.10.2012}

{Зміни до статті 15 див. в Законах № 5245-VI від 06.09.2012, № 365-VII від 02.07.2013}

Стаття 15^{-1}. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, належить:

а) внесення в установленому порядку пропозицій щодо розпорядження землями державної та комунальної власності, встановлення меж області, району, міста, району в місті, села і селища, регулювання земельних відносин;

б) участь у розробленні та виконанні державних, галузевих, регіональних та місцевих програм з питань регулювання земельних відносин, раціонального використання земель, їх відтворення та охорони, встановлення меж області, району, міста, району в місті, села і селища, у проведенні моніторингу земель, територіальному плануванні;

в) організація проведення робіт, пов'язаних із реалізацією земельної реформи;

г) проведення відповідно до законодавства моніторингу земель та охорони земель;

ґ) ведення та адміністрування Державного земельного кадастру;

д) участь у державному регулюванні планування територій;

{Пункт "д" частини першої статті 15^{-1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 365-VII від 02.07.2013}

е) проведення державної експертизи землевпорядної документації;

є) здійснення заходів щодо вдосконалення порядку ведення обліку і підготовки звітності з регулювання земельних відносин, використання та охорони земель, формування екомережі;

є$^{-1}$) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

{Частину першу статті 15^{-1} доповнено пунктом "є$^{-1}$" згідно із Законом № 365-VII від 02.07.2013}

ж) вирішення інших питань, визначених законами України та покладених на нього актами Президента України.

{Кодекс доповнено статтею 15^{-1} згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 15^{-2}. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, у сфері земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, у сфері земельних відносин, належить організація та здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності, у тому числі за:

веденням державного обліку і реєстрацією земель, достовірністю інформації про наявність та використання земель;

виконанням умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту під час проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, пов'язаних із порушенням ґрунтового покриву, своєчасним проведенням рекультивації порушених земель в обсягах, передбачених відповідним робочим проектом землеустрою;

{Абзац третій частини першої статті 15[-2] із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

дотриманням вимог земельного законодавства при набутті права власності на земельні ділянки за договорами купівлі-продажу, міни, дарування, застави та іншими цивільно-правовими угодами;

дотриманням органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами вимог земельного законодавства та встановленого порядку набуття і реалізації права на землю;

дотриманням правил, установленого режиму експлуатації протиерозійних, гідротехнічних споруд, збереженням захисних насаджень і межових знаків;

проведенням землеустрою, виконанням заходів, передбачених проектами землеустрою, зокрема за дотриманням власниками та користувачами земельних ділянок вимог, визначених у проектах землеустрою;

розміщенням, проектуванням, будівництвом та введенням в експлуатацію об'єктів, що негативно впливають або можуть вплинути на стан земель;

здійсненням заходів, передбачених відповідними робочими проектами землеустрою, стосовно захисту земель від водної і вітрової ерозії, селів, підтоплення, заболочення, засолення, солонцювання, висушування, ущільнення та інших процесів, що призводять до погіршення стану земель, а також щодо недопущення власниками та користувачами земельних ділянок псування земель шляхом їх забруднення хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами, заростання чагарниками, дрібноліссям та бур'янами;

{Абзац дев'ятий частини першої статті 15[-2] із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

дотриманням строків своєчасного повернення тимчасово зайнятих земельних ділянок та обов'язковим виконанням заходів щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням;

дотриманням порядку визначення та відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва;

використанням земельних ділянок відповідно до цільового призначення;

дотриманням вимог земельного законодавства органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування з питань передачі земель у власність та надання у користування, у тому числі в оренду, зміни цільового призначення, вилучення, викупу, продажу земельних ділянок або прав на них на конкурентних засадах;

вирішенням інших питань, визначених законами України та покладених на нього актами Президента України.

{Кодекс доповнено статтею 15[-2] згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 16. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин

До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин належить:

а) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

б) участь у розробленні та забезпеченні виконання загальнодержавних і республіканських програм з питань використання та охорони земель;

в) координація здійснення землеустрою і державного контролю за використанням та охороною земель;

г) підготовка висновків щодо надання або вилучення (викупу) земельних ділянок;

ґ) викуп земельних ділянок для суспільних потреб у порядку, визначеному законом;

{Пункт "ґ" частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009}

д) здійснення контролю за використанням коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, пов'язаних із вилученням (викупом) земельних ділянок;

д$^{-1}$) внесення до Кабінету Міністрів України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів, міст;

{Частину першу статті 16 доповнено пунктом "д$^{-1}$" згідно із Законом № 1923-VIII від 14.03.2017}

е) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 17. Повноваження місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин

До повноважень місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин належить:

а) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

б) участь у розробленні та забезпеченні виконання загальнодержавних і регіональних (республіканських) програм з питань використання та охорони земель;

в) координація здійснення землеустрою та державного контролю за використанням та охороною земель;

г) підготовка висновків щодо надання або вилучення (викупу) земельних ділянок;

ґ) викуп земельних ділянок для суспільних потреб у межах, визначених законом;

{Пункт "ґ" частини першої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009}

д) підготовка висновків щодо встановлення та зміни меж сіл, селищ, районів, районів у містах та міст;

е) здійснення контролю за використанням коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, пов'язаних із вилученням (викупом) земельних ділянок;

є) координація діяльності державних органів земельних ресурсів;

є$^{-1}$) внесення до Кабінету Міністрів України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів, міст у порядку, визначеному законом;

{Частину першу статті 16 доповнено пунктом "є$^{-1}$" згідно із Законом № 1923-VIII від 14.03.2017}

ж) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 17^{-1}. Повноваження державних органів приватизації у галузі земельних відносин

Державні органи приватизації здійснюють продаж земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації.

{Кодекс доповнено статтею 17^{-1} згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

РОЗДІЛ II. ЗЕМЛІ УКРАЇНИ

Глава 4. Склад та цільове призначення земель України

Стаття 18. Склад земель

1. До земель України належать усі землі в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами, які за основним цільовим призначенням поділяються на категорії.

2. Категорії земель України мають особливий правовий режим.

3. Україна за межами її території може мати на праві державної власності земельні ділянки, правовий режим яких визначається законодавством відповідної країни.

Стаття 19. Категорії земель

1. Землі України за основним цільовим призначенням поділяються на такі категорії:

а) землі сільськогосподарського призначення;

б) землі житлової та громадської забудови;

в) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;

г) землі оздоровчого призначення;

ґ) землі рекреаційного призначення;

д) землі історико-культурного призначення;

е) землі лісогосподарського призначення;

є) землі водного фонду;

ж) землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

2. Земельні ділянки кожної категорії земель, які не надані у власність або користування громадян чи юридичних осіб, можуть перебувати у запасі.

{Стаття 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 20. Встановлення та зміна цільового призначення земельних ділянок

{Назва статті 20 в редакції Закону № 5395-VI від 02.10.2012}

1. Віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень органів державної влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

Зміна цільового призначення земельних ділянок здійснюється за проектами землеустрою щодо їх відведення.

{Частину першу статті 20 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 5395-VI від 02.10.2012}

{Частина перша статті 20 в редакції Закону № 3123-VI від 03.03.2011}

2. Зміна цільового призначення земельних ділянок державної або комунальної власності провадиться Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, які приймають рішення про затвердження проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок та передачу цих ділянок у власність або надання у користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу.

{Частина друга статті 20 в редакції Закону № 5395-VI від 02.10.2012}

3. Зміна цільового призначення земельних ділянок приватної власності здійснюється за ініціативою власників земельних ділянок.

Зміна цільового призначення земельних ділянок приватної власності провадиться:

щодо земельних ділянок, розташованих у межах населеного пункту, - сільською, селищною, міською радою;

щодо земельних ділянок, розташованих за межами населених пунктів, - районною державною адміністрацією, а щодо земельних ділянок, розташованих за межами населених пунктів, що не входять до території району, або в разі якщо районна державна адміністрація не утворена, - Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною державною адміністрацією.

Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки приватної власності, цільове призначення якої змінюється, розробляється на замовлення власника земельної ділянки без надання дозволу Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування на його розроблення.

Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки розробляється в порядку, встановленому законом.

Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки погоджується в порядку, встановленому статтею 186^{-1} цього Кодексу.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування у місячний строк з дня отримання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, погодженого в порядку, встановленому статтею 186^{-1} цього Кодексу, приймає рішення про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та зміну її цільового призначення.

Відмова Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування у зміні цільового призначення земельної ділянки або залишення клопотання без розгляду можуть бути оскаржені до суду.

{Частина третя статті 20 в редакції Закону № 5395-VI від 02.10.2012}

{Частину четверту статті 20 виключено на підставі Закону № 5395-VI від 02.10.2012}

{Зміни до частини четвертої статті 20 див. в Законах № 5462-VI від 16.10.2012, № 365-VII від 02.07.2013}

5. Види використання земельної ділянки в межах певної категорії земель (крім земель сільськогосподарського призначення та земель оборони) визначаються її власником або користувачем самостійно в межах вимог, встановлених законом до використання земель цієї категорії, з урахуванням містобудівної документації та документації із землеустрою.

Земельні ділянки сільськогосподарського призначення використовуються їх власниками або користувачами виключно в межах вимог щодо користування землями певного виду використання, встановлених статтями 31, 33-37 цього Кодексу.

Земельні ділянки, що належать до земель оборони, використовуються виключно згідно із Законом України "Про використання земель оборони".

{Статтю 20 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1702-VI від 05.11.2009}

6. Зміна цільового призначення особливо цінних земель допускається лише для розміщення на них об'єктів загальнодержавного значення, доріг, ліній електропередачі та зв'язку, трубопроводів, осушувальних і зрошувальних каналів, геодезичних пунктів, житла, об'єктів соціально-культурного призначення, об'єктів, пов'язаних з видобуванням корисних копалин, нафтових і газових свердловин та виробничих споруд, пов'язаних з їх експлуатацією, а також у разі відчуження земельних ділянок для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, віднесення земель, зазначених у пунктах "а" і "б" частини першої статті 150 цього Кодексу, до земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, земель історико-культурного призначення.

Віднесення особливо цінних земель державної чи комунальної власності, визначених у пунктах "а" і "б" частини першої статті 150 цього Кодексу, до земель інших категорій здійснюється за погодженням з Верховною Радою України.

Погодження матеріалів місця розташування об'єкта, що передбачається розмістити на земельній ділянці особливо цінних земель державної чи комунальної власності із

зміною її цільового призначення, здійснюється за погодженням з Верховною Радою України в порядку, визначеному статтею 151 цього Кодексу.

{Статтю 20 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

7. Зміна цільового призначення земельних ділянок природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, історико-культурного, лісогосподарського призначення, що перебувають у державній чи комунальній власності, здійснюється за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 20 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 21. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель

Порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель є підставою для:

а) визнання недійсними рішень органів державної влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування про надання (передачу) земельних ділянок громадянам та юридичним особам;

{Пункт "а" статті 21 в редакції Закону № 3123-VI від 03.03.2011}

б) визнання недійсними угод щодо земельних ділянок;

в) відмови в державній реєстрації земельних ділянок або визнання реєстрації недійсною;

г) притягнення до відповідальності відповідно до закону громадян та юридичних осіб, винних у порушенні порядку встановлення та зміни цільового призначення земель.

Глава 5. Землі сільськогосподарського призначення

Стаття 22. Визначення земель сільськогосподарського призначення та порядок їх використання

1. Землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей.

{Частина перша статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1561-VI від 25.06.2009}

2. До земель сільськогосподарського призначення належать:

а) сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги);

б) несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель інших категорій, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо).

{Пункт "б" частини другої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1561-VI від 25.06.2009, № 2498-VIII від 10.07.2018}

3. Землі сільськогосподарського призначення передаються у власність та надаються у користування:

а) громадянам - для ведення особистого селянського господарства, садівництва, городництва, сінокосіння та випасання худоби, ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства;

{Пункт "а" частини третьої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 191-VIII від 12.02.2015}

б) сільськогосподарським підприємствам - для ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

в) сільськогосподарським науково-дослідним установам та навчальним закладам, сільським професійно-технічним училищам та загальноосвітнім школам - для дослідних і навчальних цілей, пропаганди передового досвіду ведення сільського господарства;

г) несільськогосподарським підприємствам, установам та організаціям, релігійним організаціям і об'єднанням громадян - для ведення підсобного сільського господарства;

ґ) оптовим ринкам сільськогосподарської продукції - для розміщення власної інфраструктури.

{Частину третю статті 22 доповнено пунктом "ґ" згідно із Законом № 1561-VI від 25.06.2009}

{Частину четверту статті 22 виключено на підставі Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

5. Землі сільськогосподарського призначення не можуть передаватись у власність іноземцям, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та іноземним державам.

{Частина п'ята статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

{Стаття 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 23. Пріоритетність земель сільськогосподарського призначення

1. Землі, придатні для потреб сільського господарства, повинні надаватися насамперед для сільськогосподарського використання.

2. Визначення земель, придатних для потреб сільського господарства, провадиться на підставі даних державного земельного кадастру.

3. Для будівництва промислових підприємств, об'єктів житлово-комунального господарства, залізниць і автомобільних шляхів, ліній електропередачі та зв'язку, магістральних трубопроводів, а також для інших потреб, не пов'язаних з веденням сільськогосподарського виробництва, надаються переважно несільськогосподарські угіддя або сільськогосподарські угіддя гіршої якості.

4. Лінії електропередачі і зв'язку та інші комунікації проводяться головним чином вздовж шляхів, трас тощо.

Стаття 24. Земельні ділянки державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій

1. Державним і комунальним сільськогосподарським підприємствам, установам та організаціям надаються земельні ділянки із земель державної і комунальної власності у постійне користування для науково-дослідних, навчальних цілей та ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

2. Державні і комунальні сільськогосподарські підприємства, установи і організації можуть орендувати земельні ділянки, що перебувають у власності громадян та юридичних осіб.

3. У разі ліквідації державного чи комунального підприємства, установи, організації землі, які перебувають у їх постійному користуванні, за рішенням відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування переводяться до земель запасу або надаються іншим громадянам та юридичним особам для використання за їх цільовим призначенням, а договори оренди земельних ділянок припиняються.

Стаття 25. Приватизація земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій

1. При приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій земельні ділянки передаються працівникам цих підприємств, установ та організацій, працівникам державних та комунальних закладів освіти, культури, охорони здоров'я, розташованих на території відповідної ради, а також пенсіонерам з їх числа з визначенням кожному з них земельної частки (паю).

2. Рішення про приватизацію земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій приймають органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень за клопотанням працівників цих підприємств, установ та організацій.

3. Землі у приватну власність особам, зазначеним у частині першій цієї статті, передаються безоплатно.

4. Площа земель, що передаються у приватну власність, становить різницю між загальною площею земель, що перебували у постійному користуванні сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, і площею земель, які залишаються у державній чи комунальній власності (лісогосподарського призначення, водний фонд, резервний фонд).

5. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, мають гарантоване право одержати свою земельну частку (пай), виділену в натурі (на місцевості).

6. Громадянам України із числа депортованих осіб, які поселилися в сільській місцевості, державою забезпечується безкоштовна передача у власність землі сільськогосподарського призначення в розмірі земельного паю, визначеного для цієї місцевості, за рахунок земель запасу та резервного фонду в разі їх наявності.

{Статтю 25 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1223-VII від 17.04.2014}

7. При обчисленні розміру земельної частки (паю) враховуються сільськогосподарські угіддя, які перебували у постійному користуванні державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, за винятком земель, що залишаються у державній та комунальній власності. Загальний розмір обчисленої для приватизації площі сільськогосподарських угідь поділяється на загальну кількість осіб, зазначених у частині першій цієї статті.

8. Вартість і розміри в умовних кадастрових гектарах земельних часток (паїв) працівників відповідних підприємств, установ і організацій та пенсіонерів з їх числа є рівними.

Розміри земельних ділянок, що виділяються для працівників державних та комунальних закладів, підприємств і організацій культури, освіти та охорони здоров'я та пенсіонерів з їх числа, які проживають у сільській місцевості або селищах міського типу, не можуть перевищувати норм безоплатної передачі земельних ділянок громадянам, встановлених законом для ведення особистого селянського господарства.

9. Внутрігосподарські шляхи, господарські двори, полезахисні лісосмуги та інші захисні насадження, гідротехнічні споруди, водойми тощо можуть бути відповідно до цього Кодексу передані у власність громадян, сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, що створені колишніми працівниками державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій.

10. Органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування у процесі приватизації створюють резервний фонд земель за погодженням його місця розташування з особами, зазначеними в частині першій цієї статті у розмірі до 15 відсотків площі усіх сільськогосподарських угідь, які були у постійному користуванні відповідних підприємств, установ та організацій.

11. Резервний фонд земель перебуває у державній або комунальній власності і призначається для подальшого перерозподілу та використання за цільовим призначенням.

{Стаття 25 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1694-IV від 20.04.2004, № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 26. Використання земельних ділянок з меліоративними системами

Земельні ділянки, одержані громадянами внаслідок приватизації земель державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, на яких розташовані та функціонують меліоративні системи, використовуються спільно на підставі угоди. У разі

відсутності згоди щодо спільного використання зазначених земельних ділянок питання вирішується в судовому порядку.

Стаття 27. Збереження права на землю сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, особистих селянських і фермерських господарств

Сільськогосподарські підприємства, установи та організації, особисті селянські і фермерські господарства, які об'єднуються в асоціації та інші організаційно-правові форми, зберігають право на свої земельні ділянки, якщо інше не передбачено договором.

Стаття 28. Земельні ділянки сільськогосподарських підприємств

1. Сільськогосподарським підприємствам, установам та організаціям, крім державних і комунальних, землі сільськогосподарського призначення можуть належати на праві власності.

2. Право власності на землю цих підприємств може набуватися шляхом внесення до статутного капіталу земельних ділянок їх засновників та придбання земельних ділянок за договорами купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами.

{Частина друга статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

3. Реалізація права власності на землю зазначеними сільськогосподарськими підприємствами здійснюється відповідно до закону.

Стаття 29. Визначення місця розташування земельних ділянок громадян при ліквідації сільськогосподарських підприємств, установ та організацій

1. При ліквідації сільськогосподарських підприємств, установ та організацій переважне право на отримання земельних ділянок поруч з населеними пунктами мають власники земельних часток (паїв), які проживають у цих населених пунктах.

2. Місце розташування земельних ділянок визначається з урахуванням вимог раціональної організації території і компактності землекористування відповідно до землевпорядних проектів, які затверджуються зборами власників земельних часток (паїв).

Стаття 30. Розподіл несільськогосподарських угідь при ліквідації сільськогосподарських підприємств

1. При ліквідації сільськогосподарських підприємств несільськогосподарські угіддя, що перебували у їх власності, розподіляються відповідно до установчих документів цих підприємств або за згодою власників земельних часток (паїв). У разі недосягнення згоди це питання вирішується в судовому порядку.

2. Земельні ділянки державної і комунальної власності, які перебували у користуванні сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, що ліквідуються, включаються до земель запасу або передаються у власність чи користування відповідно до цього Кодексу.

Стаття 31. Землі фермерського господарства

1. Землі фермерського господарства можуть складатися із:

а) земельної ділянки, що належить на праві власності фермерському господарству як юридичній особі;

б) земельних ділянок, що належать громадянам - членам фермерського господарства на праві приватної власності;

в) земельної ділянки, що використовується фермерським господарством на умовах оренди.

2. Громадяни - члени фермерського господарства мають право на одержання безоплатно у власність із земель державної і комунальної власності земельних ділянок у розмірі земельної частки (паю).

Стаття 32. Приватизація земельних ділянок членами фермерських господарств

1. Громадянам України - членам фермерських господарств передаються безоплатно у приватну власність надані їм у користування земельні ділянки у розмірі земельної

частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради.

2. Дія частини першої цієї статті не поширюється на громадян, які раніше набули права на земельну частку (пай).

Стаття 33. Земельні ділянки особистих селянських господарств

1. Земельні ділянки, призначені для ведення особистого селянського господарства, можуть передаватися громадянами у користування юридичним особам України і використовуватися ними для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства без зміни цільового призначення цих земельних ділянок.

{Стаття 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012; текст статті 33 в редакції Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

Стаття 34. Землі для сінокосіння і випасання худоби

1. Громадяни можуть орендувати земельні ділянки для сінокосіння і випасання худоби.

2. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть створювати на землях, що перебувають у власності держави чи територіальної громади, громадські сіножаті і пасовища.

Стаття 35. Земельні ділянки для садівництва

1. Громадяни України із земель державної і комунальної власності мають право набувати безоплатно у власність або на умовах оренди земельні ділянки для ведення індивідуального або колективного садівництва.

2. Іноземці та особи без громадянства, а також юридичні особи, можуть мати земельні ділянки для ведення індивідуального або колективного садівництва на умовах оренди.

{Частина друга статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1702-VI від 05.11.2009, № 5462-VI від 16.10.2012}

3. Земельні ділянки, призначені для садівництва, можуть використовуватись для закладання багаторічних плодових насаджень, вирощування сільськогосподарських культур, а також для зведення необхідних будинків, господарських споруд тощо.

4. До земель загального користування садівницького товариства належать земельні ділянки, зайняті захисними смугами, дорогами, проїздами, будівлями і спорудами загального користування. Землі загального користування садівницького товариства безоплатно передаються йому у власність за клопотанням вищого органу управління товариства до відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування на підставі документації із землеустрою, за якою здійснювалося формування земельних ділянок або технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості).

{Частина четверта статті 35 в редакції Закону № 2949-VI від 14.01.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

5. Приватизація земельної ділянки громадянином - членом садівницького товариства здійснюється без згоди на те інших членів цього товариства.

6. Використання земельних ділянок садівницьких товариств здійснюється відповідно до закону та статутів цих товариств.

Стаття 36. Земельні ділянки для городництва

1. Громадянам або їх об'єднанням із земель державної або комунальної власності можуть надаватися в оренду земельні ділянки для городництва.

2. На земельних ділянках, наданих для городництва, закладання багаторічних плодових насаджень, а також спорудження капітальних будівель і споруд не допускається.

3. На земельних ділянках, наданих для городництва, можуть бути зведені тимчасові споруди для зберігання інвентарю та захисту від непогоди. Після закінчення строку оренди зазначеної земельної ділянки побудовані тимчасові споруди підлягають знесенню власниками цих споруд за їх рахунок.

Стаття 37. Право несільськогосподарських підприємств, установ та організацій на землю

1. Приватні несільськогосподарські підприємства, установи та організації можуть набувати у власність або оренду землі сільськогосподарського та іншого призначення для ведення підсобного господарства.

2. Державні та комунальні несільськогосподарські підприємства, установи та організації можуть набувати в оренду землі сільськогосподарського та іншого призначення для ведення підсобного господарства.

Стаття 37^{-1}. Особливості використання та розпорядження земельними ділянками, розташованими у масиві земель сільськогосподарського призначення, а також полезахисними лісовими смугами, які обмежують такий масив

1. Земельні ділянки сільськогосподарського призначення, призначені для ведення особистого селянського господарства, фермерського господарства, розташовані у масиві земель сільськогосподарського призначення, можуть використовуватися їх власником, землекористувачем також для ведення товарного сільськогосподарського виробництва без зміни цільового призначення таких земельних ділянок.

2. Власники земельних ділянок усіх форм власності, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення, можуть обмінюватися такими земельними ділянками.

Обмін (міна) земельної ділянки державної або комунальної власності, розташованої у масиві земель сільськогосподарського призначення, на іншу земельну ділянку, розташовану у цьому ж масиві, здійснюється лише у разі, якщо обидві земельні ділянки мають однакову нормативну грошову оцінку або різниця між нормативними грошовими оцінками становить не більш як 10 відсотків.

3. Власники та орендарі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення, на період дії договору оренди можуть обмінюватися належними їм правами користування земельними ділянками шляхом взаємного укладання між ними договорів оренди, суборенди відповідних ділянок.

4. Особа, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення, має право орендувати інші земельні ділянки сільськогосподарського призначення, розташовані у такому масиві, а у разі якщо інші земельні ділянки перебувають в оренді, - на одержання їх у суборенду, за умови передачі їх власнику (орендарю) у користування (оренда, суборенда) іншої земельної ділянки, розташованої у цьому ж масиві, на такий самий строк та на таких самих умовах, якщо внаслідок черезсмужжя невикористання таких земельних ділянок створює перешкоди у раціональному використанні земельних ділянок, що перебувають у користуванні цієї особи. Право оренди землі набувається в порядку, встановленому Законом України "Про оренду землі".

Особою, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення, є землекористувач, якому належить право користування (оренда, емфітевзис) земельними ділянками, розташованими у масиві земель сільськогосподарського призначення, загальною площею не менш як 75 відсотків усіх земель масиву.

5. Земельні ділянки державної чи комунальної власності під польовими дорогами, запроектованими для доступу до земельних ділянок, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення (крім польових доріг, що обмежують масив), передаються в оренду без проведення земельних торгів власникам та/або користувачам земельних ділянок, суміжних із земельними ділянками під такими польовими дорогами. Строк оренди таких земельних ділянок становить 7 років.

Передача в оренду земельних ділянок державної чи комунальної власності під польовими дорогами, запроектованими для доступу до земельних ділянок, здійснюється за

умови забезпечення безоплатного доступу усіх землевласників та землекористувачів до належних їм земельних ділянок для використання їх за цільовим призначенням.

6. Земельні ділянки під польовими дорогами, розташовані у масиві земель сільськогосподарського призначення (крім польових доріг, що обмежують масив), можуть використовуватися землевласником (землекористувачем) як для проходу (проїзду) до інших земельних ділянок, розташованих у такому масиві, так і для вирощування сільськогосподарської продукції.

7. Земельні ділянки під полезахисними лісовими смугами, які обмежують масив земель сільськогосподарського призначення, передаються у постійне користування державним або комунальним спеціалізованим підприємствам або в оренду фізичним та юридичним особам з обов'язковим включенням до договору оренди землі умов щодо утримання та збереження таких смуг і забезпечення виконання ними функцій агролісотехнічної меліорації.

Правила утримання та збереження полезахисних лісових смуг, розташованих на землях сільськогосподарського призначення, встановлює Кабінет Міністрів України.

8. Межі земельних ділянок, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення, можуть бути змінені у процесі консолідації земель на умовах та в порядку, визначених законом.

9. Дія цієї статті поширюється на використання та розпорядження земельними ділянками для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства та особистого селянського господарства.

{Закон доповнено статтею 37[-1] згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

Глава 6. Землі житлової та громадської забудови

Стаття 38. Визначення земель житлової та громадської забудови

До земель житлової та громадської забудови належать земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування.

Стаття 39. Використання земель житлової та громадської забудови

Використання земель житлової та громадської забудови здійснюється відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, плану земельно-господарського устрою з дотриманням будівельних норм, державних стандартів і норм.

{Стаття 39 із змінами, внесеними згідно з Законами № 1704-VI від 05.11.2009, № 4215-VI від 22.12.2011}

Стаття 40. Земельні ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і гаражного будівництва

Громадянам України за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть передаватися безоплатно у власність або надаватися в оренду земельні ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і гаражного будівництва в межах норм, визначених цим Кодексом. Понад норму безоплатної передачі громадяни можуть набувати у власність земельні ділянки для зазначених потреб за цивільно-правовими угодами.

Стаття 41. Земельні ділянки житлово-будівельних (житлових) і гаражно-будівельних кооперативів

1. Житлово-будівельним (житловим) та гаражно-будівельним кооперативам за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування земельні ділянки для житлового і гаражного будівництва передаються безоплатно у власність або надаються в оренду у розмірі, який встановлюється відповідно до затвердженої містобудівної документації.

2. Житлово-будівельні (житлові) та гаражно-будівельні кооперативи можуть набувати земельні ділянки у власність за цивільно-правовими угодами.

Стаття 42. Земельні ділянки багатоквартирних будинків

{Назва статті 42 із змінами, внесеними згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

1. Земельні ділянки, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території державної або комунальної власності, надаються в постійне користування підприємствам, установам і організаціям, які здійснюють управління цими будинками.

{Частина перша статті 42 із змінами, внесеними згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

2. Земельні ділянки, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкова територія, що перебувають у спільній сумісній власності власників квартир та нежитлових приміщень у будинку, передаються безоплатно у власність або в постійне користування співвласникам багатоквартирного будинку в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 42 в редакції Закону № 417-VIII від 14.05.2015}

3. Порядок використання земельних ділянок, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території, визначається співвласниками.

{Частина третя статті 42 із змінами, внесеними згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

4. Розміри та конфігурація земельних ділянок, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території, визначаються на підставі відповідної землевпорядної документації.

{Частина четверта статті 42 із змінами, внесеними згідно з Законами № 4215-VI від 22.12.2011, № 417-VIII від 14.05.2015}

5. У разі знищення (руйнування) багатоквартирного будинку майнові права на земельну ділянку, на якій розташовано такий будинок, а також належні до нього будівлі, споруди та прибудинкова територія, зберігаються за співвласниками багатоквартирного будинку.

{Статтю 42 доповнено частиною п'ятою згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

Глава 7. Землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення

Стаття 43. Землі природно-заповідного фонду

Землі природно-заповідного фонду - це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Стаття 44. Склад земель природно-заповідного фонду

До земель природно-заповідного фонду включаються природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва).

Стаття 45. Використання земель природно-заповідного фонду

1. Землі природно-заповідного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Порядок використання земель природно-заповідного фонду визначається законом.

Стаття 46. Землі іншого природоохоронного призначення та їх використання

1. До земель іншого природоохоронного призначення належать земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність.

{Частина перша статті 46 в редакції Закону № 3404-IV від 08.02.2006}

2. Межі земель іншого природоохоронного призначення закріплюються на місцевості межовими або інформаційними знаками.

3. Порядок використання земель іншого природоохоронного призначення визначається законом.

Глава 8. Землі оздоровчого призначення

Стаття 47. Визначення земель оздоровчого призначення

До земель оздоровчого призначення належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть використовуватися для профілактики захворювань і лікування людей.

Стаття 48. Обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення

1. На землях оздоровчого призначення забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно вплинути на природні лікувальні властивості цих земель.

2. На територіях лікувально-оздоровчих місцевостей і курортів встановлюються округи і зони санітарної (гірничо-санітарної) охорони.

3. У межах округу санітарної (гірничо-санітарної) охорони забороняються передача земельних ділянок у власність і надання у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам для діяльності, несумісної з охороною природних лікувальних властивостей і відпочинком населення.

Стаття 49. Використання земель оздоровчого призначення

1. Землі оздоровчого призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Порядок використання земель оздоровчого призначення визначається законом.

Глава 9. Землі рекреаційного призначення

Стаття 50. Визначення земель рекреаційного призначення

До земель рекреаційного призначення належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів.

Стаття 51. Склад земель рекреаційного призначення

До земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації.

Стаття 52. Використання земель рекреаційного призначення

1. Землі рекреаційного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Землі загального користування дачного кооперативу безоплатно передаються йому у власність за клопотанням вищого органу управління кооперативу до відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування на підставі документації із

землеустрою, за якою здійснювалося формування земельних ділянок або технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості). До земель загального користування дачного кооперативу належать земельні ділянки, зайняті захисними смугами, дорогами, проїздами, будівлями і спорудами загального користування.

{Статтю 52 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2949-VI від 14.01.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

3. На землях рекреаційного призначення забороняється діяльність, що перешкоджає або може перешкоджати використанню їх за призначенням, а також негативно впливає або може вплинути на природний стан цих земель.

4. Порядок використання земель рекреаційного призначення визначається законом.

Глава 10. Землі історико-культурного призначення

Стаття 53. Склад земель історико-культурного призначення

1. До земель історико-культурного призначення належать землі, на яких розташовані пам'ятки культурної спадщини, їх комплекси (ансамблі), історико-культурні заповідники, історико-культурні заповідні території, охоронювані археологічні території, музеї просто неба, меморіальні музеї-садиби.

{Стаття 53 в редакції Закону № 2518-VI від 09.09.2010}

Стаття 54. Використання земель історико-культурного призначення

1. Землі історико-культурного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Навколо історико-культурних заповідників, історико-культурних заповідних територій, музеїв просто неба, меморіальних музеїв-садиб, пам'яток культурної спадщини, їх комплексів (ансамблів) встановлюються зони охорони пам'яток із забороною діяльності, що шкідливо впливає або може вплинути на додержання режиму використання таких земель.

{Частина друга статті 54 в редакції Закону № 2518-VI від 09.09.2010}

3. Порядок використання земель історико-культурного призначення визначається законом.

Глава 11. Землі лісогосподарського призначення

{Назва глави 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 55. Визначення земель лісогосподарського призначення

1. До земель лісогосподарського призначення належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства.

2. До земель лісогосподарського призначення не належать землі, зайняті:

а) зеленими насадженнями у межах населених пунктів, які не віднесені до категорії лісів;

{Пункт "б" частини другої статті 55 виключено на підставі Закону № 3404-IV від 08.02.2006}

в) окремими деревами і групами дерев, чагарниками на сільськогосподарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках;

г) полезахисними лісовими смугами на землях сільськогосподарського призначення.

{Частину другу статті 55 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

{Стаття 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 56. Власність на землі лісогосподарського призначення

1. Землі лісогосподарського призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Громадянам та юридичним особам за рішенням органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади можуть безоплатно або за плату передаватись у власність замкнені земельні ділянки лісогосподарського призначення загальною площею до 5 гектарів у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств.

3. Громадяни і юридичні особи в установленому порядку можуть набувати у власність земельні ділянки деградованих і малопродуктивних угідь для залісення.

{Стаття 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 57. Використання земель лісогосподарського призначення

{ Назва статті 57 в редакції Закону № 3404-IV від 08.02.2006}

1. Земельні ділянки лісогосподарського призначення за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються в постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісогосподарським підприємствам, іншим державним і комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані підрозділи, для ведення лісового господарства.

{Частина перша статті 57 в редакції Закону № 3404-IV від 08.02.2006}

2. Порядок використання земель лісогосподарського призначення визначається законом.

{Стаття 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Глава 12. Землі водного фонду

Стаття 58. Склад земель водного фонду

1. До земель водного фонду належать землі, зайняті:

а) морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами, не зайнятими лісами;

{Пункт "а" частини першої статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

б) прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм, крім земель, зайнятих лісами;

{Пункт "б" частини першої статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

в) гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них;

г) береговими смугами водних шляхів;

ґ) штучно створеними земельними ділянками в межах акваторій морських портів.

{Частину першу статті 58 доповнено пунктом "ґ" згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

2. Для створення сприятливого режиму водних об'єктів уздовж морів, навколо озер, водосховищ та інших водойм встановлюються водоохоронні зони, розміри яких визначаються за проектами землеустрою.

Стаття 59. Право на землі водного фонду

1. Землі водного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Громадянам та юридичним особам за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть безоплатно передаватись у власність замкнені природні водойми (загальною площею до 3 гектарів). Власники на своїх земельних ділянках можуть у встановленому порядку створювати рибогосподарські, протиерозійні та інші штучні водойми.

3. Землі водного фонду за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються у постійне користування:

а) державним водогосподарським організаціям для догляду за водними об'єктами, прибережними захисними смугами, смугами відведення, береговими смугами водних шляхів, гідротехнічними спорудами, а також ведення аквакультури тощо;

б) державним підприємствам для розміщення та догляду за державними об'єктами портової інфраструктури;

в) державним рибогосподарським підприємствам, установам і організаціям для ведення аквакультури.

{Частина третя статті 59 в редакції Законів № 4709-VI від 17.05.2012, № 5293-VI від 18.09.2012}

4. Громадянам та юридичним особам органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування із земель водного фонду можуть передаватися на умовах оренди земельні ділянки прибережних захисних смуг, смуг відведення і берегових смуг водних шляхів, озера, водосховища, інші водойми, болота та острови для сінокосіння, рибогосподарських потреб (у тому числі рибництва (аквакультури), культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт, догляду, розміщення та обслуговування об’єктів портової інфраструктури і гідротехнічних споруд тощо, а також штучно створені земельні ділянки для будівництва та експлуатації об'єктів портової інфраструктури та інших об'єктів водного транспорту. Землі водного фонду можуть бути віднесені до земель морського і річкового транспорту в порядку, встановленому законом.

{Частина четверта статті 59 в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5293-VI від 18.09.2012}

5. Використання земельних ділянок водного фонду для рибальства здійснюється за згодою їх власників або за погодженням із землекористувачами.

Стаття 60. Прибережні захисні смуги

1. Вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності встановлюються прибережні захисні смуги.

{Частина перша статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3613-VI від 07.07.2011}

2. Прибережні захисні смуги встановлюються по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною:

а) для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менш як 3 гектари - 25 метрів;

б) для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 гектари - 50 метрів;

в) для великих річок, водосховищ на них та озер - 100 метрів.

При крутизні схилів більше трьох градусів мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється.

3. Уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюється прибережна захисна смуга шириною не менше двох кілометрів від урізу води.

Прибережні захисні смуги встановлюються за окремими проектами землеустрою.

Межі встановлених прибережних захисних смуг і пляжних зон зазначаються в документації з землеустрою, кадастрових планах земельних ділянок, а також у містобудівній документації.

Прибережні захисні смуги встановлюються на земельних ділянках усіх категорій земель, крім земель морського транспорту.

{Частина третя статті 60 в редакції Закону № 2740-VI від 02.12.2010}

Стаття 61. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах

1. Прибережні захисні смуги є природоохоронною територією з режимом обмеженої господарської діяльності.

2. У прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах забороняється:

а) розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і залісення), а також садівництво та городництво;

б) зберігання та застосування пестицидів і добрив;

в) влаштування літніх таборів для худоби;

г) будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, навігаційного призначення, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;

{Пункт "г" частини другої статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4709-VI від 17.05.2012}

ґ) влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо;

д) миття та обслуговування транспортних засобів і техніки.

3. Об'єкти, що знаходяться у прибережній захисній смузі, можуть експлуатуватися, якщо при цьому не порушується її режим. Не придатні для експлуатації споруди, а також ті, що не відповідають встановленим режимам господарювання, підлягають винесенню з прибережних захисних смуг.

4. Режим господарської діяльності на земельних ділянках прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах встановлюється законом.

Стаття 62. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах

1. У прибережних захисних смугах уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах забороняється:

а) влаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопичувачів стічних вод;

б) влаштування вигребів для накопичення господарсько-побутових стічних вод об'ємом понад 1 кубічний метр на добу;

в) влаштування полів фільтрації та створення інших споруд для приймання і знезаражування рідких відходів;

г) застосування сильнодіючих пестицидів.

2. Режим господарської діяльності на земельних ділянках прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах встановлюється законом.

3. У межах пляжної зони прибережних захисних смуг забороняється будівництво будь-яких споруд, крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних.

{Статтю 62 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2740-VI від 02.12.2010}

Стаття 63. Смуги відведення

1. Для забезпечення експлуатації та захисту від забруднення, пошкодження і руйнування каналів зрошувальних і осушувальних систем, гідротехнічних та гідрометричних споруд, водойм і гребель на берегах річок виділяються земельні ділянки смуг відведення з особливим режимом використання.

2. Розміри та режим використання земельних ділянок смуг відведення визначаються за проектами землеустрою, які розробляються і затверджуються в установленому порядку.

3. Земельні ділянки в межах смуг відведення надаються для створення водоохоронних насаджень, берегоукріплювальних та протиерозійних гідротехнічних споруд, будівництва переправ тощо.

Стаття 64. Берегові смуги водних шляхів

1. На судноплавних водних шляхах за межами населених пунктів для проведення робіт, пов'язаних з судноплавством, встановлюються берегові смуги.

2. Розміри берегових смуг водних шляхів визначаються за проектами землеустрою, які розробляються і затверджуються в установленому порядку.

3. Порядок встановлення та використання берегових смуг водних шляхів визначається Кабінетом Міністрів України.

Глава 13. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

Стаття 65. Визначення земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

1. Землями промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення визнаються земельні ділянки, надані в установленому порядку підприємствам, установам та організаціям для здійснення відповідної діяльності.

2. Порядок використання земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення встановлюється законом.

Стаття 66. Землі промисловості

1. До земель промисловості належать землі, надані для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд промислових, гірничодобувних, транспортних та інших підприємств, їх під'їзних шляхів, інженерних мереж, адміністративно-побутових будівель, інших споруд.

2. Землі промисловості можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

3. Розміри земельних ділянок, що надаються для зазначених цілей, визначаються відповідно до затверджених в установленому порядку державних норм і проектної документації, а відведення земельних ділянок здійснюється з урахуванням черговості їх освоєння.

4. Надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, проводиться після оформлення в установленому порядку прав користування надрами і відновлення земель згідно із затвердженим відповідним робочим проектом землеустрою на раніше відпрацьованих площах у встановлені строки.

{Частина четверта статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

Стаття 66^{-1}. Землі індустріальних парків

1. Землі індустріальних парків належать до земель промисловості.

2. Індустріальні парки створюються на земельних ділянках площею не менше 15 гектарів і не більше 700 гектарів.

{Кодекс доповнено статтею 66^{-1} згідно із Законом № 5018-VI від 21.06.2012}

Стаття 67. Землі транспорту

1. До земель транспорту належать землі, надані підприємствам, установам та організаціям залізничного, автомобільного транспорту і дорожнього господарства, морського, річкового, авіаційного, трубопровідного транспорту та міського електротранспорту для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту і розвитку об'єктів транспорту.

2. Землі транспорту можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

Стаття 68. Землі залізничного транспорту

До земель залізничного транспорту належать землі смуг відведення залізниць під залізничним полотном та його облаштуванням, станціями з усіма будівлями і спорудами енергетичного, локомотивного, вагонного, колійного, вантажного і пасажирського господарства, сигналізації та зв'язку, водопостачання, каналізації; під захисними та

укріплювальними насадженнями, службовими, культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи залізничного транспорту.

Стаття 69. Землі морського транспорту

1. До земель морського транспорту належать землі під:

а) морськими портами з набережними, майданчиками, причалами, вокзалами, будівлями, спорудами, устаткуванням, об'єктами загальнопортового і комплексного обслуговування флоту;

б) гідротехнічними спорудами і засобами навігаційної обстановки, судноремонтними заводами, майстернями, базами, складами, радіоцентрами, службовими та культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, що обслуговують морський транспорт.

2. На підходах до портів (каналів), мостових, кабельних і повітряних переходів, водозабірних та інших об'єктів відповідно до закону можуть встановлюватись обмеження у використанні земель.

Стаття 70. Землі річкового транспорту

До земель річкового транспорту належать землі під:

а) портами, спеціалізованими причалами, пристанями і затонами з усіма технічними спорудами та устаткуванням, що обслуговують річковий транспорт;

б) пасажирськими вокзалами, павільйонами і причалами;

в) судноплавними каналами, судноплавними, енергетичними та гідротехнічними спорудами, службово-технічними будівлями;

г) берегоукріплювальними спорудами й насадженнями;

ґ) вузлами зв'язку, радіоцентрами і радіостанціями;

д) будівлями, береговими навігаційними знаками та іншими спорудами для обслуговування водних шляхів, судноремонтними заводами, ремонтно-експлуатаційними базами, майстернями, судноверф'ями, відстійно-ремонтними пунктами, складами, матеріально-технічними базами, інженерними мережами, службовими та культурно-побутовими будівлями, іншими об'єктами, що забезпечують роботу річкового транспорту.

Стаття 71. Землі автомобільного транспорту та дорожнього господарства

1. До земель автомобільного транспорту належать землі під спорудами та устаткуванням енергетичного, гаражного і паливороздавального господарства, автовокзалами, автостанціями, лінійними виробничими спорудами, службово-технічними будівлями, станціями технічного обслуговування, автозаправними станціями, автотранспортними, транспортно-експедиційними підприємствами, авторемонтними заводами, базами, вантажними дворами, майданчиками контейнерними та для перечеплення, службовими та культурно-побутовими будівлями й іншими об'єктами, що забезпечують роботу автомобільного транспорту.

2. До земель дорожнього господарства належать землі під проїзною частиною, узбіччям, земляним полотном, декоративним озелененням, резервами, кюветами, мостами, тунелями, транспортними розв'язками, водопропускними спорудами, підпірними стінками і розташованими в межах смуг відведення іншими дорожніми спорудами та обладнанням, а також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме:

а) паралельні об'їзні дороги, поромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди;

б) майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, підприємства та об'єкти служби дорожнього сервісу;

в) будинки (в тому числі жилі) та споруди дорожньої служби з виробничими базами;

г) захисні насадження.

Стаття 72. Землі авіаційного транспорту

1. До земель авіаційного транспорту належать землі під:

а) аеропортами, аеродромами, відокремленими спорудами (об'єктами управління повітряним рухом, радіонавігації та посадки, очисними та іншими спорудами), службово-технічними територіями з будівлями та спорудами, що забезпечують роботу авіаційного транспорту;

б) вертольотними станціями, включаючи вертольотодроми, службово-технічними територіями з усіма будівлями та спорудами;

в) ремонтними заводами цивільної авіації, аеродромами, вертольотодромами, гідроаеродромами та іншими майданчиками для експлуатації повітряних суден;

г) службовими об'єктами, що забезпечують роботу авіаційного транспорту.

2. На приаеродромній території відповідно до закону запроваджується особливий режим використання земель.

Стаття 73. Землі трубопровідного транспорту

1. До земель трубопровідного транспорту належать земельні ділянки, надані під наземні і надземні трубопроводи та їх споруди, а також під наземні споруди підземних трубопроводів.

2. Уздовж наземних, надземних і підземних трубопроводів встановлюються охоронні зони.

Стаття 74. Землі міського електротранспорту

До земель міського електротранспорту належать землі під відокремленими трамвайними коліями та їх облаштуванням, метрополітеном, коліями і станціями фунікулерів, канатними дорогами, ескалаторами, трамвайно-тролейбусними депо, вагоноремонтними заводами, спорудами енергетичного і колійного господарства, сигналізації і зв'язку, службовими і культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи міського електротранспорту.

Стаття 75. Землі зв'язку

1. До земель зв'язку належать земельні ділянки, надані під повітряні і кабельні телефонно-телеграфні лінії та супутникові засоби зв'язку.

2. Землі зв'язку можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

3. Уздовж повітряних і підземних кабельних ліній зв'язку, що проходять поза населеними пунктами, а також навколо випромінювальних споруд телерадіостанцій та радіорелейних ліній встановлюються охоронні зони.

Стаття 76. Землі енергетичної системи

1. Землями енергетичної системи визнаються землі, надані під електрогенеруючі об'єкти (атомні, теплові, гідроелектростанції, електростанції з використанням енергії вітру і сонця та інших джерел), під об'єкти транспортування електроенергії до користувача, крім визначених законом випадків розміщення таких об’єктів на землях іншого цільового призначення.

{Частина перша статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

2. Землі енергетичної системи можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

3. Уздовж повітряних і підземних кабельних ліній електропередачі встановлюються охоронні зони.

Стаття 77. Землі оборони

1. Землями оборони визнаються землі, надані для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України.

2. Землі оборони можуть перебувати лише в державній власності.

{Частина друга статті 77 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

3. Навколо військових та інших оборонних об'єктів у разі необхідності створюються захисні, охоронні та інші зони з особливими умовами користування.

4. Порядок використання земель оборони встановлюється законом.

5. Особливості відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, встановлюються законом.

Кошти, отримані від відчуження таких земельних ділянок, зараховуються до Державного бюджету України та використовуються виключно на потреби оборони відповідно до кошторису Міністерства оборони України у порядку, визначеному Бюджетним кодексом України.

{Статтю 77 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 4226-VI від 22.12.2011}

РОЗДІЛ ІІІ. ПРАВА НА ЗЕМЛЮ

Глава 14. Право власності на землю

Стаття 78. Зміст права власності на землю

1. Право власності на землю - це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками.

2. Право власності на землю набувається та реалізується на підставі Конституції України, цього Кодексу, а також інших законів, що видаються відповідно до них.

3. Земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній та державній власності.

4. Особам (їх спадкоємцям), які мали у власності земельні ділянки до 15 травня 1992 року (з дня набрання чинності Земельним кодексом України), земельні ділянки не повертаються.

Стаття 79. Земельна ділянка як об'єкт права власності

1. Земельна ділянка - це частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами.

2. Право власності на земельну ділянку поширюється в її межах на поверхневий (ґрунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, які на ній знаходяться, якщо інше не встановлено законом та не порушує прав інших осіб.

{Частина друга статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1443-VI від 04.06.2009}

3. Право власності на земельну ділянку розповсюджується на простір, що знаходиться над та під поверхнею ділянки на висоту і на глибину, необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд.

Стаття 79^{-1}. Формування земельної ділянки як об'єкта цивільних прав

1. Формування земельної ділянки полягає у визначенні земельної ділянки як об'єкта цивільних прав. Формування земельної ділянки передбачає визначення її площі, меж та внесення інформації про неї до Державного земельного кадастру.

2. Формування земельних ділянок здійснюється:

у порядку відведення земельних ділянок із земель державної та комунальної власності;

шляхом поділу чи об'єднання раніше сформованих земельних ділянок;

шляхом визначення меж земельних ділянок державної чи комунальної власності за проектами землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів, проектами землеустрою щодо впорядкування території для містобудівних потреб, проектами землеустрою щодо приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій;

{Абзац четвертий частини другої статті 79[-1] в редакції Законів № 5245-VI від 06.09.2012,№ 497-VIII від 02.06.2015}

шляхом інвентаризації земель у випадках, передбачених законом;

{Частину другу статті 79[-1] доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

за проектами землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв).

{Частину другу статті 79[-1] доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

3. Сформовані земельні ділянки підлягають державній реєстрації у Державному земельному кадастрі.

4. Земельна ділянка вважається сформованою з моменту присвоєння їй кадастрового номера.

5. Формування земельних ділянок (крім випадків, визначених у частинах шостій - сьомій цієї статті) здійснюється за проектами землеустрою щодо відведення земельних ділянок.

6. Формування земельних ділянок шляхом поділу та об'єднання раніше сформованих земельних ділянок, які перебувають у власності або користуванні, без зміни їх цільового призначення здійснюються за технічною документацією із землеустрою щодо поділу та об'єднання земельних ділянок.

7. Винесення в натуру (на місцевість) меж сформованої земельної ділянки до її державної реєстрації здійснюється за документацією із землеустрою, яка стала підставою для її формування.

8. У разі встановлення (відновлення) меж земельних ділянок за їх фактичним використанням у зв'язку з неможливістю виявлення дійсних меж, формування нових земельних ділянок не здійснюється, а зміни до відомостей про межі земельних ділянок вносяться до Державного земельного кадастру.

9. Земельна ділянка може бути об'єктом цивільних прав виключно з моменту її формування (крім випадків суборенди, сервітуту щодо частин земельних ділянок) та державної реєстрації права власності на неї.

10. Державна реєстрація речових прав на земельні ділянки здійснюється після державної реєстрації земельних ділянок у Державному земельному кадастрі.

11. Державна реєстрація прав суборенди, сервітуту, які поширюються на частину земельної ділянки, здійснюється після внесення відомостей про таку частину до Державного земельного кадастру.

12. Межі суміжних земельних ділянок приватної власності можуть бути змінені їх власниками без формування нових земельних ділянок за технічною документацією із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості).

{Частина дванадцята статті 79[-1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

{Кодекс доповнено статтею 79[-1] згідно із Законом № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 80. Суб'єкти права власності на землю

Суб'єктами права власності на землю є:

а) громадяни та юридичні особи - на землі приватної власності;

б) територіальні громади, які реалізують це право безпосередньо або через органи місцевого самоврядування, - на землі комунальної власності;

в) держава, яка реалізує це право через відповідні органи державної влади, - на землі державної власності.

Стаття 81. Право власності на землю громадян

1. Громадяни України набувають права власності на земельні ділянки на підставі:

а) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

{Пункт "а" частини першої статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

б) безоплатної передачі із земель державної і комунальної власності;

в) приватизації земельних ділянок, що були раніше надані їм у користування;

г) прийняття спадщини;

ґ) виділення в натурі (на місцевості) належної їм земельної частки (паю).

2. Іноземці та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення в межах населених пунктів, а також на земельні ділянки несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві приватної власності.

{Частина друга статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

3. Іноземці та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки відповідно до частини другої цієї статті у разі:

{Абзац перший частини третьої статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

а) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

{Пункт "а" частини третьої статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

б) викупу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві власності;

в) прийняття спадщини.

4. Землі сільськогосподарського призначення, прийняті у спадщину іноземцями, а також особами без громадянства, протягом року підлягають відчуженню.

{Частина четверта статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 82. Право власності на землю юридичних осіб

1. Юридичні особи (засновані громадянами України або юридичними особами України) можуть набувати у власність земельні ділянки для здійснення підприємницької діяльності у разі:

а) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

{Пункт "а" частини першої статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

б) внесення земельних ділянок її засновниками до статутного капіталу;

в) прийняття спадщини;

г) виникнення інших підстав, передбачених законом.

2. Іноземні юридичні особи можуть набувати право власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення:

а) у межах населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна та для спорудження об'єктів, пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності в Україні;

б) за межами населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна.

3. Спільні підприємства, засновані за участю іноземних юридичних і фізичних осіб, можуть набувати право власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення у випадках, визначених частинами першою та другою цієї статті, та в порядку, встановленому цим Кодексом для іноземних юридичних осіб.

{Статтю 82 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1103-IV від 10.07.2003}

4. Землі сільськогосподарського призначення, отримані в спадщину іноземними юридичними особами, підлягають відчуженню протягом одного року.

Стаття 83. Право власності на землю територіальних громад

1. Землі, які належать на праві власності територіальним громадам сіл, селищ, міст, є комунальною власністю.

2. У комунальній власності перебувають:

а) усі землі в межах населених пунктів, крім земельних ділянок приватної та державної власності;

б) земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності незалежно від місця їх розташування.

{Частина друга статті 83 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

3. Земельні ділянки державної власності, які передбачається використати для розміщення об'єктів, призначених для обслуговування потреб територіальної громади (комунальних підприємств, установ, організацій, громадських пасовищ, кладовищ, місць знешкодження та утилізації відходів, рекреаційних об'єктів тощо), а також земельні ділянки, які відповідно до затвердженої містобудівної документації передбачається включити у межі населених пунктів, за рішеннями органів виконавчої влади передаються у комунальну власність.

{Статтю 83 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

4. До земель комунальної власності, які не можуть передаватись у приватну власність, належать:

а) землі загального користування населених пунктів (майдани, вулиці, проїзди, шляхи, набережні, пляжі, парки, сквери, бульвари, кладовища, місця знешкодження та утилізації відходів тощо);

б) землі під залізницями, автомобільними дорогами, об'єктами повітряного і трубопровідного транспорту;

в) землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом;

г) землі лісогосподарського призначення, крім випадків, визначених цим Кодексом;

ґ) землі водного фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;

д) земельні ділянки, які використовуються для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування;

е) земельні ділянки, штучно створені в межах прибережної захисної смуги чи смуги відведення, на землях лісогосподарського призначення та природно-заповідного фонду, що перебувають у прибережній захисній смузі водних об'єктів, або на земельних ділянках дна водних об'єктів;

{Частину статті 83 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 1708-VI від 05.11.2009}

є) землі під об’єктами інженерної інфраструктури міжгосподарських меліоративних систем, які перебувають у комунальній власності.

{Частину четверту статті 83 доповнено пунктом "є" згідно із Законом № 388-VIII від 12.05.2015}

5. Територіальні громади набувають землю у комунальну власність у разі:

а) передачі їм земель державної власності;

б) відчуження земельних ділянок для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону;

{Пункт "б" частини п'ятої статті 83 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

в) прийняття спадщини або переходу в їхню власність земельних ділянок, визнаних судом відумерлою спадщиною;

{Пункт "в" частини п'ятої статті 83 в редакції Закону № 1533-VIII від 20.09.2016}

г) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

{Пункт "г" частини статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

{Пункт "г$^{-1}$" частини п'ятої статті 83 виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

ґ) виникнення інших підстав, передбачених законом.

6. Територіальні громади сіл, селищ, міст можуть об'єднувати на договірних засадах належні їм земельні ділянки комунальної власності. Управління зазначеними земельними ділянками здійснюється відповідно до закону.

{Частина шоста статті 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

{Стаття 83 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

{Зміни до статті 83 див. в Законі № 4709-VI від 17.05.2012}

Стаття 84. Право власності на землю держави

1. У державній власності перебувають усі землі України, крім земель комунальної та приватної власності.

2. Право державної власності на землю набувається і реалізується державою через органи виконавчої влади відповідно до повноважень, визначених цим Кодексом.

{Частина друга статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Законів № 309-VI від 03.06.2008, № 5245-VI від 06.09.2012}

{Частину третю статті 84 виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

4. До земель державної власності, які не можуть передаватись у приватну власність, належать:

а) землі атомної енергетики та космічної системи;

б) землі під державними залізницями, об'єктами державної власності повітряного і трубопровідного транспорту;

в) землі оборони;

г) землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом;

ґ) землі лісогосподарського призначення, крім випадків, визначених цим Кодексом;

д) землі водного фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;

е) земельні ділянки, які використовуються для забезпечення діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади, Національної академії наук України, державних галузевих академій наук;

є) земельні ділянки зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи;

ж) земельні ділянки, які закріплені за державними професійно-технічними навчальними закладами;

з) земельні ділянки, закріплені за вищими навчальними закладами державної форми власності;

{Пункт "з" частини четвертої статті 84 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

{Пункт "и" частини четвертої статті 84 виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

і) земельні ділянки, що використовуються Чорноморським флотом Російської Федерації на території України на підставі міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України;

{Частину четверту статті 84 доповнено пунктом "і" згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

ї) землі під об’єктами інженерної інфраструктури загальнодержавних та міжгосподарських меліоративних систем, які перебувають у державній власності.

{Частину четверту статті 84 доповнено пунктом "ї" згідно із Законом № 388-VIII від 12.05.2015}

5. Держава набуває права власності на землю у разі:

а) відчуження земельних ділянок у власників з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб;

б) придбання за договорами купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

в) прийняття спадщини;

г) передачі у власність державі земельних ділянок комунальної власності територіальними громадами;

ґ) конфіскації земельної ділянки;

{Пункт "д" частини п'ятої статті 84 виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

{Стаття 84 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1158-IV від 11.09.2003, № 2229-IV від 14.12.2004, № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 85. Право власності на землю іноземних держав

Іноземні держави можуть набувати у власність земельні ділянки для розміщення будівель і споруд дипломатичних представництв та інших, прирівняних до них, організацій відповідно до міжнародних договорів.

Стаття 86. Спільна власність на земельну ділянку

{Назва статті 86 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

1. Земельна ділянка може знаходитись у спільній власності з визначенням частки кожного з учасників спільної власності (спільна часткова власність) або без визначення часток учасників спільної власності (спільна сумісна власність).

2. Суб'єктами права спільної власності на земельну ділянку можуть бути громадяни та юридичні особи, а також держава, територіальні громади.

{Частина друга статті 86 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

3. Суб'єктами права спільної власності на земельні ділянки територіальних громад можуть бути районні та обласні ради.

{Частину четверту статті 86 виключено на підставі Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 87. Виникнення права спільної часткової власності на земельну ділянку

1. Право спільної часткової власності на земельну ділянку виникає:

а) при добровільному об'єднанні власниками належних їм земельних ділянок;

б) при придбанні у власність земельної ділянки двома чи більше особами за цивільно-правовими угодами;

в) при прийнятті спадщини на земельну ділянку двома або більше особами;

г) за рішенням суду.

Стаття 88. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою, що перебуває у спільній частковій власності

1. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою, що перебуває у спільній частковій власності, здійснюються за згодою всіх співвласників згідно з договором, а у разі недосягнення згоди - у судовому порядку.

2. Договір про спільну часткову власність на земельну ділянку укладається в письмовій формі і посвідчується нотаріально.

3. Учасник спільної часткової власності має право вимагати виділення належної йому частки із складу земельної ділянки як окремо, так і разом з іншими учасниками, які вимагають виділення, а у разі неможливості виділення частки - вимагати відповідної компенсації.

4. Учасник спільної часткової власності на земельну ділянку має право на отримання в його володіння, користування частини спільної земельної ділянки, що відповідає розміру належної йому частки.

5. Учасник спільної часткової власності відповідно до розміру своєї частки має право на доходи від використання спільної земельної ділянки, відповідає перед третіми особами за зобов'язаннями, пов'язаними із спільною земельною ділянкою, і повинен брати участь у сплаті податків, зборів і платежів, а також у витратах по утриманню і зберіганню спільної земельної ділянки.

6. При продажу учасником належної йому частки у спільній частковій власності на земельну ділянку інші учасники мають переважне право купівлі частки відповідно до закону.

Стаття 89. Спільна сумісна власність на земельну ділянку

1. Земельна ділянка може належати на праві спільної сумісної власності лише громадянам, якщо інше не встановлено законом.

{Частина перша статті 89 із змінами, внесеними згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

2. У спільній сумісній власності перебувають земельні ділянки:

а) подружжя;

б) членів фермерського господарства, якщо інше не передбачено угодою між ними;

в) співвласників жилого будинку;

г) співвласників багатоквартирного будинку.

{Частину другу статті 89 доповнено пунктом "г" згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

3. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою спільної сумісної власності здійснюються за договором або законом.

4. Співвласники земельної ділянки, що перебуває у спільній сумісній власності, мають право на її поділ або на виділення з неї окремої частки, крім випадків, установлених законом.

{Частина четверта статті 89 із змінами, внесеними згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

5. Поділ земельної ділянки, яка є у спільній сумісній власності, з виділенням частки співвласника, може бути здійснено за умови попереднього визначення розміру земельних часток, які є рівними, якщо інше не передбачено законом або не встановлено судом.

Стаття 90. Права власників земельних ділянок

1. Власники земельних ділянок мають право:

а) продавати або іншим шляхом відчужувати земельну ділянку, передавати її в оренду, заставу, спадщину;

б) самостійно господарювати на землі;

в) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену продукцію;

{Пункт "в" частини першої статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

г) використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, лісові насадження, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

ґ) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

д) споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди.

2. Порушені права власників земельних ділянок підлягають відновленню в порядку, встановленому законом.

Стаття 91. Обов'язки власників земельних ділянок

1. Власники земельних ділянок зобов'язані:

а) забезпечувати використання їх за цільовим призначенням;

б) додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;

в) своєчасно сплачувати земельний податок;

г) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;

ґ) підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;

д) своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом;

е) дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон;

є) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем;

ж) за свій рахунок привести земельну ділянку у попередній стан у разі незаконної зміни її рельєфу, за винятком здійснення такої зміни не власником земельної ділянки, коли приведення у попередній стан здійснюється за рахунок особи, яка незаконно змінила рельєф.

{Частину першу статті 91 доповнено пунктом "ж" згідно із Законом № 1708-VI від 05.11.2009}

2. Законом можуть бути встановлені інші обов'язки власників земельних ділянок.

Глава 15. Право користування землею

Стаття 92. Право постійного користування земельною ділянкою

1. Право постійного користування земельною ділянкою - це право володіння і користування земельною ділянкою, яка перебуває у державній або комунальній власності, без встановлення строку.

2. Права постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності набувають:

а) підприємства, установи та організації, що належать до державної та комунальної власності;

б) громадські організації осіб з інвалідністю України, їх підприємства (об'єднання), установи та організації;

{Пункт "б" частини другої статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

в) релігійні організації України, статути (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку, виключно для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення їх діяльності;

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "в" згідно із Законом № 875-VI від 15.01.2009}

г) публічне акціонерне товариство залізничного транспорту загального користування, утворене відповідно до Закону України "Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування";

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 4442-VI від 23.02.2012}

ґ) заклади освіти незалежно від форми власності;

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "ґ" згідно із Законом № 1556-VII від 01.07.2014; в редакції Закону № 2145-VIII від 05.09.2017}

д) співвласники багатоквартирного будинку для обслуговування такого будинку та забезпечення задоволення житлових, соціальних і побутових потреб власників (співвласників) та наймачів (орендарів) квартир та нежитлових приміщень, розташованих у багатоквартирному будинку.

{Частину другу статті 92 доповнено пунктом "д" згідно з Законом № 417-VIII від 14.05.2015}

{Частина друга статті 92 в редакції Закону № 1709-IV від 12.05.2004}

3. Право постійного користування земельними ділянками може вноситися державою до статутного капіталу публічного акціонерного товариства залізничного транспорту, утвореного відповідно до Закону України "Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування".

{Статтю 92 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 4442-VI від 23.02.2012}

Стаття 93. Право оренди земельної ділянки

1. Право оренди земельної ділянки - це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

2. Земельні ділянки можуть передаватися в оренду громадянам та юридичним особам України, іноземцям і особам без громадянства, іноземним юридичним особам, міжнародним об'єднанням і організаціям, а також іноземним державам.

{Частина друга статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

3. Не підлягають передачі в оренду земельні ділянки, штучно створені у межах прибережної захисної смуги чи смуги відведення, на землях лісогосподарського призначення та природно-заповідного фонду, розташованих у прибережній захисній смузі водних об’єктів, крім випадків, передбачених законом.

{Статтю 93 доповнено новою частиною третьою згідно із Законом № 1708-VI від 05.11.2009; в редакції Закону № 4709-VI від 17.05.2012}

4. Строк оренди земельної ділянки не може перевищувати 50 років.

{Частина четверта статті 93 в редакції Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

5. Право оренди земельної ділянки може відчужуватися, у тому числі продаватися на земельних торгах, а також передаватися у заставу, спадщину, вноситися до статутного капіталу власником земельної ділянки - на строк до 50 років, крім випадків, визначених законом.

{Статтю 93 доповнено частиною згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

6. Орендована земельна ділянка або її частина може за згодою орендодавця, крім випадків, визначених законом, передаватися орендарем у володіння та користування іншій особі (суборенда).

{Частина шоста статті 93 в редакції Закону № 2498-VIII від 10.07.2018}

7. Якщо орендарем земельної ділянки є ініціатор створення індустріального парку, така земельна ділянка або її частини передаються ним у суборенду учасникам індустріального парку відповідно до земельного законодавства України без попереднього погодження з орендодавцем, якщо це не суперечить договору оренди такої земельної ділянки.

{Статтю 93 доповнено новою частиною згідно із Законом № 818-VIII від 24.11.2015}

8. Орендодавцями земельних ділянок є їх власники або уповноважені ними особи.

9. Відносини, пов'язані з орендою землі, регулюються законом.

10. У разі створення індустріального парку на землях державної чи комунальної власності земельна ділянка надається в оренду на строк не менше 30 років.

{Статтю 93 доповнено частиною згідно із Законом № 5018-VI від 21.06.2012}

11. Строк оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства не може бути меншим як 7 років.

{Статтю 93 доповнено частиною згідно із Законом № 191-VIII від 12.02.2015}

12. Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства строк оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які є земельними ділянками меліорованих земель і на яких проводиться гідротехнічна меліорація, не може бути меншим як 10 років.

{Статтю 93 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 1532-VIII від 20.09.2016}

Стаття 94. Право концесіонера на земельну ділянку

1. Для здійснення концесійної діяльності концесіонеру надаються в оренду земельні ділянки у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Види господарської діяльності, для яких можуть надаватися земельні ділянки у концесію, визначаються законом.

Стаття 95. Права землекористувачів

1. Землекористувачі, якщо інше не передбачено законом або договором, мають право:

а) самостійно господарювати на землі;

б) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену продукцію;

{Пункт "б" частини першої статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

в) використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, ліси, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

{Пункт "в" частини першої статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

г) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

ґ) споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди.

2. Порушені права землекористувачів підлягають відновленню в порядку, встановленому законом.

Стаття 96. Обов'язки землекористувачів

1. Землекористувачі зобов'язані:

а) забезпечувати використання землі за цільовим призначенням та за свій рахунок приводити її у попередній стан у разі незаконної зміни її рельєфу, за винятком випадків незаконної зміни рельєфу не власником такої земельної ділянки;

{Пункт "а" частини першої статті 96 в редакції Закону № 1708-VI від 05.11.2009}

б) додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;

в) своєчасно сплачувати земельний податок або орендну плату;

г) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;

ґ) підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;

д) своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом;

е) дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон;

є) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем.

2. Законом можуть бути встановлені інші обов'язки землекористувачів.

Стаття 97. Обов'язки підприємств, установ та організацій, що проводять розвідувальні роботи

1. Підприємства, установи та організації, які здійснюють геологознімальні, пошукові, геодезичні та інші розвідувальні роботи, можуть проводити такі роботи на підставі угоди з власником землі або за погодженням із землекористувачем.

2. Строки і місце проведення розвідувальних робіт визначаються угодою сторін.

3. Проведення розвідувальних робіт на землях заповідників, національних дендрологічних, ботанічних, меморіальних парків, поховань і археологічних пам'яток дозволяється у виняткових випадках за рішенням Кабінету Міністрів України.

4. Підприємства, установи та організації, які проводять розвідувальні роботи, зобов'язані відшкодовувати власникам землі або землекористувачам усі збитки, в тому числі неодержані доходи, а також за свій рахунок приводити займані земельні ділянки у попередній стан.

{Частина четверта статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

5. Спори, що виникають при проведенні розвідувальних робіт, вирішуються у судовому порядку.

6. При переході із стану дослідно-промислової розробки у промислову розробку підприємствам, установам та організаціям, що проводять розвідувальні роботи, дозволяється використовувати земельну ділянку на підставі угоди на проведення розвідувальних робіт із власником землі або за погодженням із землекористувачем на період оформлення документів, що посвідчують право користування відповідною земельною ділянкою.

{Статтю 97 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

Глава 16. Право земельного сервітуту

Стаття 98. Зміст права земельного сервітуту

1. Право земельного сервітуту - це право власника або землекористувача земельної ділянки чи іншої заінтересованої особи на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою (ділянками).

{Частина перша статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

2. Земельні сервітути можуть бути постійними і строковими.

Строк дії земельного сервітуту, що встановлюється договором між особою, яка вимагає його встановлення, та землекористувачем, не може бути більшим за строк, на який така земельна ділянка передана у користування землекористувачу.

{Частину другу статті 98 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

3. Встановлення земельного сервітуту не веде до позбавлення власника земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, прав володіння, користування та розпорядження нею.

4. Земельний сервітут здійснюється способом, найменш обтяжливим для власника земельної ділянки, щодо якої він встановлений.

Стаття 99. Види права земельного сервітуту

Власники або землекористувачі земельних ділянок чи інші заінтересовані особи можуть вимагати встановлення таких земельних сервітутів:

{Абзац перший статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

а) право проходу та проїзду на велосипеді;

б) право проїзду на транспортному засобі по наявному шляху;

в) право на розміщення тимчасових споруд (малих архітектурних форм);

{Пункт "в" статті 99 в редакції Закону № 191-VIII від 12.02.2015}

$в^{-1}$) право на будівництво та розміщення об’єктів нафтогазовидобування;

{Статтю 99 доповнено пунктом "$в^{-1}$" згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

$в^{-2}$) право на розміщення об’єктів трубопровідного транспорту;

{Статтю 99 доповнено пунктом "в$^{-2}$" згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

г) право прокладати на свою земельну ділянку водопровід із чужої природної водойми або через чужу земельну ділянку;

г$^{-1}$) право розміщення (переміщення, пересування) об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем;

{Статтю 99 доповнено пунктом "г$^{-1}$" згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

ґ) право відводу води зі своєї земельної ділянки на сусідню або через сусідню земельну ділянку;

д) право забору води з природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право проходу до природної водойми;

е) право поїти свою худобу із природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право прогону худоби до природної водойми;

є) право прогону худоби по наявному шляху;

ж) право встановлення будівельних риштувань та складування будівельних матеріалів з метою ремонту будівель та споруд;

з) інші земельні сервітути.

Стаття 100. Порядок встановлення земельних сервітутів

1. Сервітут може бути встановлений договором, законом, заповітом або рішенням суду. Сервітут може належати власникові (володільцеві) сусідньої земельної ділянки, а також іншій конкретно визначеній особі (особистий сервітут).

2. Земельний сервітут може бути встановлений договором між особою, яка вимагає його встановлення, та власником (землекористувачем) земельної ділянки.

{Абзац перший частини другої статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

Земельний сервітут підлягає державній реєстрації в порядку, встановленому для державної реєстрації прав на нерухоме майно.

{Абзац другий частини другої статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 402-VII від 04.07.2013}

{Стаття 100 в редакції Закону № 997-V від 27.04.2007}

Стаття 101. Дія земельного сервітуту

1. Дія земельного сервітуту зберігається у разі переходу прав на земельну ділянку, щодо якої встановлений земельний сервітут, до іншої особи.

2. Земельний сервітут не може бути предметом купівлі-продажу, застави та не може передаватися будь-яким способом особою, в інтересах якої цей сервітут встановлено, іншим фізичним та юридичним особам.

3. Власник, землекористувач земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право вимагати від осіб, в інтересах яких встановлено земельний сервітут, плату за його встановлення, якщо інше не передбачено законом.

4. Власник земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право на відшкодування збитків, завданих встановленням земельного сервітуту.

Стаття 102. Припинення дії земельного сервітуту

1. Дія земельного сервітуту підлягає припиненню у випадках:

а) поєднання в одній особі суб'єкта права земельного сервітуту, в інтересах якого він встановлений, та власника земельної ділянки;

б) відмови особи, в інтересах якої встановлено земельний сервітут;

в) рішення суду про скасування земельного сервітуту;

г) закінчення терміну, на який було встановлено земельний сервітут;

ґ) невикористання земельного сервітуту протягом трьох років;

д) порушення власником сервітуту умов користування сервітутом.

2. На вимогу власника земельної ділянки, щодо якої встановлено земельний сервітут, дія цього сервітуту може бути припинена в судовому порядку у випадках:

а) припинення підстав його встановлення;

б) коли встановлення земельного сервітуту унеможливлює використання земельної ділянки, щодо якої встановлено земельний сервітут, за її цільовим призначенням.

Глава 16[-1]. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови

Стаття 102[-1]. Підстави набуття і зміст права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови

1. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) і право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) виникають на підставі договору між власником земельної ділянки та особою, яка виявила бажання користуватися цією земельною ділянкою для таких потреб, відповідно до Цивільного кодексу України.

Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) може виникати також на підставі заповіту.

2. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) можуть відчужуватися або передаватися в порядку спадкування, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

{Частина друга статті 102[-1] із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

3. Право користування земельною ділянкою державної або комунальної власності не може бути відчужено її землекористувачем іншим особам (крім випадків переходу права власності на будівлі та споруди), внесено до статутного капіталу, передано у заставу.

{Статтю 102[-1] доповнено частиною згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

4. Строк користування земельною ділянкою державної, комунальної та приватної власності для сільськогосподарських потреб (емфітевзис), а також строк користування земельною ділянкою державної чи комунальної власності для забудови (суперфіцій) не може перевищувати 50 років.

{Статтю 102[-1] доповнено частиною згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008; в редакції Закону № 2498-VIII від 10.07.2018}

5. Укладення договорів про надання права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України з урахуванням вимог цього Кодексу.

6. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) припиняються в разі:

1) поєднання в одній особі власника земельної ділянки та землекористувача;

2) спливу строку, на який було надано право користування;

3) відчуження земельної ділянки приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності;

{Пункт 3 частини шостої статті 102[-1] в редакції Закону № 5070-VI від 05.07.2012}

3[-1]) прийняття уповноваженим органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування рішення про використання земельної ділянки державної чи комунальної власності для суспільних потреб;

{Частину шосту статті 102[-1] доповнено пунктом 3[-1] згідно із Законом № 5070-VI від 05.07.2012}

4) невикористання земельної ділянки для забудови в разі користування чужою земельною ділянкою для забудови протягом трьох років;

5) припинення дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства (щодо договорів емфітевзису та суперфіцію, укладених у рамках такого партнерства);

{Частину шосту статті 102[-1] доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2404-VI від 01.07.2010}

7. Припинення дії договору емфітевзису, суперфіцію земельної ділянки державної чи комунальної власності з підстав, визначених у пункті 3[-1] частини шостої цієї статті, здійснюється за правилами, встановленими статтею 32[-1] Закону України "Про оренду землі".

{Частина сьома статті 102[-1] в редакції Закону № 5070-VI від 05.07.2012}

{Кодекс доповнено главою 16[-1] згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

Глава 17. Добросусідство

Стаття 103. Зміст добросусідства

1. Власники та землекористувачі земельних ділянок повинні обирати такі способи використання земельних ділянок відповідно до їх цільового призначення, при яких власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок завдається найменше незручностей (затінення, задимлення, неприємні запахи, шумове забруднення тощо).

2. Власники та землекористувачі земельних ділянок зобов'язані не використовувати земельні ділянки способами, які не дозволяють власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок використовувати їх за цільовим призначенням (неприпустимий вплив).

3. Власники та землекористувачі земельних ділянок зобов'язані співпрацювати при вчиненні дій, спрямованих на забезпечення прав на землю кожного з них та використання цих ділянок із запровадженням і додержанням прогресивних технологій вирощування сільськогосподарських культур та охорони земель (обмін земельних ділянок, раціональна організація територій, дотримання сівозмін, встановлення, зберігання межових знаків тощо).

Стаття 104. Попередження шкідливого впливу на сусідню земельну ділянку

Власники та землекористувачі земельних ділянок можуть вимагати припинення діяльності на сусідній земельній ділянці, здійснення якої може призвести до шкідливого впливу на здоров'я людей, тварин, на повітря, земельні ділянки та інше.

Стаття 105. Наслідки проникнення на земельну ділянку гілок і коренів дерев

У випадку проникнення коренів і гілок дерев з однієї земельної ділянки на іншу власники та землекористувачі земельних ділянок мають право відрізати корені дерев і кущів, які проникають із сусідньої земельної ділянки, якщо таке проникнення є перепоною у використанні земельної ділянки за цільовим призначенням.

Стаття 106. Обов'язки щодо визначення спільних меж

1. Власник земельної ділянки має право вимагати від власника сусідньої земельної ділянки сприяння встановленню твердих меж, а також відновленню межових знаків у випадках, коли вони зникли, перемістились або стали невиразними.

2. Види межових знаків і порядок відновлення меж визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин.

{Частина друга статті 106 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

3. Витрати на встановлення суміжних меж несуть власники земельних ділянок у рівних частинах, якщо інше не встановлено угодою між ними.

Стаття 107. Відновлення меж

1. Основою для відновлення меж є дані земельно-кадастрової документації.

2. У разі неможливості виявлення дійсних меж їх встановлення здійснюється за фактичним використанням земельної ділянки. Якщо фактичне використання ділянки

неможливо встановити, то кожному виділяється однакова за розміром частина спірної ділянки.

3. У випадках, коли в такий спосіб визначення меж не узгоджується з виявленими обставинами, зокрема з встановленими розмірами земельних ділянок, то межі визначаються з урахуванням цих обставин.

Стаття 108. Спільне використання межових споруд

1. У випадках, коли сусідні земельні ділянки відокремлені рослинною смугою, стежкою, рівчаком, каналом, стіною, парканом або іншою спорудою, то власники цих ділянок мають право на їх спільне використання, якщо зовнішні ознаки не вказують на те, що споруда належить лише одному з сусідів.

2. Власники сусідніх земельних ділянок можуть користуватися межовими спорудами спільно за домовленістю між ними. Витрати на утримання споруди в належному стані сусіди несуть у рівних частинах. До того часу, поки один із сусідів зацікавлений у подальшому існуванні спільної межової споруди, вона не може бути ліквідована або змінена без його згоди.

Стаття 109. Використання дерев, які стоять на межі земельних ділянок

1. Дерева, які стоять на межі суміжних земельних ділянок, а також плоди цих дерев належать власникам цих ділянок у рівних частинах.

2. Кожен із сусідів має право вимагати ліквідувати дерева, які стоять на спільній межі. Витрати на ліквідацію цих дерев покладаються на сусідів у рівних частинах.

3. Сусід, який вимагає ліквідації дерев, які стоять на спільній межі, повинен один нести витрати на ліквідацію дерев, якщо інший сусід відмовляється від своїх прав на дерева.

4. Вимога на ліквідацію дерев (кущів) виключається, якщо вони служать межовими знаками і залежно від обставин не можуть бути замінені іншими межовими знаками.

Глава 18. Обмеження прав на землю

Стаття 110. Поняття обмеження у використанні земельних ділянок, обтяження прав на земельну ділянку

{Назва статті 110 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

1. На використання власником земельної ділянки або її частини може бути встановлено обмеження.

Право власності на земельну ділянку може бути обтяжено правами інших осіб.

{Частина перша статті 110 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

2. Перехід права власності на земельну ділянку не припиняє встановлених обмежень, обтяжень.

{Частина друга статті 110 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

3. Поділ чи об'єднання земельних ділянок не припиняє дії обмежень, обтяжень, встановлених на земельні ділянки, крім випадків, коли обмеження (обтяження) поширювалося лише на частину земельної ділянки, яка в результаті поділу земельної ділянки не увійшла до сформованої нової земельної ділянки.

{Статтю 110 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1066-VI від 05.03.2009}

Стаття 111. Обтяження прав на земельну ділянку, обмеження у використанні земель

1. Обтяження прав на земельну ділянку встановлюється законом або актом уповноваженого на це органу державної влади, посадової особи, або договором шляхом встановлення заборони на користування та/або розпорядження, у тому числі шляхом її відчуження.

2. Законом, прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами, договором, рішенням суду можуть бути встановлені такі обмеження у використанні земель:

а) умова розпочати і завершити забудову або освоєння земельної ділянки протягом встановлених строків;

б) заборона на провадження окремих видів діяльності;

в) заборона на зміну цільового призначення земельної ділянки, ландшафту;

г) умова здійснити будівництво, ремонт або утримання дороги, ділянки дороги;

ґ) умова додержання природоохоронних вимог або виконання визначених робіт;

д) умови надавати право полювання, вилову риби, збирання дикорослих рослин на своїй земельній ділянці в установлений час і в установленому порядку;

е) обов’язок щодо утримання та збереження полезахисних лісових смуг.

{Частину другу статті 111 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

3. Обтяження прав на земельні ділянки (крім обтяжень, безпосередньо встановлених законом) підлягають державній реєстрації в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно у порядку, встановленому законом.

4. Обмеження у використанні земель (крім обмежень, безпосередньо встановлених законом та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами) підлягають державній реєстрації в Державному земельному кадастрі у порядку, встановленому законом, і є чинними з моменту державної реєстрації.

Обмеження у використанні земель, безпосередньо встановлені законами та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами, є чинними з моменту набрання чинності нормативно-правовими актами, якими вони були встановлені.

5. Відомості про обмеження у використанні земель зазначаються у схемах землеустрою і техніко-економічних обґрунтуваннях використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектах землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об’єктів, проектах землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, проектах землеустрою щодо відведення земельних ділянок, технічній документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості). Відомості про такі обмеження вносяться до Державного земельного кадастру.

{Частина п'ята статті 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

{Стаття 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009; текст статті 111 в редакції Закону № 1878-VI від 11.02.2010; в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 112. Охоронні зони

1. Охоронні зони створюються:

а) навколо особливо цінних природних об'єктів, об'єктів культурної спадщини, гідрометеорологічних станцій тощо з метою охорони і захисту їх від несприятливих антропогенних впливів;

б) уздовж ліній зв'язку, електропередачі, земель транспорту, навколо промислових об'єктів для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодження, а також зменшення їх негативного впливу на людей та довкілля, суміжні землі та інші природні об'єкти.

2. Правовий режим земель охоронних зон визначається законодавством України.

Стаття 113. Зони санітарної охорони

1. Зони санітарної охорони створюються навколо об'єктів, де є підземні та відкриті джерела водопостачання, водозабірні та водоочисні споруди, водоводи, об'єкти оздоровчого призначення та інші, для їх санітарно-епідеміологічної захищеності.

2. У межах зон санітарної охорони забороняється діяльність, яка може призвести до завдання шкоди підземним та відкритим джерелам водопостачання, водозабірним і водоочисним спорудам, водоводам, об'єктам оздоровчого призначення, навколо яких вони створені.

3. Правовий режим земель зон санітарної охорони визначається законодавством України.

Стаття 114. Санітарно-захисні зони

1. Санітарно-захисні зони створюються навколо об'єктів, які є джерелами виділення шкідливих речовин, запахів, підвищених рівнів шуму, вібрації, ультразвукових і електромагнітних хвиль, електронних полів, іонізуючих випромінювань тощо, з метою відокремлення таких об'єктів від територій житлової забудови.

2. У межах санітарно-захисних зон забороняється будівництво житлових об'єктів, об'єктів соціальної інфраструктури та інших об'єктів, пов'язаних з постійним перебуванням людей.

3. Правовий режим земель санітарно-захисних зон визначається законодавством України.

Стаття 115. Зони особливого режиму використання земель

1. Зони особливого режиму використання земель створюються навколо військових об'єктів Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, для забезпечення функціонування цих об'єктів, збереження озброєння, військової техніки та іншого військового майна, охорони державного кордону України, а також захисту населення, господарських об'єктів і довкілля від впливу аварійних ситуацій, стихійних лих і пожеж, що можуть виникнути на цих об'єктах.

2. Уздовж державного кордону України встановлюється прикордонна смуга, у межах якої діє особливий режим використання земель.

3. Розмір та правовий режим прикордонної смуги встановлюються відповідно до закону.

РОЗДІЛ IV. НАБУТТЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЗЕМЛЮ

Глава 19. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами

Стаття 116. Підстави набуття права на землю із земель державної та комунальної власності

{Назва статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

1. Громадяни та юридичні особи набувають права власності та права користування земельними ділянками із земель державної або комунальної власності за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування в межах їх повноважень, визначених цим Кодексом або за результатами аукціону.

{Абзац перший частини першої статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

Набуття права власності громадянами та юридичними особами на земельні ділянки, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, відбувається в порядку, визначеному частиною першою статті 128 цього Кодексу.

{Частина перша статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

2. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами здійснюється шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання їх у користування.

3. Безоплатна передача земельних ділянок у власність громадян провадиться у разі:

а) приватизації земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян;

б) одержання земельних ділянок внаслідок приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій;

в) одержання земельних ділянок із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених цим Кодексом.

4. Передача земельних ділянок безоплатно у власність громадян у межах норм, визначених цим Кодексом, провадиться один раз по кожному виду використання.

5. Земельні ділянки, які перебувають у власності чи користуванні громадян або юридичних осіб, передаються у власність чи користування за рішенням органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування лише після припинення права власності чи користування ними в порядку, визначеному законом.

{Частина п'ята статті 116 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 117. Передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність чи земельних ділянок комунальної власності у державну власність

1. Передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність чи навпаки здійснюється за рішеннями відповідних органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, які здійснюють розпорядження землями державної чи комунальної власності відповідно до повноважень, визначених цим Кодексом.

У рішенні органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у державну чи комунальну власність зазначаються кадастровий номер земельної ділянки, її місце розташування, площа, цільове призначення, відомості про обтяження речових прав на земельну ділянку, обмеження у її використанні.

На підставі рішення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у державну чи комунальну власність складається акт приймання-передачі такої земельної ділянки.

Рішення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у державну чи комунальну власність разом з актом приймання-передачі такої земельної ділянки є підставою для державної реєстрації права власності держави, територіальної громади на неї.

2. До земель державної власності, які не можуть передаватися у комунальну власність, належать земельні ділянки, що використовуються Чорноморським флотом Російської Федерації на території України на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна державної власності, а також земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні органів державної влади, державних підприємств, установ, організацій, крім випадків передачі таких об’єктів у комунальну власність.

3. До земель комунальної власності, які не можуть передаватися у державну власність, належать земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності, а також земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, установ, організацій, крім випадків передачі таких об'єктів у державну власність.

{Стаття 117 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 118. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами

1. Громадянин, зацікавлений у приватизації земельної ділянки, яка перебуває у його користуванні, подає заяву до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу. У разі якщо земельна ділянка державної власності розташована за межами населених

пунктів і не входить до складу певного району, заява подається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

{Частина перша статті 118 в редакції Закону № 3123-VI від 03.03.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

2. Рішення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо приватизації земельних ділянок приймається у місячний строк на підставі технічних матеріалів та документів, що підтверджують розмір земельної ділянки.

3. Громадяни - працівники державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, а також пенсіонери з їх числа, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельних ділянок, які перебувають у постійному користуванні цих підприємств, установ та організацій, звертаються з клопотанням про приватизацію цих земель до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу.

{Частина третя статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5245-VI від 06.09.2012}

4. Відповідний орган місцевого самоврядування або орган виконавчої влади в місячний термін розглядає клопотання і надає дозвіл підприємствам, установам та організаціям на розробку проекту приватизації земель.

5. Передача земельних ділянок у власність громадянам - працівникам державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, а також пенсіонерам з їх числа провадиться після затвердження проекту приватизації земель у порядку, встановленому цим Кодексом.

6. Громадяни, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності для ведення фермерського господарства, ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибної ділянки), індивідуального дачного будівництва, будівництва індивідуальних гаражів у межах норм безоплатної приватизації, подають клопотання до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу. У клопотанні зазначаються цільове призначення земельної ділянки та її орієнтовні розміри. До клопотання додаються графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки, погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні інших осіб) та документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі (у разі надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства). У разі якщо земельна ділянка державної власності розташована за межами населених пунктів і не входить до складу певного району, заява подається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, органам виконавчої влади або органам місцевого самоврядування, які передають земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, забороняється вимагати додаткові матеріали та документи, не передбачені цією статтею.

{Частина шоста статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008; в редакції Законів № 1702-VI від 05.11.2009, № 3123-VI від 03.03.2011; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3523-VI від 16.06.2011, № 5245-VI від 06.09.2012, № 5395-VI від 02.10.2012, № 366-VII від 02.07.2013}

7. Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, розглядає клопотання у місячний

строк і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні. Підставою відмови у наданні такого дозволу може бути лише невідповідність місця розташування об'єкта вимогам законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, генеральних планів населених пунктів та іншої містобудівної документації, схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектів землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку.

{Абзац перший частини сьомої статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5245-VI від 06.09.2012}

Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки розробляється за замовленням громадян суб'єктами господарювання, що є виконавцями робіт із землеустрою згідно із законом, у строки, що обумовлюються угодою сторін.

{Абзац другий частини сьомої статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5394-VI від 02.10.2012}

У разі якщо у місячний строк з дня реєстрації клопотання Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, не надав дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або мотивовану відмову у його наданні, то особа, зацікавлена в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, у місячний строк з дня закінчення зазначеного строку має право замовити розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки без надання такого дозволу, про що письмово повідомляє Верховну Раду Автономної Республіки Крим, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування. До письмового повідомлення додається договір на виконання робіт із землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

{Частину сьому статті 118 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 366-VII від 02.07.2013}

{Частина сьома статті 118 в редакції Законів № 509-VI від 16.09.2008, № 1702-VI від 05.11.2009}

8. Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки погоджується в порядку, встановленому статтею 186^{-1} цього Кодексу.

{Частина восьма статті 118 в редакції Законів № 1702-VI від 05.11.2009, № 5395-VI від 02.10.2012}

{Зміни до частини восьмої статті 118 див. в Законі № 5462-VI від 16.10.2012}

9. Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, у двотижневий строк з дня отримання погодженого проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки (а в разі необхідності здійснення обов'язкової державної експертизи землевпорядної документації згідно із законом - після отримання позитивного висновку такої експертизи) приймає рішення про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та надання її у власність.

{Частина дев'ята статті 118 в редакції Законів № 1626-IV від 18.03.2004, № 1702-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5245-VI від 06.09.2012}

10. Відмова органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування у передачі земельної ділянки у власність або залишення клопотання без розгляду можуть бути оскаржені до суду.

{Частина десята статті 118 в редакції Закону № 1702-VI від 05.11.2009}

11. У разі відмови органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування у передачі земельної ділянки у власність або залишення заяви без розгляду питання вирішується в судовому порядку.

Стаття 119. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність)

1. Громадяни, які добросовісно, відкрито і безперервно користуються земельною ділянкою протягом 15 років, але не мають документів, які б свідчили про наявність у них прав на цю земельну ділянку, можуть звернутися до органу державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування з клопотанням про передачу її у власність або надання у користування. Розмір цієї земельної ділянки встановлюється у межах норм, визначених цим Кодексом.

{Частина перша статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

2. Передача земельної ділянки у власність або у користування громадян на підставі набувальної давності здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 120. Перехід права на земельну ділянку у разі набуття права на жилий будинок, будівлю або споруду

1. У разі набуття права власності на жилий будинок, будівлю або споруду, що перебувають у власності, користуванні іншої особи, припиняється право власності, право користування земельною ділянкою, на якій розташовані ці об'єкти. До особи, яка набула право власності на жилий будинок, будівлю або споруду, розміщені на земельній ділянці, що перебуває у власності іншої особи, переходить право власності на земельну ділянку або її частину, на якій вони розміщені, без зміни її цільового призначення.

2. Якщо жилий будинок, будівля або споруда розміщені на земельній ділянці, що перебуває у користуванні, то в разі набуття права власності на ці об'єкти до набувача переходить право користування земельною ділянкою, на якій вони розміщені, на тих самих умовах і в тому ж обсязі, що були у попереднього землекористувача.

3. У разі переходу права власності на будинок або його частину від однієї особи до іншої за договором довічного утримання право на земельну ділянку переходить на умовах, на яких ця земельна ділянка належала попередньому землевласнику (землекористувачу).

4. У разі набуття права власності на жилий будинок, будівлю або споруду кількома особами право на земельну ділянку визначається пропорційно до часток осіб у праві власності жилого будинку, будівлі або споруди.

5. У разі набуття права власності на жилий будинок, будівлю або споруду фізичними або юридичними особами, які не можуть мати у власності земельних ділянок, до них переходить право користування земельною ділянкою, на якій розташований жилий будинок, будівля або споруда, на умовах оренди.

6. Істотною умовою договору, який передбачає набуття права власності на жилий будинок, будівлю або споруду, є кадастровий номер земельної ділянки, право на яку переходить у зв'язку з набуттям права власності на ці об'єкти, крім об’єктів державної власності, що підлягають продажу шляхом приватизації.

{Абзац перший частини шостої статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2269-VIII від 18.01.2018}

Укладення договору, який передбачає набуття права власності на жилий будинок, будівлю або споруду, що пов'язане з переходом права на частину земельної ділянки, здійснюється після виділення цієї частини в окрему земельну ділянку та присвоєння їй окремого кадастрового номера.

У разі набуття права власності на жилий будинок (крім багатоквартирного), який розташований на землях державної або комунальної власності, що перебувають у користуванні іншої особи, та необхідності поділу земельної ділянки площа земельної

ділянки, що формується, не може бути меншою, ніж максимальний розмір земельних ділянок відповідного цільового призначення, визначених статтею 121 Земельного кодексу України (крім випадків, коли формування земельної ділянки в такому розмірі є неможливим).

{Стаття 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007; в редакції Закону № 1702-VI від 05.11.2009}

Стаття 121. Норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам

1. Громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності в таких розмірах:

а) для ведення фермерського господарства - в розмірі земельної частки (паю), визначеної для членів сільськогосподарських підприємств, розташованих на території сільської, селищної, міської ради, де знаходиться фермерське господарство. Якщо на території сільської, селищної, міської ради розташовано декілька сільськогосподарських підприємств, розмір земельної частки (паю) визначається як середній по цих підприємствах. У разі відсутності сільськогосподарських підприємств на території відповідної ради розмір земельної частки (паю) визначається як середній по району;

б) для ведення особистого селянського господарства - не більше 2,0 гектара;

в) для ведення садівництва - не більше 0,12 гектара;

г) для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах - не більше 0,25 гектара, в селищах - не більше 0,15 гектара, в містах - не більше 0,10 гектара;

ґ) для індивідуального дачного будівництва - не більше 0,10 гектара;

д) для будівництва індивідуальних гаражів - не більше 0,01 гектара.

2. Розмір земельних ділянок, що передаються безоплатно громадянину для ведення особистого селянського господарства, може бути збільшено у разі отримання в натурі (на місцевості) земельної частки (паю).

3. Розмір земельної ділянки, що передається безоплатно громадянину у власність у зв'язку з набуттям ним права власності на жилий будинок, не може бути меншим, ніж максимальний розмір земельної ділянки відповідного цільового призначення, встановлений частиною першою цієї статті (крім випадків, якщо розмір земельної ділянки, на якій розташований будинок, є меншим).

{Статтю 121 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1702-VI від 05.11.2009}

Стаття 122. Повноваження органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок у власність або у користування

1. Сільські, селищні, міські ради передають земельні ділянки у власність або у користування із земель комунальної власності відповідних територіальних громад для всіх потреб.

2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, районні ради передають земельні ділянки у власність або у користування з відповідних земель спільної власності територіальних громад для всіх потреб.

3. Районні державні адміністрації на їхній території передають земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування у межах сіл, селищ, міст районного значення для всіх потреб та за межами населених пунктів для:

а) ведення водного господарства;

б) будівництва об'єктів, пов'язаних з обслуговуванням жителів територіальної громади району (шкіл, закладів культури, лікарень, підприємств торгівлі тощо), з урахуванням вимог частини сьомої цієї статті;

в) індивідуального дачного будівництва.

4. Центральний орган виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин та його територіальні органи передають земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, крім випадків, визначених частиною восьмою цієї статті, у власність або у користування для всіх потреб.

5. Обласні державні адміністрації на їхній території передають земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами третьою, четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування у межах міст обласного значення та за межами населених пунктів, а також земельні ділянки, що не входять до складу певного району, або у випадках, коли районна державна адміністрація не утворена, для всіх потреб.

6. Київська та Севастопольська міські державні адміністрації у межах їхніх територій передають земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування для всіх потреб.

7. Рада міністрів Автономної Республіки Крим на території Автономної Республіки Крим передає земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами третьою, четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування у межах сіл, селищ, міст, що не входять до складу певного району, та за межами населених пунктів для всіх потреб, а також погоджує передачу таких земель у власність або у користування районними державними адміністраціями на їхній території для будівництва об'єктів, пов'язаних з обслуговуванням жителів територіальної громади району (шкіл, закладів культури, лікарень, підприємств торгівлі тощо).

8. Кабінет Міністрів України передає земельні ділянки із земель державної власності у власність або у користування у випадках, визначених статтею 149 цього Кодексу, та земельні ділянки дна територіального моря, а також у користування земельні ділянки зони відчуження та зони безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

{Частина восьма статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1507-VII від 17.06.2014, № 1472-VIII від 14.07.2016}

{Частину дев'яту статті 122 виключено на підставі Закону № 2269-VIII від 18.01.2018}

10. Земельні ділянки, що вилучаються, викуповуються або примусово відчужуються для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, надаються у користування для таких потреб органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, які прийняли рішення про їх вилучення, викуп або примусове відчуження для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності.

{Статтю 122 доповнено частиною десятою згідно із Законами № 862-VIII від 08.12.2015}

{Стаття 122 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3404-IV від 08.02.2006, № 509-VI від 16.09.2008, № 3123-VI від 03.03.2011, № 4539-VI від 15.03.2012, № 5070-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 123. Порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності у користування

1. Надання земельних ділянок державної або комунальної власності у користування здійснюється Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування.

Рішення зазначених органів приймається на підставі проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок у разі:

надання земельної ділянки із зміною її цільового призначення;

формування нової земельної ділянки (крім поділу та об’єднання).

Надання у користування земельної ділянки, зареєстрованої в Державному земельному кадастрі відповідно до Закону України "Про Державний земельний кадастр", право власності на яку зареєстровано у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, без зміни її меж та цільового призначення здійснюється без складення документації із землеустрою.

Надання у користування земельної ділянки в інших випадках здійснюється на підставі технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості). У такому разі розроблення такої документації здійснюється на підставі дозволу, наданого Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, крім випадків, коли особа, зацікавлена в одержанні земельної ділянки у користування, набуває право замовити розроблення такої документації без надання такого дозволу.

Земельні ділянки державної та комунальної власності, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об’єкти нерухомого майна, що перебувають у державній чи комунальній власності, передаються особам, зазначеним у пункті "а" частини другої статті 92 цього Кодексу, лише на праві постійного користування.

{Частина перша статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3613-VI від 07.07.2011, № 5395-VI від 02.10.2012; в редакції Закону № 366-VII від 02.07.2013}

2. Особа, зацікавлена в одержанні у користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності за проектом землеустрою щодо її відведення, звертається з клопотанням про надання дозволу на його розробку до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, які відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, передають у власність або користування такі земельні ділянки.

{Абзац перший частини другої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

У клопотанні зазначаються орієнтовний розмір земельної ділянки та її цільове призначення. До клопотання додаються графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування та розмір земельної ділянки, письмова згода землекористувача, засвідчена нотаріально (у разі вилучення земельної ділянки). Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, органам виконавчої влади або органам місцевого самоврядування, які передають земельні ділянки державної чи комунальної власності у користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, забороняється вимагати додаткові матеріали та документи, не передбачені цією статтею.

{Абзац другий частини другої статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5395-VI від 02.10.2012, № 366-VII від 02.07.2013}

3. Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування в межах їх повноважень у місячний строк розглядає клопотання і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні. Підставою відмови у наданні такого дозволу може бути лише невідповідність місця розташування земельної ділянки вимогам законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, а також генеральних планів населених пунктів, іншої містобудівної документації, схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектів землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку.

Забороняється відмова у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок, місце розташування об'єктів на яких погоджено відповідним органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування згідно із статтею 151 цього Кодексу.

У разі якщо у місячний строк з дня реєстрації клопотання Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122цього Кодексу, не надав дозволу на розроблення документації із землеустрою або мотивовану відмову у його наданні, то особа, зацікавлена в одержанні у користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, у місячний строк з дня закінчення зазначеного строку має право замовити розроблення документації із землеустрою без надання такого дозволу, про що письмово повідомляє Верховну Раду Автономної Республіки Крим, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування. До письмового повідомлення додається договір на виконання робіт із землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

{Частину третю статті 123 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 366-VII від 02.07.2013}

Умови і строки розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок визначаються договором, укладеним замовником з виконавцем цих робіт відповідно до типового договору. Типовий договір на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки погоджується в порядку, встановленому статтею 186^{-1} цього Кодексу.

{Частина четверта статті 123 в редакції Закону № 5395-VI від 02.10.2012}

{Зміни до частини четвертої статті 123 див. в Законі № 5462-VI від 16.10.2012}

5. У разі якщо місце розташування об'єкта, розміри і межі земельної ділянки, що пропонується до вилучення (викупу), та умови вилучення (викупу) цієї ділянки погоджені згідно з вимогами статті 151 цього Кодексу, які під час розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки не змінилися, проект погодженню не підлягає.

6. Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування у двотижневий строк з дня отримання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, а в разі необхідності здійснення обов'язкової державної експертизи землевпорядної документації згідно із законом - після отримання позитивного висновку такої експертизи приймає рішення про надання земельної ділянки у користування.

7. Якщо земельна ділянка надається у користування за погодженням з Верховною Радою України, погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки подається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, які із своїми пропозиціями та позитивним висновком державної експертизи землевпорядної документації подають зазначений проект до Кабінету Міністрів України, який розглядає ці матеріали та подає їх до Верховної Ради України для прийняття відповідного рішення.

{Частина сьома статті 123 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

8. Якщо земельна ділянка надається у користування за рішенням Кабінету Міністрів України або за погодженням з Кабінетом Міністрів України, погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки (крім проектів землеустрою щодо відведення у користування земельних ділянок зони відчуження та зони безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи) подається відповідно до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, які розглядають його і в місячний строк подають зазначений проект зі своїми пропозиціями та позитивним висновком державної експертизи землевпорядної документації до Кабінету Міністрів України для прийняття відповідного рішення.

Проекти землеустрою щодо відведення у користування земельних ділянок зони відчуження та зони безумовного (обов’язкового) відселення території, що зазнала

радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, подаються до Кабінету Міністрів України центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, разом із пропозиціями та позитивним висновком державної експертизи землевпорядної документації.

{Частина восьма статті 123 в редакції Законів № 5245-VI від 06.09.2012, № 1472-VIII від 14.07.2016}

9. Якщо земельна ділянка надається у користування Верховною Радою Автономної Республіки Крим, погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки (а у разі необхідності здійснення обов'язкової державної експертизи землевпорядної документації згідно із законом - після отримання позитивного висновку державної експертизи) подається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, яка розглядає його і в місячний строк подає зазначений проект із своїми пропозиціями до Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

{Частина статті 123 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

10. Рішенням про надання земельної ділянки у користування за проектом землеустрою щодо її відведення здійснюються:

затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки;

вилучення земельних ділянок у землекористувачів із затвердженням умов вилучення земельних ділянок (у разі необхідності);

надання земельної ділянки особі у користування з визначенням умов її використання і затвердженням умов надання, у тому числі (у разі необхідності) вимог щодо відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

11. У разі надання земельних ділянок державної власності у постійне користування підприємствам, установам, організаціям комунальної власності одночасно здійснюється передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність і навпаки.

{Статтю 123 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

12. На підставі рішення про передачу будівлі, споруди, іншого об'єкта нерухомого майна державної власності у комунальну власність приймається рішення про передачу у комунальну власність земельної ділянки, на якій розміщений об'єкт передачі.

На підставі рішення про передачу будівлі, споруди, іншого об'єкта нерухомого майна комунальної власності у державну власність, також передається у державну власність земельна ділянка, на якій розміщений об'єкт передачі.

{Статтю 123 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

13. Підставою відмови у затвердженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки може бути лише його невідповідність вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів. Зміна типу акціонерного товариства або перетворення акціонерного товариства в інше господарське товариство не є підставою для відмови у затвердженні проекту землеустрою або технічної документації із землеустрою.

{Частина тринадцята статті 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1983-VIII від 23.03.2017}

14. Відмова органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування у наданні земельної ділянки у користування або залишення клопотання без розгляду можуть бути оскаржені до суду.

{Стаття 123 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1119-IV від 11.07.2003; в редакції Законів № 509-VI від 16.09.2008, № 1702-VI від 05.11.2009}

Стаття 124. Порядок передачі земельних ділянок в оренду

1. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування згідно з їх повноваженнями,

визначеними статтею 122 цього Кодексу, чи договору купівлі-продажу права оренди земельної ділянки (у разі продажу права оренди) шляхом укладення договору оренди земельної ділянки чи договору купівлі-продажу права оренди земельної ділянки.

{Частина перша статті 124 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5059-VI від 05.07.2012}

2. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється за результатами проведення земельних торгів, крім випадків, встановлених частинами другою, третьою статті 134 цього Кодексу.

3. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, громадянам, юридичним особам, визначеним частинами другою, третьою статті 134 цього Кодексу, здійснюється в порядку, встановленому статтею 123 цього Кодексу.

4. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, здійснюється за договором оренди між власником земельної ділянки і орендарем. Підставою для укладення договору оренди може бути цивільно-правовий договір про відчуження права оренди.

{Стаття 124 із змінами, внесеними згідно із Законами № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008, № 309-VI від 03.06.2008; в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Стаття 125. Виникнення права на земельну ділянку

Право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав.

{Стаття 125 в редакції Закону № 1066-VI від 05.03.2009}

Стаття 126. Оформлення речових прав на земельну ділянку

Право власності, користування земельною ділянкою оформлюється відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень".

{Стаття 126 в редакції Закону № 1066-VI від 05.03.2009; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3521-VI від 16.06.2011, № 5059-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Глава 20. Продаж земельних ділянок або прав на них на підставі цивільно-правових договорів

{Назва глави 20 в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Стаття 127. Продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них

1. Органи державної влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, здійснюють продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) громадянам, юридичним особам та іноземним державам на підставах та в порядку, встановлених цим Кодексом.

{Частина перша статті 127 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

2. Продаж земельних ділянок державної та комунальної власності або прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) на конкурентних засадах у формі аукціону здійснюється у випадках та порядку, встановлених главою 21 цього Кодексу.

{Стаття 127 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; текст статті 127 в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008; в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Стаття 128. Порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам та юридичним особам

1. Продаж громадянам і юридичним особам земельних ділянок державної (крім земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації) та комунальної власності для потреб, визначених цим Кодексом, провадиться місцевими державними адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування в межах їх повноважень.

{Абзац другий частини першої статті 128 виключено на підставі Закону № 2269-VIII від 18.01.2018}

Особливості продажу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, встановлюються законом.

{Частину першу статті 128 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 4226-VI від 22.12.2011}

{Частина перша статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

2. Громадяни та юридичні особи, зацікавлені у придбанні земельних ділянок у власність, подають заяву (клопотання) до відповідного органу виконавчої влади або сільської, селищної, міської ради чи державного органу приватизації. У заяві (клопотанні) зазначаються місце розташування земельної ділянки, її цільове призначення, розміри та площа, а також згода на укладення договору про оплату авансового внеску в рахунок оплати ціни земельної ділянки.

До заяви (клопотання) додаються:

{Частину другу статті 128 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

а) документ, що посвідчує право користування земельною ділянкою (у разі його наявності), та документи, що посвідчують право власності на нерухоме майно (будівлі та споруди), розташоване на цій земельній ділянці (у разі наявності на земельній ділянці будівель, споруд);

{Частину другу статті 128 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1702-VI від 05.11.2009}

б) копія установчих документів для юридичної особи, а для громадянина - копія документа, що посвідчує особу.

{Частину другу статті 128 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

{Пункт "в" частини другої статті 128 виключено на підставі Закону № 3205-VI від 07.04.2011}

{Частина друга статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

3. Орган державної влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування у місячний строк розглядає заяву (клопотання) і приймає рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки (якщо такий проект відсутній) та/або про проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки (крім земельних ділянок площею понад 50 гектарів для розміщення відкритих спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд) чи про відмову в продажу із зазначенням обґрунтованих причин відмови.

{Частина третя статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Законів № 309-VI від 03.06.2008, № 509-VI від 16.09.2008; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5059-VI від 05.07.2012}

{Частину четверту статті 128 виключено на підставі Закону № 509-VI від 16.09.2008}

5. Підставою для відмови в продажу земельної ділянки є:

а) неподання документів, необхідних для прийняття рішення щодо продажу такої земельної ділянки;

б) виявлення недостовірних відомостей у поданих документах;

в) якщо щодо суб'єкта підприємницької діяльності порушена справа про банкрутство або припинення його діяльності;

г) встановлена цим Кодексом заборона на передачу земельної ділянки у приватну власність;

{Частину п'яту статті 128 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

ґ) відмова від укладення договору про оплату авансового внеску в рахунок оплати ціни земельної ділянки.

{Частину п'яту статті 128 доповнено пунктом "ґ" згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

6. Рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації, сільської, селищної, міської ради про продаж земельної ділянки є підставою для укладання договору купівлі-продажу земельної ділянки.

Укладання договорів купівлі-продажу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, здійснюється відповідно до порядку, визначеного частиною першою цієї статті.

{Частина шоста статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

7. Договір купівлі-продажу земельної ділянки підлягає нотаріальному посвідченню. Документ про оплату або про сплату першого платежу (у разі продажу земельної ділянки з розстроченням платежу) є підставою для видачі державного акта на право власності на земельну ділянку та її державної реєстрації.

{Частина сьома статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

8. Ціна земельної ділянки визначається за експертною грошовою оцінкою, що проводиться суб’єктами господарювання, які є суб’єктами оціночної діяльності у сфері оцінки земель відповідно до закону, на замовлення органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування. Ціна земельної ділянки площею понад 50 гектарів для розміщення відкритих спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд визначається за нормативною грошовою оцінкою, вказаною в технічній документації. Фінансування робіт з проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки здійснюється за рахунок внесеного покупцем авансу, що не може бути більшим ніж 20 відсотків вартості земельної ділянки, визначеної за нормативною грошовою оцінкою земельної ділянки.

{Абзац перший частини восьмої статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 5059-VI від 05.07.2012, № 191-VIII від 12.02.2015}

{Зміни до абзацу першого частини восьмої статті 128 див. в Законі № 222-VIII від 02.03.2015}

Сума авансового внеску зараховується до ціни продажу земельної ділянки. У разі відмови покупця від укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки сума авансового внеску не повертається.

{Частина восьма статті 128 в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

9. Розрахунки за придбання земельної ділянки можуть здійснюватися з розстроченням платежу за згодою сторін, але не більше ніж на п'ять років. Порядок здійснення розрахунків з розстроченням платежу визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина дев'ята статті 128 в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

10. Рішення про відмову продажу земельної ділянки може бути оскаржено в суді.

11. Кошти, отримані від продажу земельних ділянок державної або комунальної власності, зараховуються органами державної влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування відповідно до державного та/або місцевих бюджетів у порядку, визначеному законом.

{Статтю 128 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008, № 509-VI від 16.09.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

Стаття 129. Особливості продажу земельних ділянок державної або комунальної власності іноземним державам, іноземним юридичним особам

{Назва статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

1. Продаж земельних ділянок, що перебувають у власності держави, крім земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, іноземним державам та іноземним юридичним особам здійснюється Кабінетом Міністрів України за погодженням з Верховною Радою України.

Продаж земельних ділянок, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, іноземним державам та іноземним юридичним особам здійснюється державними органами приватизації за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

{Частина перша статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

2. Продаж земельних ділянок, що перебувають у власності територіальних громад, іноземним державам та іноземним юридичним особам здійснюється відповідними радами за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

3. Продаж земельних ділянок, що перебувають у власності держави та територіальних громад, іноземним юридичним особам допускається за умови реєстрації іноземною юридичною особою постійного представництва з правом ведення господарської діяльності на території України.

4. Іноземні держави, зацікавлені у придбанні земельних ділянок у власність із земель державної або комунальної власності, подають клопотання до Кабінету Міністрів України.

5. Іноземні юридичні особи, зацікавлені у придбанні земельних ділянок, подають клопотання до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації або сільської, селищної, міської ради і державного органу приватизації. До клопотання додається документ, що посвідчує право власності на нерухоме майно (будівлі та споруди), розташоване на цій земельній ділянці, копія свідоцтва про реєстрацію іноземною юридичною особою постійного представництва з правом ведення господарської діяльності на території України.

{Частина п'ята статті 129 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008}

6. Розгляд клопотання і продаж земельних ділянок здійснюються сільськими, селищними, міськими радами після отримання погодження Кабінету Міністрів України.

Розгляд клопотання і продаж земельних ділянок, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, здійснюються державними органами приватизації після отримання погодження Кабінету Міністрів України.

{Частину шосту статті 129 доповнено абзацом другим згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008}

Стаття 130. Покупці земель сільськогосподарського призначення

1. Покупцями земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва можуть бути:

а) громадяни України, які мають сільськогосподарську освіту або досвід роботи у сільському господарстві чи займаються веденням товарного сільськогосподарського виробництва;

б) юридичні особи України, установчими документами яких передбачено ведення сільськогосподарського виробництва.

2. Переважне право купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення мають громадяни України, які постійно проживають на території відповідної місцевої ради, де здійснюється продаж земельної ділянки, а також відповідні органи місцевого самоврядування.

Стаття 131. Набуття права власності на земельні ділянки на підставі інших цивільно-правових угод

1. Громадяни та юридичні особи України, а також територіальні громади та держава мають право набувати у власність земельні ділянки на підставі міни, ренти, дарування, успадкування та інших цивільно-правових угод.

{Частина перша статті 131 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

2. Укладення таких угод здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України з урахуванням вимог цього Кодексу.

Стаття 132. Зміст угод про перехід права власності на земельні ділянки

1. Угоди про перехід права власності на земельні ділянки укладаються в письмовій формі та нотаріально посвідчуються.

2. Угоди повинні містити:

а) назву сторін (прізвище, ім'я та по батькові громадянина, назва юридичної особи);

б) вид угоди;

в) предмет угоди (земельна ділянка з визначенням місця розташування, площі, цільового призначення, складу угідь, правового режиму тощо);

г) документ, що підтверджує право власності на земельну ділянку;

ґ) відомості про відсутність заборон на відчуження земельної ділянки;

д) відомості про відсутність або наявність обмежень щодо використання земельної ділянки за цільовим призначенням (застава, оренда, сервітути тощо);

е) договірну ціну;

є) права та обов'язки сторін;

{Пункт "є" частини другої статті 132 в редакції Закону № 1066-VI від 05.03.2009}

ж) кадастровий номер земельної ділянки;

{Частину другу статті 132 доповнено пунктом "ж" згідно із Законом № 1066-VI від 05.03.2009}

з) момент переходу права власності на земельну ділянку.

{Частину другу статті 132 доповнено пунктом "з" згідно із Законом № 1066-VI від 05.03.2009}

3. Додатком до угоди, за якою здійснюється відчуження земельної ділянки приватної власності, є державний акт на право власності на земельну ділянку, що відчужується (або відчужувалась).

{Статтю 132 доповнено частиною згідно із Законом № 1066-VI від 05.03.2009}

{Частину четверту статті 132 виключено на підставі Закону № 402-VII від 04.07.2013}

Стаття 133. Застава земельних ділянок або прав на них

1. У заставу можуть передаватися земельні ділянки державної, комунальної та приватної власності, якщо інше не встановлено законом, а також права на них - право оренди земельної ділянки, право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис), право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій), якщо інше не передбачено законом.

{Абзац перший частини першої статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

Земельна ділянка або право на неї може бути передано у заставу лише за умови присвоєння земельній ділянці кадастрового номера в порядку, визначеному законом.

{Частину першу статті 133 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 4188-VI від 20.12.2011}

2. Земельна ділянка, що перебуває у спільній власності (або право спільної оренди земельної ділянки), може бути передана (передано) у заставу за згодою всіх співвласників (співорендарів).

3. Передача в заставу частини земельної ділянки (або права на частину земельної ділянки) здійснюється після виділення її в натурі (на місцевості) відповідно до документації із землеустрою.

4. Заставодержателем земельних ділянок сільськогосподарського призначення та прав на них (оренди, емфітевзису) можуть бути лише банки.

5. Порядок застави земельних ділянок та прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) визначається законом.

{Стаття 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 898-IV від 05.06.2003; в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Глава 21. Продаж земельних ділянок або прав на них на конкурентних засадах

{Назва глави 21 в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008}

Стаття 134. Обов'язковість продажу земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах (земельних торгах)

1. Земельні ділянки державної чи комунальної власності або права на них (оренда, суперфіцій, емфітевзис), у тому числі з розташованими на них об'єктами нерухомого майна державної або комунальної власності, підлягають продажу окремими лотами на конкурентних засадах (земельних торгах), крім випадків, встановлених частиною другою цієї статті.

2. Не підлягають продажу на конкурентних засадах (земельних торгах) земельні ділянки державної чи комунальної власності або права на них у разі:

розташування на земельних ділянках об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд), що перебувають у власності фізичних або юридичних осіб;

використання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, та спеціального водокористування відповідно до отриманих дозволів;

{Абзац третій частини другої статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015}

використання релігійними організаціями, які легалізовані в Україні, земельних ділянок під культовими будівлями;

будівництва об'єктів, що в повному обсязі здійснюється за кошти державного та місцевих бюджетів;

{Абзац шостий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

надання земельних ділянок підприємствам, установам і громадським організаціям у сфері культури і мистецтв (у тому числі національним творчим спілкам та їх членам) під творчі майстерні;

надання земельних ділянок в оренду для реконструкції кварталів застарілої забудови, для будівництва соціального та доступного житла, якщо конкурс на його будівництво вже проведено;

розміщення іноземних дипломатичних представництв та консульських установ, представництв міжнародних організацій згідно з міжнародними договорами України;

надання земельної ділянки, викупленої для суспільних потреб чи примусово відчуженої з мотивів суспільної необхідності для забезпечення таких потреб;

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009}

надання земельних ділянок державної або комунальної власності для потреб приватного партнера в рамках державно-приватного партнерства відповідно до закону;

{Частину другу статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2404-VI від 01.07.2010}

надання земельної ділянки замість викупленої для суспільних потреб чи примусово відчуженої з мотивів суспільної необхідності та повернення такої земельної ділянки колишньому власнику чи його спадкоємцю (правонаступнику), у разі якщо така потреба відпала;

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом згідно із Законом № 1559-VI від 17.11.2009}

будівництва, обслуговування та ремонту об'єктів інженерної, транспортної, енергетичної інфраструктури, об'єктів зв'язку та дорожнього господарства (крім об'єктів дорожнього сервісу);

{Абзац чотирнадцятий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

будівництва об'єктів забезпечення життєдіяльності населених пунктів (сміттєпереробних об'єктів, очисних споруд, котелень, кладовищ, протиерозійних, протизсувних і протиселевих споруд);

передачі громадянам земельних ділянок для сінокосіння і випасання худоби, для городництва;

{Абзац шістнадцятий частини другої статті 134 в редакції Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

{Абзац сімнадцятий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

{Абзац вісімнадцятий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

надання земельних ділянок суб'єктам господарювання, що реалізують відповідно до Закону України "Про особливості провадження інвестиційної діяльності на території Автономної Республіки Крим" зареєстровані в установленому порядку інвестиційні проекти. Надання такої земельної ділянки у власність здійснюється згідно із законодавством після завершення строку реалізації інвестиційного проекту за умови

виконання суб'єктом господарювання договору про умови реалізації цього інвестиційного проекту на території Автономної Республіки Крим;

{Частину другу статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 639-VII від 10.10.2013}

{Абзац двадцятий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

{Абзац двадцять перший частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

поновлення договорів оренди землі;

{Абзац двадцять третій частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

передачі в оренду, концесію майнових комплексів або нерухомого майна, розташованого на земельних ділянках державної, комунальної власності;

{Частину другу статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 3687-VI від 08.07.2011}

надання в оренду земельних ділянок індустріальних парків керуючим компаніям цих індустріальних парків;

{Частину другу статті 134 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 5018-VI від 21.06.2012}

{Абзац двадцять шостий частини другої статті 134 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

надання земельних ділянок зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи;

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом двадцять сьомим згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

надання в оренду земельних ділянок під польовими дорогами, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення (крім доріг, що обмежують масив), відповідно до статті 37^{-1} цього Кодексу;

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

надання в оренду земельних ділянок під полезахисними лісовими смугами, що обслуговують масив земель сільськогосподарського призначення.

{Частину другу статті 134 доповнено абзацом згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

{Частина друга статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законами № 800-VI від 25.12.2008, № 1474-VI від 05.06.2009; в редакції Закону № 1702-VI від 05.11.2009}

3. Земельні торги не проводяться при наданні (передачі) земельних ділянок громадянам у випадках, передбачених статтями 34, 36 та 121 цього Кодексу, а також передачі земель загального користування садівницькому товариству та дачному кооперативу. Земельні торги не проводяться при безоплатній передачі земельних ділянок особам, статус учасника бойових дій яким надано відповідно до пунктів 19 і 20 частини першої статті 6 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту".

{Частина третя статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2949-VI від 14.01.2011, № 1012-VIII від 18.02.2016}

Стаття 135. Земельні торги

1. Земельні торги проводяться у формі аукціону, за результатами проведення якого укладається договір купівлі-продажу, оренди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки з учасником (переможцем) земельних торгів, який запропонував найвищу ціну за земельну ділянку, що продається, або найвищу плату за користування нею, зафіксовану в ході проведення земельних торгів.

2. Продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) здійснюється виключно на земельних торгах, крім випадків, встановлених частинами другою і третьою статті 134 цього Кодексу.

На земельних торгах не може бути використане переважне право купівлі.

{Абзац третій частини другої статті 135 виключено на підставі Закону № 2269-VIII від 18.01.2018}

Продаж земельних ділянок, що перебувають у приватній власності, або прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) може здійснюватися на земельних торгах виключно з ініціативи власників земельної ділянки. У такому разі земельні торги регулюються положеннями цього Кодексу, якщо інше не передбачено законом чи договором з виконавцем земельних торгів.

Звернення стягнення на земельні ділянки або прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) здійснюється державним виконавцем, приватним виконавцем під час виконання рішень, що підлягають примусовому виконанню в порядку, встановленому Законом України"Про виконавче провадження".

{Абзац п'ятий частини другої статті 135 в редакції Закону № 1404-VIII від 02.06.2016}

3. Організатором земельних торгів є фізична або юридична особа - власник земельної ділянки, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, що здійснює реалізацію права державної чи комунальної власності на земельні ділянки, які уклали з виконавцем земельних торгів договір про проведення земельних торгів.

{Абзац перший частини третьої статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1404-VIII від 02.06.2016}

Виконавцем земельних торгів є суб'єкт господарювання, який уклав з організатором земельних торгів договір про їх проведення.

{Абзац другий частини третьої статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015}

Учасником земельних торгів є фізична або юридична особа, яка подала виконавцю земельних торгів документи, зазначені в частині сьомій статті 137 цього Кодексу, сплатила реєстраційний та гарантійний внески, зареєстрована у книзі реєстрації учасників земельних торгів і відповідно до закону може набувати право власності чи користування земельною ділянкою, яка виставляється на земельні торги.

4. Проведення земельних торгів щодо земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них здійснюється за рішенням організатора земельних торгів, у якому зазначаються:

а) перелік земельних ділянок або прав на них, які виставляються на земельні торги окремими лотами;

б) стартова ціна лота;

в) строк та інші умови користування земельною ділянкою у разі набуття права користування земельною ділянкою на земельних торгах;

г) особа, уповноважена організатором земельних торгів на укладення договору купівлі-продажу, оренди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки, яка або право на яку виставляється на земельні торги.

5. Земельні торги проводяться відповідно до договору між організатором земельних торгів та їх виконавцем. Фінансування організації та проведення земельних торгів здійснюється організатором земельних торгів або їх виконавцем відповідно до договору, укладеного між ними, у тому числі за рахунок реєстраційних внесків учасників земельних торгів.

{Абзац перший частини п'ятої статті 135 в редакції Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

Витрати (видатки), здійснені організатором або виконавцем земельних торгів на їх проведення, відшкодовуються йому переможцем земельних торгів.

{Абзац частини п'ятої статті 135 в редакції Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

Після опублікування оголошення про проведення земельних торгів виконавець може відмовитися від договору лише у випадках, якщо проведення земельних торгів стало неможливим з незалежних від нього причин.

6. Винагорода виконавцю земельних торгів, яку встановлює організатор земельних торгів, складається з видатків на організацію та проведення земельних торгів і прибутку виконавця.

Винагорода виконавця земельних торгів встановлюється у розмірі 5 відсотків ціни, за якою здійснюється купівля-продаж земельної ділянки, або 50 відсотків річної плати за користування земельною ділянкою (у разі продажу прав на земельну ділянку (оренди, суперфіцію, емфітевзису), але не більш як 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний лот.

{Абзац другий частини шостої статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 661-VII від 24.10.2013}

7. Розмір реєстраційного внеску визначається виконавцем і не може перевищувати 50 відсотків розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб на дату публікації оголошення про проведення земельних торгів.

{Частина сьома статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1774-VIII від 06.12.2016}

8. Розмір гарантійного внеску за лотом становить 5 відсотків стартової ціни продажу земельної ділянки або стартового розміру річної плати за користування земельною ділянкою (у разі продажу прав на земельну ділянку (оренди, суперфіцію, емфітевзису).

9. Реєстраційний та гарантійний внески сплачуються учасниками земельних торгів на окремі рахунки виконавця земельних торгів, відкриті в банку.

10. Сплачені суми реєстраційних внесків поверненню не підлягають, крім випадку, визначеного частиною третьою статті 138 цього Кодексу.

11. Сплачені суми гарантійних внесків (крім випадків, визначених частиною п'ятою статті 138 цього Кодексу) повертаються виконавцем земельних торгів усім учасникам земельних торгів, які не були визнані переможцями, протягом трьох банківських днів з дня проведення земельних торгів.

12. Умови, оголошені перед проведенням земельних торгів, не підлягають зміні під час укладення договору купівлі-продажу, оренди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки.

{Стаття 135 із змінами, внесеними згідно із Законами № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008, № 309-VI від 03.06.2008; в редакції Закону № 5077-VI від 05.07.2012}

Стаття 136. Добір земельних ділянок державної чи комунальної власності та підготовка лотів для продажу на земельних торгах

1. Організатор земельних торгів визначає перелік земельних ділянок державної чи комунальної власності та/або прав на них, які виставляються на земельні торги окремими лотами. Забороняється вносити до зазначеного переліку призначені під забудову земельні ділянки без урахування у випадках, передбачених законом, результатів громадського обговорення.

У переліку зазначаються місце розташування (адреса) земельної ділянки, її цільове призначення (функціональне використання), площа, кадастровий номер, умови продажу.

2. Добір земельних ділянок державної чи комунальної власності, у тому числі разом з розташованими на них об'єктами нерухомого майна (будівлями, спорудами) державної чи комунальної власності, які або права на які виставляються на земельні торги, здійснюється з урахуванням затверджених містобудівної документації та документації із

землеустрою, а також маркетингових досліджень, інвестиційної привабливості, звернень громадян та юридичних осіб щодо намірів забудови.

3. Земельні ділянки, включені до переліку земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них, які виставлені на земельні торги, не можуть відчужуватися, передаватися в заставу, надаватися у користування до завершення торгів.

4. Підготовку лотів до проведення земельних торгів забезпечує організатор земельних торгів.

Підготовка лотів до проведення земельних торгів включає:

а) виготовлення, погодження та затвердження в установленому законодавством порядку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки (у разі зміни цільового призначення земельної ділянки та у разі, якщо межі земельної ділянки не встановлені в натурі (на місцевості);

б) державну реєстрацію земельної ділянки;

в) державну реєстрацію речового права на земельну ділянку;

г) отримання витягу про нормативну грошову оцінку земельної ділянки відповідно до Закону України "Про оцінку земель" у разі продажу на земельних торгах права оренди на неї;

ґ) проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки відповідно до Закону України "Про оцінку земель", крім випадків продажу на земельних торгах права оренди на неї;

д) встановлення стартової ціни продажу земельної ділянки, яка щодо земель державної та комунальної власності не може бути нижчою за експертну грошову оцінку земельної ділянки;

е) встановлення стартового розміру річної орендної плати, який щодо земель державної та комунальної власності не може бути меншим розміру орендної плати, визначеного Податковим кодексом України;

є) встановлення стартової ціни продажу прав емфітевзису, суперфіцію земельної ділянки, яка щодо земель державної чи комунальної власності не може бути нижчою за ринкову вартість відповідного права, визначену шляхом проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок;

ж) визначення виконавця земельних торгів, дати та місця проведення земельних торгів.

{Абзац дванадцятий частини четвертої статті 136 виключено на підставі Закону № 1404-VIII від 02.06.2016}

5. Фінансування підготовки лотів до проведення земельних торгів здійснюється організатором земельних торгів або їх виконавцем відповідно до договору між ними.

Витрати, здійснені організатором земельних торгів або їх виконавцем на підготовку лотів до проведення земельних торгів, відшкодовуються переможцем земельних торгів за кожним лотом.

{Частина п'ята статті 136 в редакції Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

6. Закупівля послуг з виконання робіт із землеустрою, оцінки земель у процесі підготовки лотів до продажу земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) на земельних торгах та визначення виконавця земельних торгів організатором земельних торгів здійснюється у порядку, визначеному законодавством про здійснення державних закупівель.

{Частина шоста статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1012-VIII від 18.02.2016}

{Стаття 136 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008, № 309-VI від 03.06.2008; в редакції Закону № 509-VI від 16.09.2008; із змінами, внесеними згідно із Законами № 800-VI від 25.12.2008, № 3123-VI від 03.03.2011; в редакції Закону № 5077-VI від 05.07.2012}

Стаття 137. Підготовка до проведення та порядок проведення земельних торгів

1. Організатор земельних торгів не пізніше десяти робочих днів після підписання договору про проведення торгів передає, а виконавець земельних торгів приймає документи та матеріали на лот, зазначені у частині четвертій статті 136 цього Кодексу.

2. Документація щодо кожного лота оформляється виконавцем земельних торгів в окрему справу і після закінчення торгів передається покупцеві.

Із зазначених документації та матеріалів виконавець земельних торгів формує інформаційну картку на лот.

3. Виконавець земельних торгів після отримання документів та матеріалів на лот забезпечує опублікування на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, а також, за бажанням організатора земельних торгів, у друкованих засобах масової інформації оголошення про проведення земельних торгів.

{Частина третя статті 137 в редакції Законів № 661-VII від 24.10.2013, № 1012-VIII від 18.02.2016}

4. В оголошенні зазначаються за кожним лотом:

{Абзац перший частини четвертої статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1012-VIII від 18.02.2016}

а) найменування організатора земельних торгів;

б) місце розташування, площа земельної ділянки та її кадастровий номер;

в) цільове призначення, а для містобудівних потреб - також види використання;

г) умови договору купівлі-продажу, оренди, суперфіцію, емфітевзису, який укладається на земельних торгах;

ґ) стартова ціна продажу земельної ділянки або стартовий розмір річної плати за користування земельною ділянкою;

д) містобудівні умови і обмеження забудови земельної ділянки для земельних ділянок, призначених для цілей, пов'язаних із забудовою;

е) місце і час проведення земельних торгів;

є) розмір реєстраційного та гарантійного внесків, які сплачуються учасниками, порядок їх сплати;

ж) номери рахунків виконавця земельних торгів, відкритих у банку для сплати реєстраційного та гарантійного внесків;

{Пункт "ж" частини четвертої статті 137 в редакції Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

з) найменування та адреса виконавця земельних торгів, прізвище та посада, номер телефону особи, в якої можна ознайомитися з документами на лот;

и) текст договору, що пропонується укласти на торгах, без визначення ціни та зазначення особи покупця (орендаря);

і) сума витрат (видатків), здійснених на підготовку лота до продажу, організацію та проведення земельних торгів, що підлягає відшкодуванню переможцем земельних торгів.

{Частину четверту статті 137 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1012-VIII від 18.02.2016}

При розміщенні оголошення на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері земельних відносин, воно має містити фотографічні зображення земельних ділянок, копії документів та матеріалів на лот.

5. Розміщення інформації на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері земельних відносин, здійснюється безоплатно. Технологічні та програмні засоби, необхідні для оприлюднення оголошення про проведення торгів, повинні забезпечувати юридичним та фізичним особам можливість безоплатного анонімного перегляду, копіювання та роздрукування інформації із застосуванням поширених веб-оглядачів та редакторів, без необхідності

застосування спеціально створених технологічних чи програмних засобів, цілодобово, без обмежень.

6. Земельні торги проводяться не раніше 30 днів та не пізніше 90 днів після оприлюднення оголошення.

7. Особа, яка бажає взяти участь у земельних торгах, не пізніше ніж за три робочі дні до їх проведення подає виконавцю земельних торгів:

а) заяву про участь у земельних торгах;

б) інформацію про найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код юридичної особи згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України, інформацію про державу, в якій зареєстровані або мають постійне місце проживання засновники (учасники) юридичної особи, у статутному (складеному) капіталі якої є частка іноземного капіталу; або прізвище, ім'я, по батькові та реєстраційний номер облікової картки платника податків або номер та серію паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний орган доходів і зборів і мають відмітку у паспорті) фізичної особи - підприємця. Фізичні особи, які не є підприємцями, подають копію довідки про присвоєння їм реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного номера фізичної особи - платника податків) або копію паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний орган доходів і зборів і мають відмітку у паспорті). Для іноземних громадян та осіб без громадянства - прізвище, ім'я та по батькові, громадянство (підданство) іншої держави, постійне місце проживання в країні, громадянином (підданим) якої є особа; для іноземних юридичних осіб - найменування, місцезнаходження та держава, в якій зареєстрована юридична особа.

{Пункт "б" частини сьомої статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

Копії засвідчуються підписом особи, яка бажає взяти участь у торгах;

в) документи, що підтверджують сплату реєстраційного та гарантійного внесків (копії розрахункових документів, виписки з рахунків).

Представник фізичної чи юридичної особи подає також документи, що підтверджують право діяти від імені учасника торгів.

8. Виконавець земельних торгів приймає документи в учасників - фізичних осіб та представників учасників - юридичних осіб.

{Абзац перший частини восьмої статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1012-VIII від 18.02.2016}

Виконавець земельних торгів після отримання документів, зазначених у частині першій цієї статті, заносить до книги реєстрації учасників торгів порядковий номер учасника і номер лота, який він виявив бажання придбати, та видає учаснику (його представнику) довідку про отримання документів із зазначенням їх переліку, вхідний квиток, інформаційну картку на лот та картку учасника (із зазначенням на зворотному боці умов проведення торгів).

{Абзац другий частини восьмої статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1012-VIII від 18.02.2016}

До книги реєстрації учасників земельних торгів вноситься інформація, зазначена в абзаці другому цієї частини, а також:

{Абзац третій частини восьмої статті 137 в редакції Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

а) для фізичних осіб - прізвище, ім'я та по батькові, зареєстроване місце проживання (за наявності) та реєстраційний номер облікової картки платника податків (ідентифікаційний номер) у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків;

б) для юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, - найменування, місцезнаходження, ідентифікаційний код згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України, для юридичних осіб, у статутному (складеному) капіталі яких є частка іноземного капіталу, - також інформація про державу, в якій зареєстровані або мають постійне місце проживання іноземні засновники (учасники);

в) для іноземних громадян та осіб без громадянства - громадянство (підданство) іншої держави, прізвище, ім'я та по батькові, постійне місце проживання в країні, громадянином (підданим) якої є особа; для іноземних юридичних осіб - найменування, місцезнаходження та держава, в якій зареєстрована така юридична особа.

{Абзац сьомий частини восьмої статті 137 виключено на підставі Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

Інформація про особу учасника (його представника), що міститься в поданих ним документах, не підлягає розголошенню, крім випадків, установлених законом.

9. У день проведення торгів виконавець реєструє присутніх учасників. Учасник (його представник) зобов'язаний пред'явити паспорт (довіреність на вчинення дій під час торгів, зокрема на участь у торгах та підписання протоколу про результати торгів, і паспорт).

Після цього виконавець видає учаснику табличку з номером.

Реєстрація починається за три години та закінчується за 20 хвилин до початку торгів.

Незареєстровані особи до участі у торгах не допускаються.

10. Форми заяви про участь у торгах, довідки про отримання документів виконавцем земельних торгів, книги реєстрації учасників торгів, вхідного квитка, інформаційної картки на лот та картки учасника торгів затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин.

11. Під час проведення торгів мають право бути присутніми та здійснювати звукозапис і відеозйомку процесу проведення торгів представники засобів масової інформації та громадських об'єднань.

За рішенням ліцитатора під час торгів за певним лотом у залі можуть бути присутні учасники, які не беруть участі в торгах за цим лотом, а також особи, які не є учасниками, за запрошенням організатора земельних торгів.

12. Особам, які не є учасниками торгів за конкретним лотом, забороняється втручатися у торги в будь-який спосіб, вчиняти дії, спрямовані на умисне створення перешкод для проведення торгів (пересуватися по залу та голосно розмовляти без дозволу ліцитатора, відвертати увагу учасників).

13. Ліцитатор для усунення порушень та відновлення порядку має право:

усно попередити учасника чи запрошену особу про необхідність припинення порушень, але не більше одного разу за кожний вид порушення;

вимагати від учасника чи запрошеної особи залишити зал торгів за неодноразове порушення порядку проведення торгів;

тимчасово припинити проведення торгів та оголосити перерву в разі порушення учасниками правил проведення торгів.

14. Земельні торги починаються з оголошення ліцитатором порядку їх проведення.

15. Лот виставляється на торги за наявності не менш як двох зареєстрованих учасників.

{Частина п'ятнадцята статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1012-VIII від 18.02.2016}

16. Ліцитатор оголошує номер лота, зазначений в інформаційній картці, місце розташування, розмір, цільове призначення земельної ділянки та можливі види

використання земельної ділянки в межах певної категорії земель, а також стартову ціну лота.

17. Торги починаються з оголошення ліцитатором стартової ціни одночасно з ударом аукціонного молотка (гонга), якщо один або більше учасників сповістили про готовність придбати лот.

18. Якщо протягом трьох хвилин після триразового оголошення стартової ціни ніхто з учасників не висловив бажання придбати лот за ціною, оголошеною ліцитатором, лот знімається з продажу на цих торгах.

У разі якщо про готовність придбати лот за стартовою ціною сповістили не менш як два учасники, ліцитатор збільшує стартову ціну на крок торгів з подальшим послідовним збільшенням ціни.

Значення кроку торгів встановлюється організатором у розмірі до 5 відсотків стартової ціни земельної ділянки, або до 0,5 відсотка стартової плати за користування земельною ділянкою (оренди, суперфіцію, емфітевзису) у разі продажу права на неї.

19. У ході торгів учасники повідомляють про намір придбати лот за оголошеною ліцитатором ціною у два способи: підняттям таблички з номером, повернутим до ліцитатора, що засвідчує прийняття ціни, запропонованої ліцитатором (прийняття пропозиції ціни без голосу), або підняттям таблички з одночасним оголошенням своєї пропозиції стосовно ціни лота, яка має бути більшою, ніж названа ліцитатором ціна, щонайменше на один крок торгів і обов'язково кратною кроку торгів (пропозиція ціни з голосу).

Якщо запропонована учасником ціна перевищує оголошену ліцитатором ціну, ліцитатор називає номер учасника і повідомляє про його пропозицію.

У разі якщо ціна, запропонована з голосу одним із учасників, більша за ціну, оголошену ліцитатором, але не кратна кроку торгів, ліцитатор трактує таку пропозицію як згоду учасника збільшити ціну на відповідну кількість кроків торгів, називає номер цього учасника і запропоновану ним ціну, кратну кроку торгів.

Якщо учасник підняв табличку та оголосив ціну, меншу за оголошену ліцитатором або попереднім учасником, ліцитатор повторює свою ціну або ціну попереднього учасника, вважаючи підняття таблички учасником, який запропонував меншу ціну, за згоду прийняти ціну, яку назвав ліцитатор або попередній учасник. Після цього ліцитатор оголошує наступну ціну, збільшену на крок торгів.

Мовчання учасника, який першим підняв табличку з номером після оголошення ліцитатором ціни, трактується як згода учасника на запропоновану ліцитатором ціну. Після цього ліцитатор називає номер учасника, який першим підняв табличку, і оголошує наступну ціну, збільшену на крок торгів.

У разі якщо після оголошення запропонованої ліцитатором ціни одночасно декілька учасників піднімають свої таблички з номером (прийняття пропозиції ціни без голосу), ліцитатор називає нову ціну, збільшену на крок торгів, не оголошуючи номерів учасників до того моменту, коли будь-який з них не оголосить свою ціну або ліцитатор не визначить, який з учасників підняв табличку першим під час чергового збільшення оголошеної ліцитатором ціни.

Якщо під час послідовного збільшення ціни ліцитатором одночасно декілька учасників залишають свої таблички піднятими, ліцитатор у будь-який момент на свій розсуд може запропонувати їм оголосити свою ціну і після першого оголошення одним з учасників своєї пропозиції назвати номер учасника, який оголосив пропозицію, а також ціну, запропоновану таким учасником, а потім оголосити наступну ціну, збільшену на крок торгів.

У разі якщо два або більше учасників одночасно погодилися з оголошеною ціною, але не погодилися з наступною ціною, збільшеною на крок торгів, ліцитатор може оголосити про зменшення кроку торгів і назвати наступну ціну, збільшену на новий крок торгів. Якщо після цього ніхто з учасників не висловить бажання придбати лот за

оголошеною ліцитатором останньою ціною, ліцитатор може запропонувати їм оголосити свою ціну. Після оголошення одним з учасників своєї пропозиції ліцитатор називає номер учасника, який оголосив пропозицію, а також запропоновану ним ціну. Інші учасники можуть запропонувати лише вищу за оголошену ціну, яку ліцитатор оголошує разом з номером учасника і збільшує на наступний крок.

У разі якщо протягом трьох хвилин після триразового повторення останньої ціни не запропонована вища ціна, ліцитатор закінчує торги за лотом одночасно з ударом аукціонного молотка (гонга) та проголошенням слова "Продано", називає ціну продажу лота за останньою найбільшою ціною, за якою виявлено намір придбати лот, номер переможця і викликає його для підписання протоколу, який ведеться під час торгів.

20. Переможець, який відмовився від підписання протоколу, позбавляється права на подальшу участь у торгах з продажу цього лота. До протоколу вноситься запис про відмову переможця від його підписання. У такому разі протокол підписується ліцитатором та представником організатора земельних торгів у день проведення торгів.

За наявності інших учасників, які виявили бажання придбати зазначений лот, ліцитатор відновлює торги за цим об'єктом у день проведення торгів. За умови відсутності таких учасників лот виставляється на повторні торги.

21. Після закінчення торгів за кожним лотом ліцитатор має право оголосити перерву на 15 хвилин.

22. У процесі проведення торгів виконавець веде протокол, у якому зазначаються номер лота, стартова ціна та ціна продажу лота, відомості про переможця, номери рахунків, на які переможець повинен внести кошти за придбаний лот. У разі потреби до протоколу може вноситися й інша інформація. Протокол підписується переможцем, ліцитатором та організатором земельних торгів або його представником негайно після закінчення торгів за лотом у двох примірниках.

Один примірник протоколу видається переможцю.

23. Ліцитатор оголошує про завершення земельних торгів після підписання протоколу торгів.

24. Договір купівлі-продажу, оренди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки між організатором земельних торгів і переможцем торгів укладається безпосередньо в день проведення торгів, крім випадків, передбачених частиною двадцять дев'ятою цієї статті.

У разі придбання переможцем кількох лотів договір укладається окремо на кожний з них.

25. Укладений договір купівлі-продажу земельної ділянки нотаріально посвідчується.

Для посвідчення договору купівлі-продажу земельної ділянки нотаріусу подається протокол торгів з інформацією про земельну ділянку, відповідальність за достовірність якої покладається на організатора земельних торгів.

26. Право на земельну ділянку, набуте за результатами проведення торгів, підлягає державній реєстрації в порядку, визначеному законом.

27. Гарантійний внесок, сплачений переможцем до початку торгів, зараховується до купівельної ціни.

28. У разі продажу земельної ділянки державної чи комунальної власності або права на неї (оренди, суперфіцію, емфітевзису) виконавець земельних торгів протягом семи банківських днів після закінчення торгів перераховує суму гарантійного внеску, сплаченого на його рахунок переможцем, на відповідні рахунки організатора земельних торгів, відкриті в органах центрального органу виконавчої влади, утвореного для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, для зарахування надходжень від продажу земельних ділянок або прав на них, та перераховує гарантійні внески учасників, що не повертаються, на відповідні бюджетні рахунки, відкриті в органах центрального органу виконавчої влади, утвореного для

реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, для зарахування інших надходжень, крім суми винагороди, що підлягає сплаті організатором земельних торгів виконавцю земельних торгів відповідно до договору про проведення земельних торгів.

29. У разі визнання переможцями торгів осіб, зазначених у статті 129 цього Кодексу, договір купівлі-продажу земельної ділянки несільськогосподарського призначення укладається після отримання погодження Верховної Ради України чи Кабінету Міністрів України про продаж земельних ділянок цим особам у випадках і в порядку, встановлених законом. У разі відмови Верховної Ради України чи Кабінету Міністрів України у такому погодженні торги за таким лотом вважаються такими, що не відбулися.

30. На торгах зобов'язаний бути присутній організатор земельних торгів або його представник, уповноважений укладати від імені організатора земельних торгів договір купівлі-продажу, оренди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки, яка або право на яку виставляється на земельні торги.

31. Ціна продажу земельної ділянки, плата за користування земельною ділянкою, право користування якою набуто на торгах, а також сума витрат, здійснених організатором або виконавцем земельних торгів на підготовку лота до продажу, організацію та проведення земельних торгів, підлягають сплаті переможцем земельних торгів не пізніше трьох банківських днів з дня укладення відповідного договору.

{Частина тридцять перша статті 137 в редакції Закону № 1012-VIII від 18.02.2016}

{Стаття 137 із змінами, внесеними згідно із Законами № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008, № 309-VI від 03.06.2008, № 509-VI від 16.09.2008, № 3123-VI від 03.03.2011; в редакції Закону № 5077-VI від 05.07.2012}

Стаття 138. Встановлення результатів торгів

1. Земельні торги за лотом вважаються такими, що відбулися, після укладення договору купівлі-продажу, оренди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки.

2. Земельні торги можуть бути скасовані або визнані такими, що не відбулися, чи їх результати можуть бути анульовані.

3. Земельні торги до їх проведення скасовуються організатором земельних торгів у разі надходження до нього документів, які тягнуть за собою внесення змін до землевпорядної та землеоціночної документації на земельну ділянку або встановлення заборони на її відчуження чи передачу в користування.

Повідомлення про скасування торгів не пізніше наступного дня після прийняття відповідного рішення підлягає оприлюдненню в тому самому порядку, що й оголошення про проведення торгів.

У разі скасування торгів організатор земельних торгів у десятиденний строк після прийняття рішення про скасування торгів відшкодовує виконавцю земельних торгів фактично здійснені витрати на підготовку до їх проведення, але не більше максимальної суми винагороди, що встановлена частиною шостою статті 135 цього Кодексу, а виконавець земельних торгів повертає учасникам сплачені ними реєстраційні та гарантійні внески не пізніше п'яти банківських днів з дати скасування.

4. Земельні торги визнаються такими, що не відбулися, у разі:

а) відсутності учасників або наявності тільки одного учасника (крім проведення повторних торгів);

б) якщо жоден з учасників не запропонував ціну, вищу за стартову ціну лота;

в) відмови переможця від підписання протоколу із зазначенням результатів торгів.

Рішення про визнання торгів такими, що не відбулися, приймається виконавцем земельних торгів у день їх проведення.

Земельні торги визнаються такими, що не відбулися, також у випадку, зазначеному в частині двадцять дев'ятій статті 137 цього Кодексу.

5. Результати торгів анулюються організатором земельних торгів у разі відмови переможця від укладення договору купівлі-продажу або договору оренди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки, а також у разі несплати переможцем в установлений строк належної суми за придбаний лот.

Рішення про анулювання торгів приймається організатором земельних торгів у п'ятиденний строк після виникнення підстави для анулювання.

У разі прийняття рішення про анулювання торгів гарантійні внески не повертаються:

а) всім учасникам, якщо жоден з них не запропонував ціну, вищу за стартову ціну лота;

б) учаснику, який був відсторонений від участі в торгах ліцитатором за неодноразове порушення порядку проведення торгів;

в) переможцю, який відмовився від підписання протоколу із зазначенням результатів торгів;

г) переможцю у разі несплати ним в установлений строк належної суми за придбаний лот;

ґ) переможцю, який відмовився від укладення договору купівлі-продажу або договору оренди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки.

6. У разі якщо торги не відбулися або їх результати анульовано, повторні торги можуть бути проведені не раніше ніж через місяць і не пізніше ніж через шість місяців з дня проведення попередніх земельних торгів.

Повторні торги проводяться у порядку, встановленому для проведення торгів. До участі у повторних торгах не допускаються переможці попередніх торгів, які не сплатили в установлений строк належної суми за придбаний лот чи відмовилися від підписання протоколу із зазначенням результатів торгів.

Якщо торги визнано такими, що не відбулися, з підстави наявності лише одного учасника і для участі у повторних торгах зареєстрований лише той самий учасник, він має право придбати земельну ділянку або набути право користування (оренди, суперфіцію, емфітевзису) нею за стартовою ціною, визначеною відповідно до частини четвертої статті 136 цього Кодексу.

{Стаття 138 в редакції Закону № 5077-VI від 05.07.2012}

Стаття 139. Оприлюднення результатів земельних торгів

Організатор земельних торгів не пізніше п’яти робочих днів після проведення торгів розміщує на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, відеозапис торгів і повідомлення про їх результати за кожним лотом, а також, за бажанням організатора земельних торгів, публікує це повідомлення у друкованих засобах масової інформації, в яких було розміщено оголошення про їх проведення, із зазначенням:

{Абзац перший статті 139 в редакції Закону № 661-VII від 24.10.2013}

1) місця розташування, розміру земельної ділянки та її кадастрового номера;

2) ціни продажу земельної ділянки або розміру річної плати за користування земельною ділянкою, визначених за результатами торгів;

3) строку користування земельною ділянкою (у разі продажу права оренди, суперфіцію, емфітевзису);

4) цільового призначення земельної ділянки.

{Стаття 139 в редакції Закону № 5077-VI від 05.07.2012}

Глава 22. Припинення прав на землю

Стаття 140. Підстави припинення права власності на земельну ділянку

Підставами припинення права власності на земельну ділянку є:

а) добровільна відмова власника від права на земельну ділянку;

б) смерть власника земельної ділянки за відсутності спадкоємця;

в) відчуження земельної ділянки за рішенням власника;

г) звернення стягнення на земельну ділянку на вимогу кредитора;

ґ) відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб;

д) конфіскація за рішенням суду;

е) невідчуження земельної ділянки іноземними особами та особами без громадянства у встановлений строк у випадках, визначених цим Кодексом.

Стаття 141. Підстави припинення права користування земельною ділянкою

Підставами припинення права користування земельною ділянкою є:

а) добровільна відмова від права користування земельною ділянкою;

б) вилучення земельної ділянки у випадках, передбачених цим Кодексом;

в) припинення діяльності релігійних організацій, державних чи комунальних підприємств, установ та організацій;

{Пункт "в" частини першої статті 141 в редакції Закону № 875-VI від 15.01.2009}

г) використання земельної ділянки способами, які суперечать екологічним вимогам;

ґ) використання земельної ділянки не за цільовим призначенням;

д) систематична несплата земельного податку або орендної плати;

е) набуття іншою особою права власності на жилий будинок, будівлю або споруду, які розташовані на земельній ділянці;

{Частину першу статті 141 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 1702-VI від 05.11.2009}

є) використання земельної ділянки у спосіб, що суперечить вимогам охорони культурної спадщини.

{Частину першу статті 141 доповнено пунктом "є" згідно із Законом № 2518-VI від 09.09.2010}

Стаття 142. Добровільна відмова від права власності або права постійного користування земельною ділянкою

1. Припинення права власності на земельну ділянку у разі добровільної відмови власника землі на користь держави або територіальної громади здійснюється за його заявою до відповідного органу.

2. Органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування у разі згоди на одержання права власності на земельну ділянку укладають угоду про передачу права власності на земельну ділянку. Угода про передачу права власності на земельну ділянку підлягає нотаріальному посвідченню.

{Частина друга статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 402-VII від 04.07.2013}

3. Припинення права постійного користування земельною ділянкою у разі добровільної відмови землекористувача здійснюється за його заявою до власника земельної ділянки.

4. Власник земельної ділянки на підставі заяви землекористувача приймає рішення про припинення права користування земельною ділянкою, про що повідомляє органи державної реєстрації.

Стаття 143. Підстави для примусового припинення прав на земельну ділянку

Примусове припинення прав на земельну ділянку здійснюється у судовому порядку у разі:

а) використання земельної ділянки не за цільовим призначенням;

б) неусунення допущених порушень законодавства (забруднення земель радіоактивними і хімічними речовинами, відходами, стічними водами, забруднення

земель бактеріально-паразитичними і карантинно-шкідливими організмами, засмічення земель забороненими рослинами, пошкодження і знищення родючого шару ґрунту, об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем, порушення встановленого режиму використання земель, що особливо охороняються, а також використання земель способами, які завдають шкоди здоров'ю населення) в строки, встановлені вказівками (приписами) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі;

{Пункт "б" статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

в) конфіскації земельної ділянки;

г) примусового відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності;

{Пункт "г" частини першої статті 143 в редакції Закону № 1559-VI від 17.11.2009}

ґ) примусового звернення стягнень на земельну ділянку по зобов'язаннях власника цієї земельної ділянки;

д) невідчуження земельної ділянки іноземними особами та особами без громадянства у встановлений строк у випадках, визначених цим Кодексом.

Стаття 144. Порядок припинення права користування земельними ділянками, які використовуються з порушенням земельного законодавства

1. У разі виявлення порушення земельного законодавства державний інспектор сільського господарства, державний інспектор з охорони довкілля складають протокол про порушення та видають особі, яка допустила порушення, вказівку про його усунення у 30-денний строк. Якщо особа, яка допустила порушення земельного законодавства, не виконала протягом зазначеного строку вказівки державного інспектора щодо припинення порушення земельного законодавства, державний інспектор сільського господарства, державний інспектор з охорони довкілля відповідно до закону накладають на таку особу адміністративне стягнення та повторно видають вказівку про припинення правопорушення чи усунення його наслідків у 30-денний строк.

{Частина перша статті 144 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

2. У разі неусунення порушення земельного законодавства у 30-денний строк державний інспектор сільського господарства, державний інспектор з охорони довкілля звертаються до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування з клопотанням про припинення права користування земельною ділянкою.

{Частина друга статті 144 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

3. Рішення органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування про припинення права користування земельною ділянкою може бути оскаржене землекористувачем у судовому порядку.

Стаття 145. Припинення права власності на земельну ділянку особи, якій земельна ділянка не може належати на праві власності

1. Якщо до особи переходить право власності на земельну ділянку, яка за цим Кодексом не може перебувати в її власності, ця ділянка підлягає відчуженню її власником протягом року з моменту переходу такого права.

2. У випадках, коли земельна ділянка цією особою протягом встановленого строку не відчужена, така ділянка підлягає примусовому відчуженню за рішенням суду.

3. Особа, до якої переходить право власності на земельну ділянку і яка не може набути право власності на землю, має право отримати її в оренду.

Стаття 146. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб

Викуп земельних ділянок для суспільних потреб, які перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, здійснюється у випадках та в порядку, встановлених законом.

{Стаття 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1474-VI від 05.06.2009; в редакції Законів № 1559-VI від 17.11.2009, № 3123-VI від 03.03.2011}

{Додатково див. Закон № 1561-VI від 25.06.2009}

Стаття 147. Примусове відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності

Підстави та порядок примусового відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності визначаються законом.

{Стаття 147 в редакції Закону № 1559-VI від 17.11.2009}

Стаття 148. Конфіскація земельної ділянки

Земельна ділянка може бути конфіскована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Стаття 148^{-1}. Перехід права власності на земельні ділянки, що перебувають у користуванні

1. До особи, яка набула право власності на земельну ділянку, що перебуває у користуванні іншої особи, з моменту переходу права власності на земельну ділянку переходять права та обов'язки попереднього власника земельної ділянки за чинними договорами оренди, суперфіцію, емфітевзису, земельного сервітуту щодо такої земельної ділянки.

2. У разі переходу права власності на земельну ділянку, що перебуває у постійному користуванні, від держави до територіальної громади або від територіальної громади до держави до набувача земельної ділянки переходять права та обов'язки власника земельної ділянки за правовідносинами постійного користування нею.

3. Особа, яка набула право власності на земельну ділянку, протягом одного місяця з дня набуття права власності на неї зобов'язана повідомити про це її користувачів із зазначенням:

кадастрового номера (за наявності), місця розташування та площі земельної ділянки;

найменування (для юридичних осіб), прізвища, ім'я, по батькові (для фізичних осіб) нового власника;

місця проживання (знаходження) нового власника, його поштової адреси;

платіжних реквізитів (у разі, якщо законом або договором передбачена плата за користування земельною ділянкою у грошовій формі).

Повідомлення надсилається користувачу земельної ділянки рекомендованим листом з повідомленням про вручення або вручається йому особисто під розписку.

Повідомлення про перехід права власності від держави до територіальної громади або навпаки підлягає опублікуванню у друкованих засобах масової інформації місцевої сфери розповсюдження із зазначенням кадастрового номера, місця розташування та площі земельної ділянки.

4. За згодою сторін договору оренди, суперфіцію, емфітевзису, земельного сервітуту чи застави до такого договору можуть бути внесені зміни із зазначенням нового власника земельної ділянки.

5. Вимоги цієї статті поширюються на випадки переходу повноважень від одного органу державної влади до іншого при розпорядженні земельними ділянками державної власності, які перебувають у їх постійному користуванні.

{Кодекс доповнено статтею 148^{-1} згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 149. Порядок вилучення земельних ділянок

1. Земельні ділянки, надані у постійне користування із земель державної та комунальної власності, можуть вилучатися для суспільних та інших потреб за рішенням органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування на підставі та в порядку, передбачених цим Кодексом.

{Частина перша статті 149 в редакції Закону № 3123-VI від 03.03.2011}

2. Вилучення земельних ділянок провадиться за згодою землекористувачів на підставі рішень Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, сільських, селищних, міських рад відповідно до їх повноважень.

{Додатково див. частину четверту статті 75 Закону № 1344-IV від 27.11.2003}

3. Сільські, селищні, міські ради вилучають земельні ділянки комунальної власності відповідних територіальних громад, які перебувають у постійному користуванні, для всіх потреб, крім особливо цінних земель, які вилучаються (викупляються) ними з урахуванням вимог статті 150 цього Кодексу.

4. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, районні ради вилучають земельні ділянки спільної власності відповідних територіальних громад, які перебувають у постійному користуванні, для всіх потреб.

5. Районні державні адміністрації на їх території вилучають земельні ділянки державної власності (крім випадків, визначених частиною дев’ятою цієї статті), які перебувають у постійному користуванні, в межах сіл, селищ, міст районного значення для всіх потреб та за межами населених пунктів для:

{Абзац перший частини п'ятої статті 149 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4539-VI від 15.03.2012}

а) сільськогосподарського використання;

б) ведення водного господарства;

{Пункт "б" частини п'ятої статті 149 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3404-IV від 08.02.2006, № 4539-VI від 15.03.2012}

в) будівництва об'єктів, пов'язаних з обслуговуванням жителів територіальної громади району (шкіл, лікарень, підприємств торгівлі, інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції тощо) з урахуванням вимог частини восьмої цієї статті.

{Пункт "в" частини п'ятої статті 149 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3404-IV від 08.02.2006, № 1561-VI від 25.06.2009, № 3123-VI від 03.03.2011, № 4539-VI від 15.03.2012}

6. Обласні державні адміністрації на їх території вилучають земельні ділянки державної власності, які перебувають у постійному користуванні, в межах міст обласного значення та за межами населених пунктів для всіх потреб, крім випадків, визначених частинами п'ятою, дев'ятою цієї статті.

7. Київська, Севастопольська міські державні адміністрації вилучають земельні ділянки державної власності, які перебувають у постійному користуванні, в межах їх територій для всіх потреб, крім випадків, визначених частиною дев'ятою цієї статті.

8. Рада міністрів Автономної Республіки Крим на території Автономної Республіки Крим вилучає земельні ділянки державної власності, які перебувають у постійному користуванні, у межах сіл, селищ, міст та за їх межами для всіх потреб, крім випадків, визначених частинами п'ятою, дев'ятою цієї статті, а також погоджує вилучення таких земель районними державними адміністраціями на їх території для будівництва об'єктів, пов'язаних з обслуговуванням жителів територіальної громади району (шкіл, лікарень, підприємств торгівлі, інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції тощо).

{Частина восьма статті 149 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

9. Кабінет Міністрів України вилучає земельні ділянки державної власності, які перебувають у постійному користуванні, - ріллю, багаторічні насадження для несільськогосподарських потреб, ліси для нелісогосподарських потреб, а також земельні ділянки природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного призначення та суб’єктів господарювання залізничного транспорту загального користування у зв’язку з їх реорганізацією шляхом злиття під час утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування відповідно до Закону України "Про

особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування", крім випадків, визначених частинами п'ятою - восьмою цієї статті, та у випадках, визначених статтею 150 цього Кодексу.

{Частина дев'ята статті 149 в редакції Закону № 3404-IV від 08.02.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 4442-VI від 23.02.2012, № 4539-VI від 15.03.2012}

10. У разі незгоди землекористувача з вилученням земельної ділянки питання вирішується в судовому порядку.

Стаття 150. Особливо цінні землі та порядок припинення прав на них

{Назва статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

1. До особливо цінних земель відносяться:

а) у складі земель сільськогосподарського призначення: чорноземи нееродовані несолонцюваті на лесових породах; лучно-чорноземні незасолені несолонцюваті суглинкові ґрунти; темно-сірі опідзолені ґрунти та чорноземи опідзолені на лесах і глеюваті; бурі гірсько-лісові та дерново-буроземні глибокі і середньо глибокі ґрунти; дерново-підзолисті суглинкові ґрунти; коричневі ґрунти Південного узбережжя Криму, дернові глибокі ґрунти Закарпаття;

б) торфовища з глибиною залягання торфу більше одного метра і осушені незалежно від глибини;

в) землі, надані в постійне користування НВАО "Масандра" та підприємствам, що входять до його складу; землі дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів;

г) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, землі історико-культурного призначення.

{Частина перша статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1442-VI від 04.06.2009; в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

2. Припинення права постійного користування земельними ділянками особливо цінних земель, визначених у пунктах "в" і "г" частини першої цієї статті, з підстави добровільної відмови від користування ними або шляхом їх вилучення здійснюється за погодженням з Верховною Радою України.

{Частина друга статті 150 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

3. Погодження матеріалів вилучення (викупу) земельних ділянок особливо цінних земель, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, провадиться Верховною Радою України за поданням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, Київської і Севастопольської міських рад.

Стаття 151. Порядок погодження питань, пов'язаних з викупом земельних ділянок для суспільних потреб або з мотивів суспільної необхідності

{Назва статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

1. Юридичні особи, зацікавлені у викупі земельних ділянок, що перебувають у власності громадян чи юридичних осіб, для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності, зобов'язані до початку проведення проектних робіт погодити з власниками землі, крім викупу земельних ділянок з підстав, що допускають можливість їх примусового відчуження з мотивів суспільної необхідності, і органами державної влади, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування, згідно з їх повноваженнями, місце розташування об'єкта, розмір земельної ділянки та умови її викупу з урахуванням комплексного розвитку території, який би забезпечував нормальне функціонування на цій ділянці і прилеглих територіях усіх об'єктів та умови проживання населення і охорону довкілля.

{Частина перша статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1559-VI від 17.11.2009, № 3123-VI від 03.03.2011}

2. Погодження матеріалів місць розташування об'єктів на особливо цінних землях, а також земельних ділянок для розміщення та обслуговування будівель і споруд дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій провадиться Верховною Радою України.

3. Погодження питань, пов'язаних з викупом земельних ділянок, крім тих, що передбачені частиною другою цієї статті, провадиться відповідно Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, міськими, селищними, сільськими радами згідно з їх повноваженнями щодо викупу цих ділянок.

4. У разі викупу земельних ділянок під об'єкти містобудування, розміщення яких визначено містобудівною або землевпорядною документацією (генеральні плани населених пунктів, проекти детального планування, інша містобудівна документація, техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних утворень, проекти землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів тощо), погодження місця розташування об'єкта не проводиться.

5. Юридичні особи, зацікавлені у викупі земельних ділянок, звертаються з клопотанням про погодження місця розташування об'єкта до відповідної сільської, селищної, міської, районної, обласної ради, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації. Клопотання щодо погодження місця розташування об'єкта за рахунок земель, викуп яких провадиться Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою Автономної Республіки Крим, подається відповідно до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

6. До клопотання додаються:

а) обґрунтування необхідності викупу та/або відведення земельної ділянки;

б) зазначене на відповідному графічному матеріалі бажане місце розташування об'єкта з орієнтовними розмірами земельної ділянки;

в) нотаріально засвідчена письмова згода землевласника (землекористувача) на викуп земельної ділянки (її частини) (крім викупу земельної ділянки (її частини) з підстав, що допускають можливість її примусового відчуження з мотивів суспільної необхідності) із зазначенням розмірів передбаченої для викупу земельної ділянки та умов її викупу;

{Пункт "в" частини шостої статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5070-VI від 05.07.2012}

г) копія установчих документів.

7. Типова форма клопотання про погодження місця розташування об'єкта затверджується Кабінетом Міністрів України.

8. Відповідний орган виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування згідно із своїми повноваженнями у тижневий строк з дня реєстрації клопотання направляє:

оригінал клопотання з додатками до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, за місцем розташування земельної ділянки;

копію клопотання та додатків до нього до структурного підрозділу районної державної адміністрації у сфері містобудування та архітектури, а якщо місто не входить до території певного району, - до виконавчого органу міської ради у сфері містобудування та архітектури, а в разі, якщо такий орган не утворений, - до органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань містобудування та архітектури чи структурного підрозділу обласної державної адміністрації з питань містобудування та архітектури.

Органи, зазначені в абзацах другому і третьому цієї частини, протягом десяти днів з дня одержання клопотання надають відповідному органу виконавчої влади, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим або

органу місцевого самоврядування висновок про погодження місця розташування об’єкта або про відмову в такому погодженні.

{Частина восьма статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011; в редакції Законів № 5395-VI від 02.10.2012, № 365-VII від 02.07.2013}

9. Якщо викуп земельних ділянок провадиться за погодженням з Верховною Радою України, відповідні органи державної влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим або органи місцевого самоврядування готують свої висновки і подають матеріали погодження місця розташування об'єкта до Кабінету Міністрів України, який розглядає ці матеріали і подає їх до Верховної Ради України для прийняття відповідного рішення.

{Частина дев'ята статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

10. Якщо викуп земельних ділянок здійснюється Верховною Радою Автономної Республіки Крим, матеріали погодження місця розташування об'єкта подаються до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, яка розглядає ці матеріали і в місячний строк подає свої пропозиції до Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

11. Після отримання висновків, зазначених у частині восьмій цієї статті, про погодження місця розташування об'єкта та рішення Верховної Ради України (у разі необхідності) відповідний орган державної влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування згідно із своїми повноваженнями у двотижневий строк розглядає матеріали погодження місця розташування об'єкта та надає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або мотивоване рішення про відмову.

{Частина одинадцята статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3123-VI від 03.03.2011, № 365-VII від 02.07.2013}

12. Спори, пов'язані з погодженням місць розташування об'єктів, вирішуються в судовому порядку.

{Стаття 151 із змінами, внесеними згідно із Законами № 762-IV від 15.05.2003, № 1119-IV від 11.07.2003, № 3404-IV від 08.02.2006; в редакції Законів № 509-VI від 16.09.2008, № 1702-VI від 05.11.2009; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3123-VI від 03.03.2011}

РОЗДІЛ V. ГАРАНТІЇ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ

Глава 23. Захист прав на землю

Стаття 152. Способи захисту прав на земельні ділянки

1. Держава забезпечує громадянам та юридичним особам рівні умови захисту прав власності на землю.

2. Власник земельної ділянки або землекористувач може вимагати усунення будь-яких порушень його прав на землю, навіть якщо ці порушення не пов'язані з позбавленням права володіння земельною ділянкою, і відшкодування завданих збитків.

3. Захист прав громадян та юридичних осіб на земельні ділянки здійснюється шляхом:

а) визнання прав;

б) відновлення стану земельної ділянки, який існував до порушення прав, і запобігання вчиненню дій, що порушують права або створюють небезпеку порушення прав;

в) визнання угоди недійсною;

г) визнання недійсними рішень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування;

ґ) відшкодування заподіяних збитків;

д) застосування інших, передбачених законом, способів.

Стаття 153. Гарантії права власності на земельну ділянку

1. Власник не може бути позбавлений права власності на земельну ділянку, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами України.

2. У випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами України, допускається викуп земельної ділянки. При цьому власникові земельної ділянки відшкодовується її вартість.

3. Колишній власник земельної ділянки, яка викуплена для суспільних потреб, має право звернутися до суду з позовом про визнання недійсним чи розірвання договору викупу земельної ділянки та відшкодування збитків, пов'язаних з викупом, якщо після викупу земельної ділянки буде встановлено, що земельна ділянка використовується не для суспільних потреб.

Стаття 154. Відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за порушення права власності на землю

1. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування без рішення суду не мають права втручатись у здійснення власником повноважень щодо володіння, користування і розпорядження належною йому земельною ділянкою або встановлювати непередбачені законодавчими актами додаткові обов'язки чи обмеження.

2. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за шкоду, заподіяну їх неправомірним втручанням у здійснення власником повноважень щодо володіння, користування і розпорядження земельною ділянкою.

Стаття 155. Відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за видання актів, які порушують права власників земельних ділянок

1. У разі видання органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування акта, яким порушуються права особи щодо володіння, користування чи розпорядження належною їй земельною ділянкою, такий акт визнається недійсним.

2. Збитки, завдані власникам земельних ділянок внаслідок видання зазначених актів, підлягають відшкодуванню в повному обсязі органом, який видав акт.

Глава 24. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

Стаття 156. Підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

Власникам землі та землекористувачам відшкодовуються збитки, заподіяні внаслідок:

а) вилучення (викупу) сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом;

б) тимчасового зайняття сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для інших видів використання;

в) встановлення обмежень щодо використання земельних ділянок;

г) погіршення якості ґрунтового покриву та інших корисних властивостей сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників;

ґ) приведення сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників у непридатний для використання стан;

д) неодержання доходів за час тимчасового невикористання земельної ділянки;

е) використання земельних ділянок для потреб нафтогазової галузі.

{Статтю 156 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

Стаття 157. Порядок відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

1. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам здійснюють органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні

особи, які використовують земельні ділянки, а також органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, діяльність яких обмежує права власників і землекористувачів або погіршує якість земель, розташованих у зоні їх впливу, в тому числі внаслідок хімічного і радіоактивного забруднення території, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами і стічними водами.

2. Особливості відшкодування збитків, заподіяних власникам землі та землекористувачам внаслідок створення чи зміни меж природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, регіональних ландшафтних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, визначаються Законом України "Про природно-заповідний фонд України".

{Статтю 157 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

3. Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Глава 25. Вирішення земельних спорів

Стаття 158. Органи, що вирішують земельні спори

1. Земельні спори вирішуються судами, органами місцевого самоврядування та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.

{Частина перша статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

2. Виключно судом вирішуються земельні спори з приводу володіння, користування і розпорядження земельними ділянками, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, а також спори щодо розмежування територій сіл, селищ, міст, районів та областей.

3. Органи місцевого самоврядування вирішують земельні спори у межах населених пунктів щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, та додержання громадянами правил добросусідства, а також спори щодо розмежування меж районів у містах.

4. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, вирішує земельні спори щодо меж земельних ділянок за межами населених пунктів, розташування обмежень у використанні земель та земельних сервітутів.

{Частина четверта статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

5. У разі незгоди власників землі або землекористувачів з рішенням органів місцевого самоврядування, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, спір вирішується судом.

{Частина п'ята статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Стаття 159. Порядок розгляду земельних спорів органами місцевого самоврядування та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин

{Назва статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

1. Земельні спори розглядаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, та органами місцевого самоврядування на підставі заяви однієї із сторін у тижневий строк з дня подання заяви.

{Частина перша статті 159 із змінами, внесеними згідно з Законами № 4215-VI від 22.12.2011, № 5462-VI від 16.10.2012}

2. Земельні спори розглядаються за участю зацікавлених сторін, які повинні бути завчасно повідомлені про час і місце розгляду спору. У разі відсутності однієї із сторін при першому вирішенні питання і відсутності офіційної згоди на розгляд питання розгляд спору переноситься. Повторне відкладання розгляду спору може мати місце лише з поважних причин.

3. Відсутність однієї із сторін без поважних причин при повторному розгляді земельного спору не зупиняє його розгляд і прийняття рішення.

4. У рішенні органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, визначається порядок його виконання.

{Частина четверта статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

5. Рішення передається сторонам у триденний строк з дня його прийняття.

{Частина п'ята статті 159 із змінами, внесеними згідно з Законом № 4215-VI від 22.12.2011}

Стаття 160. Права і обов'язки сторін при розгляді земельних спорів

Сторони, які беруть участь у земельному спорі, мають право знайомитися з матеріалами щодо цього спору, робити з них виписки, брати участь у розгляді земельного спору, подавати документи та інші докази, порушувати клопотання, давати усні і письмові пояснення, заперечувати проти клопотань та доказів іншої сторони, одержувати копію рішення щодо земельного спору, і, у разі незгоди з цим рішенням, оскаржувати його.

Стаття 161. Виконання рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, та органів місцевого самоврядування щодо земельних спорів

{Назва статті 161 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

1. Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, органів місцевого самоврядування вступає в силу з моменту його прийняття. Оскарження зазначених рішень у суді призупиняє їх виконання.

{Частина перша статті 161 із змінами, внесеними згідно з Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

2. Виконання рішення щодо земельних спорів здійснюється органом, який прийняв це рішення.

3. Виконання рішення не звільняє порушника від відшкодування збитків або втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва внаслідок порушення земельного законодавства.

4. Виконання рішення щодо земельних спорів може бути призупинено або його термін може бути продовжений вищестоящим органом або судом.

РОЗДІЛ VI. ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ

Глава 26. Завдання, зміст і порядок охорони земель

Стаття 162. Поняття охорони земель

Охорона земель - це система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського і лісогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісогосподарського призначення, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

{Стаття 162 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3404-IV від 08.02.2006}

Стаття 163. Завдання охорони земель

Завданнями охорони земель є забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель.

Стаття 164. Зміст охорони земель

1. Охорона земель включає:

а) обґрунтування і забезпечення досягнення раціонального землекористування;

б) захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб;

в) захист земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів;

г) збереження природних водно-болотних угідь;

ґ) попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів;

д) консервацію деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь.

2. Порядок охорони земель встановлюється законом.

Стаття 165. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів

1. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів здійснюється з метою забезпечення екологічної і санітарно-гігієнічної безпеки громадян шляхом прийняття відповідних нормативів і стандартів, які визначають вимоги щодо якості земель, допустимого антропогенного навантаження на ґрунти та окремі території, допустимого сільськогосподарського освоєння земель тощо.

2. У галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів встановлюються такі нормативи:

а) оптимального співвідношення земельних угідь;

б) якісного стану ґрунтів;

в) гранично допустимого забруднення ґрунтів;

г) показники деградації земель та ґрунтів.

3. Нормативні документи із стандартизації в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 166. Рекультивація порушених земель

1. Рекультивація порушених земель - це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель.

2. Землі, які зазнали змін у структурі рельєфу, екологічному стані ґрунтів і материнських порід та у гідрологічному режимі внаслідок проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, підлягають рекультивації.

3. Для рекультивації порушених земель, відновлення деградованих земельних угідь використовується ґрунт, знятий при проведенні гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, шляхом його нанесення на малопродуктивні ділянки або на ділянки без ґрунтового покриву.

Стаття 167. Охорона земель від забруднення небезпечними речовинами

1. Господарська та інша діяльність, яка зумовлює забруднення земель і ґрунтів понад встановлені гранично допустимі концентрації небезпечних речовин, забороняється.

2. Нормативи гранично допустимих концентрацій небезпечних речовин у ґрунтах, а також перелік цих речовин затверджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

{Частина друга статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

3. Забруднені небезпечними речовинами земельні ділянки використовуються з дотриманням встановлених обмежень, вимог щодо запобігання їх небезпечному впливу на здоров'я людини та довкілля.

4. Рівень забруднення ґрунтів враховується при наданні земельних ділянок у користування, вилученні з господарського обігу та зміні характеру і режиму використання.

Стаття 168. Охорона ґрунтів

1. Ґрунти земельних ділянок є об'єктом особливої охорони.

2. Власники земельних ділянок та землекористувачі не мають права здійснювати зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, крім випадків:

а) проведення робіт із буріння та облаштування нафтових і газових свердловин, будівництва, технічного обслуговування, ремонту і реконструкції нафтових і газових свердловин та пов’язаних з їх обслуговуванням об’єктів трубопровідного транспорту, виробничих споруд, під’їзних доріг, ліній електропередачі та зв’язку, підземних кабельних мереж енергозабезпечення;

б) проведення робіт, пов’язаних з ліквідацією та запобіганням аварійним ситуаціям на нафтових і газових свердловинах та пов’язаних з їх експлуатацією об’єктах трубопровідного транспорту, виробничих спорудах, під’їзних дорогах, лініях електропередачі та зв’язку, підземних кабельних мережах енергозабезпечення.

У випадках, визначених підпунктами "а" і "б" цієї частини, зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок здійснюються виключно на підставі робочого проекту землеустрою.

{Частина друга статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 2314-VIII від 01.03.2018}

3. При здійсненні діяльності, пов'язаної з порушенням поверхневого шару ґрунту, власники земельних ділянок та землекористувачі повинні здійснювати зняття, складування, зберігання поверхневого шару ґрунту та нанесення його на ділянку, з якої він був знятий (рекультивація), або на іншу земельну ділянку для підвищення її продуктивності та інших якостей.

Глава 27. Використання техногенно забруднених земель

Стаття 169. Поняття техногенно забруднених земель

1. Техногенно забруднені землі - це землі, забруднені внаслідок господарської діяльності людини, що призвела до деградації земель та її негативного впливу на довкілля і здоров'я людей.

2. До техногенно забруднених земель відносяться землі радіаційно небезпечні та радіоактивно забруднені, землі, забруднені важкими металами, іншими хімічними елементами тощо. При використанні техногенно забруднених земель враховуються особливості режиму їх використання.

3. Особливості режиму і порядку використання техногенно забруднених земель встановлюються законодавством України.

Стаття 170. Особливості використання техногенно забруднених земель сільськогосподарського призначення

1. Техногенно забруднені землі сільськогосподарського призначення, на яких не забезпечується одержання продукції, що відповідає встановленим вимогам (нормам, правилам, нормативам), підлягають вилученню із сільськогосподарського обігу та консервації.

2. Порядок використання техногенно забруднених земельних ділянок встановлюється законодавством України.

Глава 28. Консервація земель

Стаття 171. Деградовані і малопродуктивні землі

1. До деградованих земель відносяться:

а) земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин тощо;

б) земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами та інші.

2. До малопродуктивних земель відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно неефективним.

Стаття 172. Консервація деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель

1. Консервації підлягають деградовані і малопродуктивні землі, господарське використання яких є екологічно небезпечним та економічно неефективним. Консервації підлягають також техногенно забруднені земельні ділянки, на яких неможливо одержати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їх здоров'я.

2. Консервація земель здійснюється шляхом припинення їх господарського використання на визначений термін та залуження або заліснення.

3. Консервація земель здійснюється за рішеннями органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на підставі договорів з власниками земельних ділянок.

4. Порядок консервації земель встановлюється законодавством України.

РОЗДІЛ VII. УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

Глава 29. Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних одиниць

Стаття 173. Межі районів, сіл, селищ, міст, районів у містах

1. Межа району, села, селища, міста, району у місті - це умовна замкнена лінія на поверхні землі, що відокремлює територію району, села, селища, міста, району у місті від інших територій.

2. Межі району, села, селища, міста, району у місті встановлюються і змінюються за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць.

Проекти землеустрою щодо зміни меж населених пунктів розробляються з урахуванням генеральних планів населених пунктів.

{Частина друга статті 173 в редакції Закону № 5003-VI від 21.06.2012}

3. Включення земельних ділянок у межі району, села, селища, міста, району у місті не тягне за собою припинення права власності і права користування цими ділянками, крім земельних ділянок, визначених частиною четвертою цієї статті.

{Частина третя статті 173 в редакції Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

4. Землі та земельні ділянки державної власності, включені в межі населеного пункту (крім земель, які не можуть передаватися у комунальну власність), переходять у власність територіальної громади. Рішення про встановлення меж населеного пункту та витяги з Державного земельного кадастру про межу відповідної адміністративно-територіальної одиниці та про відповідні земельні ділянки, право власності на які

переходить до територіальної громади, є підставою для державної реєстрації права комунальної власності на такі земельні ділянки.

{Статтю 173 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

Стаття 174. Органи, які приймають рішення про встановлення та зміну меж адміністративно-територіальних одиниць

1. Рішення про встановлення і зміну меж районів і міст приймається Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України.

{Частина перша статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1923-VIII від 14.03.2017}

2. Рішення про встановлення і зміну меж сіл, селищ, які входять до складу відповідного району, приймаються районною радою за поданням відповідних сільських, селищних рад.

Рішення про встановлення і зміну меж сіл, селищ, які не входять до складу відповідного району, або у разі, якщо районна рада не утворена, приймаються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами за поданням відповідних сільських, селищних рад.

{Частина друга статті 174 в редакції Закону № 5003-VI від 21.06.2012}

3. Рішення про встановлення і зміну меж районів у містах приймається міською радою за поданням відповідних районних у містах рад.

Стаття 175. Порядок встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць

Межі адміністративно-територіальних одиниць встановлюються в порядку та відповідно до закону.

{Статтю 176 виключено на підставі Закону № 497-VIII від 02.06.2015}

Глава 30. Планування використання земель

Стаття 177. Загальнодержавні програми використання та охорони земель

1. Загальнодержавні програми використання та охорони земель розробляються з метою забезпечення потреб населення і галузей економіки у землі та її раціонального використання і охорони.

2. Загальнодержавні програми використання та охорони земель розробляються відповідно до програм економічного, науково-технічного і соціального розвитку України.

3. Загальнодержавні програми використання та охорони земель затверджуються Верховною Радою України.

Стаття 178. Регіональні програми використання та охорони земель

1. Регіональні програми використання та охорони земель розробляються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними державними адміністраціями і затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим та обласними радами.

2. Програми використання та охорони земель міст Києва і Севастополя розробляються Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями та затверджуються відповідними радами.

Стаття 179. Природно-сільськогосподарське районування земель

1. Природно-сільськогосподарське районування земель - це поділ території з урахуванням природних умов та агробіологічних вимог сільськогосподарських культур.

2. Природно-сільськогосподарське районування земель є основою для оцінки земель і розроблення землевпорядної документації щодо використання та охорони земель.

3. Використання та охорона сільськогосподарських угідь здійснюються відповідно до природно-сільськогосподарського районування.

4. Порядок здійснення природно-сільськогосподарського районування визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 180. Зонування земель

1. Зонування земель здійснюється у межах населених пунктів.

2. При зонуванні земель встановлюються вимоги щодо допустимих видів забудови та іншого використання земельних ділянок у межах окремих зон.

{Частина друга статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5496-VI від 20.11.2012}

3. Зонування земель здійснюється відповідно до закону.

Глава 31. Землеустрій

Стаття 181. Поняття землеустрою

Землеустрій - це сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональної організації території адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил.

Стаття 182. Мета землеустрою

Мета землеустрою полягає в забезпеченні раціонального використання та охорони земель, створенні сприятливого екологічного середовища та поліпшенні природних ландшафтів.

Стаття 183. Завдання землеустрою

Основними завданнями землеустрою є:

а) реалізація політики держави щодо науково обґрунтованого перерозподілу земель, формування раціональної системи землеволодінь і землекористувань з усуненням недоліків у розташуванні земель, створення екологічно сталих ландшафтів і агросистем;

б) інформаційне забезпечення правового, економічного, екологічного і містобудівного механізму регулювання земельних відносин на національному, регіональному, локальному, господарському рівнях шляхом розробки пропозицій по встановленню особливого режиму і умов використання земель;

в) встановлення на місцевості меж адміністративно-територіальних одиниць, територій з особливим природоохоронним, рекреаційним і заповідним режимами, меж земельних ділянок власників і землекористувачів;

г) здійснення заходів щодо прогнозування, планування, організації раціонального використання та охорони земель на національному, регіональному, локальному і господарському рівнях;

ґ) організація територій сільськогосподарських підприємств із створенням просторових умов, що забезпечують еколого-економічну оптимізацію використання та охорони земель сільськогосподарського призначення, впровадження прогресивних форм організації управління землекористуванням, удосконалення співвідношення і розміщення земельних угідь, системи сівозмін, сінокосо- і пасовищезмін;

д) розробка системи заходів по збереженню і поліпшенню природних ландшафтів, відновленню і підвищенню родючості ґрунтів, рекультивації порушених земель і землюванню малопродуктивних угідь, захисту земель від ерозії, підтоплення, висушення, зсувів, вторинного засолення і заболочення, ущільнення, забруднення промисловими відходами і хімічними речовинами та інших видів деградації, по консервації деградованих і малопродуктивних земель, попередженню інших негативних явищ;

е) організація територій несільськогосподарських підприємств, організацій і установ з метою створення умов ефективного землекористування та обмежень і обтяжень у використанні земель.

Стаття 184. Зміст землеустрою

Землеустрій передбачає:

а) встановлення (відновлення) на місцевості меж адміністративно-територіальних одиниць, землеволодінь і землекористувань;

б) розробку загальнодержавної і регіональних програм використання та охорони земель;

в) складання схем землеустрою, розроблення техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель відповідних адміністративно-територіальних одиниць;

г) обґрунтування встановлення меж територій з особливими природоохоронними, рекреаційними і заповідними режимами;

{Пункт "ґ" частини першої статті 184 виключено на підставі Закону № 497-VIII від 02.06.2015}

д) складання проектів відведення земельних ділянок;

е) встановлення в натурі (на місцевості) меж земельних ділянок;

{Пункт "є" частини першої статті 184 виключено на підставі Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

ж) складання проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін, упорядкування угідь, а також розроблення заходів щодо охорони земель;

з) розроблення іншої землевпорядної документації, пов'язаної з використанням та охороною земель;

и) здійснення авторського нагляду за реалізацією заходів, передбачених документацією із землеустрою;

{Пункт "и" частини першої статті 184 в редакції Закону № 497-VIII від 02.06.2015}

і) проведення топографо-геодезичних, картографічних, ґрунтових, геоботанічних та інших обстежень і розвідувань земель.

Стаття 185. Організація та порядок здійснення землеустрою

1. Землеустрій здійснюється суб'єктами господарювання, що є виконавцями робіт із землеустрою згідно із законом, за рахунок коштів Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим і місцевих бюджетів, а також коштів громадян та юридичних осіб.

{Частина перша статті 185 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5394-VI від 02.10.2012}

2. Землеустрій здійснюється відповідно до закону.

Стаття 186. Погодження і затвердження документації із землеустрою

1. Схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць погоджуються територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони культурної спадщини, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони культурної спадщини, територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства, територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань водного господарства, структурним підрозділом відповідної районної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері містобудування та архітектури, а якщо місто не входить до території певного району - виконавчим органом відповідної міської ради у сфері містобудування та архітектури, а в разі якщо такий орган не утворений - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань містобудування та архітектури чи структурним підрозділом відповідної обласної державної адміністрації з питань містобудування та архітектури.

{Абзац перший частини першої статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2354-VIII від 20.03.2018}

У разі розроблення схеми землеустрою і техніко-економічного обґрунтування використання та охорони земель району така документація із землеустрою додатково погоджується відповідними сільськими, селищними, міськими радами та районною державною адміністрацією.

Схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць підлягають стратегічній екологічній оцінці.

{Частину першу статті 186 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2354-VIII від 20.03.2018}

Схема землеустрою і техніко-економічне обґрунтування використання та охорони земель району затверджуються районною радою.

Схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель села, селища, міста затверджуються відповідною сільською, селищною або міською радою.

Схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, затверджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення.

{Частину першу статті 186 доповнено абзацом згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

2. Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць погоджуються сільськими, селищними, міськими, районними радами, районними державними адміністраціями, за рахунок території яких планується здійснити розширення таких меж. У разі розширення меж адміністративно-територіальної одиниці за рахунок території, що не входить до складу відповідного району, або якщо районна рада не утворена, проект погоджується Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною державною адміністрацією.

У разі встановлення меж міст проект також погоджується Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною радою.

Рішення Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування про встановлення (зміну) меж адміністративно-територіальної одиниці одночасно є рішенням про затвердження проектів землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальної одиниці.

Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж районів у містах погоджуються з відповідною районною у місті радою, районною у місті державною адміністрацією (у разі їх утворення).

3. Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів погоджуються в обов'язковому порядку територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, та структурним підрозділом відповідної районної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері містобудування та архітектури, а якщо місто не входить до території певного району - виконавчим органом відповідної міської ради у сфері містобудування та архітектури, а також органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони культурної спадщини, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони культурної спадщини (щодо проектів, за якими здійснюється встановлення меж територій

історико-культурного призначення), територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства (щодо проектів, за якими здійснюється встановлення меж територій лісогосподарського призначення), територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань водного господарства (щодо проектів, за якими здійснюється встановлення меж територій земель водного фонду та водоохоронних зон), центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (у разі наявності територій чи об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, земель оздоровчого, рекреаційного призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон), органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища (у разі наявності територій чи об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення). Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів у зоні відчуження та зоні безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, погоджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення.

{Абзац перший частини третьої статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів погоджуються з власниками, користувачами земельних ділянок, які включаються до території природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів без їх вилучення, крім випадків, коли обмеження безпосередньо встановлені законом або прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами.

Проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів затверджуються їх замовниками.

4. Проекти землеустрою щодо приватизації земель державних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій погоджуються рішенням загальних зборів працівників цих підприємств, установ та організацій (іншими суб'єктами, визначеними законодавством), територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, і затверджуються районними державними адміністраціями.

Проекти землеустрою щодо приватизації земель комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій погоджуються рішенням загальних зборів працівників цих підприємств, установ та організацій (іншими

суб'єктами, визначеними законодавством), територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, у районі (місті) і затверджуються відповідними сільськими, селищними, міськими радами.

5. Проекти землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв) погоджуються відповідною сільською, селищною, міською радою і затверджуються на зборах більшістю власників земельних часток (паїв) у межах земель, що перебувають у власності (користуванні) такого сільськогосподарського підприємства, що оформляється відповідним протоколом.

{Частина п'ята статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

6. Проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок погоджуються в порядку, встановленому статтею 186^{-1} цього Кодексу, і затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування відповідно до повноважень, визначених статтею 122цього Кодексу.

7. Проекти землеустрою щодо впорядкування території для містобудівних потреб погоджуються у порядку, встановленому статтею 186^{-1} цього Кодексу, та затверджуються:

у разі якщо проект передбачає впорядкування для містобудівних потреб території, розташованої в межах населених пунктів, - відповідними сільськими, селищними, міськими радами;

у разі якщо проект передбачає впорядкування для містобудівних потреб території, розташованої за межами населених пунктів, - районною державною адміністрацією, а у разі якщо районна державна адміністрація не утворена - Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною державною адміністрацією.

8. Проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, не підлягають погодженню і затверджуються замовниками таких проектів.

9. Проекти землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів погоджуються в порядку, встановленому статтею 186^{-1} цього Кодексу, та затверджуються відповідними сільськими, селищними, міськими радами.

10. Робочі проекти землеустрою підлягають погодженню територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Робочі проекти землеустрою, що передбачають заходи з будівництва об'єктів та споруд, погоджуються також структурним підрозділом відповідної районної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері містобудування та архітектури, а якщо місто не входить до території певного району - виконавчим органом відповідної міської ради у сфері містобудування та архітектури, а в разі якщо такий орган не утворений - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань містобудування та архітектури чи структурним підрозділом відповідної обласної державної адміністрації з питань містобудування та архітектури.

Робочі проекти землеустрою затверджуються замовниками таких проектів.

11. Технічна документація із землеустрою щодо встановлення меж частини земельної ділянки, на яку поширюється право суборенди, сервітуту, погоджується землевласником та землекористувачем і затверджується особою, яка набуває право суборенди або сервітуту.

12. Технічна документація із землеустрою щодо поділу та об'єднання земельних ділянок погоджується:

у разі якщо поділ, об’єднання земельних ділянок здійснюється її користувачем - власником земельних ділянок, а щодо земельних ділянок державної або комунальної власності - органом виконавчої влади, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, уповноваженими розпоряджатися земельними ділянками відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу;

у разі поділу, об’єднання земельної ділянки, що перебуває у заставі, - заставодержателем;

у разі поділу, об’єднання власником земельної ділянки, що перебуває у користуванні, - землекористувачем.

Технічна документація із землеустрою щодо поділу та об’єднання земельних ділянок затверджується замовником.

13. Технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель погоджується територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, і затверджується замовником технічної документації. У разі проведення інвентаризації масиву земель сільськогосподарського призначення технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель погоджується також сільською, селищною, міською радою (крім випадків проведення інвентаризації масиву земель сільськогосподарського призначення земель державної власності).

{Абзац перший частини тринадцятої статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

У разі якщо на підставі матеріалів інвентаризації здійснюються формування земельних ділянок за рахунок земель державної та комунальної власності, визначення їх угідь, а також віднесення таких земельних ділянок до певних категорій, технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель (крім технічної документації, за якою проводиться інвентаризація масиву земель сільськогосподарського призначення) погоджується в порядку, встановленому статтею 186^{-1} цього Кодексу.

{Абзац другий частини тринадцятої статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

Віднесення особливо цінних земель, визначених пунктами "а" і "б" частини першої статті 150 цього Кодексу, до земель інших категорій за матеріалами інвентаризації заборонено.

14. Технічна документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) погодженню не підлягає і затверджується:

Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, у разі якщо земельна ділянка перебуває у державній або комунальній власності;

власником земельної ділянки, у разі якщо земельна ділянка перебуває у приватній власності.

15. Оригінал відповідної документації із землеустрою подається розробником для погодження територіальному органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, а іншим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування та іншим суб’єктам, які здійснюють погодження документації із землеустрою, - копії такої завіреної розробником документації.

16. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, інші суб’єкти, визначені цією статтею, зобов’язані протягом десяти робочих днів з дня одержання документації із землеустрою безоплатно надати або надіслати рекомендованим листом з повідомленням розробнику свої висновки про її погодження або про відмову в такому погодженні з обов’язковим посиланням на закони та прийняті відповідно до них

нормативно-правові акти, що регулюють відносини у відповідній сфері. Строк дії цих висновків є необмеженим.

17. Підставою для відмови у погодженні документації із землеустрою може бути лише невідповідність її положень вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, документації із землеустрою або містобудівної документації.

18. Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, іншим суб'єктам, визначеним цією статтею, при погодженні та затвердженні документації із землеустрою забороняється вимагати:

додаткові матеріали та документи, не включені до складу документації із землеустрою, встановленого Законом України "Про землеустрій";

надання погодження документації із землеустрою будь-якими іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, погодження яких не передбачено цією статтею;

проведення будь-яких обстежень, експертиз та робіт.

Кожен орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, інший суб'єкт, визначений цією статтею, розглядає та погоджує документацію із землеустрою самостійно та незалежно від погодження документації із землеустрою іншими органами.

19. Документація із землеустрою подається для проведення державної експертизи землевпорядної документації у випадках та порядку, встановлених Законом України "Про державну експертизу землевпорядної документації".

20. Погодження документації із землеустрою здійснюється за місцем розташування земель (земельних ділянок) територіальними органами центральних органів виконавчої влади, утвореними у районі, місті обласного, республіканського значення (Автономної Республіки Крим), містах Києві та Севастополі, або міжрегіональним територіальним органом, у разі якщо повноваження його поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць.

У разі відсутності територіальних органів центральних органів виконавчої влади, зазначених в абзаці першому цієї частини, погодження документації із землеустрою здійснюється територіальним органом центральних органів виконавчої влади, утвореним в Автономній Республіці Крим, області, а в разі їх відсутності - відповідним центральним органом виконавчої влади безпосередньо.

{Стаття 186 в редакції Закону № 497-VIII від 02.06.2015}

Стаття 186^{-1}. Повноваження органів виконавчої влади в частині погодження проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок

1. Проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок усіх категорій та форм власності (крім земельних ділянок зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи) підлягає обов'язковому погодженню з територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.

Проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, підлягає обов'язковому погодженню з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.

{Частина перша статті 186^{-1} в редакції Закону № 1472-VIII від 14.07.2016}

2. Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки у межах населеного пункту або земельної ділянки за межами населеного пункту, на якій розташовано об'єкт будівництва або планується розташування такого об'єкта (крім проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок

Чорнобильської катастрофи), подається також на погодження до структурних підрозділів районних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері містобудування та архітектури, а якщо місто не входить до території певного району, - до виконавчого органу міської ради у сфері містобудування та архітектури, а в разі, якщо такий орган не утворений, - до органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань містобудування та архітектури чи структурного підрозділу обласної державної адміністрації з питань містобудування та архітектури.

{Частина друга статті 186^{-1} в редакції Закону № 365-VII від 02.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

3. Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки:

природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, земельної ділянки, розташованої на території чи в межах об'єкта природно-заповідного фонду або в межах прибережної захисної смуги, підлягає також погодженню з органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони навколишнього природного середовища, структурним підрозділом обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища, а земельної ділянки, розташованої у зоні відчуження або зоні безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, - з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища;

{Абзац другий частини третьої статті 186^{-1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

розташованої на території пам'яток культурної спадщини національного значення, їх охоронних зон та охоронюваних археологічних територіях, підлягає також погодженню з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини;

розташованої на території земель історико-культурного призначення, пам'яток культурної спадщини місцевого значення, їх охоронних зон, в історичних ареалах населених місць та інших землях історико-культурного призначення, крім випадків, зазначених в абзаці третьому цієї частини, підлягає також погодженню з органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері охорони культурної спадщини, відповідним структурним підрозділом обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони культурної спадщини;

лісогосподарського призначення підлягає також погодженню з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, а на території Автономної Республіки Крим - з органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства;

водного фонду підлягає також погодженню з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, а на території Автономної Республіки Крим - з органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань водного господарства.

{Частина третя статті 186^{-1} в редакції Закону № 365-VII від 02.07.2013}

4. Розробник подає на погодження до органу, визначеного в частині першій цієї статті, за місцем розташування земельної ділянки оригінал проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, а до органів, зазначених у частинах другій і третій цієї статті, - завірені ним копії проекту, а щодо земельної ділянки зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, розробник подає оригінал проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки на погодження до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, а до органів, зазначених у частині третій цієї статті, - завірені ним копії проекту.

{Частина четверта статті 186[-1] в редакції Закону № 365-VII від 02.07.2013; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1472-VIII від 14.07.2016}

5. Органи, зазначені в частинах першій - третій цієї статті, зобов'язані протягом десяти робочих днів з дня одержання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або копії такого проекту безоплатно надати або надіслати рекомендованим листом з повідомленням розробнику свої висновки про його погодження або про відмову в такому погодженні з обов'язковим посиланням на закони та прийняті відповідно до них нормативно-правові акти, що регулюють відносини у відповідній сфері.

{Частина п'ята статті 186[-1] в редакції Закону № 365-VII від 02.07.2013}

6. Підставою для відмови у погодженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки може бути лише невідповідність його положень вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, документації із землеустрою або містобудівній документації.

У разі якщо проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки підлягає обов'язковій державній експертизі землевпорядної документації, погоджений проект подається замовником або розробником до центрального органу виконавчої влади, що здійснює реалізацію державної політики у сфері земельних відносин, або його територіального органу для здійснення такої експертизи.

7. Органам, зазначеним у частинах першій - третій цієї статті, при погодженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки забороняється вимагати:

додаткові матеріали та документи, не включені до проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки відповідно до статті 50 Закону України "Про землеустрій";

надання погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки будь-якими іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями;

проведення будь-яких обстежень, експертиз та робіт.

Кожен орган здійснює розгляд та погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки самостійно та незалежно від погодження проекту іншими органами, зазначеними у частинах першій - третій цієї статті, у визначений законом строк.

{Статтю 186[-1] доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 365-VII від 02.07.2013}

8. У висновку про відмову погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки органами, зазначеними в частинах першій - третій цієї статті, має бути надано вичерпний перелік недоліків проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та розумний строк для усунення таких недоліків (який за письмовим проханням розробника проекту може бути продовжений).

Органами, зазначеними в частинах першій - третій цієї статті, може бути відмовлено у погодженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки лише у разі, якщо не усунено недоліки, на яких було наголошено у попередньому висновку. Не можна відмовити у погодженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки з інших причин чи вказати інші недоліки.

Повторна відмова не позбавляє права розробника проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки усунути недоліки проекту та подати його на погодження.

{Статтю 186[-1] доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 180-VIII від 11.02.2015}

{Закон доповнено статтею 186[-1] згідно із Законом № 1702-VI від 05.11.2009; в редакції Закону № 5395-VI від 02.10.2012}

Глава 32. Контроль за використанням та охороною земель

Стаття 187. Завдання контролю за використанням та охороною земель

Контроль за використанням та охороною земель полягає в забезпеченні додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами земельного законодавства України.

Стаття 188. Державний контроль за використанням та охороною земель

1. Державний контроль за використанням та охороною земель здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, а за додержанням вимог законодавства про охорону земель - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

{Частина перша статті 188 в редакції Законів № 4444-VI від 23.02.2012, № 5462-VI від 16.10.2012}

2. Порядок здійснення державного контролю за використанням та охороною земель встановлюється законом.

Стаття 189. Самоврядний контроль за використанням та охороною земель

Самоврядний контроль за використанням та охороною земель здійснюється сільськими, селищними, міськими, районними та обласними радами.

Стаття 190. Громадський контроль за використанням та охороною земель

Громадський контроль за використанням та охороною земель здійснюється громадськими інспекторами, які призначаються відповідними органами місцевого самоврядування, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, і діють на підставі положення, затвердженого центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, охорони навколишнього природного середовища.

{Текст статті 190 в редакції Закону № 5462-VI від 16.10.2012}

Глава 33. Моніторинг земель

Стаття 191. Призначення моніторингу земель

1. Моніторинг земель - це система спостереження за станом земель з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів.

2. У системі моніторингу земель проводиться збирання, оброблення, передавання, збереження та аналіз інформації про стан земель, прогнозування їх змін і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам стану земель та дотримання вимог екологічної безпеки.

3. Моніторинг земель є складовою частиною державної системи моніторингу довкілля.

4. Залежно від цілей, спостережень і охоплення територій моніторинг земель може бути національним, регіональним і локальним.

5. Ведення моніторингу земель здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина п'ята статті 191 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

6. Порядок проведення моніторингу земель встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 192. Завдання моніторингу земель

Основними завданнями моніторингу земель є прогноз еколого-економічних наслідків деградації земельних ділянок з метою запобігання або усунення дії негативних процесів.

Глава 34. Державний земельний кадастр

Стаття 193. Визначення державного земельного кадастру

1. Державний земельний кадастр - єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах кордонів України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами.

{Частина перша статті 193 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

2. Державний земельний кадастр є основою для ведення кадастрів інших природних ресурсів.

Стаття 194. Призначення державного земельного кадастру

Призначенням державного земельного кадастру є забезпечення необхідною інформацією органів державної влади та органів місцевого самоврядування, заінтересованих підприємств, установ і організацій, а також громадян з метою регулювання земельних відносин, раціонального використання та охорони земель, визначення розміру плати за землю і цінності земель у складі природних ресурсів, контролю за використанням і охороною земель, економічного та екологічного обґрунтування бізнес-планів та проектів землеустрою.

Стаття 195. Завдання ведення державного земельного кадастру

Основними завданнями ведення державного земельного кадастру є:

а) забезпечення повноти відомостей про всі земельні ділянки;

б) застосування єдиної системи просторових координат та системи ідентифікації земельних ділянок;

в) запровадження єдиної системи земельно-кадастрової інформації та її достовірності.

Стаття 196. Склад відомостей Державного земельного кадастру

Склад відомостей Державного земельного кадастру визначається законом.

{Стаття 196 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 197. Кадастрове зонування

Кадастровим зонуванням є встановлення меж кадастрових зон і кварталів.

{Стаття 197 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 198. Кадастрові зйомки

1. Кадастрові зйомки - це комплекс робіт, виконуваних для визначення та відновлення меж земельних ділянок.

2. Кадастрова зйомка включає:

а) геодезичне встановлення меж земельної ділянки;

б) погодження меж земельної ділянки з суміжними власниками та землекористувачами;

в) відновлення меж земельної ділянки на місцевості;

г) встановлення меж частин земельної ділянки, які містять обтяження та обмеження щодо використання землі;

ґ) виготовлення кадастрового плану.

Стаття 199. Бонітування ґрунтів

1. Бонітування ґрунтів - це порівняльна оцінка якості ґрунтів за їх основними природними властивостями, які мають сталий характер та суттєво впливають на

врожайність сільськогосподарських культур, вирощуваних у конкретних природно-кліматичних умовах.

2. Бонітування ґрунтів проводиться за 100-бальною шкалою. Вищим балом оцінюються ґрунти з кращими властивостями, які мають найбільшу природну продуктивність.

Стаття 200. Економічна оцінка земель

1. Економічна оцінка земель - це оцінка землі як природного ресурсу і засобу виробництва в сільському і лісовому господарстві та як просторового базису в суспільному виробництві за показниками, що характеризують продуктивність земель, ефективність їх використання та дохідність з одиниці площі.

2. Економічна оцінка земель різного призначення проводиться для порівняльного аналізу ефективності їх використання. Дані економічної оцінки земель є основою грошової оцінки земельної ділянки різного цільового призначення.

3. Економічна оцінка земель визначається в умовних кадастрових гектарах або у грошовому виразі.

Стаття 201. Грошова оцінка земельних ділянок

1. Грошова оцінка земельних ділянок визначається на рентній основі.

2. Залежно від призначення та порядку проведення грошова оцінка земельних ділянок може бути нормативною і експертною.

3. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок використовується для визначення розміру земельного податку, втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель тощо.

4. Експертна грошова оцінка використовується при здійсненні цивільно-правових угод щодо земельних ділянок.

5. Грошова оцінка земельних ділянок проводиться за методикою, яка затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 202. Державна реєстрація земельних ділянок

1. Державна реєстрація земельних ділянок здійснюється у Державному земельному кадастрі в порядку, встановленому Законом.

{Стаття 202 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 203. Облік кількості та якості земель

1. Облік кількості земель - відображення у відомостях і документах даних, які характеризують кожну земельну ділянку, а також землі за площею та складом земельних угідь, розподіл земель за власниками, землекористувачами.

2. Облік якості земель - відображення у відомостях і документах даних, які характеризують земельні угіддя за природними і набутими властивостями, що впливають на їх продуктивність та економічну цінність, а також за ступенем техногенного забруднення ґрунтів.

{Стаття 203 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Стаття 204. Ведення Державного земельного кадастру

Ведення Державного земельного кадастру здійснюється відповідно до закону.

{Стаття 204 в редакції Закону № 3613-VI від 07.07.2011}

Глава 35. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель

Стаття 205. Зміст економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель

1. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель включає:

а) надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання і охорони земель;

б) виділення коштів державного або місцевого бюджету громадянам та юридичним особам для відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини;

в) звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану згідно з державними та регіональними програмами;

г) компенсацію з бюджетних коштів зниження доходу власників землі та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації деградованих та малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини.

Стаття 206. Плата за землю

1. Використання землі в Україні є платним. Об'єктом плати за землю є земельна ділянка.

2. Плата за землю справляється відповідно до закону.

Глава 36. Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва

Стаття 207. Умови відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва

1. Втрати сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва включають втрати сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників, а також втрати, завдані обмеженням у землекористуванні та погіршенням якості земель.

2. Відшкодуванню підлягають втрати сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, перелогів, сінокосів, пасовищ), лісових земель та чагарників як основного засобу виробництва в сільському і лісовому господарстві внаслідок вилучення (викупу) їх для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом, а також внаслідок використання для будівництва, розміщення і експлуатації об’єктів нафтогазовидобування та облаштування родовища.

{Частина друга статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

3. Відшкодуванню підлягають також втрати, завдані обмеженням прав власників землі і землекористувачів, у тому числі орендарів, або погіршенням якості угідь внаслідок негативного впливу, спричиненого діяльністю громадян, юридичних осіб, органів місцевого самоврядування або держави, а також у зв'язку з виключенням сільськогосподарських угідь, лісових земель і чагарників із господарського обігу внаслідок встановлення охоронних, санітарних та інших захисних зон.

4. Втрати сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва компенсуються незалежно від відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.

5. Втрати сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва визначаються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 208. Звільнення від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва

1. Від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва звільняються громадяни та юридичні особи у разі використання земельних ділянок для будівництва шкіл, дошкільних закладів, державних об'єктів охорони здоров'я, культури, фізкультури та спорту, соціального забезпечення, державних об'єктів дорожнього будівництва, культових споруд релігійних організацій, кладовищ, меліоративних систем, протиерозійних, протизсувних і протиселевих споруд, під будівництво і обслуговування жилих будинків і господарських будівель, для розміщення

внутрігосподарських об'єктів сільськогосподарських, рибогосподарських і лісогосподарських підприємств, організацій та установ, для розміщення інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, видобування торфу за умови повернення земельних ділянок у стані, придатному для попереднього використання, під об'єкти і території природно-заповідного фонду, під будівництво і обслуговування об'єктів енергетики, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, для залісення деградованих та малопродуктивних земель на підставі документації із землеустрою, а також всеукраїнські громадські організації осіб з інвалідністю України, їх підприємства (об'єднання), установи та організації, що фінансуються з Державного бюджету України, у разі використання земельних ділянок для будівництва реабілітаційних установ для осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю, об'єктів фізкультури, спорту та соціального забезпечення для осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю.

{Частина перша статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1561-VI від 25.06.2009, № 2471-VI від 08.07.2010, № 2480-VI від 09.07.2010, № 2581-VIII від 02.10.2018}

2. Здійснення внутрігосподарського будівництва сільськогосподарськими або лісогосподарськими підприємствами, організаціями, установами, а також громадянами провадиться без відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

Стаття 209. Використання коштів, які надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва

1. Втрати сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, зумовлені вилученням сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників, підлягають відшкодуванню і зараховуються до відповідних бюджетів у порядку, визначеному Бюджетним кодексом України.

2. Кошти, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, використовуються на освоєння земель для сільськогосподарських і лісогосподарських потреб, поліпшення відповідних угідь, охорону земель відповідно до розроблених програм та проектів землеустрою, а також на проведення інвентаризації земель, проведення нормативної грошової оцінки землі. Використання цих коштів на інші цілі не допускається.

{Частина друга статті 209 в редакції Закону № 2182-VI від 13.05.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5245-VI від 06.09.2012}

{Текст статті 209 в редакції Закону № 2154-VI від 27.04.2010 - зміни застосовуються у 2010 році - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 22-рп/2010 від 30.11.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2182-VI від 13.05.2010; текст статті 209 в редакції Закону № 2457-VI від 08.07.2010}

{Додатково див. Закон № 2905-III від 20.12.2001}

РОЗДІЛ VIII. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Глава 37. Відповідальність за порушення земельного законодавства

Стаття 210. Недійсність угод щодо земельних ділянок

Угоди, укладені із порушенням встановленого законом порядку купівлі-продажу, ренти, дарування, застави, обміну земельних ділянок, визнаються недійсними за рішенням суду.

{Стаття 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.2007}

Стаття 211. Відповідальність за порушення земельного законодавства

1. Громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законодавства за такі порушення:

а) укладення угод з порушенням земельного законодавства;

б) самовільне зайняття земельних ділянок;

в) псування сільськогосподарських угідь та інших земель, їх забруднення хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами;

г) розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель;

ґ) невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням;

д) порушення строків повернення тимчасово займаних земель або невиконання обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням;

е) знищення межових знаків;

є) приховування від обліку і реєстрації та перекручення даних про стан земель, розміри та кількість земельних ділянок;

ж) непроведення рекультивації порушених земель;

з) знищення або пошкодження протиерозійних і гідротехнічних споруд, захисних насаджень;

и) невиконання умов знімання, збереження і нанесення родючого шару ґрунту;

і) відхилення від затверджених в установленому порядку проектів землеустрою; використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва без затверджених у випадках, визначених законом, проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь;

{Пункт "і" частини першої статті 211 в редакції Закону № 1443-VI від 04.06.2009}

ї) ухилення від державної реєстрації земельних ділянок та подання недостовірної інформації щодо них;

й) порушення строків розгляду заяв щодо відведення земельних ділянок;

к) порушення строку видачі державного акта на право власності на земельну ділянку.

{Частину першу статті 211 доповнено пунктом "к" згідно із Законом № 3521-VI від 16.06.2011}

2. Законом може бути встановлено відповідальність і за інші порушення земельного законодавства.

Стаття 212. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок

1. Самовільно зайняті земельні ділянки підлягають поверненню власникам землі або землекористувачам без відшкодування затрат, понесених за час незаконного користування ними.

2. Приведення земельних ділянок у придатний для використання стан, включаючи знесення будинків, будівель і споруд, здійснюється за рахунок громадян або юридичних осіб, які самовільно зайняли земельні ділянки.

3. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок провадиться за рішенням суду.

РОЗДІЛ IX. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня 2002 року.

2. Визнати таким, що втратив чинність, Земельний кодекс України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 10, ст. 98; Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 25, ст. 354; 1993 р., № 10, ст. 79, № 26, ст. 276; 1999 р., № 18, ст. 138; 2000 р., № 39, ст. 333).

3. Закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Кодексом, діють у частині, що не суперечить цьому Кодексу.

4. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк після опублікування цього Кодексу:

а) підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України та Президенту України пропозиції про внесення змін до законодавчих актів, що випливають із цього Кодексу;

б) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

в) розробити нормативно-правові акти, передбачені цим Кодексом, у тому числі проекти законів про землеустрій, про державний земельний кадастр, про оцінку земель, про охорону земель, про розмежування земель права державної та комунальної власності, про визначення правових засад вилучення земель права приватної власності тощо;

{Підпункт "в" пункту 4 розділу IX із змінами, внесеними згідно із Законами № 5494-VI від 20.11.2012, № 1507-VII від 17.06.2014}

г) забезпечити прийняття центральними органами виконавчої влади України нормативно-правових актів, передбачених цим Кодексом, а також перегляд і скасування нормативно-правових актів, що суперечать цьому Кодексу;

ґ) вжити заходів щодо забезпечення потреб вчителів, лікарів, інших працівників соціальної сфери, що проживають у сільській місцевості, а також громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та евакуйовані із зони відчуження, переселені із зони безумовного (обов'язкового) або зони гарантованого добровільного відселення, які проживають у сільській місцевості, у земельних ділянках для ведення особистого селянського господарства і садівництва у межах норм безплатної приватизації, а також для городництва і сінокосіння за рахунок земель запасу та резервного фонду;

д) вирішити питання в установленому порядку про введення посад інженерів-землевпорядників у штати сільських, селищних рад та організацію державних відділів (управлінь) земельних ресурсів у міських радах;

е) визначити потреби наукових установ та навчальних закладів у земельних ділянках для проведення наукових досліджень, вирощування елітного насіннєвого матеріалу, потреб племінного поголів'я худоби у кормах, здійснення навчального процесу і вирішити питання щодо земель наукових установ та навчальних закладів, які можуть бути передані для іншого використання;

є) розробити та затвердити методику експертної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.

5. Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим привести свої нормативно-правові акти у відповідність з цим Кодексом.

{Пункт 6 розділу IX виключено на підставі Закону № 1507-VII від 17.06.2014}

РОЗДІЛ X. ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Рішення про надання в користування земельних ділянок, а також про вилучення (викуп) земель, прийняті відповідними органами, але не виконані на момент введення у дію цього Кодексу, підлягають виконанню відповідно до вимог цього Кодексу.

Установити, що рішення про передачу громадянам України безоплатно у приватну власність земельних ділянок, прийняті органами місцевого самоврядування відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 року "Про приватизацію земельних ділянок", є підставою для реєстрації права власності на земельні ділянки цих громадян або їх спадкоємців відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень". Державна реєстрація таких земельних ділянок здійснюється на підставі технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості).

{Пункт 1 розділу X доповнено абзацом другим згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008; в редакції Закону № 497-VIII від 02.06.2015}

У разі прийняття відповідними органами рішення про погодження місця розташування об'єкта або про надання дозволу на розроблення проекту відведення земельної ділянки до 1 січня 2008 року передача в оренду таких земельних ділянок із земель державної та комунальної власності здійснюється без проведення земельних торгів (аукціонів).

{Пункт 1 розділу X доповнено абзацом третім згідно із Законом № 509-VI від 16.09.2008 - діє протягом двох років з дня набрання чинності, див. п.2 розділу II Закону № 509-VI від 16.09.2008 (із змінами, внесеними згідно із Законом № 2367-VI від 29.06.2010)}

Надання в оренду земельних ділянок інвесторам на виконання інвестиційних договорів, укладених до 1 січня 2008 року, згідно з рішеннями органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, умовою яких було надання цими органами інвесторам таких земельних ділянок, здійснюється без проведення аукціонів.

{Пункт 1 розділу X доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 1702-VI від 05.11.2009}

Внесення до Державного земельного кадастру відомостей про земельні ділянки, місце розташування яких визначено за проектами землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв), які розроблені до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення складу, змісту та порядку погодження документації із землеустрою", відомості про які не внесені до Державного земельного кадастру, здійснюється за технічною документацією із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості).

{Пункт 1 розділу X доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 497-VIII від 02.06.2015}

2. Клопотання і заяви щодо відведення земельних ділянок, не вирішені на момент введення в дію цього Кодексу, реалізуються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції у порядку та з додержанням вимог цього Кодексу.

3. У випадках, коли земельні ділянки надані в оренду до введення в дію цього Кодексу органами, повноваження яких з надання земельних ділянок з прийняттям цього Кодексу змінені, продовження строку оренди зазначених земельних ділянок здійснюється органами, що мають право надання вказаних земель за цим Кодексом.

4. Матеріали погодження питань, пов'язаних з вилученням (викупом) земель, щодо яких на момент введення в дію цього Кодексу не прийнято відповідних рішень, підлягають розгляду відповідно до цього Кодексу.

5. Право на проведення розвідувальних робіт на земельних ділянках за дозволами, одержаними до введення в дію цього Кодексу, зберігається до закінчення строку, обумовленого дозволами.

{Положення пункту 6 розділу X втрачають чинність, як такі, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) в частині зобов'язання переоформити право постійного користування земельною ділянкою на право власності або право оренди без відповідного законодавчого, організаційного та фінансового забезпечення на підставі Рішення Конституційного Суду № 5-рп/2005 від 22.09.2005}

{Положення пункту 6 розділу X втрачають чинність, як такі, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) в частині зобов'язання переоформити право постійного користування земельною ділянкою на право власності або право оренди без відповідного законодавчого, організаційного та фінансового забезпечення на підставі Рішення Конституційного Суду № 5-рп/2005 від 22.09.2005}

6. Громадяни та юридичні особи, які мають у постійному користуванні земельні ділянки, але за цим Кодексом не можуть мати їх на такому праві, повинні до 1 січня 2008 року переоформити у встановленому порядку право власності або право оренди на них.

{Абзац перший пункту 6 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-IV від 06.10.2004}

При переоформленні права постійного користування земельними ділянками, наданими для ведення селянських (фермерських) господарств, у довгострокову оренду строк оренди визначається селянським (фермерським) господарством відповідно до закону. При цьому розмір орендної плати за земельні ділянки не повинен перевищувати розміру земельного податку.

7. Громадяни та юридичні особи, що одержали у власність, у тимчасове користування, в тому числі на умовах оренди, земельні ділянки у розмірах, що були передбачені раніше діючим законодавством, зберігають права на ці ділянки.

8. Сільськогосподарські підприємства, які до введення у дію цього Кодексу уклали з власниками земельних часток (паїв) договори оренди, можуть, за бажанням власників цих часток (паїв), замовити землевпорядній організації виконання землевпорядних робіт, необхідних для виділення земельних часток (паїв) у натурі (на місцевості), видачі їх власникам державних актів на право власності на землю та оплатити виконання таких робіт. Сільськогосподарське підприємство має переважне право на оренду земельних ділянок у таких громадян на строк, що був обумовлений у договорі оренди земельної частки (паю), або, за погодженням сторін, на інший строк.

Члени колективних сільськогосподарських підприємств, сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських акціонерних товариств та працівники державних і комунальних закладів освіти, культури та охорони здоров'я, розташованих на території відповідної ради, а також пенсіонери з їх числа, які на час набрання чинності цим Кодексом не приватизували земельні ділянки шляхом оформлення права на земельну частку (пай), мають право на їх приватизацію в порядку, встановленому статтями 25 та 118 цього Кодексу. В сільськогосподарських акціонерних товариствах право на земельну частку (пай) мають лише їх члени, які працюють у товаристві, а також пенсіонери з їх числа.

{Пункт 8 розділу X доповнено абзацом згідно із Законом № 675-IV від 03.04.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1694-IV від 20.04.2004}

При обчисленні розміру земельної частки (паю) враховуються сільськогосподарські угіддя, які були передані в оренду із земель державної чи комунальної власності або які на час набрання чинності Земельним кодексом України належали цим підприємствам на праві колективної власності чи перебували у постійному користуванні, за винятком земель, що не підлягають приватизації або залишаються у державній чи комунальній власності відповідно до цього Кодексу.

{Пункт 8 розділу X доповнено абзацом згідно із Законом № 675-IV від 03.04.2003}

9. Громадяни - власники земельних часток (паїв) можуть виділяти земельні ділянки в натурі (на місцевості) єдиним масивом.

{Пункт 10 розділу X виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

{Пункт 11 розділу X виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

{Пункт 12 розділу X виключено на підставі Закону № 5245-VI від 06.09.2012}

13. На період до 1 січня 2015 року громадяни і юридичні особи можуть набувати право власності на землі сільськогосподарського призначення загальною площею до 100 гектарів. Ця площа може бути збільшена у разі успадкування земельних ділянок за законом.

{Пункт 13 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-IV від 06.10.2004}

14. До набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2020 року, забороняється внесення права на земельну частку (пай) до статутних капіталів господарських товариств.

{Пункт 14 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-IV від 06.10.2004; в редакції Закону № 490-V від 19.12.2006; із змінами, внесеними згідно із

Законом № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1783-VI від 19.01.2010; в редакції Законів № 4174-VI від 20.12.2011, № 5494-VI від 20.11.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VIII від 10.11.2015, № 1669-VIII від 06.10.2016, № 2236-VIII від 07.12.2017, № 2666-VII від 20.12.2018}

15. До набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2020 року, не допускається:

{Абзац перший пункту 15 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1783-VI від 19.01.2010; в редакції Законів № 4174-VI від 20.12.2011, № 5494-VI від 20.11.2012, № 2666-VII від 20.12.2018}

а) купівля-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, земель, що перейшли до комунальної власності відповідно до пункту 21цього розділу або передані до комунальної власності відповідно до статті 14^{-1} Закону України "Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)", крім вилучення (викупу) їх для суспільних потреб;

{Підпункт "а" пункту 15 в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

б) купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельних часток (паїв), крім передачі їх у спадщину, обміну (міни) відповідно до частини другої статті 37^{-1} цього Кодексу земельної ділянки на іншу земельну ділянку з однаковою нормативною грошовою оцінкою або різниця між нормативними грошовими оцінками яких становить не більше 10 відсотків та вилучення (викупу) земельних ділянок для суспільних потреб, а також крім зміни цільового призначення (використання) земельних ділянок з метою їх надання інвесторам - учасникам угод про розподіл продукції для здійснення діяльності за такими угодами.

{Абзац перший підпункту "б" пункту 15 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 5406-VI від 02.10.2012}

Купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок та земельних часток (паїв), визначених підпунктами "а" та "б" цього пункту, запроваджується за умови набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2020 року, в порядку, визначеному цим Законом.

{Абзац другий підпункту "б" пункту 15 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; в редакції Закону № 309-VI від 03.06.2008; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1783-VI від 19.01.2010, № 4174-VI від 20.12.2011, № 5494-VI від 20.11.2012}

{Підпункт "б" пункту 15 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

Угоди (у тому числі довіреності), укладені під час дії заборони на купівлю-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок та земельних часток (паїв), визначених підпунктами "а" та "б" цього пункту, в частині їх купівлі-продажу та іншим способом відчуження, а так само в частині передачі прав на відчуження цих земельних ділянок та земельних часток (паїв) на майбутнє є недійсними з моменту їх укладення (посвідчення).

{Пункт 15 розділу X із змінами, внесеними згідно із Законами № 2059-IV від 06.10.2004, № 3415-IV від 09.02.2006; в редакції Закону № 490-V від 19.12.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами № 767-VIII від 10.11.2015, № 1669-VIII від 06.10.2016, № 2236-VIII від 07.12.2017, № 2666-VII від 20.12.2018}

16. Громадянам - власникам земельних часток (паїв) за їх бажанням виділяються в натурі (на місцевості) земельні ділянки з видачею державних актів на право власності на землю.

17. Сертифікати на право на земельну частку (пай), отримані громадянами, вважаються правовстановлюючими документами при реалізації ними права вимоги на відведення земельної частки (паю) в натурі (на місцевості) відповідно до законодавства.

Сертифікати на право на земельну частку (пай) є дійсними до виділення власникам земельних часток (паїв) у натурі (на місцевості) земельних ділянок та видачі їм державних актів на право власності на землю.

18. На період до 1 січня 2015 року вимоги частини четвертої статті 22 цього Кодексу поширюються лише на тих власників та користувачів, які використовують земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва загальною площею більш як 100 гектарів.

{Розділ X доповнено пунктом 18 згідно із Законом № 1443-VI від 04.06.2009}

19. Авансові внески, які сплачують покупці земельних ділянок, зараховуються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, на відповідні бюджетні рахунки, на яких обліковуються кошти, тимчасово віднесені на доходи відповідних бюджетів. Порядок зарахування та використання коштів авансового внеску встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Розділ X доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

20. Установити, що у разі, якщо до 1 січня 2013 року була розроблена технічна документація із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право на земельну ділянку, на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про надання або передачу земельної ділянки у власність або надання в користування, у тому числі на умовах оренди, формування земельної ділянки як об'єкта цивільних прав, крім випадків, визначених статтею 79^{-1} цього Кодексу, здійснюється за такою технічною документацією.

{Розділ X доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 418-VIII від 14.05.2015}

21. Установити, що з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні" землі колективних сільськогосподарських підприємств, що припинені (крім земельних ділянок, які на день набрання чинності зазначеним Законом перебували у приватній власності), вважаються власністю територіальних громад, на території яких вони розташовані. Зазначений Закон є підставою для державної реєстрації права комунальної власності на земельні ділянки, сформовані за рахунок земель, які в силу зазначеного Закону переходять до комунальної власності.

{Розділ X доповнено пунктом 21 згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

Президент України Л. КУЧМА
м. Київ
25 жовтня 2001 року
№ 2768-III

КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО НАДРА
(станом на 1.01.2019)

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 36, ст. 340)

{Вводиться в дію Постановою ВР № 133/94-ВР від 27.07.94, ВВР, 1994, № 36, ст.341}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2120-III від 07.12.2000, ВВР, 2001, № 2-3, ст.10
№ 2665-III від 12.07.2001, ВВР, 2001, № 50, ст.262
№ 2905-III від 20.12.2001, ВВР, 2002, № 12-13, ст.92
№ 380-IV від 26.12.2002, ВВР, 2003, № 10-11, ст.86
№ 762-IV від 15.05.2003, ВВР, 2003, № 30, ст.247
№ 1025-IV від 09.07.2003, ВВР, 2004, № 5, ст. 22
№ 1344-IV від 27.11.2003, ВВР, 2004, № 17-18, ст.250
№ 1578-IV від 04.03.2004, ВВР, 2004, № 23, ст.324
№ 2285-IV від 23.12.2004, ВВР, 2005, № 7-8, ст.162
№ 2505-IV від 25.03.2005, ВВР, 2005, № 17, № 18-19, ст.267
№ 3235-IV від 20.12.2005, ВВР, 2006, № 9, № 10-11, ст.96
№ 3370-IV від 19.01.2006, ВВР, 2006, № 22, ст.184
№ 398-V від 30.11.2006, ВВР, 2007, № 3, ст.31
№ 489-V від 19.12.2006, ВВР, 2007, № 7-8, ст.66
№ 107-VI від 28.12.2007, ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78
№ 309-VI від 03.06.2008, ВВР, 2008, № 27-28, ст.253
№ 1392-VI від 21.05.2009, ВВР, 2009, № 40, ст.578
№ 2154-VI від 27.04.2010, ВВР, 2010, № 22-23, № 24-25, ст.263
№ 2457-VI від 08.07.2010, ВВР, 2010, № 48, ст.564
№ 2562-VI від 23.09.2010, ВВР, 2011, № 6, ст.47}
{Додатково див. Рішення Конституційного Суду № 22-рп/2010 від 30.11.2010}
{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2756-VI від 02.12.2010, ВВР, 2011, № 23, ст.160
№ 2774-VI від 03.12.2010, ВВР, 2011, № 22, ст.151
№ 2849-VI від 22.12.2010, ВВР, 2011, № 27, ст.232
№ 2856-VI від 23.12.2010, ВВР, 2011, № 29, ст.272
№ 3530-VI від 16.06.2011, ВВР, 2012, № 2-3, ст.3
№ 3687-VI від 08.07.2011, ВВР, 2012, № 18, ст.157
№ 3959-VI від 21.10.2011, ВВР, 2012, № 23, ст.230
№ 4650-VI від 12.04.2012, ВВР, 2013, № 8, ст.66
№ 5406-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 41, ст.551
№ 5456-VI від 16.10.2012, ВВР, 2013, № 46, ст.640 - зміни набирають чинності з 18.11.2012, крім положень, які стосуються передачі повноважень від територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, обласним, Київській, Севастопольській міським державним адміністраціям, органам виконавчої влади Автономної Республіки Крим, які набирають чинності з 18.05.2013 - див. пункт 1розділу II Закону № 5456-VI від 16.10.2012;
№ 1193-VII від 09.04.2014, ВВР, 2014, № 23, ст.873
№ 71-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 7-8, № 9, ст.55
№ 521-VIII від 16.06.2015, ВВР, 2015, № 32, ст.307
№ 867-VIII від 08.12.2015, ВВР, 2016, № 4, ст.40
№ 2059-VIII від 23.05.2017, ВВР, 2017, № 29, ст.315

№ 2314-VIII від 01.03.2018, ВВР, 2018, № 15, ст.121
№ 2320-VIII від 13.03.2018, ВВР, 2018, № 16, ст.136}

{У тексті Кодексу слова "Державний комітет України по геології і використанню надр" в усіх відмінках замінено словами "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр" у відповідному відмінку № 1578-IV від 04.03.2004}

{У тексті Кодексу слово "(ліцензія)" в усіх відмінках і числах виключено згідно із Законом № 3370-IV від 19.01.2006}

{У тексті Кодексу слова "Верховна Рада Республіки Крим" в усіх відмінках замінити словами "Верховна Рада Автономної Республіки Крим" у відповідному відмінку згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011}

{У тексті Кодексу: слова "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр" у відповідному відмінку; слова "Державний комітет України по нагляду за охороною праці" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці" у відповідному відмінку; слова "Ради народних депутатів" в усіх відмінках замінено словом "ради" у відповідному відмінку; слова "органи державної виконавчої влади", "спеціально уповноважені органи державної виконавчої влади" в усіх відмінках замінено словами "органи виконавчої влади" у відповідному відмінку; слова "органи виконавчої влади на місцях" в усіх відмінках замінено словами "місцеві органи виконавчої влади" у відповідному відмінку; слова "іноземні юридичні особи та громадяни", "іноземні юридичні особи і громадяни" в усіх відмінках замінено словами "іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи" у відповідному відмінку згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. Основні положення

Стаття 1. Поняття про надра

Надра - це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння.

Стаття 2. Завдання Кодексу України про надра

Завданням Кодексу України про надра є регулювання гірничих відносин з метою забезпечення раціонального, комплексного використання надр для задоволення потреб у мінеральній сировині та інших потреб суспільного виробництва, охорони надр, гарантування при користуванні надрами безпеки людей, майна та навколишнього природного середовища, а також охорона прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій та громадян.

Стаття 3. Законодавство про надра

Гірничі відносини в Україні регулюються Конституцією України, Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", цим Кодексом та іншими актами законодавства України, що видаються відповідно до них.

Особливості користування надрами під час виконання угоди про розподіл продукції, у тому числі пов'язані з наданням, передачею, обмеженням, тимчасовою забороною (зупиненням) та припиненням права користування надрами, а також з правовим оформленням таких відносин, регулюються Законом України "Про угоди про розподіл продукції".

{Статтю 3 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Земельні, лісові та водні відносини регулюються відповідним законодавством України.

Стаття 3[-1]. Особливості застосування норм цього Кодексу

Якщо законами про користування нафтогазоносними надрами, зокрема Законом України"Про нафту і газ", Законом України "Про газ (метан) вугільних родовищ" та Законом України"Про угоди про розподіл продукції", встановлені інші норми, ніж ті, що передбачені у цьому Кодексі, то застосовуються норми цих законів.

{Закон доповнено статтею 3[-1] згідно із Законом № 1578-IV від 04.03.2004; текст статті в редакції Законів № 1392-VI від 21.05.2009, № 2562-VI від 23.09.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

Стаття 4. Власність на надра

Надра є виключною власністю Українського народу і надаються тільки у користування. Угоди або дії, які в прямій або прихованій формі порушують право власності Українського народу на надра, є недійсними. Український народ здійснює право власності на надра через Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим і місцеві ради.

{Частина перша статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Окремі повноваження щодо розпорядження надрами законодавством України можуть надаватися відповідним органам виконавчої влади.

Стаття 5. Державний фонд надр та державний фонд родовищ корисних копалин

Державний фонд надр включає як ділянки надр, що використовуються, так і ділянки надр, не залучені до використання, в тому числі континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони.

Родовища корисних копалин - це нагромадження мінеральних речовин в надрах, на поверхні землі, в джерелах вод та газів, на дні водоймищ, які за кількістю, якістю та умовами залягання є придатними для промислового використання.

Техногенні родовища корисних копалин - це місця, де накопичилися відходи видобутку, збагачення та переробки мінеральної сировини, запаси яких оцінені і мають промислове значення. Такі родовища можуть виникнути також внаслідок втрат при зберіганні, транспортуванні та використанні продуктів переробки мінеральної сировини.

Усі родовища корисних копалин, у тому числі техногенні, з запасами, оціненими як промислові, становлять Державний фонд родовищ корисних копалин, а всі попередньо оцінені родовища корисних копалин - резерв цього фонду.

Державний фонд родовищ корисних копалин є частиною державного фонду надр.

Державний фонд родовищ корисних копалин та резерв цього фонду формується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

{Частина шоста статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Державний фонд надр формується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, разом з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

Стаття 6. Види корисних копалин

Корисні копалини за своїм значенням поділяються на корисні копалини загальнодержавного і місцевого значення. Віднесення корисних копалин до корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Стаття 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 7. Компетенція Верховної Ради України у сфері регулювання гірничих відносин

До відання Верховної Ради України у сфері регулювання гірничих відносин належить:

1) законодавче регулювання гірничих відносин;

2) визначення основних напрямів державної політики у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр;

{Пункт 3 статті 7 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 4 статті 7 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 4^{-1} статті 7 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

5) вирішення інших питань у сфері регулювання гірничих відносин відповідно до Конституції України.

{Пункт 5 статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 8. Компетенція Кабінету Міністрів України у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр

До відання Кабінету Міністрів України у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр належить:

1) реалізація державної політики у сфері регулювання гірничих відносин;

2) здійснення державного контролю за геологічним вивченням, використанням та охороною надр, а також за утворенням та використанням техногенних родовищ і переробкою мінеральної сировини;

3) визначення порядку діяльності органів виконавчої влади в галузі використання і охорони надр, координація їх діяльності;

4) забезпечення розробки загальнодержавних та регіональних програм у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр;

5) визначення темпів використання, подальшого розширення та якісного поліпшення мінерально-сировинної бази;

6) визначення порядку використання надр та їх охорони, розробки і затвердження відповідних стандартів, норм і правил;

7) встановлення збору за видачу спеціальних дозволів на користування надрами;

{Пункт 7 статті 8 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

8) створення єдиної системи Державного інформаційного геологічного фонду та визначення порядку розпорядження геологічною інформацією;

9) організація державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин;

10) вирішення питань використання надр для складування і захоронення відходів виробництва та інших шкідливих речовин;

{Пункт 11 статті 8 виключено на підставі Закону № 3959-VI від 21.10.2011}

12) визначення критеріїв щодо визнання запасів корисних копалин незначними;

{Статтю 8 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

13) укладення угод про розподіл продукції;

{Статтю 8 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

{Пункт 14 статті 8 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

15) укладення угод про розподіл продукції щодо використання ділянок надр у виключній (морській) економічній зоні, на континентальному шельфі України;

{Статтю 8 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

15^{-1}) затвердження переліку ділянок надр, що становлять особливу наукову, культурну або природно-заповідну цінність і не можуть надаватися у користування на умовах угод про розподіл продукції;

{Статтю 8 доповнено пунктом 15^{-1} згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

15^{-2}) публікація та поширення інформації про загальнодержавні та місцеві податки і збори та інші платежі, у тому числі контекстної інформації (загального огляду) по видобувних галузях, для збільшення прозорості видобувних галузей у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

{Статтю 8 доповнено пунктом 15^{-2} згідно із Законом № 521-VIII від 16.06.2015}

16) вирішення інших питань у галузі управління і контролю за використанням та охороною надр.

Стаття 9. Компетенція Верховної Ради Автономної Республіки Крим у сфері регулювання гірничих відносин

До компетенції Верховної Ради Автономної Республіки Крим у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законодавчими актами, належить:

1) розподіл між відповідними місцевими бюджетами плати за користування надрами;

{Пункт 2 статті 9 виключено на підставі Закону № 3959-VI від 21.10.2011}

3) розроблення, затвердження та виконання місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання та охорони надр;

4) оголошення геологічних об'єктів, що становлять наукову або культурну цінність, об'єктами природно-заповідного фонду місцевого значення;

5) вирішення інших питань у сфері регулювання гірничих відносин, визначених законом.

{Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010; в редакції Закону № 3530-VI від 16.06.2011}

Стаття 9^{-1}. Компетенція обласних, Київської та Севастопольської міських рад у сфері регулювання гірничих відносин

До компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських рад у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законодавчими актами, належить:

1) надання надр у користування для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення;

{Пункт 2 статті 9^{-1} виключено на підставі Закону № 3959-VI від 21.10.2011}

3) погодження надання надр у користування з метою геологічного вивчення і розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, а також для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;

4) розподіл між відповідними місцевими бюджетами плати за користування надрами;

5) розроблення, затвердження та виконання місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання і охорони надр;

6) оголошення геологічних об'єктів, що становлять наукову або культурну цінність, об'єктами природно-заповідного фонду місцевого значення;

7) припинення права на користування ділянкою надр у випадках і порядку, передбачених цим Кодексом;

8) здійснення контролю за використанням та охороною надр;

9) вирішення інших питань у сфері регулювання гірничих відносин, визначених законом.

{Кодекс доповнено статтею 9^{-1} згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 9^{-2}. Компетенція Ради міністрів Автономної Республіки Крим у сфері регулювання гірничих відносин

До компетенції Ради міністрів Автономної Республіки Крим у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законодавчими актами, належить:

1) надання надр у користування для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення;

2) погодження надання надр у користування з метою геологічного вивчення, розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, а також для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;

3) розроблення та забезпечення виконання місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання і охорони надр;

4) припинення права користування ділянкою надр у випадках і порядку, передбачених цим Кодексом;

5) здійснення контролю за використанням та охороною надр;

6) вирішення інших питань у сфері регулювання гірничих відносин, визначених законом.

{Кодекс доповнено статтею 9^{-2} згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 10. Компетенція сільських, селищних, міських і районних рад у сфері регулювання гірничих відносин

До відання сільських, селищних, міських та районних рад на їх території у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законодавчими актами, належить:

1) погодження надання надр у користування з метою геологічного вивчення, розробки родовищ корисних копалин місцевого значення;

2) реалізація місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання та охорони надр;

3) обмеження діяльності підприємств, установ, організацій і громадян у випадках і в порядку, передбачених цим Кодексом;

4) здійснення контролю за використанням та охороною надр;

5) вирішення інших питань у сфері регулювання гірничих відносин у межах своєї компетенції.

{Стаття 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 11. Органи, що здійснюють державне управління у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр

Державне управління у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр здійснюють Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, органи влади Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи та органи місцевого самоврядування відповідно до законодавства України.

Органи, що здійснюють державне управління у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр, зобов’язані надавати та публікувати інформацію про стан геологічного вивчення, використання і охорони надр в обсязі, необхідному для забезпечення прозорості у видобувних галузях, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 11 доповнено частиною другою згідно із Законом № 521-VIII від 16.06.2015}

{Стаття 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 12. Участь громадян та їх об'єднань у здійсненні заходів щодо раціонального використання та охорони надр

Громадяни та їх об'єднання мають право на участь у розробленні та здійсненні заходів з питань раціонального використання та охорони надр, які здійснюють органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування.

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011; текст статті 12 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Глава 2. Надання надр у користування

Стаття 13. Користувачі надр

Користувачами надр можуть бути підприємства, установи, організації, громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи.

Користувачами надр на умовах угод про розподіл продукції можуть бути громадяни України, іноземці, особи без громадянства, юридичні особи України або інших держав, об'єднання юридичних осіб, створені в Україні чи за межами України (інвестори), що відповідають вимогам законодавства України. Об'єднання юридичних осіб, що не є юридичною особою, може бути користувачем надр відповідно до угоди про розподіл продукції за умови, що учасники такого об'єднання несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями, передбаченими угодою про розподіл продукції.

{Статтю 13 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Стаття 14. Види користування надрами

Надра надаються у користування для:

геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення;

видобування корисних копалин;

будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод;

створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади та ін.);

виконання робіт (здійснення діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції;

{Статтю 14 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

задоволення інших потреб.

Стаття 15. Строки користування надрами

Надра надаються у постійне або тимчасове користування.

Постійним визнається користування надрами без заздалегідь встановленого строку.

Тимчасове користування надрами може бути короткостроковим (до 5 років) і довгостроковим (до 50 років). У разі необхідності строки тимчасового користування надрами може бути продовжено.

{Частина третя статті 15 в редакції Закону № 2562-VI від 23.09.2010}

Перебіг строку користування надрами починається з дня одержання спеціального дозволу (ліцензії) на користування надрами, якщо в ньому не передбачено інше, а в разі укладення угоди про розподіл продукції - з дня, зазначеного в такій угоді.

{Частина четверта статті 15 в редакції Закону № 2562-VI від 23.09.2010}

Стаття 15^{-1}. Оцінка впливу на довкілля

Якщо користування надрами пов’язане з провадженням діяльності, визначеної Законом України "Про оцінку впливу на довкілля", надання їх у користування здійснюється з урахуванням результатів оцінки впливу на довкілля.

{Кодекс доповнено статтею 15^{-1} згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

Стаття 16. Спеціальні дозволи на користування надрами

{Назва статті 16 в редакції Закону № 3370-IV від 19.01.2006}

{Частину першу статті 16 виключено на підставі Закону № 3370-IV від 19.01.2006}

Спеціальні дозволи на користування надрами надаються переможцям аукціонів, крім випадків, визначених Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, або Радою міністрів Автономної Республіки Крим щодо розробки родовищ корисних копалин місцевого значення на території Автономної Республіки Крим. Порядок проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами та порядок їх надання встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010; в редакції Закону № 2856-VI від 23.12.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011}

{Щодо зупинення дії частини другої статті 16 див. Закони № 1344-IV від 27.11.2003, № 2285-IV від 23.12.2004, № 2505-IV від 25.03.2005, № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007, № 309-VI від 03.06.2008, № 2154-VI від 27.04.2010, № 2774-VI від 03.12.2010}

Надання спеціальних дозволів на користування надрами, крім випадків користування надрами на умовах угод про розподіл продукції, укладених відповідно до Закону України "Про угоди про розподіл продукції", здійснюється після попереднього погодження з відповідною радою питання про надання земельної ділянки для зазначених потреб, крім випадків, коли у наданні земельної ділянки немає потреби.

{Частина третя статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5406-VI від 02.10.2012}

У разі виконання окремих видів робіт, пов'язаних з користуванням надрами, особами, не зазначеними у спеціальному дозволі, відповідальність за виконання умов, передбачених спеціальними дозволами, несе суб'єкт, що отримав спеціальний дозвіл.

Щодо окремих видів користування надрами чи окремих користувачів надр можуть встановлюватись певні обмеження, передбачені законодавством України.

Власник спеціального дозволу на користування надрами не може дарувати, продавати або в інший спосіб відчужувати права, надані йому спеціальним дозволом на користування надрами, іншій юридичній чи фізичній особі, в тому числі передавати їх до статутних капіталів створюваних за його участю суб'єктів господарювання, а також вноситись як вклад у спільну діяльність.

{Частина шоста статті 16 в редакції Закону № 2856-VI від 23.12.2010}

{Щодо зупинення дії частини шостої статті 16 див. Закони № 1344-IV від 27.11.2003, № 2285-IV від 23.12.2004, № 2505-IV від 25.03.2005, № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007, № 309-VI від 03.06.2008, № 2154-VI від 27.04.2010, № 2774-VI від 03.12.2010}

Порядок проведення та умови конкурсу на укладення угод про розподіл продукції визначаються Законом України "Про угоди про розподіл продукції". Спеціальний дозвіл на користування надрами на умовах розподілу продукції видається на підставі укладеної угоди про розподіл продукції і повинен містити усі види користування надрами та інші дані та відомості, передбачені цією угодою. Права користування надрами можуть бути передані третім особам одночасно з передачею прав та обов'язків за угодою про розподіл продукції та з обов'язковим переоформленням спеціального дозволу на користування надрами відповідно до вимог Закону України "Про угоди про розподіл продукції".

{Статтю 16 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Переоформлення спеціальних дозволів на користування надрами, внесення до них змін, видача дублікатів, продовження терміну дії спеціальних дозволів на користування надрами, зупинення їх дії або анулювання, поновлення їх дії у разі зупинення здійснюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр у встановленому законодавством порядку.

{Статтю 16 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Надання спеціальних дозволів на користування надрами суб'єкту господарювання, який отримав цілісний майновий комплекс державного вугледобувного підприємства в оренду чи концесію, здійснюється шляхом переоформлення спеціальних дозволів на користування надрами, виданих вугледобувному підприємству державного сектору економіки, цілісний майновий комплекс якого передано в оренду чи концесію, на ім'я суб'єкта господарювання, який отримав цілісний майновий комплекс такого вугледобувного підприємства в оренду чи концесію, на строк дії такого спеціального дозволу та без проведення конкурсу (аукціону).

{Статтю 16 доповнено частиною згідно із Законом № 3687-VI від 08.07.2011}

Під час оренди чи концесії цілісного майнового комплексу державного вугледобувного підприємства на період отримання орендарем чи концесіонером спеціального дозволу на користування надрами та гірничого відводу орендар чи концесіонер здійснює видобуток вугілля та (або) лігніту (бурого вугілля) на об'єкті, переданому в оренду чи концесію, на підставі чинного спеціального дозволу на користування надрами та гірничого відводу державного вугледобувного підприємства, цілісний майновий комплекс якого передано в оренду чи концесію, але не більше 12 місяців з дня укладення договору оренди чи концесії.

{Статтю 16 доповнено частиною згідно із Законом № 3687-VI від 08.07.2011}

Надання спеціальних дозволів на користування надрами суб'єкту господарювання, який приватизував державне вугледобувне підприємство відповідно до Закону України "Про особливості приватизації вугледобувних підприємств", здійснюється шляхом переоформлення спеціальних дозволів на користування надрами, наданих зазначеному вугледобувному підприємству, на ім'я суб'єкта господарювання, який його приватизував, на строк дії такого спеціального дозволу та без проведення аукціону.

{Статтю 16 доповнено частиною згідно із Законом № 4650-VI від 12.04.2012}

Продовження строку дії спеціальних дозволів на користування надрами, наданих на ділянки, розташовані на тимчасово окупованій території України, здійснюється з урахуванням особливостей, встановлених законом.

{Статтю 16 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 2320-VIII від 13.03.2018}

Стаття 17. Гірничий відвід

Гірничим відводом є частина надр, надана користувачам для промислової розробки родовищ корисних копалин та цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Користування надрами за межами гірничого відводу забороняється.

Гірничі відводи для розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, будівництва і експлуатації підземних споруд та інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, надаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Гірничі відводи для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення надаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами і підлягають реєстрації в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

{Частина третя статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012}

При наданні гірничих відводів вирішуються питання щодо правильності поділу родовищ корисних копалин на окремі гірничі відводи з метою запобігання залишенню поза гірничими відводами менш цінних ділянок родовищ та не придатних для самостійної розробки, дотримання вимог безпеки під час проведення гірничих і підривних робіт при розробці родовищ корисних копалин та при використанні надр для інших цілей, не

пов'язаних з видобуванням корисних копалин, відвернення небезпеки для людей, майна та навколишнього природного середовища.

Порядок надання гірничих відводів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Надання гірничих відводів інвесторам, з якими укладено угоду про розподіл продукції, здійснюється на підставі укладеної угоди про розподіл продукції шляхом оформлення відповідного акта, форма і зміст якого визначаються законодавством України.

{Статтю 17 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Не потребують гірничого відводу користувачі нафтогазоносними надрами, які отримали спеціальний дозвіл на користування такими надрами.

{Статтю 17 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

Стаття 18. Надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами

Надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, провадиться в порядку, встановленому земельним законодавством України.

Земельні ділянки для користування надрами, крім випадків, передбачених статтею 23 цього Кодексу, надаються користувачам надр після одержання ними спеціальних дозволів на користування надрами чи гірничих відводів.

Місцеві ради при наданні земельної ділянки для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення одночасно надають у користування і надра.

Стаття 19. Надання надр у користування

Надра надаються у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр. Право на користування надрами засвідчується актом про надання гірничого відводу.

При укладенні угод про розподіл продукції надра надаються в користування на підставі угоди про розподіл продукції з оформленням спеціального дозволу на користування надрами та акта про надання гірничого відводу.

{Статтю 19 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Користування надрами здійснюється без надання гірничого відводу чи спеціального дозволу у випадках, передбачених цим Кодексом.

Стаття 20. Надання надр для геологічного вивчення

Для геологічного вивчення, в тому числі для дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, надра надаються у користування без надання гірничого відводу після одержання спеціального дозволу на геологічне вивчення надр.

Дослідно-промислова розробка родовищ корисних копалин загальнодержавного значення здійснюється з метою уточнення їх окремих гірничо-геологічних та інших параметрів, вибору раціональних методів видобування мінеральної сировини на підставі проекту цих робіт, погодженого з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці. Видобуті під час дослідно-промислової розробки корисні копалини підлягають реалізації у загальному порядку.

Стаття 21. Надання надр у користування для видобування підземних вод (крім мінеральних) і розробки родовищ торфу

{Назва статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 867-VIII від 08.12.2015}

Надра у користування для видобування підземних вод (крім мінеральних) і розробки родовищ торфу надаються без надання гірничого відводу на підставі спеціальних дозволів, крім випадків, передбачених статтею 23 цього Кодексу, що видаються після попереднього погодження з Радою міністрів Автономної Республіки

Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

{Стаття 21 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 867-VIII від 08.12.2015}

Стаття 22. Надання надр для захоронення відходів виробництва та інших шкідливих речовин, скидання стічних вод

Надання надр для захоронення відходів виробництва та інших шкідливих речовин, скидання стічних вод допускається у виняткових випадках при додержанні норм, правил та вимог, передбачених законодавством України.

Надра для вказаних цілей надаються відповідно до статті 19 цього Кодексу за результатами спеціальних досліджень та на підставі проектів, виконаних на замовлення заінтересованих підприємств, установ і організацій.

Стаття 23. Право землевласників і землекористувачів на видобування корисних копалин місцевого значення, торфу, підземних вод (крім мінеральних) та користування надрами для інших цілей

{Назва статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 867-VIII від 08.12.2015}

Землевласники і землекористувачі в межах наданих їм земельних ділянок мають право без спеціальних дозволів та гірничого відводу видобувати корисні копалини місцевого значення і торф загальною глибиною розробки до двох метрів, а також підземні води (крім мінеральних) для всіх потреб, крім виробництва фасованої питної води, за умови, що обсяг видобування підземних вод із кожного з водозаборів не перевищує 300 кубічних метрів на добу.

{Частина перша статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2849-VI від 22.12.2010; в редакції Закону № 867-VIII від 08.12.2015}

Землевласники і землекористувачі, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, частка сільськогосподарського товаровиробництва яких за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, в межах наданих їм земельних ділянок мають право без спеціальних дозволів та гірничого відводу видобувати підземні води (крім мінеральних) для сільськогосподарських, виробничих, а також власних господарсько-побутових потреб.

{Частина статті 23 в редакції Закону № 867-VIII від 08.12.2015}

Видобування корисних копалин місцевого значення і торфу з застосуванням спеціальних технічних засобів, які можуть призвести до небажаних змін навколишнього природного середовища, погоджується з місцевими радами, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями.

{Частина статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012}

Глава 3. Права та обов’язки користувачів надр

Стаття 24. Права та обов'язки користувачів надр

Користувачі надр мають право:

1) здійснювати на наданій їм ділянці надр геологічне вивчення, комплексну розробку родовищ корисних копалин та інші роботи згідно з умовами спеціального дозволу або угоди про розподіл продукції;

{Пункт 1 частини першої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

2) розпоряджатися видобутими корисними копалинами, якщо інше не передбачено законодавством або умовами спеціального дозволу;

3) здійснювати на умовах спеціального дозволу консервацію наданого в користування родовища корисних копалин або його частини;

4) на першочергове продовження строку тимчасового користування надрами;

5) користуватися додатковими правами, передбаченими угодою про розподіл продукції.

{Частину першу статті 24 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Користувачі надр зобов'язані:

1) використовувати надра відповідно до цілей, для яких їх було надано;

2) забезпечувати повноту геологічного вивчення, раціональне, комплексне використання та охорону надр;

3) забезпечувати безпеку людей, майна та навколишнього природного середовища;

4) приводити земельні ділянки, порушені при користуванні надрами, в стан, придатний для подальшого їх використання у суспільному виробництві;

4^{-1}) надавати та оприлюднювати інформацію про загальнодержавні та місцеві податки і збори, інші платежі, а також про виробничу (господарську) діяльність, необхідну для забезпечення прозорості у видобувних галузях, відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

{Частину другу статті 24 доповнено пунктом 4^{-1} згідно із Законом № 521-VIII від 16.06.2015}

5) виконувати інші вимоги щодо користування надрами, встановлені законодавством України та угодою про розподіл продукції.

{Пункт 5 частини другої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Права та обов'язки користувача надр виникають з моменту отримання спеціального дозволу на користування надрами, а в разі надання права користування надрами на умовах угод про розподіл продукції - з моменту набрання чинності такою угодою, якщо інше не передбачено цією угодою.

{Статтю 24 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Користувач надр (інвестор), який отримав спеціальний дозвіл на користування надрами та гірничий відвід (у разі його необхідності) або уклав угоду про розподіл продукції, має виключне право здійснювати в його межах користування надрами відповідно до цього спеціального дозволу та угоди про розподіл продукції. Будь-яка діяльність, пов'язана з користуванням надрами в межах гірничого відводу, може здійснюватися тільки за згодою користувача надр (інвестора), якому він наданий. Така згода або відмова в її наданні має бути надана протягом двадцяти календарних днів після отримання відповідного письмового запиту. У разі ненадання жодної відповіді протягом зазначеного часу така згода вважається наданою.

{Статтю 24 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5406-VI від 02.10.2012, № 2314-VIII від 01.03.2018}

У разі отримання інвестором за угодою про розподіл продукції відмови від користувача надр у наданні згоди на проведення робіт у межах гірничого відводу, наданого такому користувачу надр для видобутку корисних копалин, крім гірничих відводів для видобутку кам'яного та бурого вугілля, антрациту та залізних металічних руд, незалежно від підстав для такої відмови, таку згоду може бути надано спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з промислової безпеки, охорони праці, державного гірничого нагляду та державного регулювання у сфері безпечного поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, за умови, що

одночасне користування надрами кількома надрокористувачами в межах одного гірничого відводу не створить загрози життю і здоров'ю людей і не завдасть шкоди надрам та/або промисловим об'єктам, розміщеним у межах зазначеного гірничого відводу.

{Статтю 24 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 5406-VI від 02.10.2012}

Стаття 25. Захист прав користувачів надр

Права користувачів надр охороняються законом і можуть бути обмежені лише у випадках, передбачених законодавством України.

Збитки, завдані порушенням прав користувачів надр, підлягають відшкодуванню в повному обсязі відповідно до законодавчих актів України.

Стаття 26. Припинення права користування надрами

Право користування надрами припиняється у разі:

1) якщо відпала потреба у користуванні надрами;

2) закінчення встановленого строку користування надрами;

3) припинення діяльності користувачів надр, яким їх було надано у користування;

4) користування надрами з застосуванням методів і способів, що негативно впливають на стан надр, призводять до забруднення навколишнього природного середовища або шкідливих наслідків для здоров'я населення;

5) використання надр не для тієї мети, для якої їх було надано, порушення інших вимог, передбачених спеціальним дозволом на користування ділянкою надр;

{Пункт 5 частини першої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3370-IV від 19.01.2006}

6) якщо користувач без поважних причин протягом двох років, а для нафтогазоперспективних площ та родовищ нафти та газу - 180 календарних днів не приступив до користування надрами;

7) вилучення у встановленому законодавством порядку наданої у користування ділянки надр.

Право користування надрами припиняється органом, який надав надра у користування, а у випадках, передбачених пунктами 4, 5, 6 цієї статті, у разі незгоди користувачів, - у судовому порядку. При цьому питання про припинення права користування земельною ділянкою вирішується у встановленому земельним законодавством порядку.

Законодавством України можуть бути передбачені й інші випадки припинення права користування надрами.

Вимоги цієї статті не застосовуються до користувачів надр за угодою про розподіл продукції. У цьому разі право користування надрами може бути припинено, обмежено чи тимчасово заборонено (зупинено) лише у разі:

1) припинення (в тому числі дострокового) дії угоди про розподіл продукції, що здійснюється на умовах і в порядку, передбачених такою угодою;

2) виникнення безпосередньої загрози життю та здоров'ю людей або довкіллю.

{Статтю 26 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Особливості і умови обмеження або припинення чи тимчасової заборони (зупинення) користування надрами відповідно до угоди про розподіл продукції визначаються Законом України "Про угоди про розподіл продукції".

{Статтю 26 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

{Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2665-III від 12.07.2001}

Стаття 27. Позбавлення землевласників і землекористувачів права користування надрами

Землевласники і землекористувачі можуть бути позбавлені права видобування корисних копалин місцевого значення, торфу і прісних підземних вод та права

користування надрами для господарських і побутових потреб у разі порушення ними порядку і умов користування надрами на наданих їм у власність або користування земельних ділянках місцевими радами або іншими спеціально уповноваженими органами в порядку, передбаченому законодавством України.

Глава 4. Плата за користування надрами

Стаття 28. Плата за користування надрами

Користування надрами є платним, крім випадків, передбачених статтею 29 цього Кодексу. Плата справляється за користування надрами в межах території України, її континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони.

Плата за користування надрами справляється у вигляді:

1) рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин;

{Пункт 1 частини другої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

2) рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

{Пункт 2 частини другої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Частина друга статті 28 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Частину третю статті 28 виключено на підставі Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

За видачу спеціальних дозволів на користування надрами справляється відповідний збір.

{Частина статті 28 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010 }

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин та рентна плата за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, встановлюються Податковим кодексом України.

{Частина статті 28 в редакції Законів № 2756-VI від 02.12.2010, № 71-VIII від 28.12.2014}

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин відповідно до угоди про розподіл продукції справляється відповідно до Закону України "Про угоди про розподіл продукції".

{Статтю 28 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010; із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Частину сьому статті 28 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Статтю 29 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Статтю 30 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 31. Розподіл плати за користування надрами

Плата за користування надрами зараховується до державного і місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України.

Плата за користування надрами, що надходить до бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів і міських бюджетів міст Києва та Севастополя, розподіляється між місцевими бюджетами відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами.

{Стаття 31 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2505-IV від 25.03.2005, № 2457-VI від 08.07.2010; в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Статтю 32 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Статтю 33 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 34. Плата (збір) за видачу спеціальних дозволів

{Назва статті 34 в редакції Закону № 2856-VI від 23.12.2010}

Розмір плати за надання спеціальних дозволів на користування надрами визначається за результатами аукціону. У разі надання дозволу без проведення аукціону справляється збір, який розраховується виходячи з початкової ціни продажу такого дозволу на аукціоні. Початкова ціна продажу дозволу на аукціоні розраховується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, виходячи з вартості запасів і ресурсів корисних копалин родовищ або ділянок надр відповідно до методики, встановленої Кабінетом Міністрів України.

{Частина перша статті 34 в редакції Закону № 2856-VI від 23.12.2010}

{Щодо зупинення дії частини першої статті 34 див. Закони № 1344-IV від 27.11.2003, № 2285-IV від 23.12.2004, № 2505-IV від 25.03.2005, № 3235-IV від 20.12.2005, № 489-V від 19.12.2006, № 107-VI від 28.12.2007, № 309-VI від 03.06.2008, № 2154-VI від 27.04.2010, № 2774-VI від 03.12.2010}

Не справляється збір за видачу спеціальних дозволів державним дитячим спеціалізованим санаторно-курортним закладам за здійснення видобутку мінеральних вод у частині, що використовується для лікування на їх території.

{Статтю 34 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1025-IV від 09.07.2003}

{Статтю 35 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

{Статтю 36 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

РОЗДІЛ II. ГЕОЛОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ НАДР

Стаття 37. Проведення робіт по геологічному вивченню надр

Геологічне вивчення надр здійснюється з метою одержання даних про геологічну будову надр, процеси, які відбуваються в них, виявлення і оцінки корисних копалин, вивчення закономірностей їх формування і розміщення, з'ясування гірничо-технічних та інших умов розробки родовищ корисних копалин і використання надр для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Проведення робіт по геологічному вивченню надр організується та координується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, на основі державних комплексних або цільових програм, міжгалузевих і галузевих планів, проектів, відповідних норм і правил.

Геологічне вивчення надр, передбачене державними програмами, здійснюється, як правило, за рахунок коштів, що відраховуються видобувними підприємствами до державного бюджету за раніше виконані геологорозвідувальні роботи. В окремих випадках геологічне вивчення надр може виконуватись за рахунок прямих видатків державного та місцевих бюджетів.

Місцеві ради і місцеві органи виконавчої влади сприяють проведенню робіт по геологічному вивченню надр, що виконуються згідно з державними програмами, розробляють та реалізують відповідні територіальні програми.

Стаття 38. Вимоги щодо геологічного вивчення надр

При геологічному вивченні надр повинні забезпечуватися:

1) раціональне і ефективне проведення робіт, пов'язаних з геологічним вивченням надр;

2) екологічно безпечний для життя і здоров'я людей стан навколишнього природного середовища;

3) повнота вивчення геологічної будови надр, гірничо-технічних, гідрогеологічних та інших умов розробки розвіданих родовищ, будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;

4) достовірність визначення кількості та якості запасів усіх корисних копалин і наявних у них компонентів, геолого-економічна оцінка родовищ корисних копалин;

5) ведення робіт методами і способами, які б виключали невиправдані втрати корисних копалин, зниження їх якості, надмірне руйнування ґрунтового покриву та забруднення навколишнього природного середовища;

6) розміщення видобутих гірських порід і корисних копалин, яке б виключало їх шкідливий вплив на навколишнє природне середовище і здоров'я населення;

7) збереження розвідувальних гірничих виробок і свердловин, які можуть бути використані при розробці родовищ та в інших цілях, і ліквідація у встановленому порядку виробок і свердловин, які не підлягають подальшому використанню;

8) збереження геологічної і виконавчо-технічної документації, зразків гірських порід і руд, дублікатів проб корисних копалин, які можуть бути використані при подальшому вивченні надр, розвідці та розробці родовищ корисних копалин, а також при користуванні надрами для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Замовниками робіт можуть обумовлюватись й інші вимоги щодо геологічного вивчення надр, що не суперечать законодавству України.

Стаття 39. Державна реєстрація та облік робіт і досліджень, пов'язаних з геологічним вивченням надр, геологічна інформація

Роботи і дослідження, пов'язані з геологічним вивченням надр, підлягають обов'язковій державній реєстрації та обліку з метою узагальнення і максимального використання результатів вивчення надр, а також запобігання дублюванню зазначених робіт.

Державну реєстрацію та облік робіт і досліджень, пов'язаних з геологічним вивченням надр, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Порядок розпорядження геологічною інформацією встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Користувач надр має право розпоряджатися, у тому числі продавати та передавати у користування резидентам та нерезидентам України, геологічну інформацію, створену (придбану) за власні кошти з урахуванням вимог, встановлених законами України "Про державну таємницю" та "Про санкції".

{Статтю 39 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

Про передачу права власності або права користування геологічною інформацією власник геологічної інформації повідомляє центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

{Статтю 39 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2314-VIII від 01.03.2018}

{Стаття 39 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 40. Передача розвіданих родовищ корисних копалин для промислового освоєння

Розвідані родовища корисних копалин, у тому числі техногенні, або їх ділянки, запаси корисних копалин яких оцінено, включаються до Державного фонду родовищ корисних копалин і передаються для промислового освоєння в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 41. Першовідкривачі родовищ корисних копалин

Особи, які відкрили невідоме раніше родовище, що має промислову цінність, або виявили додаткові запаси корисних копалин чи нову мінеральну сировину в раніше відомому родовищі, що істотно підвищують його промислову цінність, визнаються першовідкривачами.

Першовідкривачі мають право на винагороду. Положення про першовідкривачів родовищ корисних копалин затверджується Кабінетом Міністрів України.

РОЗДІЛ ІІІ. ДЕРЖАВНИЙ ОБЛІК РОДОВИЩ, ЗАПАСІВ І ПРОЯВІВ КОРИСНИХ КОПАЛИН, А ТАКОЖ ДІЛЯНОК НАДР, НАДАНИХ У КОРИСТУВАННЯ, НЕ ПОВ'ЯЗАНЕ З ВИДОБУВАННЯМ КОРИСНИХ КОПАЛИН

Стаття 42. Державний облік родовищ, запасів і проявів корисних копалин

Родовища, в тому числі техногенні, запаси і прояви корисних копалин підлягають обліку у державному кадастрі родовищ і проявів корисних копалин та державному балансі запасів корисних копалин.

Державний облік родовищ, запасів і проявів корисних копалин здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 43. Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин

Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин містить відомості про кожне родовище, включене до Державного фонду родовищ корисних копалин, щодо кількості та якості запасів корисних копалин і наявних у них компонентів, гірничо-технічних, гідрогеологічних та інших умов розробки родовища та його геолого-економічну оцінку, а також відомості про кожний прояв корисних копалин.

Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Стаття 44. Державний баланс запасів корисних копалин

Державний баланс запасів корисних копалин містить відомості про кількість, якість та ступінь вивчення запасів корисних копалин щодо родовищ, які мають промислове значення, їх розміщення, рівень промислового освоєння, а також відомості про видобуток, втрати і забезпеченість суспільного виробництва розвіданими запасами корисних копалин.

Державний баланс запасів корисних копалин ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Стаття 45. Державна експертиза та оцінка запасів корисних копалин

Для визначення промислової цінності родовищ і оцінки запасів корисних копалин по кожному родовищу встановлюються кондиції на мінеральну сировину, що становлять сукупність вимог до якості і кількості корисних копалин, гірничо-геологічних та інших умов розробки родовища.

Кондиції на мінеральну сировину розробляються з урахуванням раціонального використання всіх корисних копалин, а також наявних у них цінних компонентів і підлягають експертизі центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, або іншими уповноваженими підприємствами, установами чи організаціями.

{Частина друга статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2314-VIII від 01.03.2018}

Порядок розробки кондицій на мінеральну сировину встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина третя статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Запаси корисних копалин розвіданих родовищ, а також запаси корисних копалин, додатково розвіданих у процесі розробки родовищ, підлягають експертизі та оцінюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, або іншими уповноваженими підприємствами, установами чи організаціями у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина четверта статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 2314-VIII від 01.03.2018}

Стаття 46. Списання запасів корисних копалин

Видобуті корисні копалини, запаси корисних копалин, які втратили промислове значення, а також втрачені у процесі видобування або не підтверджені під час наступних геологорозвідувальних робіт чи розробки родовища, підлягають списанню з обліку гірничодобувного підприємства в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Результати списання з обліку запасів корисних копалин облікуються у Державному інформаційному геологічному фонді України.

Стаття 47. Державний облік ділянок надр, наданих у користування для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

Ділянки надр, надані для будівництва та експлуатації підземних споруд і для інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, підлягають державному обліку центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

РОЗДІЛ IV. ПРОЕКТУВАННЯ, БУДІВНИЦТВО І ВВЕДЕННЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ ГІРНИЧОДОБУВНИХ ОБ'ЄКТІВ, А ТАКОЖ ПІДЗЕМНИХ СПОРУД, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИДОБУВАННЯМ КОРИСНИХ КОПАЛИН

Стаття 48. Особливості проектування гірничодобувних об'єктів, а також підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

Проектування гірничодобувних об'єктів і підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, провадиться на основі геологічного та іншого вивчення надр з урахуванням комплексного розвитку регіону та вимог екологічної безпеки.

Проектування гірничодобувних об'єктів провадиться після попереднього погодження у встановленому законодавством порядку питань про надання земельної ділянки і гірничого відводу.

Проекти будівництва гірничодобувних об'єктів або підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі для захоронення відходів виробництва, інших шкідливих речовин, скидання стічних вод, підлягають оцінці впливу на довкілля, науково-технічній та іншим видам експертизи та погодженню в порядку, встановленому законодавством України.

{Частина третя статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

{Статтю 49 виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 50. Основні вимоги до проектування, будівництва і введення в експлуатацію гірничодобувних об'єктів, об'єктів по переробці мінеральної сировини, а також підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

У проектах будівництва гірничодобувних об'єктів повинні передбачатися:

1) розташування наземних і підземних споруд, що забезпечує найбільш раціональне та ефективне використання запасів корисних копалин;

2) способи проведення розкривних робіт, системи розробки родовищ корисних копалин і технічні схеми переробки (підготовки) мінеральної сировини, що забезпечують найбільш повне, комплексне та економічно доцільне вилучення з надр запасів корисних копалин, а також використання наявних у них компонентів;

3) раціональне використання розкривних порід при розробці родовищ корисних копалин;

4) складування, збереження та визначення порядку обліку корисних копалин, які тимчасово не використовуються, а також відходів виробництва, що містять корисні компоненти;

5) геологічне вивчення надр, що розкриваються в процесі будівництва та експлуатації гірничодобувних об'єктів, та складання геологічної і маркшейдерської документації;

6) рекультивація порушених земель, максимальне збереження ґрунтового покриву;

7) заходи, що гарантують безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища.

У проектах будівництва об'єктів по переробці мінеральної сировини повинні передбачатися:

1) застосування технологічних схем, які забезпечують раціональне і комплексне вилучення з видобутої мінеральної сировини наявних у ній компонентів, що мають промислове значення;

2) раціональне використання, утилізацію, знешкодження або безпечне захоронення відходів переробки (шламу, пилу, стічних вод тощо);

3) складування, збереження та визначення порядку обліку відходів виробництва, що містять корисні компоненти і тимчасово не використовуються;

4) заходи, що гарантують безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища.

При проектуванні, будівництві і введенні в експлуатацію підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, повинні забезпечуватися раціональне використання видобутих гірських порід, а також виконання вимог, зазначених у пунктах 5, 6, 7 частини першої цієї статті, та інших вимог і правил відповідно до законодавства України.

Забороняється введення в експлуатацію нових і реконструйованих гірничодобувних об'єктів, об'єктів по переробці мінеральної сировини, а також підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, якщо при їх проектуванні не додержано вимог, передбачених цією статтею.

РОЗДІЛ V. КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ ДЛЯ РОЗРОБКИ РОДОВИЩ КОРИСНИХ КОПАЛИН І ДЛЯ ЦІЛЕЙ, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИДОБУВАННЯМ КОРИСНИХ КОПАЛИН

Стаття 51. Порядок розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини

Розробка родовищ твердих, рідких і газоподібних корисних копалин та переробка мінеральної сировини провадяться згідно з затвердженими проектами та планами робіт, правилами технічної експлуатації та охорони надр.

Правила технічної експлуатації, проекти і плани розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини погоджуються користувачами надр з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, в частині додержання вимог законодавства про надра.

{Частина друга статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2562-VI від 23.09.2010, № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 52. Квоти на видобуток корисних копалин

З метою запобігання негативним демографічним, соціальним та екологічним наслідкам інтенсивного видобутку корисних копалин установлюються квоти на видобуток окремих видів корисних копалин.

Порядок установлення квот на видобуток корисних копалин затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 53. Основні вимоги при розробці родовищ корисних копалин та переробці мінеральної сировини

При розробці родовищ корисних копалин повинні забезпечуватися:

1) застосування раціональних, екологічно безпечних технологій видобування корисних копалин і вилучення наявних у них компонентів, що мають промислове значення, недопущення наднормативних втрат і погіршення якості корисних копалин, а також вибіркового відпрацювання багатих ділянок родовищ, що призводить до втрат запасів корисних копалин;

2) здійснення дорозвідки родовищ корисних копалин та інших геологічних робіт, проведення маркшейдерських робіт, ведення технічної документації;

3) облік стану і руху запасів, втрат і погіршення якості корисних копалин, а також подання до статистичних та інших державних органів встановленої законодавством звітності;

4) недопущення псування розроблюваних і сусідніх з ними родовищ корисних копалин в результаті проведення гірничих робіт, а також збереження запасів корисних копалин родовищ, що консервуються;

5) складування, збереження та облік корисних копалин, а також відходів виробництва, що містять корисні компоненти і тимчасово не використовуються;

6) раціональне використання розкривних порід і відходів виробництва;

7) безпечне для людей, майна і навколишнього природного середовища ведення робіт.

При переробці мінеральної сировини повинні забезпечуватися:

1) додержання технологічних схем переробки мінеральної сировини, що забезпечують раціональне і комплексне вилучення корисних компонентів;

2) облік і контроль за розподілом корисних компонентів на різних стадіях переробки та ступенем їх вилучення з мінеральної сировини;

3) вивчення технологічних властивостей і складу мінеральної сировини, проведення дослідно-технологічних випробувань з метою удосконалення технології переробки мінеральної сировини;

4) раціональне використання відходів переробки (шламу, пилу, стічних вод тощо);

5) складування, облік і зберігання відходів виробництва, що містять корисні компоненти і тимчасово не використовуються.

При розробці родовищ корисних копалин та переробці мінеральної сировини має забезпечуватися також додержання інших вимог, передбачених законодавством про охорону навколишнього природного середовища.

Стаття 54. Ліквідація і консервація гірничодобувних об'єктів

Після вироблення запасів корисних копалин, а також у разі, коли за техніко-економічними розрахунками та іншими обґрунтуваннями подальша розробка родовищ чи його частин є недоцільною або неможливою, гірничодобувні об'єкти або ділянки цих об'єктів підлягають ліквідації чи консервації.

У разі повної або часткової ліквідації чи консервації гірничодобувного об'єкта гірничі виробки і свердловини повинні бути приведені у стан, який гарантує безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища, а в разі консервації - гарантує також і збереження родовищ, гірничих виробок та свердловин на весь період консервації. У разі ліквідації гірничодобувних об'єктів повинно бути вирішено також питання про можливе використання гірничих виробок і свердловин для інших цілей суспільного виробництва.

У разі ліквідації і консервації гірничодобувних об'єктів чи їх ділянок технічна, геологічна та маркшейдерська документація заповнюється на момент завершення гірничих робіт і передається у встановленому порядку на зберігання.

На гірничодобувних об'єктах, суміжних з об'єктами, що ліквідуються чи консервуються, повинні бути проведені заходи, що гарантують безпеку гірничих робіт.

Ліквідація і консервація гірничодобувних об'єктів або їх ділянок здійснюються за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, та іншими заінтересованими органами в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері гірничого нагляду та промислової безпеки.

{Частина п'ята статті 54 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Консервація та ліквідація гірничих об'єктів та інших споруд, пов'язаних з користуванням надрами відповідно до угоди про розподіл продукції, здійснюються в порядку, передбаченому такою угодою.

{Статтю 54 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Стаття 55. Порядок користування надрами для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

Користування надрами для будівництва та експлуатації підземних споруд і для інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, здійснюється за відповідними проектами.

У проектах повинні передбачатися заходи, що забезпечують знешкодження стічних вод, шкідливих речовин і відходів виробництва або локалізацію їх у визначених межах, а також запобігають їх проникненню в гірничі виробки, на земну поверхню та у водні об'єкти.

У разі порушення вимог цієї статті скидання в надра стічних вод, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва повинно бути обмежено, тимчасово заборонено (зупинено) або припинено центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, чи іншими державними органами в порядку, передбаченому законодавством України.

{Частина третя статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

РОЗДІЛ VI. ОХОРОНА НАДР

Стаття 56. Основні вимоги в галузі охорони надр

Основними вимогами в галузі охорони надр є:

забезпечення повного і комплексного геологічного вивчення надр;

додержання встановленого законодавством порядку надання надр у користування і недопущення самовільного користування надрами;

раціональне вилучення і використання запасів корисних копалин і наявних у них компонентів;

недопущення шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами, на збереження запасів корисних копалин, гірничих виробок і свердловин, що експлуатуються чи законсервовані, а також підземних споруд;

охорона родовищ корисних копалин від затоплення, обводнення, пожеж та інших факторів, що впливають на якість корисних копалин і промислову цінність родовищ або ускладнюють їх розробку;

запобігання необґрунтованій та самовільній забудові площ залягання корисних копалин і додержання встановленого законодавством порядку використання цих площ для інших цілей;

запобігання забрудненню надр при підземному зберіганні нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захороненні шкідливих речовин і відходів виробництва, скиданні стічних вод;

додержання інших вимог, передбачених законодавством про охорону навколишнього природного середовища.

Стаття 57. Обмеження, тимчасова заборона (зупинення) або припинення користування надрами

У разі порушення вимог статті 56 та інших статей цього Кодексу користування надрами може бути обмежено, тимчасово заборонено (зупинено) або припинено центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, або іншим державним органом, уповноваженим на застосування таких заходів реагування, в порядку, встановленому законодавством.

{Частина перша статті 57 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

При користуванні надрами відповідно до умов угоди про розподіл продукції право користування надрами може бути припинено, обмежено чи тимчасово заборонено (зупинено) на умовах та в порядку, передбачених Законом України "Про угоди про розподіл продукції" і такою угодою, і лише у випадках, зазначених у частині четвертій статті 26 цього Кодексу.

{Статтю 57 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

Стаття 58. Забудова площ залягання корисних копалин

Забороняється проектування і будівництво населених пунктів, промислових комплексів та інших об'єктів без попереднього геологічного вивчення ділянок надр, що підлягають забудові.

Забудова площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення, а також будівництво на ділянках їх залягання споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, допускаються у виняткових випадках лише за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці. При цьому повинні здійснюватися заходи, які забезпечать можливість видобування з надр корисних копалин.

{Частина друга статті 58 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Порядок забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Забудова площ залягання корисних копалин місцевого значення, а також розміщення на ділянках їх залягання підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, допускаються за погодженням з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, відповідними місцевими радами.

{Частина четверта статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3530-VI від 16.06.2011, № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 59. Охорона ділянок надр, що становлять особливу наукову або культурну цінність

Рідкісні геологічні відслонення, мінералогічні утворення, палеонтологічні об'єкти та інші ділянки надр, які становлять особливу наукову або культурну цінність, можуть бути оголошені у встановленому законодавством порядку об'єктами природно-заповідного фонду.

У разі виявлення при користуванні надрами рідкісних геологічних відшарувань і мінералогічних утворень, метеоритів, палеонтологічних, археологічних та інших об'єктів, що становлять інтерес для науки і культури, користувачі надр зобов'язані зупинити роботи на відповідній ділянці і повідомити про це заінтересовані державні органи.

РОЗДІЛ VII. ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ВЕДЕННЯМ РОБІТ ПО ГЕОЛОГІЧНОМУ ВИВЧЕННЮ НАДР, ЇХ ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ

Стаття 60. Завдання державного контролю і нагляду за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанням та охороною

Державний контроль і нагляд за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанням та охороною спрямовані на забезпечення додержання всіма державними органами, підприємствами, установами, організаціями та громадянами встановленого порядку користування надрами, виконання інших обов'язків щодо охорони надр, встановлених законодавством України.

Стаття 61. Органи, що здійснюють державний контроль і нагляд за веденням робіт з геологічного вивчення надр, їх використанням та охороною

Державний контроль за геологічним вивченням надр (державний геологічний контроль) та раціональним і ефективним використанням надр України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Державний нагляд за веденням робіт з геологічного вивчення надр, їх використанням та охороною, а також використанням і переробкою мінеральної сировини (державний гірничий нагляд) здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

Державний контроль за використанням і охороною надр у межах своєї компетенції здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

{Стаття 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3530-VI від 16.06.2011; в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 62. Повноваження органу державного геологічного контролю щодо здійснення контролю за геологічним вивченням надр

{Назва статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Орган державного геологічного контролю перевіряє:

1) виконання вимог щодо охорони надр під час ведення робіт з їх вивчення;

2) виконання державних програм геологорозвідувальних робіт, геологічних завдань і замовлень;

3) обґрунтованість застосування методик і технологій, якість, комплексність, ефективність робіт з геологічного вивчення надр;

4) виконання рішень з питань методичного забезпечення робіт з геологічного вивчення та використання надр;

5) дотримання нормативів, стандартів та інших вимог щодо геологічного вивчення та використання надр, умов спеціальних дозволів на користування надрами та угод про умови користування надрами;

6) повноту вивчення геологічної будови надр, гірничо-технічних, інженерно-геологічних, геолого-екологічних та інших умов вивчення родовищ корисних копалин;

7) відповідність геологорозвідувальних робіт і наукових досліджень державним контрактам і замовленням, а також проектам щодо проведення таких робіт;

8) використання технічних засобів і методів ведення робіт з геологічного вивчення надр, які виключають невиправдані втрати корисних копалин і погіршення їх якості;

9) своєчасність та відповідність установленим вимогам введення в експлуатацію розвіданих родовищ корисних копалин;

10) дотримання під час дослідно-промислової експлуатації родовищ корисних копалин технологій, які забезпечують необхідне їх вивчення, не знижуючи при цьому промислову цінність;

11) збереження розвідувальних гірничих виробок і свердловин для розробки родовищ корисних копалин, збереження геологічної документації, зразків порід, дублікатів проб, які можуть бути використані при подальшому вивченні надр;

12) обґрунтованість напрямів пошукових, розвідувальних та інших робіт з геологічного вивчення надр;

13) своєчасність і правильність державної реєстрації робіт з геологічного вивчення і використання надр, наявність спеціальних дозволів на користування надрами і виконання передбачених ними умов;

14) повноту і вірогідність вихідних даних про кількість та якість запасів основних та спільнозалягаючих корисних копалин, компонентів, що містяться в них, а також надання підприємствами та організаціями звітних балансів запасів корисних копалин;

15) облік видобування нафти, газу та супутніх компонентів;

16) ведення пошуково-розвідувальних та інших робіт з геологічного вивчення підземних вод.

{Частина перша статті 62 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Орган державного геологічного контролю в межах своєї компетенції забезпечує вирішення інших питань щодо геологічного вивчення надр.

{Частина друга статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Орган державного геологічного контролю має право:

1) припиняти всі види робіт по геологічному вивченню надр, що проводяться з порушенням стандартів та правил і можуть спричинити псування родовищ, суттєве зниження ефективності робіт або призвести до значних збитків;

2) зупиняти діяльність підприємств і організацій, що займаються геологічним вивченням надр без спеціальних дозволів або з порушенням умов, передбачених цими дозволами;

3) давати обов'язкові для виконання вказівки (приписи) про усунення недоліків і порушень під час геологічного вивчення надр.

{Частина третя статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Органу державного геологічного контролю відповідно до законодавства України може бути надано й інші права щодо запобігання і припинення порушень правил і норм геологічного вивчення надр.

Порядок здійснення державного геологічного контролю визначається Кабінетом Міністрів України.

{Текст статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 63. Повноваження органу державного гірничого нагляду щодо здійснення нагляду за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанням та охороною

{Назва статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Орган державного гірничого нагляду перевіряє:

{Абзац перший частини першої статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

1) повноту вивчення родовищ корисних копалин, гірничо-технічних, інженерно-геологічних, гідрогеологічних та інших умов їх розробки, будівництва та експлуатації підземних споруд, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва;

{Пункт 2 частини першої статті 63 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

3) виконання вимог щодо охорони надр при встановленні кондицій на мінеральну сировину та експлуатації родовищ корисних копалин;

{Пункт 3 частини першої статті 63 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

4) правильність розробки родовищ корисних копалин;

5) повноту видобування оцінених запасів корисних копалин і наявних у них компонентів;

6) додержання встановленого порядку обліку запасів корисних копалин, обґрунтованість і своєчасність їх списання;

7) додержання правил проведення геологічних і маркшейдерських робіт під час розробки родовищ корисних копалин;

8) додержання правил та технологій переробки мінеральної сировини з метою забезпечення більш повного вилучення корисних компонентів та поліпшення якості кінцевої продукції;

9) правильність і своєчасність проведення заходів, що гарантують безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища, гірничих виробок і свердловин від шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами;

9^{-1}) готовність державних воєнізованих гірничорятувальних служб та формувань і диспетчерських служб до локалізації та ліквідації наслідків аварій;

{Частину першу статті 63 доповнено пунктом 9^{-1} згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

10) вирішення інших питань щодо нагляду за використанням та охороною надр в межах своєї компетенції.

Орган державного гірничого нагляду має право:

{Абзац перший частини другої статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

1) давати обов'язкові для виконання вказівки (приписи) про усунення порушень норм і правил ведення робіт під час геологічного вивчення надр, їх використання та охорони;

2) в порядку, встановленому законодавством України, припиняти роботи, пов'язані з користуванням надрами, у разі порушень відповідних норм і правил;

3) вимагати від користувачів надр обґрунтування списання запасів корисних копалин;

4) давати рекомендації щодо впровадження нових прогресивних технологій переробки мінеральної сировини.

Органу державного гірничого нагляду законодавством України може бути надано й інші права з метою запобігання порушенням законодавства про надра та їх припинення.

Порядок здійснення державного гірничого нагляду визначається Кабінетом Міністрів України.

Положення цієї статті щодо угод про розподіл продукції застосовуються з урахуванням особливостей, передбачених Законом України "Про угоди про розподіл продукції".

{Статтю 63 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

{Текст статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

РОЗДІЛ VIII. СПОРИ З ПИТАНЬ КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НАДРА

Глава 5. Вирішення спорів з питань користування надрами

Стаття 64. Порядок розгляду спорів з питань користування надрами

Спори з питань користування надрами розглядаються органом державного геологічного контролю, органом державного гірничого нагляду, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, місцевими радами або судом у порядку, встановленому законодавством України.

{Частина перша статті 64 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Місцеві ради вирішують спори з питань користування надрами, пов'язані з розробкою родовищ корисних копалин місцевого значення, торфу, прісних підземних вод.

{Частина друга статті 64 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Позивачі - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, - звільняються від сплати державного мита у справах про стягнення коштів та відшкодування збитків, завданих державі внаслідок порушення законодавства про надра.

{Частина третя статті 64 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Спори з питань користування надрами, які виникають з іншими державами, а також між іноземцями, особами без громадянства, іноземними юридичними особами та власником надр, розглядаються відповідно до законодавства України.

{Частина четверта статті 64 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Спори з питань користування надрами на умовах розподілу продукції вирішуються відповідно до умов, передбачених такими угодами, що укладаються відповідно до Закону України "Про угоди про розподіл продукції".

{Статтю 64 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2562-VI від 23.09.2010}

{Стаття 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV від 15.05.2003}

Глава 6. Відповідальність за порушення законодавства про надра

Стаття 65. Відповідальність за порушення законодавства про надра

Порушення законодавства про надра тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову і кримінальну відповідальність згідно з законодавством України.

Відповідальність за порушення законодавства про надра несуть особи, винні у:

самовільному користуванні надрами;

порушенні норм, правил і вимог щодо проведення робіт по геологічному вивченню надр;

вибірковому виробленні багатих ділянок родовищ, що призводить до наднормативних втрат запасів корисних копалин;

наднормативних втратах і погіршенні якості корисних копалин при їх видобуванні;

пошкодженнях родовищ корисних копалин, які виключають повністю або суттєво обмежують можливість їх подальшої експлуатації;

порушенні встановленого порядку забудови площ залягання корисних копалин;

невиконанні правил охорони надр та вимог щодо безпеки людей, майна і навколишнього природного середовища від шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами;

знищенні або пошкодженні геологічних об'єктів, що становлять особливу наукову і культурну цінність, спостережних режимних свердловин, а також маркшейдерських і геодезичних знаків;

незаконному знищенні маркшейдерської або геологічної документації, а також дублікатів проб корисних копалин, необхідних при подальшому геологічному вивченні надр і розробці родовищ;

невиконанні вимог щодо приведення гірничих виробок і свердловин, які ліквідовано або законсервовано, в стан, який гарантує безпеку людей, а також вимог щодо збереження родовищ, гірничих виробок і свердловин на час консервації.

Законодавчими актами України може бути встановлено відповідальність й за інші порушення законодавства про надра.

Стаття 66. Припинення самовільного користування надрами та забудови площ залягання корисних копалин

Самовільне користування надрами та забудова площ залягання корисних копалин з порушенням установленого порядку припиняються без відшкодування понесених витрат.

Стаття 67. Відшкодування збитків, завданих внаслідок порушень законодавства про надра

Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодувати збитки, завдані ними внаслідок порушень законодавства про надра, в розмірах і порядку, встановлених законодавством України.

РОЗДІЛ IX. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Стаття 68. Надання надр у користування іноземцям та особам без громадянства, іноземним юридичним особам

Іноземцям та особам без громадянства, іноземним юридичним особам надра у користування та право на переробку мінеральної сировини надаються на конкурсній основі на підставі угод (контрактів), що укладаються відповідно до вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів України.

Порядок укладання контрактів на користування надрами та переробку мінеральної сировини за участю іноземців та осіб без громадянства, іноземних юридичних осіб визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 69. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про надра, то застосовуються правила міжнародного договору.

Президент України Л. КУЧМА
м. Київ
27 липня 1994 року
№ 132/94-ВР

ЛІСОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ
(станом на 1.01.2019 року)

**(Відомості Верховної Ради України, 1994, № 17, ст. 99;
2006, № 21, ст. 170)**

{Вводиться в дію Постановою ВР № 3853-XII від 21.01.94, Відомості Верховної Ради України, 1994, № 17, ст.100}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1381-XIV від 13.01.2000, ВВР, 2000, № 10, ст.79
№ 1458-III від 17.02.2000, ВВР, 2000, № 14-15-16, ст.121
№ 1492-III від 22.02.2000, ВВР, 2000, № 21, ст.157
№ 1712-III від 11.05.2000, ВВР, 2000, № 32, ст.258
№ 2120-III від 07.12.2000, ВВР, 2001, № 2-3, ст.10
№ 2905-III від 20.12.2001, ВВР, 2002, № 12-13, ст.92
№ 380-IV від 26.12.2002, ВВР, 2003, № 10-11, ст.86
№ 762-IV від 15.05.2003, ВВР, 2003, № 30, ст.247
№ 1344-IV від 27.11.2003, ВВР, 2004, № 17-18, ст.250
№ 2285-IV від 23.12.2004, ВВР, 2005, № 7-8, ст.162
№ 2505-IV від 25.03.2005, ВВР, 2005, № 17, № 18-19, ст.267}
{Кодекс в редакції Закону
№ 3404-IV від 08.02.2006, ВВР, 2006, № 21, ст.170}
{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 1483-VI від 09.06.2009, ВВР, 2009, № 45, ст.684
№ 2756-VI від 02.12.2010, ВВР, 2011, № 23, ст.160
№ 3530-VI від 16.06.2011, ВВР, 2012, № 2-3, ст.3
№ 4539-VI від 15.03.2012, ВВР, 2012, № 51, ст.573
№ 5456-VI від 16.10.2012, ВВР, 2013, № 46, ст.640 -
зміни набирають чинності з 18.11.2012, крім положень,
які стосуються передачі повноважень від територіальних органів
центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та
реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього
природного середовища, обласним, Київській, Севастопольській
міським державним адміністраціям, органам виконавчої влади
Автономної Республіки Крим, які набирають чинності з 18.05.2013 -
див. пункт 1 розділу II Закону № 5456-VI від 16.10.2012
№ 365-VII від 02.07.2013, ВВР, 2014, № 14, ст.248
№ 1193-VII від 09.04.2014, ВВР, 2014, № 23, ст.873
№ 1697-VII від 14.10.2014, ВВР, 2015, № 2-3, ст.12
№ 71-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 7-8, № 9, ст.55
№ 77-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 11, ст.75
№ 901-VIII від 23.12.2015, ВВР, 2016, № 4, ст.44
№ 1832-VIII від 07.02.2017, ВВР, 2017, № 12, ст.131
№ 2059-VIII від 23.05.2017, ВВР, 2017, № 29, ст.315
№ 2063-VIII від 23.05.2017, ВВР, 2017, № 37, ст.379
№ 2498-VIII від 10.07.2018}

{У тексті Кодексу: слова "центральний орган виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища" у відповідному відмінку; слова "центральний

орган виконавчої влади з питань лісового господарства" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства" у відповідному відмінку згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Поняття про ліс

Ліс - тип природних комплексів (екосистема), у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище.

{Частина перша статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцерозташуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах.

Усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави.

Лісова ділянка - ділянка лісового фонду України з визначеними межами, виділена відповідно до цього Кодексу для ведення лісового господарства та використання лісових ресурсів без вилучення її у землекористувача або власника землі.

Лісові ділянки можуть бути вкриті лісовою рослинністю, а також постійно або тимчасово не вкриті лісовою рослинністю (внаслідок неоднорідності лісових природних комплексів, лісогосподарської діяльності або стихійного лиха тощо). До не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок належать лісові ділянки, зайняті незімкнутими лісовими культурами, лісовими розсадниками і плантаціями, а також лісовими шляхами та просіками, лісовими протипожежними розривами, лісовими осушувальними канавами і дренажними системами.

Земельна лісова ділянка - земельна ділянка лісового фонду України з визначеними межами, яка надається або вилучається у землекористувача чи власника земельної ділянки для ведення лісового господарства або інших суспільних потреб відповідно до земельного законодавства.

Природні ліси (природні лісові екосистеми) - ліси (лісові екосистеми), в яких локально і тимчасово проявився антропогенний вплив, але він не змінив ценотичної структури фітоценозів і тому природні лісові екосистеми здатні протягом короткого часу регенеруватися (відновитися) природним шляхом до стану пралісових екосистем.

{Статтю 1 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Праліси (пралісові екосистеми) - споконвічний, стародавній ліс (природні лісові екосистеми), що сформувався природним шляхом і в ході розвитку не зазнав безпосереднього антропогенного впливу.

{Статтю 1 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Квазіпраліси - умовно пралісові екосистеми, в яких відбувся незначний тимчасовий антропогенний вплив, що не змінив природної структури лісостанів і при припиненні якого натуральний стан екосистем повністю відтворюється протягом короткого періоду.

{Статтю 1 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Стаття 2. Лісові відносини

Лісові відносини - суспільні відносини, які стосуються володіння, користування та розпоряджання лісами і спрямовуються на забезпечення охорони, відтворення та стале використання лісових ресурсів з урахуванням екологічних, економічних, соціальних та інших інтересів суспільства.

Об'єктом лісових відносин є лісовий фонд України та окремі лісові ділянки.

Суб'єктами лісових відносин є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні особи та громадяни, які діють відповідно до Конституції та законів України.

Стаття 3. Лісове законодавство України

Лісові відносини в Україні регулюються Конституцією України, Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", цим Кодексом, іншими законодавчими актами України, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

Лісові відносини, що виникають при використанні землі, надр, вод, а також відносини щодо охорони, використання й відтворення рослинного та тваринного світу, не врегульовані цим Кодексом, регулюються відповідними законодавчими актами.

Стаття 4. Склад лісового фонду України

До лісового фонду України належать лісові ділянки, в тому числі захисні насадження лінійного типу, площею не менше 0,1 гектара.

До лісового фонду України не належать:

зелені насадження в межах населених пунктів (парки, сади, сквери, бульвари тощо), які не віднесені в установленому порядку до лісів;

окремі дерева і групи дерев, чагарники на сільськогосподарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках.

Стаття 5. Землі лісогосподарського призначення

До земель лісогосподарського призначення належать лісові землі, на яких розташовані лісові ділянки, та нелісові землі, зайняті сільськогосподарськими угіддями, водами й болотами, спорудами, комунікаціями, малопродуктивними землями тощо, які надані в установленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства. До земель лісогосподарського призначення не належать землі, на яких розташовані полезахисні лісові смуги.

{Частина перша статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2498-VIII від 10.07.2018}

Віднесення земельних ділянок до складу земель лісогосподарського призначення здійснюється відповідно до земельного законодавства.

Стаття 6. Лісові ресурси

Лісовими ресурсами є деревні, технічні, лікарські та інші продукти лісу, що використовуються для задоволення потреб населення і виробництва та відтворюються у процесі формування лісових природних комплексів.

До лісових ресурсів також належать корисні властивості лісів (здатність лісів зменшувати негативні наслідки природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, запобігати забрудненню навколишнього природного середовища та очищати його, сприяти регулюванню стоку води, оздоровленню населення та його естетичному вихованню тощо), що використовуються для задоволення суспільних потреб.

РОЗДІЛ ІІ. ПРАВА НА ЛІСИ

Глава 1. Право власності на ліси

Стаття 7. Ліси як об'єкт права власності

Ліси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності Українського народу.

Від імені Українського народу права власника на ліси здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України.

Ліси можуть перебувати в державній, комунальній та приватній власності.

Суб'єктами права власності на ліси є держава, територіальні громади, громадяни та юридичні особи.

Стаття 8. Право державної власності на ліси

У державній власності перебувають усі ліси України, крім лісів, що перебувають у комунальній або приватній власності.

Право державної власності на ліси набувається і реалізується державою в особі Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій відповідно до закону.

Стаття 9. Право комунальної власності на ліси

У комунальній власності перебувають ліси в межах населених пунктів, крім лісів, що перебувають у державній або приватній власності.

У комунальній власності можуть перебувати й інші ліси, набуті або віднесені до об'єктів комунальної власності в установленому законом порядку.

Право комунальної власності на ліси реалізується територіальними громадами безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування.

Стаття 10. Право приватної власності на ліси

Ліси в Україні можуть перебувати у приватній власності.

Суб'єктами права приватної власності на ліси є громадяни та юридичні особи України.

Стаття 11. Набуття права комунальної власності на ліси

Право комунальної власності на ліси набувається при розмежуванні в установленому законом порядку земель державної і комунальної власності, а також шляхом передачі земельних ділянок з державної власності в комунальну та з інших підстав, не заборонених законом.

Стаття 12. Набуття права приватної власності на ліси

Громадяни та юридичні особи України можуть безоплатно або за плату набувати у власність у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств замкнені земельні лісові ділянки загальною площею до 5 гектарів. Ця площа може бути збільшена в разі успадкування лісів згідно із законом.

Громадяни та юридичні особи можуть мати у власності ліси, створені ними на набутих у власність у встановленому порядку земельних ділянках деградованих і малопродуктивних угідь, без обмеження їх площі.

Ліси, створені громадянами та юридичними особами на земельних ділянках, що належать їм на праві власності, перебувають у приватній власності цих громадян і юридичних осіб.

Стаття 13. Виникнення права приватної власності на ліси

Право приватної власності на ліси громадян та юридичних осіб України виникає з моменту одержання ними документів, що посвідчують право власності на земельну ділянку, та їх державної реєстрації.

Ліси, отримані у спадщину іноземними громадянами, особами без громадянства та іноземними юридичними особами, підлягають відчуженню протягом одного року.

Документом, що посвідчує право приватної власності на ліси, є державний акт на право власності на землю, виданий на відповідну земельну ділянку.

Стаття 14. Права та обов'язки громадян і юридичних осіб, які мають у приватній власності ліси

Громадяни та юридичні особи, які мають у приватній власності ліси, мають право:

1) власності на лісові ресурси та їх використання в порядку, визначеному цим Кодексом;

2) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

3) продавати або іншим шляхом відчужувати відповідно до закону земельну лісову ділянку;

4) споруджувати в установленому порядку виробничі та інші будівлі й споруди, необхідні для ведення лісового господарства і використання лісових ресурсів.

Громадяни та юридичні особи, які мають у приватній власності ліси, зобов'язані:

1) вести лісове господарство на основі матеріалів лісовпорядкування відповідно до цього Кодексу;

2) забезпечувати охорону, захист, відтворення і підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей та покращання родючості ґрунтів, виконувати інші заходи відповідно до вимог лісового законодавства;

3) дотримуватися правил і норм використання лісових ресурсів;

4) вести лісове господарство та використовувати лісові ресурси способами, які не завдають шкоди навколишньому природному середовищу, забезпечують збереження корисних властивостей лісів і створюють сприятливі умови для їх охорони, захисту та відтворення;

5) вести первинний облік лісів, надавати в установленому законодавством порядку статистичну звітність та інформацію про стан лісів і використання лісових ресурсів;

6) забезпечувати охорону типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, рослинних угруповань, сприяти формуванню екологічної мережі відповідно до природоохоронного законодавства.

Законом можуть бути передбачені й інші права та обов'язки громадян і юридичних осіб, які мають у приватній власності ліси.

Стаття 15. Припинення права приватної власності на ліси

Право приватної власності на ліси припиняється в разі припинення права власності на земельну лісову ділянку у випадках і в порядку, встановлених законом.

Припинення права власності на ліси в разі добровільної відмови власника від права власності на земельну лісову ділянку на користь держави або територіальної громади здійснюється за його заявою до відповідного органу в установленому законом порядку.

Глава 2. Право користування лісами

Стаття 16. Право користування лісами

Право користування лісами здійснюється в порядку постійного та тимчасового користування лісами.

Стаття 17. Постійне користування лісами

У постійне користування ліси на землях державної власності для ведення лісового господарства без встановлення строку надаються спеціалізованим державним лісогосподарським підприємствам, іншим державним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані лісогосподарські підрозділи.

У постійне користування ліси на землях комунальної власності для ведення лісового господарства без встановлення строку надаються спеціалізованим комунальним лісогосподарським підприємствам, іншим комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створені спеціалізовані лісогосподарські підрозділи.

Ліси надаються в постійне користування на підставі рішення органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, прийнятого в межах їх повноважень за погодженням з органами виконавчої влади з питань лісового господарства та з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань

охорони навколишнього природного середовища. У разі прийняття рішення про надання лісів у постійне користування обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. Прийняття рішень Кабінетом Міністрів України не потребує погоджень з іншими органами.

{Частина третя статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Право постійного користування лісами посвідчується державним актом на право постійного користування земельною ділянкою.

Стаття 18. Тимчасове користування лісами

Об'єктом тимчасового користування можуть бути всі ліси, що перебувають у державній, комунальній або приватній власності.

Тимчасове користування лісами може бути: довгостроковим - терміном від одного до п'ятдесяти років і короткостроковим - терміном до одного року.

Довгострокове тимчасове користування лісами - засноване на договорі строкове платне використання лісових ділянок, які виділяються для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, проведення науково-дослідних робіт.

Довгострокове тимчасове користування лісами державної та комунальної власності здійснюється без вилучення земельних ділянок у постійних користувачів лісами на підставі рішення відповідних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, прийнятого в межах їх повноважень за погодженням з постійними користувачами лісами та органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

{Частина четверта статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Довгострокове тимчасове користування лісами приватної власності здійснюється без вилучення земельних ділянок шляхом укладення між власником лісів та тимчасовим лісокористувачем договору, який підлягає реєстрації в органі виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

{Частина п'ята статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Короткострокове тимчасове користування лісами для заготівлі другорядних лісових матеріалів, побічних лісових користувань та інших потреб, передбачених цим Кодексом, здійснюється без вилучення земельних ділянок у власника лісів, постійного лісокористувача на підставі спеціального дозволу, що видається власником лісів, постійним лісокористувачем підприємствам, установам, організаціям, громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, іноземним юридичним особам.

Суб'єктами правовідносин тимчасового користування лісами є:

власники лісів або уповноважені ними особи;

підприємства, установи, організації, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи.

Тимчасовий лісокористувач не має права передавати лісові ділянки в тимчасове користування іншим особам.

Стаття 19. Права та обов'язки постійних лісокористувачів

Постійні лісокористувачі мають:

1) право самостійно господарювати в лісах;

2) виключне право на заготівлю деревини;

3) право власності на заготовлену ними продукцію та доходи від її реалізації;

4) право на відшкодування збитків у випадках, передбачених законодавством;

5) право здійснювати відповідно до законодавства будівництво доріг, спорудження жилих будинків, виробничих та інших будівель і споруд, необхідних для ведення лісового господарства.

Постійні лісокористувачі зобов'язані:

1) забезпечувати охорону, захист, відтворення, підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей, підвищення родючості ґрунтів, вживати інших заходів відповідно до законодавства на основі принципів сталого розвитку;

2) дотримуватися правил і норм використання лісових ресурсів;

3) вести лісове господарство на основі матеріалів лісовпорядкування, здійснювати використання лісових ресурсів способами, які забезпечують збереження оздоровчих і захисних властивостей лісів, а також створюють сприятливі умови для їх охорони, захисту та відтворення;

4) вести первинний облік лісів;

5) дотримуватися встановленого законодавством режиму використання земель;

6) забезпечувати охорону типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, рослинних угруповань, сприяти формуванню екологічної мережі відповідно до природоохоронного законодавства;

{Пункт 7 частини другої статті 19 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

8) забезпечувати безперешкодний доступ до об'єктів електромереж, інших інженерних споруд, які проходять через лісову ділянку, для їх обслуговування.

Законом можуть бути передбачені й інші права та обов'язки постійних лісокористувачів.

Стаття 20. Права та обов'язки тимчасових лісокористувачів на умовах довгострокового користування

Тимчасові лісокористувачі на умовах довгострокового користування мають право:

1) здійснювати господарську діяльність у лісах з дотриманням умов договору;

2) за погодженням із власниками лісів, постійними лісокористувачами в установленому порядку зводити тимчасові будівлі і споруди, необхідні для ведення господарської діяльності;

3) отримувати продукцію і доходи від її реалізації.

Тимчасові лісокористувачі на умовах довгострокового користування зобов'язані:

1) приступати до використання лісів у строки, встановлені договором;

2) виконувати встановлені обмеження (обтяження) в обсязі, передбаченому законом та договором;

3) дотримуватися встановленого законодавством режиму використання земель;

4) вести роботи способами, які забезпечують збереження оздоровчих і захисних властивостей лісів, а також створюють сприятливі умови для охорони, захисту і відтворення типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, сприяти формуванню екологічної мережі;

5) своєчасно вносити плату за використання лісових ресурсів;

6) не порушувати прав інших лісокористувачів.

Законом та договором можуть бути передбачені й інші права та обов'язки тимчасових лісокористувачів на умовах довгострокового користування.

Стаття 21. Права та обов'язки тимчасових лісокористувачів на умовах короткострокового користування

Тимчасові лісокористувачі на умовах короткострокового користування мають право:

1) здійснювати використання лісових ресурсів з додержанням вимог спеціального дозволу;

2) за погодженням із власниками лісів, постійними лісокористувачами у встановленому порядку споруджувати тимчасові будівлі та споруди, необхідні для зберігання і первинної обробки заготовленої продукції;

3) власності на заготовлену ними в результаті використання лісових ресурсів продукцію та доходи від її реалізації;

4) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законодавством.

Тимчасові лісокористувачі на умовах короткострокового користування зобов'язані:

1) здійснювати використання лісових ресурсів за встановленими правилами і нормами;

2) вести роботи способами, які забезпечують збереження оздоровчих і захисних властивостей лісів, а також створюють сприятливі умови для охорони, захисту та відтворення лісів, охорони типових та унікальних природних комплексів і об'єктів, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу;

3) своєчасно вносити плату за використання лісових ресурсів;

4) не порушувати прав інших лісокористувачів.

Законом можуть бути передбачені й інші права та обов'язки тимчасових лісокористувачів на умовах короткострокового користування.

Стаття 22. Припинення права користування лісами

Підставами припинення права постійного користування лісами є:

1) припинення права користування земельною лісовою ділянкою у випадках і порядку, встановлених законом;

2) використання лісових ресурсів способами, які завдають шкоду навколишньому природному середовищу, не забезпечують збереження оздоровчих, захисних та інших корисних властивостей лісів, негативно впливають на їх стан і відтворення;

3) використання лісової ділянки не за цільовим призначенням.

Право тимчасового користування лісами припиняється у випадках, передбачених статтею 78 цього Кодексу для припинення права використання лісових ресурсів.

Стаття 23. Лісові сервітути

Лісовий сервітут - право на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною лісовою ділянкою.

Громадяни мають право вільно перебувати в лісах державної та комунальної власності, якщо інше не передбачено законом.

Права власників лісів або лісокористувачів можуть бути обмежені на користь інших заінтересованих осіб на підставі закону, договорів, заповіту або за рішенням суду.

Установлення лісового сервітуту не веде до позбавлення власника земельної лісової ділянки, щодо якої встановлений лісовий сервітут, права володіння, користування та розпоряджання нею, а користувача - володіння, користування.

Лісовий сервітут здійснюється способом, найменш обтяжливим для власника лісів або користувача земельної лісової ділянки, щодо якої він установлений.

Положення Цивільного та Земельного кодексів України застосовуються до лісових сервітутів у частині, що не суперечить вимогам цього Кодексу.

Стаття 24. Захист прав власників лісів, лісокористувачів та громадян

Права власників лісів, лісокористувачів та громадян охороняються законом і можуть бути обмежені або припинені лише у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

Збитки, завдані внаслідок порушення прав власників лісів, лісокористувачів та громадян, підлягають відшкодуванню в повному обсязі відповідно до закону.

РОЗДІЛ ІІІ. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН

Глава 3. Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин

Стаття 25. Основні завдання державного регулювання та управління у сфері лісових відносин

Основним завданням державного регулювання та управління у сфері лісових відносин є забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів.

Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин здійснюється шляхом:

1) формування та визначення основних напрямів державної політики у сфері лісових відносин;

2) визначення законом повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

3) установлення відповідно до закону порядку і правил у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

4) здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів.

Стаття 26. Повноваження Верховної Ради України у сфері лісових відносин

Верховна Рада України у сфері лісових відносин:

1) визначає засади державної політики у сфері лісових відносин;

2) приймає закони щодо регулювання відносин у цій сфері;

3) затверджує загальнодержавні програми з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

4) вирішує інші питання у сфері лісових відносин відповідно до Конституції України.

Стаття 27. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері лісових відносин

Кабінет Міністрів України у сфері лісових відносин:

1) забезпечує реалізацію державної політики у сфері лісових відносин;

2) спрямовує та координує діяльність органів виконавчої влади щодо організації охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

3) забезпечує розроблення та виконання загальнодержавних програм з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

4) затверджує державні програми з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

5) передає у власність, надає у постійне користування для нелісогосподарських потреб земельні лісові ділянки, що перебувають у державній власності;

{Пункт 5 статті 27 в редакції Закону № 4539-VI від 15.03.2012}

{Пункт 6 статті 27 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

7) приймає рішення про обмеження або тимчасове припинення діяльності підприємств, установ та організацій у разі порушення ними природоохоронного та лісового законодавства;

8) вирішує інші питання у сфері лісових відносин відповідно до Конституції України та закону.

Стаття 28. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства:

1) визначає пріоритетні напрями та стратегію розвитку у сфері лісових відносин;

2) забезпечує формування державної політики у сфері лісових відносин;

3) розробляє та організовує виконання державних цільових, галузевих та інших програм охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

4) забезпечує нормативно-правове регулювання з ведення лісового господарства;

5) вирішує інші питання, визначені законами України та покладені на нього актами Президента України.

{Стаття 28 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 28^{-1}. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства:

1) вносить пропозиції щодо формування державної політики;

2) здійснює державний контроль за додержанням нормативно-правових актів щодо ведення лісового господарства;

3) організовує ведення лісовпорядкування, обліку лісів, державного лісового кадастру та моніторингу лісів;

4) організовує ведення лісового господарства і раціональне використання лісових ресурсів;

5) забезпечує функціонування державної лісової охорони, координує діяльність лісової охорони інших постійних лісокористувачів і власників лісів;

6) координує здійснення заходів з охорони лісів від пожеж та захисту від шкідників і хвороб;

7) координує роботу з ведення лісового господарства підпорядкованими йому науково-дослідними установами;

8) бере участь у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів для лісового господарства;

9) видає ліцензії відповідно до закону;

10) вносить пропозиції щодо обмеження або тимчасового припинення діяльності підприємств, установ та організацій незалежно від їх підпорядкування та форми власності у разі порушення ними лісового законодавства;

11) приймає рішення про віднесення лісів до відповідної категорії;

11^{-1}) погоджує документацію із землеустрою у випадках та порядку, визначених Земельним кодексом України та Законом України "Про землеустрій", щодо відповідності зазначеної документації лісовому законодавству;

{Статтю 28^{-1} доповнено пунктом 11^{-1} згідно із Законом № 365-VII від 02.07.2013}

12) здійснює міжнародне співробітництво з питань ведення лісового господарства;

13) вирішує інші питання, визначені законами України та покладені на нього актами Президента України.

{Кодекс доповнено статтею 28^{-1} згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 29. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері лісових відносин

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері лісових відносин:

1) забезпечує формування державної політики у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів як складової частини державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища;

{Пункт 1 частини першої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

2) здійснює державне управління, регулювання у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів як складової частини заходів з охорони навколишнього

природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів;

{Пункт 3 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

4) координує здійснення органами виконавчої влади заходів з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

5) бере участь у розробленні загальнодержавних, державних і регіональних (місцевих) програм з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

{Пункт 6 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

7) затверджує в установленому порядку нормативи використання лісових ресурсів;

8) погоджує нормативно-правові акти з ведення лісового господарства;

9) організовує здійснення оцінки впливу на довкілля щодо впливу промислових та інших об'єктів, хімічних речовин на ліси, затверджує переліки пестицидів, дозволених для застосування в лісах, установлює регламенти їх застосування;

{Пункт 9 частини першої статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

{Пункт 10 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 11 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 12 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Пункт 13 частини першої статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

14) вирішує інші питання, визначені законами України та покладені на нього актами Президента України.

{Пункт 14 частини першої статті 29 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

{Частину другу статті 29 виключено на підставі Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 29^{-1}. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері лісових відносин

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері лісових відносин:

1) погоджує матеріали лісовпорядкування;

{Пункт 2 статті 29^{-1} виключено на підставі Закону № 365-VII від 02.07.2013}

3) організовує здійснення оцінки впливу на довкілля щодо впливу промислових та інших об'єктів, хімічних речовин на ліси, затверджує переліки пестицидів, дозволених для застосування в лісах, установлює регламенти їх застосування;

{Пункт 9 статті 29^{-1} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

4) вирішує інші питання, визначені законами України та покладені на нього актами Президента України.

{Кодекс доповнено статтею 29^{-1} згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 29^{-2}. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері лісових відносин

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері лісових відносин:

1) здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

2) розглядає справи про адміністративні правопорушення;

3) обмежує чи зупиняє (тимчасово) в установленому порядку діяльність підприємств, установ та організацій незалежно від їх підпорядкування та форми власності, якщо вона здійснюється з порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища, вимог дозволів на використання природних ресурсів;

4) застосовує у випадках, передбачених законом, економічні санкції до підприємств, установ та організацій, їх посадових і службових осіб, громадян за порушення вимог законодавства, подає позови до суду про відшкодування збитків і втрат, завданих унаслідок такого порушення;

5) вирішує інші питання, визначені законом та покладені на нього актами Президента України.

{Кодекс доповнено статтею 29[-2] згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 30. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, районних рад у сфері лісових відносин

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні ради у сфері лісових відносин у межах своїх повноважень на відповідній території:

1) забезпечують реалізацію державної політики у сфері лісових відносин;

2) забезпечують виконання загальнодержавних і державних програм з охорони, захисту, використання та відтворення лісів і затверджують регіональні (місцеві) програми з цих питань;

3) передають у власність, надають у постійне користування земельні лісові ділянки на землях спільної власності відповідних територіальних громад, власності територіальних громад міст Києва і Севастополя та припиняють права користування ними;

4) приймають рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісами лісових ділянок на землях спільної власності відповідних територіальних громад, власності територіальних громад міст Києва і Севастополя та припиняють права користування ними;

5) погоджують ліміт використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань;

6) погоджують максимальні норми безоплатного збору дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів тощо;

7) встановлюють порядок використання коштів, що виділяються з відповідного місцевого бюджету на ведення лісового господарства;

8) вирішують інші питання у сфері лісових відносин відповідно до закону.

Стаття 31. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері лісових відносин

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації у сфері лісових відносин у межах своїх повноважень на їх території:

1) забезпечують реалізацію державної політики у сфері лісових відносин;

2) беруть участь у розробленні та забезпеченні виконання регіональних (місцевих) програм з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

3) здійснюють контроль за додержанням законодавства у сфері лісових відносин;

4) передають у власність, надають у постійне користування для ведення лісового господарства земельні лісові ділянки, що перебувають у державній власності, на відповідній території;

{Пункт 5 статті 31 виключено на підставі Закону № 4539-VI від 15.03.2012}

6) приймають рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісами лісових ділянок, що перебувають у державній власності, на відповідній території, а також у межах міст обласного та республіканського (Автономної Республіки Крим) значення;

7) обмежують або тимчасово припиняють діяльність підприємств, установ та організацій у разі порушення ними лісового законодавства в порядку, передбаченому законодавством;

8) забезпечують здійснення заходів щодо охорони і захисту лісів, ліквідації наслідків стихійних явищ, лісових пожеж, залучають у встановленому порядку до цих робіт населення, транспортні та інші технічні засоби та обладнання, забороняють відвідування лісів населенням і в'їзд до них транспортних засобів у період високої пожежної небезпеки в порядку, передбаченому законодавством;

9) встановлюють ліміт використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань;

10) встановлюють максимальні норми безоплатного збору дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів тощо;

11) вирішують інші питання у сфері лісових відносин відповідно до закону.

Стаття 32. Повноваження районних державних адміністрацій у сфері лісових відносин

Районні державні адміністрації у сфері лісових відносин на їх території:

1) забезпечують реалізацію державної політики у сфері лісових відносин;

2) беруть участь у розробленні та забезпеченні виконання регіональних (місцевих) програм з охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

{Пункт 3 статті 32 виключено на підставі Закону № 4539-VI від 15.03.2012}

4) приймають рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісами лісових ділянок, що перебувають у державній власності, у межах сіл, селищ, міст районного значення;

5) беруть участь у здійсненні заходів щодо охорони і захисту лісів, ліквідації наслідків стихійних явищ, лісових пожеж, залучають у встановленому порядку до цих робіт населення, транспортні й інші технічні засоби та обладнання;

6) вносять у встановленому порядку пропозиції про обмеження або тимчасове припинення діяльності підприємств, установ та організацій у разі порушення ними лісового законодавства;

7) вирішують інші питання у сфері лісових відносин відповідно до закону.

Стаття 33. Повноваження сільських, селищних, міських рад у сфері лісових відносин

Сільські, селищні, міські ради у сфері лісових відносин на відповідній території:

1) передають у власність, надають у постійне користування земельні лісові ділянки, що перебувають у комунальній власності, в межах сіл, селищ, міст і припиняють права користування ними;

2) приймають рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісами лісових ділянок, що перебувають у комунальній власності, в межах сіл, селищ, міст і припиняють права користування ними;

3) беруть участь у здійсненні заходів щодо охорони і захисту лісів, ліквідації наслідків стихійних явищ, лісових пожеж, залучають у встановленому порядку до цих робіт населення, транспортні й інші технічні засоби та обладнання;

4) організовують благоустрій лісових ділянок і культурно-побутове обслуговування відпочиваючих у лісах, що використовуються для цих цілей;

5) встановлюють порядок використання коштів, що виділяються з місцевого бюджету на ведення лісового господарства;

6) вирішують інші питання у сфері лісових відносин відповідно до закону.

РОЗДІЛ IV. ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Глава 4. Основні завдання і зміст організації лісового господарства

Стаття 34. Завдання організації лісового господарства

Організація лісового господарства має своїм завданням забезпечувати ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних та економічних умов, цільового призначення, лісорослинних умов, породного складу лісів, а також функцій, які вони виконують.

Стаття 35. Зміст організації лісового господарства

Організація лісового господарства передбачає:

1) розроблення та затвердження в установленому законом порядку нормативно-правових актів з ведення лісового господарства;

2) поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій, виділення особливо захисних лісових ділянок;

3) установлення віку стиглості деревостанів, норм використання лісових ресурсів;

4) проведення лісовпорядкування;

5) ведення державного лісового кадастру, обліку лісів;

6) ведення моніторингу лісів;

7) проведення лісової сертифікації;

8) здійснення інших організаційно-технічних заходів згідно з основними вимогами щодо ведення лісового господарства, визначеними законодавством.

Глава 5. Нормативно-правові акти з ведення лісового господарства

Стаття 36. Зміст нормативно-правових актів з ведення лісового господарства

Нормативно-правові акти з ведення лісового господарства встановлюють порядок і вимоги до системи заходів з охорони, захисту, використання та відтворення лісів, комплекс якісних та кількісних показників, параметрів, що забезпечують регулювання діяльності у цій галузі.

Стаття 37. Питання, що регулюються нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства

Нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства регулюються:

1) поділ лісів на категорії залежно від значення та основних виконуваних ними функцій;

2) проведення рубок головного користування;

3) організація лісовпорядкування;

4) ведення державного лісового кадастру, обліку і моніторингу лісів;

5) організація та проведення лісової сертифікації;

6) заготівля другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань;

7) використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, потреб мисливського господарства та проведення науково-дослідних робіт;

8) відновлення лісів і лісорозведення;

9) здійснення заходів щодо підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів;

10) здійснення охорони лісів від пожеж;

11) здійснення захисту лісів від шкідників і хвороб;

12) виділення пралісів.

{Частину першу статті 37 доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Законом, іншими нормативно-правовими актами можуть регулюватися інші питання з ведення лісового господарства.

Стаття 38. Розроблення та затвердження нормативно-правових актів з ведення лісового господарства

Нормативно-правові акти з ведення лісового господарства розробляються в установленому порядку центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

Основні вимоги до ведення лісового господарства та заходів з охорони, захисту, використання та відтворення лісів відповідно до цього Кодексу та закону затверджуються нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

Нормативно-правові акти, що визначають умови ведення лісового господарства, якісні та кількісні показники оцінки діяльності в цій галузі, затверджуються в установленому порядку центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, та іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади.

{Частина третя статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Вимоги нормативно-правових актів з ведення лісового господарства є обов'язковими до виконання всіма власниками лісів, постійними і тимчасовими лісокористувачами.

Глава 6. Функціональний поділ лісів

Стаття 39. Поділ лісів за екологічним і соціально-економічним значенням

Ліси України за екологічним і соціально-економічним значенням та залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на такі категорії:

1) захисні ліси (виконують переважно водоохоронні, ґрунтозахисні та інші захисні функції);

2) рекреаційно-оздоровчі ліси (виконують переважно рекреаційні, санітарні, гігієнічні та оздоровчі функції);

3) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (виконують особливі природоохоронні, естетичні, наукові функції тощо);

4) експлуатаційні ліси.

Поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій проводиться в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 39^{-1}. Охорона та збереження пралісів, квазіпралісів, природних лісів

Праліси, квазіпраліси та природні ліси є національною природною спадщиною України.

З метою охорони та збереження пралісів, квазіпралісів та природних лісів у них забороняються всі види рубок, у тому числі санітарні, рубки формування і оздоровлення лісів (крім догляду за лінійними об’єктами та вирубування окремих дерев під час гасіння пожежі), будівництво споруд, прокладання шляхів, лінійних та інших об’єктів транспорту і зв’язку, випасання худоби, промислова заготівля недеревинних лісових продуктів, проїзд транспортних засобів (крім доріг загального користування та служби лісової охорони).

Усі виділені праліси, квазіпраліси та природні ліси зараховуються до категорії лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення, а також виділяються в особливі охоронні лісові ділянки.

Навколо виділених пралісів, квазіпралісів, природних лісів установлюються охоронні зони завширшки не менше подвійної висоти деревостану пралісу, в яких забороняються суцільні та поступові рубки.

Наявність пралісів, квазіпралісів чи природних лісів є підставою для оголошення відповідних територій і об’єктів природно-заповідного фонду України пралісовими пам’ятками природи.

Визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів, природних лісів здійснюється за спеціальною методикою, яка розробляється і затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Кодекс доповнено статтею 39[-1] згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Стаття 40. Встановлення меж лісових ділянок, віднесених до відповідних категорій лісів

Під час поділу лісів на відповідні категорії встановлюються межі лісових ділянок кожної категорії.

Межі лісових ділянок, визначених для віднесення до однієї з категорій, проводяться по природних межах, квартальних просіках, лініях зв'язку і електромереж та інших чітко визначених на місцевості розмежувальних лініях.

Стаття 41. Виділення особливо захисних лісових ділянок

У лісах можуть бути виділені особливо захисні лісові ділянки з режимом обмеженого лісокористування.

Особливо захисні лісові ділянки виділяються органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за поданням лісовпорядних організацій і погодженням з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями.

{Частина друга статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Нормативи, за якими виділяються особливо захисні лісові ділянки, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

В особливо захисних лісових ділянках органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями за погодженням з органами виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за необхідності може бути повністю або частково заборонено застосування окремих видів і способів рубок.

{Частина четверта статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Глава 7. Встановлення віку стиглості деревостанів, норми використання лісових ресурсів

Стаття 42. Встановлення віку стиглості деревостанів

Вік стиглості деревостанів визначається, виходячи з основного цільового призначення лісів, функцій, які вони виконують, продуктивності, біологічних особливостей деревних порід, лісорослинних умов, природних зон, а також способів відновлення лісу.

Вік стиглості деревостанів обґрунтовується під час проведення лісовпорядкування за результатами спеціальних наукових досліджень.

Вік стиглості деревостанів затверджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина третя статті 42 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 43. Розрахункова лісосіка і порядок її затвердження

Розрахункова лісосіка - щорічна науково обґрунтована норма заготівлі деревини в порядку рубок головного користування, яка затверджується для кожного власника, постійного користувача лісів окремо за групами порід, виходячи з принципів безперервності та невиснажливості використання лісових ресурсів.

Розрахункова лісосіка загалом для України, Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя визначається як сума затверджених у встановленому порядку розрахункових лісосік, передбачених частиною першою цієї статті.

Пропозиції та відповідні обґрунтування щодо розрахункової лісосіки готуються лісовпорядними організаціями.

Розрахункова лісосіка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

{Частина четверта статті 43 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 44. Внесення змін до розрахункової лісосіки

У разі зміни меж лісових ділянок, віку стиглості деревостанів, поділу лісів залежно від основних виконуваних ними функцій та інших змін, що впливають на норму заготівлі деревини від рубок головного користування, до розрахункової лісосіки вносяться зміни. Обчислення, затвердження та внесення змін до розрахункової лісосіки провадяться в порядку, визначеному статтею 43 цього Кодексу.

Глава 8. Лісовпорядкування

Стаття 45. Поняття лісовпорядкування

Лісовпорядкування включає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної організації та науково обґрунтованого ведення лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання, підвищення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, культури ведення лісового господарства, отримання достовірної і всебічної інформації про лісовий фонд України.

Стаття 46. Зміст лісовпорядкування

Лісовпорядкування передбачає:

1) відновлення у встановленому порядку меж території лісового фонду України і визначення внутрігосподарської організації;

2) виконання відповідних топографо-геодезичних робіт і спеціального картографування лісів;

3) інвентаризацію лісового фонду України з визначенням породного та вікового складу деревостанів, їх стану, якісних і кількісних характеристик лісових ресурсів;

4) виявлення деревостанів, що потребують рубок, з метою поліпшення якісного складу лісів;

5) обґрунтування поділу лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій;

6) обчислення розрахункової лісосіки, обсягів використання інших видів лісових ресурсів;

7) визначення обсягів робіт щодо відновлення лісів і лісорозведення, охорони лісів від пожеж, захисту від шкідників і хвороб, інших лісогосподарських заходів, а також порядку і способів їх проведення;

8) ландшафтні, ґрунтові, лісотипологічні, лісобіологічні та інші обстеження і дослідження лісових природних комплексів;

9) виявлення пралісів, квазіпралісів, природних лісів, типових та унікальних природних комплексів, місць зростання та оселення рідкісних та таких, що перебувають

під загрозою зникнення видів тваринного і рослинного світу і підлягають заповіданню, включенню до екологічної мережі;

{Пункт 9 статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

10) упорядкування мисливських угідь;

11) забезпечення державного обліку лісів і державного лісового кадастру;

12) проведення науково-дослідних робіт з метою забезпечення науково обґрунтованого використання лісових ресурсів, охорони, захисту та відтворення лісів;

13) складання проектів організації і розвитку лісового господарства та здійснення авторського нагляду за їх виконанням;

14) участь у розробленні програм охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

15) ведення моніторингу лісів;

16) інші лісовпорядні дії.

Стаття 47. Ведення лісовпорядкування

Лісовпорядкування є обов'язковим на всій території України та ведеться державними лісовпорядними організаціями за єдиною системою в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства.

{Частина перша статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

У лісах, що перебувають у державній власності, лісовпорядкування ведеться за рахунок коштів державного бюджету, у лісах комунальної власності - місцевого бюджету, у лісах приватної власності - за кошти їх власників. Ведення лісовпорядкування може здійснюватися за рахунок інших джерел, не заборонених законом.

Стаття 48. Матеріали лісовпорядкування

У матеріалах лісовпорядкування дається якісна і кількісна характеристика кожної лісової ділянки, комплексна оцінка ведення лісового господарства, що є основою для розроблення на засадах сталого розвитку проекту організації та розвитку лісового господарства відповідного об'єкта лісовпорядкування.

Проект організації та розвитку лісового господарства передбачає екологічно обґрунтоване ведення лісового господарства і розробляється відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють організацію лісовпорядкування.

У проекті організації та розвитку лісового господарства визначаються і обґрунтовуються основні напрями організації і розвитку лісового господарства об'єкта лісовпорядкування з урахуванням стану та перспектив економічного і соціального розвитку регіону.

Матеріали лісовпорядкування затверджуються в установленому порядку органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за погодженням відповідно з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина четверта статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Затверджені матеріали лісовпорядкування є обов'язковими для ведення лісового господарства, планування і прогнозування використання лісових ресурсів.

Глава 9. Державний лісовий кадастр та облік лісів

Стаття 49. Завдання державного лісового кадастру

Державний лісовий кадастр на території України ведеться з метою ефективної організації охорони і захисту лісів, раціонального використання лісового фонду України, відтворення лісів, здійснення систематичного контролю за якісними і кількісними змінами лісів.

Державний лісовий кадастр ведеться на основі державного земельного кадастру.

Стаття 50. Призначення державного лісового кадастру

Державний лісовий кадастр призначений для забезпечення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, заінтересованих підприємств, установ, організацій і громадян достовірною та об'єктивною інформацією щодо природного, господарського стану та правового режиму використання лісового фонду України.

Стаття 51. Складові частини державного лісового кадастру

Державний лісовий кадастр включає:

1) облік якісного і кількісного стану лісового фонду України;

2) поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій;

3) грошову оцінку лісів (у необхідних випадках);

4) інші показники.

Стаття 52. Документація державного лісового кадастру

Документація державного лісового кадастру ведеться органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, на основі державного земельного кадастру, матеріалів лісовпорядкування, інвентаризації, обстежень та обліку лісів окремо по власниках лісів і постійних лісокористувачах на підставі:

{Абзац перший частини першої статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

1) матеріалів лісовпорядкування;

2) рішень про передачу у власність, надання в постійне користування земельних лісових ділянок, їх вилучення (викуп), зміну поділу лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій;

3) актів огляду місць заготівлі деревини, інших продуктів лісу та використання корисних властивостей лісів;

4) актів технічного приймання лісових культур;

5) актів переведення не вкритих лісовою рослинністю земель у вкриті лісовою рослинністю землі;

6) актів обстеження в разі зміни категорій земель у результаті господарської діяльності, стихійних явищ та інших факторів.

Документація державного лісового кадастру може уточнюватися під час проведення чергового лісовпорядкування та державного обліку лісів України.

Стаття 53. Порядок ведення державного лісового кадастру

Державний лісовий кадастр ведеться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за єдиною для України системою за рахунок коштів державного бюджету.

Порядок ведення державного лісового кадастру встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 54. Облік лісів

Облік лісів включає збір та узагальнення відомостей, які характеризують кожну лісову ділянку за площею, кількісними та якісними показниками.

Основою ведення обліку лісів є матеріали лісовпорядкування.

Ведення обліку лісів забезпечується постійним підтриманням в актуалізованому стані характеристик кожної лісової ділянки, їх змін, спричинених господарською діяльністю, стихійним лихом або іншими причинами.

Громадяни та юридичні особи мають право на отримання у встановленому законодавством порядку інформації про облік лісів.

Порядок ведення обліку лісів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Глава 10. Моніторинг лісів і лісова сертифікація

Стаття 55. Моніторинг лісів

Моніторинг лісів - система регулярного спостереження, оцінки і прогнозу динаміки кількісного і якісного стану лісів.

Моніторинг лісів проводиться шляхом збирання, передавання, збереження та аналізу інформації про стан лісів, прогнозування змін у лісах і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для інформаційно-аналітичного забезпечення управління лісами, прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам стану лісів, дотримання вимог екологічної безпеки та принципів ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку.

Моніторинг лісів є складовою частиною державної системи моніторингу навколишнього природного середовища.

Стаття 56. Лісова сертифікація

Лісова сертифікація - оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку. Метою лісової сертифікації є забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства.

Організація та проведення лісової сертифікації здійснюються відповідно до порядку, який встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина друга статті 56 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Глава 11. Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок, визначення місць будівництва об'єктів, що впливають на стан і відтворення лісів

Стаття 57. Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства

Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства, провадиться органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, які приймають рішення про передачу цих земельних ділянок у власність або надання у постійне користування відповідно до Земельного кодексу України.

Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання для житлової, громадської і промислової забудови провадиться переважно за рахунок площ, зайнятих чагарниками та іншими малоцінними насадженнями.

{Частину третю статті 57 виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 58. Вирішення питань про збереження або вирубування дерев і чагарників у разі зміни цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства

У разі зміни цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства, органи, що приймають таке рішення, одночасно вирішують питання про збереження або вирубування дерев і чагарників та про порядок використання одержаної при цьому деревини.

Підприємства, установи, організації і громадяни, яким передаються у власність або надаються в користування земельні лісові ділянки без права вирубування дерев і чагарників, зобов'язані забезпечити їх збереження і догляд за ними.

У разі виникнення додаткової потреби у вирубуванні дерев і чагарників на земельних лісових ділянках, що передані у власність або надані в користування без права вирубування, питання про вирубування дерев і чагарників та порядок використання заготовленої при цьому деревини вирішується органом, який прийняв рішення про передачу у власність або надання в користування земельної ділянки.

Рішення про вирубування дерев і чагарників приймається за погодженням з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями. У разі прийняття рішення щодо вирубування дерев і чагарників обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. Прийняття рішень Кабінетом Міністрів України не потребує погоджень з іншими органами.

{Частина четверта статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 59. Особливості використання земельних лісових ділянок для цілей, пов'язаних із веденням лісового господарства

Переведення земельних лісових ділянок до нелісових земель у цілях, пов'язаних з веденням лісового господарства, здійснюється без їх вилучення у постійного лісокористувача з дозволу органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, за погодженням з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями. У разі прийняття рішення про переведення земельних лісових ділянок до нелісових земель у цілях, пов'язаних із веденням лісового господарства, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. Прийняття рішень Кабінетом Міністрів України не потребує погоджень з іншими органами.

{Стаття 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 60. Розміщення, проектування, будівництво і введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що шкідливо впливають на стан і відтворення лісів

Під час розміщення, проектування, будівництва і введення в дію нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів, а також удосконалення існуючих і впровадження нових технологічних процесів та устаткування, що можуть шкідливо впливати на стан і відтворення лісів, передбачаються і здійснюються заходи щодо усунення негативної дії шкідливих факторів, зокрема викидів і скидів забруднюючих речовин, відходів виробництва, підтоплення, осушення та інших видів негативного впливу на ліси.

Забороняється введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, цехів, агрегатів, транспортних шляхів, споруд та об'єктів, не забезпечених пристроями, що запобігають шкідливому впливу на стан і відтворення лісів.

Стаття 61. Використання земельних лісових ділянок для розташування підприємств, споруд та інших об’єктів, що шкідливо впливають на стан і відтворення лісів

Використання земельних лісових ділянок для розташування підприємств, споруд та інших об’єктів, що шкідливо впливають на стан і відтворення лісів, здійснюється після

надання таких ділянок для зазначених цілей у порядку, встановленому Земельним кодексом України.

{Стаття 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 62. Використання земельних лісових ділянок для видобування корисних копалин, прокладання кабельних ліній, трубопроводів та інших комунікацій, здійснення бурових, підривних та інших робіт, не пов'язаних з веденням лісового господарства

Використання земельних лісових ділянок для видобування корисних копалин (крім видобування корисних копалин місцевого значення для власних потреб), прокладання кабельних ліній, трубопроводів та інших комунікацій, здійснення бурових, підривних та інших робіт, не пов’язаних із веденням лісового господарства, здійснюється після надання таких ділянок для зазначених цілей у порядку, встановленому Земельним кодексом України.

{Частина перша статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5456-VI від 16.10.2012, № 365-VII від 02.07.2013; в редакції Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Використання земельних лісових ділянок для видобування корисних копалин місцевого значення для власних потреб проводиться відповідно до Кодексу України "Про надра".

Зазначені роботи повинні вестися способами і методами, що не призводять до погіршення протипожежного і санітарного стану лісів та умов їх відтворення.

РОЗДІЛ V. ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Глава 12. Зміст та основні вимоги щодо ведення лісового господарства

Стаття 63. Зміст ведення лісового господарства

Ведення лісового господарства полягає у здійсненні комплексу заходів з охорони, захисту, раціонального використання та розширеного відтворення лісів.

Стаття 64. Основні вимоги щодо ведення лісового господарства

Підприємства, установи, організації і громадяни здійснюють ведення лісового господарства з урахуванням господарського призначення лісів, природних умов і зобов'язані:

1) забезпечувати посилення водоохоронних, захисних, кліматорегулюючих, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших корисних властивостей лісів з метою поліпшення навколишнього природного середовища та охорони здоров'я людей;

2) забезпечувати безперервне, невиснажливе і раціональне використання лісових ресурсів для задоволення потреб виробництва і населення в деревині та іншій лісовій продукції;

3) здійснювати відтворення лісів;

4) забезпечувати підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів і збереження біотичного та іншого природного різноманіття в лісах;

5) здійснювати охорону лісів від пожеж, захист від шкідників і хвороб, незаконних рубок та інших пошкоджень;

6) раціонально використовувати лісові ділянки.

Глава 13. Використання лісових ресурсів

Стаття 65. Види використання лісових ресурсів

Використання лісових ресурсів може здійснюватися в порядку загального і спеціального використання.

Стаття 66. Загальне використання лісових ресурсів

Громадяни мають право в лісах державної та комунальної власності, а також за згодою власника в лісах приватної власності вільно перебувати, безоплатно без видачі спеціального дозволу збирати для власного споживання дикорослі трав'яні рослини, квіти, ягоди, горіхи, гриби тощо, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

Максимальні норми безоплатного збору дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів тощо встановлюються органами виконавчої влади відповідно до цього Кодексу за поданням органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, погодженим з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями. У разі прийняття рішення про встановлення максимальних норм безоплатного збору дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів тощо обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина друга статті 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Громадяни під час здійснення загального використання лісових ресурсів зобов'язані виконувати вимоги пожежної безпеки в лісах, користуватися лісовими ресурсами, зазначеними у частині першій цієї статті, способами і в обсягах, що не завдають шкоди відтворенню цих ресурсів, не погіршують санітарного стану лісів.

Стаття 67. Спеціальне використання лісових ресурсів

У порядку спеціального використання можуть здійснюватися такі види використання лісових ресурсів:

1) заготівля деревини;

{Пункт 1 частини першої статті 67 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2756-VI від 02.12.2010}

2) заготівля другорядних лісових матеріалів;

3) побічні лісові користування;

4) використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, потреб мисливського господарства, проведення науково-дослідних робіт.

Законодавством України можуть передбачатися й інші види спеціального використання лісових ресурсів.

Спеціальне використання лісових ресурсів здійснюється в межах лісових ділянок, виділених для цієї мети.

Порядок та умови здійснення спеціального використання лісових ресурсів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 68. Виділення лісових ділянок для спеціального використання лісових ресурсів

Спеціальне використання лісових ресурсів здійснюється на лісових ділянках, які виділяються для цієї мети, без надання земельних ділянок.

Лісова ділянка може бути виділена одному або кільком тимчасовим лісокористувачам для різних видів використання лісових ресурсів.

Землі, що були порушені під час використання лісових ресурсів, приводяться відповідно до вимог законодавства винними в цьому особами за їх рахунок до стану, придатного для використання за призначенням.

Стаття 69. Спеціальний дозвіл на використання лісових ресурсів

Спеціальне використання лісових ресурсів на виділеній лісовій ділянці проводиться за спеціальним дозволом - лісорубний квиток або лісовий квиток, що видається безоплатно.

{Частина перша статті 69 в редакції Закону № 1483-VI від 09.06.2009}

Спеціальний дозвіл на заготівлю деревини в порядку рубок головного користування видається органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

{Частина друга статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Спеціальний дозвіл на інші види спеціального використання лісових ресурсів видається власниками лісів або постійними лісокористувачами.

На виділених лісових ділянках можуть використовуватися лише ті лісові ресурси і лише для цілей, що передбачені виданим спеціальним дозволом.

Спеціальний дозвіл видається власниками лісів або постійними лісокористувачами у встановленому порядку також на проведення інших рубок та робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням лісового господарства.

Форми спеціальних дозволів і порядок їх видачі затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Рішення про видачу або відмову у видачі спеціального дозволу на використання лісових ресурсів приймається протягом одного місяця з дня подання документів власником лісу або лісокористувачем.

{Статтю 69 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 1483-VI від 09.06.2009}

Підставами для прийняття рішення про відмову у видачі спеціального дозволу є:

прийняття в установленому порядку рішення про зміну поділу лісів на категорії, в межах яких знаходяться лісові ділянки, виділені для спеціального використання лісових ресурсів, або про виділення особливо захисних лісових ділянок;

прийняття рішення про припинення діяльності лісокористувача;

невстановлення лімітів використання лісових ресурсів або їх перевищення;

недотримання встановленого порядку видачі спеціального дозволу на використання лісових ресурсів;

результати оцінки впливу на довкілля.

{Частину восьму статті 69 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017}

{Статтю 69 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 1483-VI від 09.06.2009}

Спеціальний дозвіл на використання лісових ресурсів анулюється в разі:

припинення права користування лісами з підстав, передбачених статтею 22 цього Кодексу;

припинення права використання лісових ресурсів з підстав, передбачених статтею 78 цього Кодексу.

{Статтю 69 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 1483-VI від 09.06.2009}

Стаття 70. Заготівля деревини

Заготівля деревини здійснюється при використанні лісових ресурсів у порядку рубок головного користування, що проводяться в стиглих і перестійних деревостанах.

Для заготівлі деревини під час рубок головного користування в першу чергу призначаються пошкоджені, ті, що усихають, інші деревостани, що потребують термінової рубки за своїм станом, і деревостани, які вийшли з підсочування.

Залежно від категорій лісів, природних лісорослинних умов, біологічних особливостей деревних порід та інших особливостей застосовуються такі системи рубок головного користування: суцільні, поступові або вибіркові, комбіновані рубки.

Деревина заготовляється також під час здійснення лісогосподарських заходів, не пов'язаних з використанням лісових ресурсів (поліпшення якісного складу лісів), та під час проведення інших заходів (розчищення лісових ділянок, вкритих лісовою рослинністю, у зв'язку з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів тощо).

Під час проведення заготівлі деревини не дозволяються вирубування та пошкодження:

цінних і рідкісних дерев та чагарників, занесених до Червоної книги України;

насінників і плюсових дерев, а також дерев з гніздами рідкісних видів птахів, занесених до Червоної книги України (чорний лелека, скопа, орлан-білохвіст та інші), дуплястих та найстаріших дерев.

{Абзац третій частини п'ятої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1832-VIII від 07.02.2017}

У виняткових випадках вирубування насінників і плюсових дерев може бути здійснене з дозволу органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, а в межах територій і об'єктів природно-заповідного фонду - в установленому порядку з дозволу органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина шоста статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Вирубування дерев та чагарників, занесених до Червоної книги України, здійснюється в установленому порядку лише з дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина сьома статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Заготівля деревини в порядку проведення рубок головного користування, а також інших рубок, пов'язаних із веденням лісового господарства, проводиться власниками лісів і постійними лісокористувачами, яким у встановленому порядку надано це право.

У разі здійснення будівельних та інших робіт на лісових ділянках заготівля деревини проводиться тими громадянами та юридичними особами, яким надано земельні ділянки для таких цілей, якщо в рішенні про надання земельної ділянки не передбачено інше.

У пралісах, квазіпралісах, природних лісах забороняються заготівля деревини, всі види рубок, у тому числі формування і оздоровлення лісів, та видалення захаращеності.

{Статтю 70 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Стаття 71. Ліміт заготівлі деревини в порядку рубок головного користування

Лімітом заготівлі деревини в порядку рубок головного користування є затверджена в установленому порядку розрахункова лісосіка. Заготівля деревини в порядку рубок головного користування в розмірах, що перевищують розрахункову лісосіку, забороняється.

Стаття 72. Заготівля другорядних лісових матеріалів

У лісах без заподіяння їм шкоди може здійснюватися заготівля другорядних лісових матеріалів: живиці, пнів, лубу та кори, деревної зелені, деревних соків.

Нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства може бути передбачено заготівлю інших другорядних лісових матеріалів.

Ліміт використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів встановлюється відповідними органами виконавчої влади за поданням органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, погодженим з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями. У разі прийняття рішення про встановлення ліміту використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина третя статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 73. Побічні лісові користування

До побічних лісових користувань належать: заготівля сіна, випасання худоби, розміщення пасік, заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин, збирання лісової підстилки, заготівля очерету.

Нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства можуть бути передбачені й інші види побічних лісових користувань.

Побічні лісові користування повинні здійснюватися без заподіяння шкоди лісу.

Ліміт використання лісових ресурсів при здійсненні побічних лісових користувань встановлюється органами виконавчої влади відповідно до цього Кодексу за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, а на території Автономної Республіки Крим - органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства, погодженим з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища. У разі прийняття рішення про встановлення ліміту використання лісових ресурсів при здійсненні побічних лісових користувань обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями таке рішення погоджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина четверта статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 74. Використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт

Використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт здійснюється з урахуванням вимог щодо збереження лісового середовища і природних ландшафтів з додержанням правил архітектурного планування приміських зон і санітарних вимог.

У лісах, що використовуються для відпочинку, лісокористувачі повинні здійснювати роботи щодо їх благоустрою.

Стаття 75. Використання корисних властивостей лісів для потреб мисливського господарства

Використання корисних властивостей лісів для потреб мисливського господарства здійснюється відповідно до цього Кодексу та законів України "Про тваринний світ", "Про мисливське господарство та полювання".

Стаття 76. Створення сприятливих умов для життя диких тварин

Використання лісових ресурсів і проведення лісогосподарських заходів повинні здійснюватися з урахуванням збереження сприятливих умов для життя диких тварин.

Тимчасові лісокористувачі на лісових ділянках, виділених їм для потреб мисливського господарства, можуть за погодженням з власниками лісів або постійними лісокористувачами створювати кормові і захисні ділянки, здійснювати інші заходи, пов'язані з веденням мисливського господарства.

Стаття 77. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів

{Назва статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

Спеціальне використання лісових ресурсів, крім розміщення пасік, є платним.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів встановлюється Податковим кодексом України.

{Частина друга статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 71-VIII від 28.12.2014}

{Стаття 77 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010}

Стаття 78. Припинення права використання лісових ресурсів

Право використання лісових ресурсів припиняється в разі:

1) добровільної відмови від використання лісових ресурсів;

2) закінчення строку, на який було надано право використання лісових ресурсів;

3) припинення діяльності лісокористувачів, яким було надано право використання лісових ресурсів;

4) порушення правил і норм, умов спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів;

5) використання лісових ресурсів способами, які негативно впливають на стан і відтворення лісів, призводять до погіршення навколишнього природного середовища;

6) порушення встановлених строків справляння збору за використання лісових ресурсів;

7) використання лісової ділянки не за цільовим призначенням;

8) невідшкодування в установленому порядку збитків, заподіяних лісовому господарству внаслідок порушень лісового законодавства, та невиконання вимог щодо усунення виявлених недоліків.

Припинення права використання лісових ресурсів здійснюється в установленому порядку шляхом анулювання лісорубного квитка або лісового квитка тими органами, які їх видали.

{Частина друга статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1483-VI від 09.06.2009}

У випадках, передбачених пунктами 4-8 частини першої цієї статті, рішення про анулювання лісорубного квитка або лісового квитка може бути оскаржене лісокористувачем до суду.

{Частина третя статті 78 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1483-VI від 09.06.2009}

Законом можуть бути передбачені й інші випадки припинення права використання лісових ресурсів.

Глава 14. Відтворення лісів

Стаття 79. Мета відтворення лісів

Відтворення лісів здійснюється з метою:

1) досягнення оптимальної лісистості шляхом створення в максимально короткі строки нових насаджень найбільш економічно та екологічно доцільними способами і технологіями;

2) підвищення водоохоронних, ґрунтозахисних, санітарно-гігієнічних, інших корисних властивостей лісів і захисних лісових насаджень;

3) поліпшення якісного складу лісів, підвищення їх продуктивності та біологічної стійкості.

Відтворення лісів здійснюється шляхом їх відновлення та лісорозведення.

У пралісах, квазіпралісах та природних лісах не проводяться заходи з їх відновлення.

{Статтю 79 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Стаття 80. Відновлення лісів

Відновлення лісів здійснюється на лісових ділянках, що були вкриті лісовою рослинністю (зруби, згарища тощо).

Зруби і згарища підлягають залісенню протягом не більше двох років. Лісові культури, що загинули, відновлюються в наступному році. Терміни залісення можуть бути продовжені у зв'язку з необхідністю ліквідації наслідків стихії (вітровал, пожежа, посуха тощо) органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства.

{Частина друга статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

На лісових ділянках, зайнятих чагарниками, низькопродуктивними і малоцінними деревостанами, відновлення більш цінних та високопродуктивних деревостанів здійснюється шляхом реконструкції та проведення лісокультурних робіт.

Стаття 81. Лісорозведення

Лісорозведення здійснюється на призначених для створення лісів землях, не вкритих лісовою рослинністю, насамперед низькопродуктивних та непридатних для використання в сільському господарстві (яри, балки, піски тощо), на землях сільськогосподарського призначення, виділених для створення полезахисних лісових смуг та інших захисних насаджень.

Землі, призначені для лісорозведення, відповідно до Земельного кодексу Українивідносяться до земель лісогосподарського призначення.

Стаття 82. Обсяги і способи відновлення лісів і лісорозведення

Обсяги робіт щодо відновлення лісів і лісорозведення визначаються на підставі матеріалів лісовпорядкування або спеціального обстеження з урахуванням фактичних змін у лісовому фонді України та стану земель, що підлягають залісенню.

Відновлення лісів проводиться способами, що забезпечують створення високопродуктивних лісів з господарсько цінних деревних і чагарникових порід.

Лісорозведення проводиться способами, що забезпечують створення продуктивних деревостанів з високими захисними властивостями.

Глава 15. Підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів та збереження біорізноманіття в лісах

Стаття 83. Заходи щодо підвищення продуктивності лісів

З метою підвищення продуктивності лісів їх власники та постійні лісокористувачі здійснюють заходи щодо:

1) зменшення площі земель, зайнятих чагарниками, рідколіссям, низькоповнотними і нестійкими деревостанами;

2) підвищення родючості ґрунтів (меліорація, запобігання ерозії ґрунтів, заболочуванню, засоленню та іншим негативним процесам);

3) впровадження сучасних досягнень селекції, лісового насінництва, сортовипробування найцінніших у господарському відношенні деревних порід;

4) ефективного догляду за лісовими культурами;

5) охорони лісів від пожеж, захисту від шкідників і хвороб;

6) оптимізації вікової структури лісів.

Стаття 84. Заходи щодо поліпшення якісного складу лісів

З метою поліпшення якісного складу лісів, їх оздоровлення, посилення захисних властивостей власники лісів та постійні лісокористувачі здійснюють лісогосподарські заходи (рубки догляду за лісом, санітарні рубки, лісовідновні рубки в деревостанах, що втрачають захисні, водоохоронні та інші корисні властивості, рубки, пов'язані з реконструкцією малоцінних молодняків і похідних деревостанів тощо).

У пралісах, квазіпралісах та природних лісах заходи з підвищення продуктивності та поліпшення якісного складу лісів, санітарні рубки та видалення захаращеності не проводяться.

{Статтю 84 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Стаття 85. Збереження біорізноманіття в лісах

Збереження біорізноманіття в лісах здійснюється їх власниками та постійними лісокористувачами на генетичному, видовому, популяційному та екосистемному рівнях шляхом:

1) створення і оголошення в установленому законом порядку на найбільш цінних лісових ділянках територій та об'єктів природно-заповідного фонду, розвитку екологічної мережі;

2) виділення, створення і збереження об'єктів цінного генетичного фонду лісових порід (генетичних резерватів, плюсових деревостанів і дерев, колекційних лісових ділянок, лісонасінних ділянок і плантацій, дослідних та випробних культур тощо);

3) недопущення генетичного забруднення генофондів аборигенних порід та інвазій інтродукованих видів у природні екосистеми;

4) застосування екологічно орієнтованих способів відтворення лісів та використання лісових ресурсів;

5) забезпечення охорони рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, рослинних угруповань, пралісів, інших цінних природних комплексів відповідно до природоохоронного законодавства.

Глава 16. Охорона і захист лісів

Стаття 86. Організація охорони і захисту лісів

Організація охорони і захисту лісів передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження лісів від пожеж, незаконних рубок, пошкодження, ослаблення та іншого шкідливого впливу, захист від шкідників і хвороб.

Власники лісів і постійні лісокористувачі зобов'язані розробляти та проводити в установлений строк комплекс протипожежних та інших заходів, спрямованих на збереження, охорону та захист лісів. Перелік протипожежних та інших заходів, вимоги щодо складання планів цих заходів визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства, органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

{Частина друга статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Захист лісів від шкідників і хвороб забезпечується шляхом систематичного спостереження за станом лісів, своєчасного виявлення осередків шкідників і хвороб лісу, здійснення профілактики виникнення таких осередків, їх локалізації і ліквідації.

Охорона і захист лісів може здійснюватись із застосуванням авіації. Зона авіаційної охорони і захисту лісів визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства з урахуванням замовлень власників лісів і постійних лісокористувачів.

{Частина четверта статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Забезпечення охорони і захисту лісів покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства та органи місцевого самоврядування, власників лісів і постійних лісокористувачів відповідно до цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

{Статтю 87 виключено на підставі Закону № 1193-VII від 09.04.2014}

Стаття 88. Установлення заборони на користування лісами

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень, визначених цим Кодексом, можуть установлювати заборону або обмеження на відвідування лісів населенням, а також проведення певних видів робіт на окремих лісових ділянках на період пожежної небезпеки та під час проведення заходів боротьби зі шкідниками.

Стаття 89. Здійснення охорони і захисту лісів

Охорону і захист лісів на території України здійснюють:

державна лісова охорона, яка діє у складі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства та підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління;

{Абзац другий частини першої статті 89 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

лісова охорона інших постійних лісокористувачів і власників лісів.

Державна лісова охорона має статус правоохоронного органу.

Порядок діяльності державної лісової охорони та лісової охорони визначається положенням, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 90. Основні завдання державної лісової охорони

Основними завданнями державної лісової охорони є:

здійснення державного контролю за додержанням лісового законодавства;

забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, захист від шкідників і хвороб, пошкодження внаслідок антропогенного та іншого шкідливого впливу.

Стаття 91. Повноваження посадових осіб державної лісової охорони

Посадові особи державної лісової охорони мають право:

1) безперешкодно обстежувати в установленому законодавством порядку ліси, що перебувають у власності чи користуванні громадян і юридичних осіб;

2) перевіряти у встановленому порядку в громадян і юридичних осіб наявність дозволів та інших документів на використання лісових ресурсів і користування лісами;

3) складати протоколи та розглядати відповідно до законодавства справи про адміністративні правопорушення, про правопорушення у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

4) зупиняти транспортні засоби та проводити огляд речей, транспортних засобів, знарядь, добутої в лісі продукції та інших предметів;

5) у разі неможливості встановлення особи правопорушника лісового законодавства на місці вчинення правопорушення доставляти його до органів Національної поліції або в органи місцевого самоврядування для складення протоколу про адміністративне правопорушення;

{Пункт 5 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 901-VIII від 23.12.2015}

6) у разі порушення лісового законодавства вилучати в установленому законом порядку у громадян і юридичних осіб документи, добуті лісові ресурси, знаряддя їх добування, а також транспортні засоби, що були знаряддям правопорушення, та вирішувати питання про їх подальшу належність і використання;

7) проводити у випадках, встановлених законом, фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку як допоміжний засіб для запобігання порушенням у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

8) викликати громадян, у тому числі посадових осіб, для одержання від них усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними лісового законодавства;

9) безперешкодно відвідувати територію і приміщення підприємств, установ та організацій, які здійснюють добування, зберігання або перероблення продуктів лісу, з метою здійснення нагляду за законністю використання лісових ресурсів;

10) визначати за затвердженими таксами і методиками розмір збитків, завданих лісовому господарству;

11) анульовувати дозволи або інші документи на право використання лісових ресурсів у випадках порушення лісового законодавства;

12) приймати рішення про обмеження або заборону господарської та іншої діяльності;

13) направляти у відповідні державні органи матеріали про притягнення осіб до дисциплінарної, адміністративної і кримінальної відповідальності, позови до суду;

14) подавати позови до суду про відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, а також повернення самовільно або тимчасово зайнятих лісових ділянок, строк користування якими закінчився;

{Пункт 14 частини першої статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1697-VII від 14.10.2014}

15) давати обов'язкові для виконання приписи з питань, що належать до їх повноважень.

Посадові особи державної лісової охорони можуть мати й інші повноваження відповідно до закону.

Посадові особи державної лісової охорони забезпечуються форменим одягом.

Посадові особи державної лісової охорони мають право на зберігання, носіння і застосування спеціальних засобів та зброї в порядку, встановленому законодавством, та використовувати спеціальні транспортні засоби з кольорографічним забарвленням і написом з емблемою.

Стаття 92. Соціально-правовий захист посадових осіб державної лісової охорони

Держава гарантує захист честі, гідності, здоров'я, життя, майна посадових осіб державної лісової охорони і членів їх сімей від злочинних посягань та інших протиправних дій.

Посадові особи державної лісової охорони підлягають загальнообов’язковому державному соціальному страхуванню відповідно до законодавства про загальнообов’язкове державне соціальне страхування.

{Частина друга статті 92 в редакції Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

{Частину третю статті 92 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

Посадові особи державної лісової охорони забезпечуються службовими жилими приміщеннями відповідно до законодавства.

Шкода, заподіяна знищенням або пошкодженням майна посадової особи державної лісової охорони чи членів її сім'ї у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків, компенсується в повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України з наступним стягненням цієї суми з винних осіб.

{Частину шосту статті 92 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

{Частину сьому статті 92 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

{Частину восьму статті 92 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

Річна заробітна плата посадової особи державної лісової охорони, що береться для нарахування розміру одноразової допомоги, включає всі види грошових виплат, які одержала посадова особа за час роботи за останньою посадою за рік, що передував рокові загибелі або ушкодження здоров'я.

{Частину десяту статті 92 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

Порядок відшкодування шкоди, заподіяної майну, посадовій особі державної лісової охорони чи членам її сім'ї встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Частина одинадцята статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 77-VIII від 28.12.2014}

Глава 17. Контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів

Стаття 93. Завдання контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів

Завданнями контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів є:

1) забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

2) забезпечення додержання лісового законодавства органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами;

3) забезпечення додержання лісового законодавства власниками лісів, постійними і тимчасовими лісокористувачами;

4) запобігання порушенням законодавства у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів, своєчасне виявлення таких порушень і вжиття відповідних заходів щодо їх усунення.

Стаття 94. Державний контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів

Державний контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, органами виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства та з питань охорони навколишнього природного середовища, іншими органами виконавчої влади у межах повноважень, визначених законом.

{Текст статті 94 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 95. Громадський контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів

Громадський контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища.

Повноваження громадських інспекторів визначаються положенням, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Стаття 96. Участь громадських природоохоронних організацій у сфері лісових відносин

Громадські природоохоронні організації у сфері лісових відносин мають право:

1) брати участь у розробці планів, програм, пов'язаних з охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів;

2) вільного доступу до інформації про стан лісів та ведення господарства в них;

3) брати участь у заходах міжнародних неурядових організацій з питань охорони та відтворення лісів;

4) вносити пропозиції щодо розроблення нормативно-правових актів з питань ведення лісового господарства та внесення змін до них;

5) оскаржувати в установленому законом порядку рішення про відмову чи несвоєчасне надання за запитом інформації про стан лісів або неправомірне відхилення запиту та його неповне задоволення.

Діяльність громадських природоохоронних організацій у сфері лісових відносин здійснюється відповідно до закону на основі їх статутів.

Стаття 97. Інформування про стан і відтворення лісів

Інформування про стан і відтворення лісів здійснюється відповідно до Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" та інших законів.

Глава 18. Фінансування заходів з підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх охорони, захисту та відтворення

Стаття 98. Фінансування заходів з підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх охорони, захисту і відтворення

Видатки на підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх відтворення і охорони здійснюються за рахунок:

державного бюджету та власних коштів підприємств, установ і організацій лісового господарства - щодо лісів державної власності;

місцевого бюджету та власних коштів підприємств, установ і організацій лісового господарства - щодо лісів державної та комунальної власності;

{Абзац третій частини першої статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

власних коштів власників лісів - щодо лісів приватної власності.

Видатки на зазначені заходи можуть здійснюватися за рахунок інших джерел, не заборонених законом.

{Частину третю статті 98 виключено на підставі Закону № 2063-VIII від 23.05.2017}

Порядок використання коштів, що виділяються з Державного бюджету України на ведення лісового господарства, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Порядок використання коштів, що виділяються з місцевого бюджету на ведення лісового господарства, встановлюється відповідними органами місцевого самоврядування.

Глава 19. Економічне стимулювання заходів щодо розширеного відтворення лісів

Стаття 99. Економічне стимулювання заходів щодо розширеного відтворення лісів

Держава здійснює економічне стимулювання заходів щодо розширеного відтворення лісів, зокрема шляхом:

компенсації витрат власникам лісів і лісокористувачам при впровадженні ними заходів щодо розширеного відтворення лісів;

застосування прискореної амортизації основних фондів землеохоронного, лісоохоронного та природоохоронного призначення.

Компенсація витрат проводиться за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів відповідно до загальнодержавних, державних і регіональних (місцевих) програм.

Підставою для розгляду питання про економічне стимулювання заходів щодо розширеного відтворення лісів є заява чи клопотання власників лісів і лісокористувачів до органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування за місцезнаходженням лісової ділянки.

Порядок економічного стимулювання впровадження заходів щодо розширеного відтворення лісів встановлює Кабінет Міністрів України.

Глава 20. Особливості охорони, захисту, використання та відтворення лісів на окремих категоріях земель

Стаття 100. Особливості охорони, захисту, використання та відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду

Порядок охорони, захисту, використання та відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду визначається відповідно до Закону України "Про природно-заповідний фонд України", цього Кодексу та інших актів законодавства.

Стаття 101. Особливості охорони, захисту, використання та відтворення лісів на землях оборони

Ліси, розташовані на землях оборони, призначені для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до закону.

Охорона, захист, використання та відтворення лісів на землях оборони проводяться спеціалізованими лісогосподарськими підрозділами з урахуванням режиму цих територій в порядку, встановленому Законом України "Про використання земель оборони", цим Кодексом та іншими актами законодавства.

Стаття 102. Особливості охорони, захисту, використання та відтворення лісів на земельних ділянках зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення

Охорона, захист, використання та відтворення лісів на земельних ділянках зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення, здійснюються в порядку, встановленому Законом України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи", цим Кодексом та іншими актами законодавства.

РОЗДІЛ VI. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ, ЗАХИСТУ, ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЛІСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Глава 21. Вирішення спорів з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів

Стаття 103. Органи, що вирішують спори з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів

Спори з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів вирішуються в установленому порядку органами місцевого самоврядування, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, судами.

{Частина перша статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Виключно судом вирішуються спори з питань володіння, користування і розпоряджання лісами, які перебувають у власності громадян і юридичних осіб.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, вирішують спори, пов'язані з охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів, що перебувають у державній власності.

{Частина третя статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Органи місцевого самоврядування вирішують спори, пов'язані з охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів, що перебувають у комунальній власності.

У разі незгоди власників лісів і лісокористувачів з рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, чи органу місцевого самоврядування спір вирішується судом.

{Частина п'ята статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Стаття 104. Виконання рішення органів виконавчої влади з питань лісового господарства, з питань охорони навколишнього природного середовища, органу місцевого самоврядування щодо спорів з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів

Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, органу місцевого самоврядування щодо спору з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів набирає чинності з дня його прийняття. Оскарження зазначеного рішення в суді зупиняє його виконання.

{Частина перша статті 104 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5456-VI від 16.10.2012}

Виконання рішення щодо спору з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів здійснюється органом, який його прийняв.

Виконання рішення не звільняє особу від відшкодування збитків, завданих нею внаслідок порушення лісового законодавства.

Глава 22. Відповідальність за порушення лісового законодавства

Стаття 105. Відповідальність за порушення лісового законодавства

Порушення лісового законодавства тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність відповідно до закону.

Відповідальність за порушення лісового законодавства несуть особи, винні у:

1) незаконному вирубуванні та пошкодженні дерев і чагарників;

2) знищенні або пошкодженні лісу внаслідок підпалу або недбалого поводження з вогнем, порушенні інших вимог пожежної безпеки в лісах;

3) знищенні або пошкодженні лісу внаслідок його забруднення хімічними та радіоактивними речовинами, виробничими і побутовими відходами, стічними водами, іншими шкідливими речовинами, підтоплення, осушення та інших видів шкідливого впливу;

4) засміченні лісів побутовими і промисловими відходами;

5) порушенні строків лісовідновлення та інших вимог щодо ведення лісового господарства, встановлених законодавством у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

6) знищенні або пошкодженні лісових культур, сіянців або саджанців у лісових розсадниках і на плантаціях, а також природного підросту та самосіву на землях, призначених для відновлення лісу;

7) порушенні правил зберігання, транспортування та застосування засобів захисту лісу, стимуляторів росту, мінеральних добрив та інших препаратів;

8) розкорчовуванні лісових ділянок і використанні їх не за призначенням, у тому числі для спорудження жилих будинків, виробничих та інших будівель і споруд без належного дозволу;

9) самовільній заготівлі сіна та випасанні худоби на лісових ділянках;

10) порушенні правил заготівлі лісової підстилки, лікарських рослин, дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід тощо;

11) заготівлі лісових ресурсів способами, що негативно впливають на стан і відтворення лісів;

12) порушенні порядку заготівлі та вивезення деревини, заготівлі живиці і використання інших лісових ресурсів;

13) невнесенні плати за використання лісових ресурсів у встановлені строки;

14) знищенні та пошкодженні відмежувальних знаків у лісах;

15) введенні в дію нових і реконструйованих підприємств, споруд та інших об'єктів, не забезпечених обладнанням, що запобігає негативному впливу на стан і відтворення лісів;

16) порушенні строків повернення лісових ділянок, що перебувають у тимчасовому користуванні, або невиконанні обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням;

17) пошкодженні сіножатей, пасовищ і ріллі на землях лісогосподарського призначення;

18) знищенні або пошкодженні лісоосушувальних канав, дренажних систем і доріг на лісових ділянках;

19) невиконанні приписів державної лісової охорони та органів виконавчої влади, які здійснюють державний контроль за додержанням законодавства у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

20) порушенні вимог з охорони пралісів, квазіпралісів та природних лісів.

{Частину другу статті 105 доповнено пунктом 20 згідно із Законом № 2063-VIII від 23.05.2017}

Законом може бути встановлено відповідальність і за інші порушення лісового законодавства.

Стаття 106. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок лісогосподарського призначення, інших земельних лісових ділянок

Самовільно зайняті земельні ділянки лісогосподарського призначення, інші земельні лісові ділянки підлягають поверненню за їх належністю без відшкодування витрат, понесених за час незаконного користування ними.

Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок лісогосподарського призначення, інших земельних лісових ділянок здійснюється в порядку, встановленому Земельним кодексом України.

Стаття 107. Відшкодування шкоди, заподіяної лісу внаслідок порушення лісового законодавства

Підприємства, установи, організації і громадяни зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну ними лісу внаслідок порушення лісового законодавства, у розмірах і порядку, визначених законодавством України.

Стаття 108. Вилучення незаконно добутої деревини та інших лісових ресурсів

Незаконно добута деревина та інші лісові ресурси підлягають вилученню в установленому порядку. В разі неможливості вилучення незаконно добутої деревини та інших лісових ресурсів стягується їх вартість.

Стаття 109. Припинення робіт, небезпечних для природного стану лісів та їх відтворення

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, місцеві органи виконавчої влади, уповноважені органи державної влади, органи місцевого самоврядування у межах своєї компетенції в порядку, визначеному законодавчими актами, припиняють роботи, що здійснюються підприємствами, установами, організаціями і громадянами, якщо під час їх проведення не виконуються встановлені технологічні, санітарні та інші спеціальні вимоги щодо безпеки природного стану лісів та їх відтворення.

{Текст статті 109 в редакції Закону № 5456-VI від 16.10.2012}

РОЗДІЛ VII. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Глава 23. Міжнародні договори

Стаття 110. Застосування вимог міжнародних договорів

У разі якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що встановлені цим Кодексом та іншими законами України, то застосовуються правила міжнародного договору.

РОЗДІЛ VIII. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з дня його опублікування.

2. Закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Кодексом, діють у частині, що не суперечить цьому Кодексу.

3. Існуючі до набрання чинності цим Кодексом поділ лісів за категоріями захисності та відповідний режим ведення лісового господарства не можуть бути змінені до затвердження в установленому порядку відповідних нормативно-правових актів, передбачених цим Кодексом.

4. Спеціальні дозволи на використання лісових ресурсів, видані до набрання чинності цим Кодексом, діють до завершення терміну, на який вони були видані.

5. До одержання в установленому порядку державними лісогосподарськими підприємствами державних актів на право постійного користування земельними лісовими ділянками, документами, що підтверджують це право на раніше надані землі, є планово-картографічні матеріали лісовпорядкування.

6. Внести до Земельного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 3-4, ст. 27; 2004 р., № 7, ст. 57) такі зміни:

1) статтю 20 доповнити частиною четвертою такого змісту:

"4. Зміна цільового призначення земель, зайнятих лісами, провадиться з урахуванням висновків органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища та лісового господарства";

2) частину першу статті 46 викласти в такій редакції:

"1. До земель іншого природоохоронного призначення належать земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність";

3) пункт "б" частини другої статті 55 виключити;

4) назву та частину першу статті 57 викласти в такій редакції:

"Стаття 57. Використання земель лісогосподарського призначення

1. Земельні ділянки лісогосподарського призначення за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються в постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісогосподарським підприємствам, іншим державним і комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані підрозділи, для ведення лісового господарства";

5) у частині першій статті 58:

пункт "а" доповнити словами "не зайнятими лісами";

пункт "б" доповнити словами "крім земель, зайнятих лісами";

6) у пункті "в" частини першої статті 90 слово "сільськогосподарську" виключити;

7) у частині першій статті 95:

у пункті "б" слово "сільськогосподарську" виключити;

у пункті "в" слова "лісові угіддя" замінити словом "ліси";

8) у частині третій статті 122:

у пункті "б" слова "лісового і" виключити;

пункт "в" доповнити словами "крім випадків, визначених частиною сьомою цієї статті";

9) у статті 149:

у частині п'ятій:

у пункті "б" слова "лісового і" виключити;

пункт "в" доповнити словами "крім випадків, визначених частиною дев'ятою цієї статті";

частину дев'яту викласти в такій редакції:

"9. Кабінет Міністрів України вилучає земельні ділянки державної власності, які перебувають у постійному користуванні, - ріллю, багаторічні насадження для несільськогосподарських потреб, ліси площею понад 1 гектар для нелісогосподарських потреб, а також земельні ділянки природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного призначення, крім випадків, визначених частинами п'ятою - восьмою цієї статті, та у випадках, визначених статтею 150 цього Кодексу";

10) частину сьому статті 151 після слова "природоохоронних" доповнити словами "територіальних органів виконавчої влади з питань лісового господарства";

11) статтю 162 після слова "сільськогосподарського" доповнити словами "і лісогосподарського";

12) у статтях 19, 22, 25, 55, 56, 57, 83, 84, 162, назві глави 11 слова "лісовий фонд" в усіх відмінках замінити словами "лісогосподарського призначення" у відповідних відмінках.

7. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Кодексом:

1) підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції про внесення змін до законодавчих актів, що випливають із цього Кодексу;

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

3) розробити нормативно-правові акти, передбачені цим Кодексом;

4) забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Кодексом, а також перегляд і скасування тих нормативно-правових актів, що суперечать цьому Кодексу.

8. Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом.

Президент України Л. КРАВЧУК
м. Київ
21 січня 1994 року
№ 3852-XII

З М І С Т

***ВСТУП*……..….3**

***ВОДНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ*……..…….4**

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ
Глава 1. Основні положення

РОЗДІЛ ІІ. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ І КОНТРОЛЬ У ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ
Глава 2. Державні, цільові, міждержавні та регіональні програми у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів
Глава 3. Державне управління у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів
Глава 4. Компетенція державних органів у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів
Глава 5. Контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів
Глава 6. Державний облік вод. державний водний кадастр
Глава 7. Економічне регулювання раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів
Глава 8. Стандартизація і нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

РОЗДІЛ ІІІ. ВОДОКОРИСТУВАННЯ
Глава 9. Водокористувачі. Права і обов'язки
Глава 10. Види і порядок водокористування
Глава 11. Спеціальне водокористування для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення
Глава 12. Спеціальне водокористування та користування водними об'єктами для лікувальних, курортних і оздоровчих цілей
Глава 13. Особливості спеціального водокористування та користування водними об’єктами для потреб галузей економіки
Глава 14. Умови скидання зворотних вод у водні об'єкти
Глава 15. Експлуатація водогосподарських систем
Глава 16. Користування річками
Глава 17. Прикордонні води. водні об'єкти, що зазнали радіоактивного забруднення

РОЗДІЛ ІV. ОХОРОНА ВОД
Глава 18. Користування землями водного фонду. водоохоронні зони та зони санітарної охорони
Глава 19. Водні об'єкти природно-заповідного фонду
Глава 20. Охорона вод від забруднення, засмічення і вичерпання
Глава 21. Запобігання шкідливим діям вод та аваріям на водних об’єктах і ліквідація їх наслідків

РОЗДІЛ V. СПОРИ З ПИТАНЬ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ВОД ТА ВІДТВОРЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
Глава 22. Вирішення спорів з питань використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Глава 23. Відповідальність за порушення водного законодавства

РОЗДІЛ VI. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ
Глава 24. Міжнародні договори

***ЗЕМЕЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ*……..……...……53**

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА
Глава 1. Основні положення
Глава 2. Повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування в галузі земельних відносин
Глава 3. Повноваження органів виконавчої влади в галузі земельних відносин

РОЗДІЛ ІІ. ЗЕМЛІ УКРАЇНИ
Глава 4. Склад та цільове призначення земель України
Глава 5. Землі сільськогосподарського призначення
Глава 6. Землі житлової та громадської забудови
Глава 7. Землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення
Глава 8. Землі оздоровчого призначення
Глава 9. Землі рекреаційного призначення
Глава 10. Землі історико-культурного призначення
Глава 11. Землі лісогосподарського призначення
Глава 12. Землі водного фонду
Глава 13. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

РОЗДІЛ ІІІ. ПРАВА НА ЗЕМЛЮ
Глава 14. Право власності на землю
Глава 15. Право користування землею
Глава 16. Право земельного сервітуту
Глава 16-1. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови
Глава 17. Добросусідство
Глава 18. Обмеження прав на землю

РОЗДІЛ ІV. НАБУТТЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЗЕМЛЮ
Глава 19. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами
Глава 20. Продаж земельних ділянок або прав на них на підставі цивільно-правових договорів
Глава 21. Продаж земельних ділянок або прав на них на конкурентних засадах
Глава 22. Припинення прав на землю

РОЗДІЛ V. ГАРАНТІЇ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ
Глава 23. Захист прав на землю
Глава 24. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам
Глава 25. Вирішення земельних спорів

РОЗДІЛ VI. ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ
Глава 26. Завдання, зміст і порядок охорони земель
Глава 27. Використання техногенно забруднених земель
Глава 28. Консервація земель

РОЗДІЛ VII. УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ
Глава 29. Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних утворень
Глава 30. Планування використання земель
Глава 31. Землеустрій
Глава 32. Контроль за використанням та охороною земель
Глава 33. Моніторинг земель
Глава 34. Державний земельний кадастр
Глава 35. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель
Глава 36. Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва

РОЗДІЛ VIII. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
Глава 37. Відповідальність за порушення земельного законодавства

РОЗДІЛ IX. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

РОЗДІЛ X. ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

***КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО НАДРА*……..……160**

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ
Глава 1. Основні положення
Глава 2. Надання надр у користування
Глава 3. Права та обов’язки користувачів надр
Глава 4. Плата за користування надрами

РОЗДІЛ II. ГЕОЛОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ НАДР

РОЗДІЛ III. ДЕРЖАВНИЙ ОБЛІК РОДОВИЩ, ЗАПАСІВ І ПРОЯВІВ КОРИСНИХ КОПАЛИН, А ТАКОЖ ДІЛЯНОК НАДР, НАДАНИХ У КОРИСТУВАННЯ, НЕ ПОВ'ЯЗАНЕ З ВИДОБУВАННЯМ КОРИСНИХ КОПАЛИН

РОЗДІЛ IV. ПРОЕКТУВАННЯ, БУДІВНИЦТВО І ВВЕДЕННЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ ГІРНИЧОДОБУВНИХ ОБ'ЄКТІВ, А ТАКОЖ ПІДЗЕМНИХ СПОРУД, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИДОБУВАННЯМ КОРИСНИХ КОПАЛИН

РОЗДІЛ V. КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ ДЛЯ РОЗРОБКИ РОДОВИЩ КОРИСНИХ КОПАЛИН І ДЛЯ ЦІЛЕЙ, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИДОБУВАННЯМ КОРИСНИХ КОПАЛИН

РОЗДІЛ VI. ОХОРОНА НАДР

РОЗДІЛ VII. ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ВЕДЕННЯМ РОБІТ ПО ГЕОЛОГІЧНОМУ ВИВЧЕННЮ НАДР, ЇХ ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ

РОЗДІЛ VIII. СПОРИ З ПИТАНЬ КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НАДРА
Глава 5. Вирішення спорів з питань користування надрами
Глава 6. Відповідальність за порушення законодавства про надра

РОЗДІЛ IX. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

***ЛІСОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ*……187**

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

РОЗДІЛ II. ПРАВА НА ЛІСИ
Глава 1. Право власності на ліси
Глава 2. Право користування лісами

РОЗДІЛ III. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН
Глава 3. Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин

РОЗДІЛ IV. ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА
Глава 4. Основні завдання і зміст організації лісового господарства
Глава 5. Нормативно-правові акти з ведення лісового господарства
Глава 6. Функціональний поділ лісів
Глава 7. Встановлення віку стиглості деревостанів, норми використання лісових ресурсів
Глава 8. Лісовпорядкування
Глава 9. Державний лісовий кадастр та облік лісів
Глава 10. Моніторинг лісів і лісова сертифікація
Глава 11. Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок, визначення місць будівництва об'єктів, що впливають на стан і відтворення лісів

РОЗДІЛ V. ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА
Глава 12. Зміст та основні вимоги щодо ведення лісового господарства
Глава 13. Використання лісових ресурсів
Глава 14. Відтворення лісів
Глава 15. Підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів та збереження біорізноманіття в лісах
Глава 16. Охорона і захист лісів
Глава 17. Контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів
Глава 18. Фінансування заходів з підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх охорони, захисту та відтворення
Глава 19. Економічне стимулювання заходів щодо розширеного відтворення лісів
Глава 20. Особливості охорони, захисту, використання та відтворення лісів на окремих категоріях земель

РОЗДІЛ VI. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ, ЗАХИСТУ, ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЛІСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА
Глава 21. Вирішення спорів з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів
Глава 22. Відповідальність за порушення лісового законодавства

РОЗДІЛ VII. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ
Глава 23. Міжнародні договори

РОЗДІЛ VIII. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ